

FRANTIŠEK JIRÁSEK

LOUTKÁŘOVA PŘÍRUČKA

360 rekvizit pro loutková divadla

DRUHÉ DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ

1932

NAKLADATELSTVÍ JOS. R. VILÍMEK

V PRAZE

PANU

PROF. DRU JINDŘICHU VESELĚMU,
jehož popudem tato knížka vznikla.

Statistika českého loutkářství ukázala, že jen v republice máme přes 3000 veřejných loutkových divadel, nepočítaje v to divadel rodinných ani zahraničních menšin. Jest to jistě číslo velmi úctyhodné. Avšak většina těchto divadel jest pouze průměrná a podprůměrná, kdežto úrovně vyšší dosahuje jen několik scén. Pátráme-li po příčinách ne právě nejvyšší úrovně většiny těchto divadel, docházíme k závěru, že příčinou toho jsou hlavně tyto složky:

1. *Nedostatečná příprava hraného kusu.* V mnohých divadlech zapomíná režisér na slovo, t. j. nevěnuje recitaci část pozornosti; mluví se vulgárně, někde zase skoro šeptmo a naopak příliš se křičí. Mluvená slova nesouhlasí s pohybem loutky, selhávají efekty sluchové i světelné a pod. Viděl jsem i v některých divadlech, že nábytek a přístavky ve hře historické byly moderní a ještě jiné nemožnosti.

2. *Nevhodný výběr her.* Mnohdy režisér prostě provede kus, který má po ruce, nebo vybírá podle počtu loutek, nestaraje se o vnitřní cenu hry. Hrají se na př. hry pouze jedné sbírky jen z toho důvodu, že knížky jsou o několik haléřů lacinější než jiné.

3. *Neinformovanost o otázkách soudobého loutkářství.* Loutkářství, jako každé odvětví, má svůj rozvoj, vzrůst, nové směry. Nesmíme ustrnouti na staré, dávno odložené šablony, nýbrž poučovati se, co se děje na ostatních jevištích atd. Mnozí hrají loutkové divadlo, ale o více se nestarají. Nevědí, co je v loutkářském světě nového, které nové hry byly vydány a jaká je jejich hodnota, jak si pomoci při různých problémech a pod. Proto nejvšeleji doporučuji všem loutkovým divadlům, aby ode-

bírala jedinečný časopis loutkařský »Loutkář«,*) který jim bude vždy dobrým přítelem a rádcem. Neříkejte, že předplatné 40 Kč ročně je mnoho. Stačí jediná hra do roka, aby předplatné bylo zapláceno, a dostane se nám pomůcky velice cenné, nehledě ani k tomu, že obohatíme tím svou loutkářskou knihovnu her, neboť v »Loutkáři« bývají otiskovány kratší hry. Slova tato nejsou reklamou »Loutkáře«, ale chtěl bych informovati neznalé a poučiti, jak zlepšiti úroveň divadélka, což by mělo býti snahou každého vedoucího i každého člena jeho souboru.

Aby nastala alespoň u snaživých vůdců loutkových divadel změna k lepšímu, odhodlal jsem se předložit veřejnosti tuto svou knížku, která by mohla býti všem, kteří loutkové divadlo zakládají, jistým vůdcem technického rázu, všem těm, kteří divadlo již mají, rádcem při výběru her, příručkou, v níž by našli ponaučení o základních efektech sluchových i zrakových, a pomůckou, podle níž zhotoviti by si mohli potřebné rekvizity. Při tom přihlížel jsem k tomu, aby rekvizity zde uvedené mohl si i prostředně obratný loutkář zhotoviti sám, nebo aby návody tu podané byly vodítkem učitelům pro práce při ruč. pracích výchovných se žáky obecných a měšťanských škol.

Knížka vznikla z článků, jež jsem začal psát do »Loutkáře«; byv povzbuzen redaktorem, zpracoval jsem vše soustavně.

Nyní dochází ke druhému, opravenému a rozšířenému vydání, neboť první bylo ve třech letech rozprodáno.

Frant. Jirásek,
odb. učitel.

*) Ukázkové číslo „Loutkáře“ zašle nakladatelství Jos. R. Vilímek v Praze II., Spálená 13.

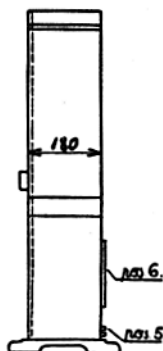
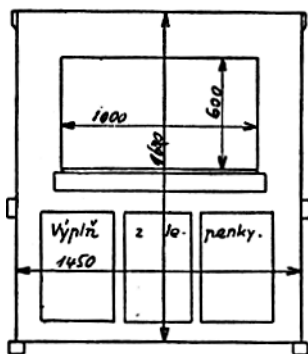
Abychom mohli hráti loutkové divadlo s loutkami na drátku, potřebujeme nutně jeviště. Málokdo bude řešiti konstrukci tuto sám, neboť většina již propracovaných návrhů jsou konstrukce vyzkoušené; proto ani nedoporučuji, aby někdo neznalý potřeb a možností loutkového divadla pouštěl se do nové a snad dokonce zdokonalené konstrukce jeviště. Poněvadž máme loutky od 18 cm výšky počínaje, budou pro různé velikosti loutek i odchylné konstrukce. Při tom radím všem, kdo by divadlo ať školní nebo spolkové zakládali, aby velikost loutek neprodlužovali nad 50 cm. Tato míra budiž maximem velikosti loutek, neboť větší loutky jsou příliš těžké a jejich neživost více vyniká. Kromě toho každá chyba u velké loutky je patrnější než u loutky malé.

1. *Pro loutky 18 cm:* Jednoduché zařízení jeviště pro malé divadlo popsáno je v návodě připojeném ke 20 archům »Českého loutkového divadla« arch. Miroslava Koláře. Příloha časopisu »Lípy« — »Naše práce« rok 1931-32 č. 2. má popis jednoduché konstrukce od Frant. Ptáčka. — Také v knize »Loutkářův rádce« je popis J. Šestáka.

2. *Pro loutky 25 cm* najdeme starší popis konstrukce loutkového divadla v Loutkáři ročník VI. Je to konstrukce technicky dokonalá, ale sestavení její je těžší. Také v rozebrané knize dra J. Veselého »Zařízení loutkových divadel« byla dobrá konstrukce. Novější konstrukci a návod na její sestavení podává Ing. Karel Čepelák ve XIV. roč. »Loutkáře« na str. 82 až 83. Protože noví milovníci loutek nebudou si chtít opatřiti r. XIV., což také bude těžko, neboť vydavatel nepřetiskoval nic na sklad, otiskuji tu celý článek Ing. K. Čepeláka i s obrázky:

Skříňové divadlo rodinné

pro loutky 20—25 cm vysoké. Základem je plochá skříň, zhotovená z 15 mm silných prkének. — Velikost je $1600 \times 1450 \times 180$ mm. Hořejší část je proříznuta otvorem proscenia,

Obráz 1.
Pohled na uzavřenou skříň zepředu a se strany.

1000×600 mm; dolejší část není z plného dřeva, nýbrž má lepenkové výplně, aby byla lehčí.

Skříň je ve výši 750 mm nad zemí přepažena příčkou, tvořící přední část podlahy jeviště a zároveň vybíhá vpředu v dřevěný žlab dolní rampy.

(Obr. 2. řez A—B, pos. 9.) Způsob, jak seřadit světla v dolní rampě, byl popsán v »Loutkáři«, též v »Loutkářské čítance« a v mé knize »Stavba, osvětlení a režie l. div.«

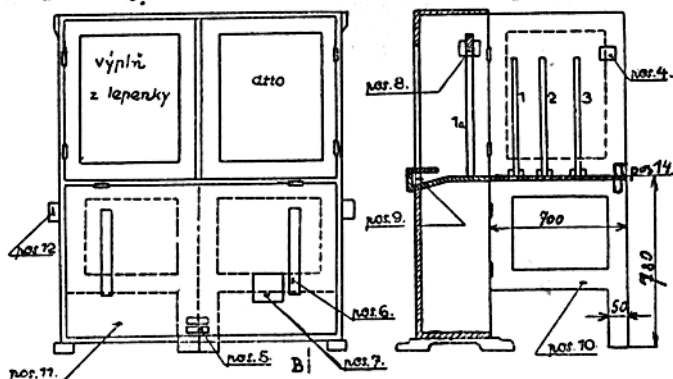
Vlastní podlaha jeviště je připevněna dvěma závěsy (šarnýry) k zadní straně příčky (obr. 2. pohled zezadu, pos. 11.) a řez A—B — pokračování příčky. Rozměry této sklápěcí podlahy jsou: 142×700 mm, síla dřeva asi 15 mm. K držení této podlahy v poloze vodorovné jsou dvě podpěry (obr. 2. pos. 10.), zhotovené z latěk 50×20 mm a připevněné pomocí závěsu k vnitřním stranám skříně, asi 15 mm od zadní hrany, aby když podpěry zavřeme a podlahu jeviště sklopíme, zapadla tato mezi hrany skříně a tím její dolní polovinu zezadu uzavřela.

Horní půle zadku skříně je utvořena dvířky, t. j. dvěma rámkami z latěk, o průřezu 35×25 mm (obr. 2. pos. 4.) s lepen-

Pohled ze zadu.

A.

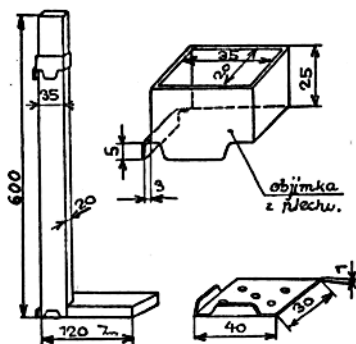
A-B

Obraz 2. Pohled na uzavřenou skříň zezadu a na rozevřenou skříň se strany, v řezu A—B.

kovou výplní. Dvířka jsou závěsy připevněna k vnitřním stranám skříňe.

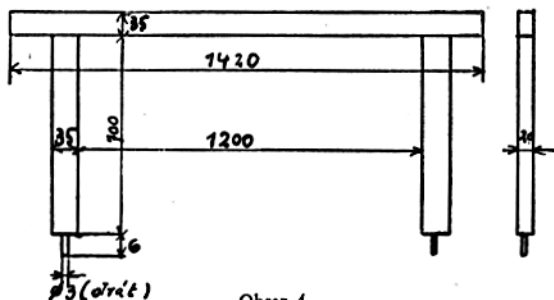
Chceme-li skříňové divadlo rozložit, zvedneme nejdříve podlahu jeviště do polohy vodorovné, otevřeme dolní podpěry, jimiž podlahu jeviště podchytíme, pak otevřeme horní dvířka a sepne vše kolíky. Dvířka mají totiž na vnitřní straně dole přišroubované železné úhelníky. Stejně úhelníky, jenže při horní hraně, mají i podpěry. Vyměříme-li si dobře, aby úhelníky dvířek i podpěr byly přesně nad sebou, zbývá jen provrtat na příslušných místech podlahu jeviště a provlečením hřebíků, šroubů, nebo i jen dřevěných kolíků spojit dvířka,

Obraz 3. Stojan kulisový s horním i dolním kováním.

podlahu jeviště i podpěry a celá konstrukce je náležitě zpevněna. (Obr. 2. pos. 14.)

Stojany uděláme z latěk o průřezu 35×20 mm. Kování pak z plechu. Dolní i horní kování svými v pravém úhlu zahnutými

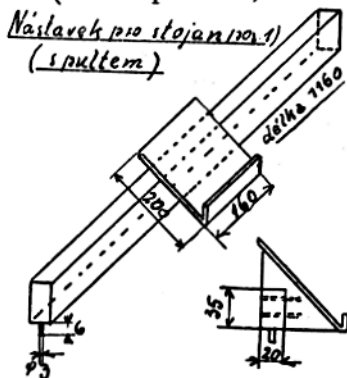
Obráz 4.

pracičkami zachytí pevně kulisu a přitiskne k stojanu. Horní kování, t. zv. »objímka«, dá se na stojanu posunovat.

Rám na portální kulisy a sufitu. (Obr. 2. pos. 1. a.) Rovněž z obrazu č. 6 poznáme, jak a kam tento rám umístíme. Mezi ním a otvorem v pros-
cení zavěšíme oponu.

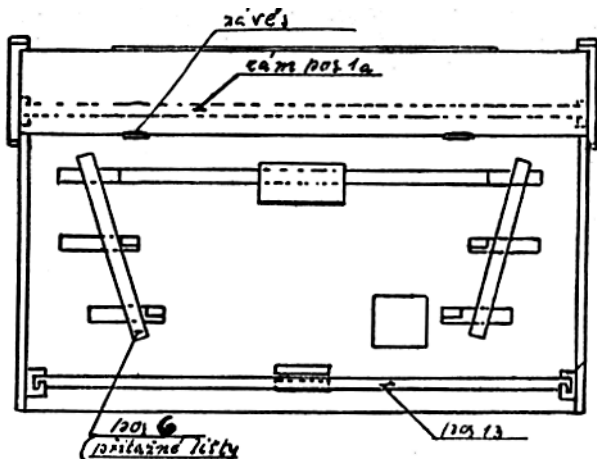
Nástavek na první pár kulisových stojanů je kombinován s pultíkem. Tento nástavek se připevní na stojany pomocí dvou kolíčků o průměru 3 mm.)*

Kulisové stojany (obr. 2. pos. 1. 2. 3. a obr. 6.) jsou k podlaze přitaheny lištou.

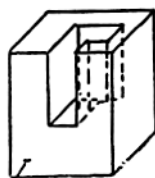
Obráz 5.

*) Pozn. red.: Snad by bylo líp připevnit pultík na knížku již k rámu pro portální sufitu a stojany kulisy nechat volné. Zvětší se tím akční plocha pro loutky. Ale jinak je celá konstrukce velmi jednoduchá a důmyslná a jistě se výtečně osvědčí.

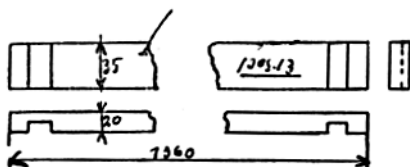

Obraz 6. Pohled na jeviště shora.

Lišty z tvrdého dřeva nebo plochého železného pásu opatříme u obou konců otvory a rovněž tak i podlahu jeviště na patřičných místech provrtáme. Zdola prostrčíme otvory v podlaze i v lištách šrouby a shora je křídlovými maticemi přitáhneme. Na témže plánu vidíme i oporu pro ruce loutkáře (obr. 6. pos. 13.) a níže perspektivní pohled na špalík čili »kapsu«, jaký si uděláme jeden pravý a druhý levý, načež je upevníme na dvířka. (Obr. 2. pos. 4.)

Detail dolního rohu vpravo pos. 4.

Obraz 7. Detail podpěry rukou loutkářových.

Vruby, jimiž je podpěra opatřena, zapadnou do špalíků. (Obr. 6. pos. 4.) Na obr. 2. pos. 5. vidíme dva špalíčky $50 \times 15 \times 10$ mm, které jsou

přibity k podlaze jeviště asi 4 mm od sebe. Do drážky, jež mezi nimi vzniká, zapadne dolní hrana pozadí. Obr. 2., pos. 12. jsou špalíky, ulehčující přenášení divadla. Možno použít i ucha od kufru.

Po hře složíme do spodní poloviny skříně dekorace, do horní pak loutky a rekvizity. Konstrukce tato je velmi účelná a zabírá tak málo místa, že v žádné domácnosti nepřekáží.

Praktickou konstrukci, která byla poctěna cenou Masaryk. lidových. ústavu, sestavil ak. malíř Vít Skála v podobě školní katedry. Možno ji umístiti kdekoliv jako psací stůl. Po stranách má oddělení pro loutky a dekorace, v horní zásuvce jsou některé stojany. Rozevřením máme v několika minutách pěkné jeviště s moderním rámovým prosceniem.

Jinou konstrukci od ing. A. Kučery uvádím ve své knize »Stavba, osvětlení a režie l. div.«

V XV. roč. Loutkáře popisuje Karel Vlachý konstrukci skládacího rodinného divadla se třemi vyměnitelnými podlahami.

3. *Pro loutky 35 cm* jest podrobný popis konstrukce, prováděný třemi archy plánů i detailů, v »Loutkářské čítance« vydané Masaryk. lidových. ústavem. Je velmi pečlivě propočtena a sestavení její podle návodu není těžké. Autorem jejím je opět známý odborník loutkářský, ak. malíř Vít. Skála.

4. *Pro loutky 35—50 cm* jest universální konstrukce popsána v návodě, přiloženém ke každé serii Skálových velkých dekorací tištěných pro loutky 35—50 cm, které vydal Masaryk. lidových. ústav v Praze XII., Blanická 4.

Její popis uvádím v knize »Stavba, osvětlení a režie loutk. div.« V XVI. roč. Loutkáře uvádí Vlachý-Neumann popis vyměňovacích scén pojízdných Sokola I. na Smíchově. V témž ročníku popsáno je zařízení jeviště Sokola v Liberci od ing. E. Pospíšila.

V XVII. roč. Loutkáře je návod Fr. Ptáčka: »Trochu měřictví a počtů v loutkářství« a článek Skalického-Šauera: »Zařízení hlediště i jeviště »Kašpárkovy boudy« v Mor. Ostravě«.

Zařízení elektr. osvětlení na loutk. divadle menším je velmi

snadné, neboť stačí umístiti nad jevištěm silnější žárovku, případně též zdola, ale pro osvětlení lepší nedoporučuji těm, kteří neumějí instalovati elektr. světla, aby se do práce pouštěli sami.

Velmi dobré návody a poučení nalézáme v Loutkářské čítance — čl. Ludvy Nováka: Osvětlení loutk. divadla eletřinou, a inž. Vl. Hankeho: Jednoduchá a levná úprava dolní rampy. Také v Loutkáři nalezneme řadu článků, vztahujících se k úpravě elektr. osvětlení a samostatnou část v mé knize »Stavba, osvětlení a režie«.

Dokud jsme neměli svého loutkářského průmyslu, byli jsme odkázáni kupovati dekorace německé, duchu našemu úplně cizí. Dnes máme české dekorace pro veškeré typy loutek a není třeba kupovati jakýchkoliv výrobků cizích. Varuji však každého, kdo bude dekorace kupovati, před koupí těch interiérů, kde na stěnách jsou namalovány obrazy, skříně, kredence a pod. rekvizity. Tento směr malby dekorací je již dávno odbyt a my nyní rekvizity takové skutečně stavíme. Naše dekorace roztrídím podle toho, k jak velikým loutkám náležejí, t. j. v základě totéž rozdělení jako v kapitole předešlé. K němu přidám ještě poznámku o dekoracích domácí výroby.

První dekorace ak. malíře K. Štafry vydal v r. 1894 Jos. R. Vilímek, ale ty shořely.

Zcela nepatrné dekorace vydal Šolc a Šimáček — byly od Šimůnka — ale jsou rozebrány.

Dnes jsou na skladě tyto české archy dekorací:

1. Pro loutky 18 cm.

a) Malé dekorace akademického malíře Víta Skály. Obsahují 12 archů s pozadími 33×49 cm; lze z nich sestavit 24 proměny. Jsou svou nízkou cenou a lehkým sestavováním určeny jako hračka pro děti, neboť dítě se nechce na divadlo jen dívat, ale chce samo hrát, samo stavět scény.

b) Jiné je „České loutk. divadlo“ archit. Miroslava Koláře. Obsahuje 20 archů s veškerými dekoracemi k pohádkám, s archy proscenia i s návodem k sestavení jeviště v I. kapitole jmenovaným. Pozadí mají rozměr 39×53 cm. Jest to divadlo velmi tvárné, dosud nedoceněné; hodně stylisuje, pracuje s horizontem a kombinuje.

2. Pro loutky 20—25 cm.

a) Dekorace akad. malíře K. Štapfra mají pozadí 45×70 cm; 25 proměn.

b) Nejrozšířenější a nejhledanější jsou »Dekorace českých umělců« (pro loutky Alšovy). Mají dnes již přes 100 archů kreslených 22 výtvarnými umělci. Pozadí měří 45×70 cm. Kruhový horizont 53×98 a k tomu moře 13×98 cm.

3. Pro loutky 25—35 cm.

Pro tuto velikost jsou tištěny dekorace podle návrhu ak. malíře K. Štapfra. Mají 41 archů s pozadími 64×96 cm a 94×96 cm.

4. Pro loutky 35—50 cm.

Vydání těchto dekorací převzal Masarykův lidovýchovní ústav v Praze XII., Blanická 4. podle návrhů ak. malíře Víta Skály. Obsahují 40 velkých archů, arch plánek scén, návod na podlepení a sestavení a kruhový horizont. Z této serie lze důmyslným sestavením postavit více než 84 proměny, zvláště použitím různých vložek a závěsů látkových. Rozměr pozadí, sestaveného vždy z dílů, činí 122×200 cm, kruhový horizont je 130×400 cm. R. 1931 vydal též ústav 20 archů I. doplňků velkých Skálových dekorací ve stejných rozměrech.

5. Dekorace domácí výroby pro loutky 25 cm (i vyšší).

Za pozadí hodí se velmi dobře mnohé obrazy školní nebo z různých časopisů, které, nejsou-li barevné, vhodně omalujeme, třeba pastelkami. Není-li obraz dostatečně veliký, možno jej dokreslit po nalepení na lepenku. Jako dekorace hodí se také velmi dobře nalepené kusy plakátů neb celé plakáty. (O takovém způsobu psal inž. Fr. Čech v Loutkáři XIV. »Jak mi Baťa a Schicht vymalovali zimní krajinu«.) Z plakátů vystříhnutím a slepením různých částí dostati můžeme nejen pozadí, ale i kulisy a stojky.

Nalepením bílého balicího papíru (drsnou stranou ven) na lepenku velikosti kulis obdržíme bílé místnosti. K nim nutno buď přimalovati sokl nebo rychleji nalepiti pás temnějšího papíru nelesklého. Při horní hraně v libovolné výši namalujeme

neb také nalepíme úzké pásy barevné jako zakončující linku. Použijeme-li místo bílého papíru na stěnu papíru barevného, máme barevné pokoje. Linkové ozdoby nalepíme nebo namalujeme pastelkou. Malované pokoje malujeme šablonkou nebo vystříháme motiv z hedvábného papíru a nalepíme.

Šablony: Vzor nakreslíme na čtvrtku kreslicího papíru a ostrým nožem vyřežeme. Dbáme vždy toho, abychom mohli klásti šablonu nad sebe i vedle sebe. Aby se zachoval rozstup, máme v šabloně vždy špičky bočního vzoru vyříznuty. Je-li vzor dvou či vícebarevný, nakreslíme celý vzor na jakýkoliv papír (balicí). Kolik barev, tolik šablon. Počet papírů příštích šablon složíme na sebe a vyřízneme najednou ta místa, která jsou známénky. Jimi kladou se šablony přesně na sebe. Rovněž horní okraj označíme. Nyní papíry rozdělíme, pod vzor položíme jen jeden šablonový papír a jeden díl (jednu barvu) vyřežeme v obou papírech současně. Potom přiložíme opět původní ná-kres, který má nyní část vyřezanou, na nový papír šablonový a vyřežeme druhou barvu. Tak se pokračuje dále. Aby šablony byly pevné a barvou (klihovou) se nebortily a nerozmáčely, natíráme je po obou stranách fermeží a necháme uschnouti.

Jako vložky do pokojových kulis hodí se velmi dobře papír knihařský, t. zv. předsádkový, který nalepíme na tenčí lepenku, po druhé straně jiný vzor. Tak jako možno s výhodou použití předsádek, tak také hodí se velmi dobře tapety, které buď celé nalepujeme, nebo jen na vložky v krajích přichycujeme. Tímto způsobem můžeme si připravit řadu proměn pokojových.

Rovněž závěsy látkové a plenty, jichž doporučuji míti dostatek, nám velmi usnadní pořízení vlastních dekorací. Napínáme je třeba na staré dekorace, nemáme-li připravené dřevěné rámky pouze pro látkové dekorace. Závěsy mohou býti střídavé v barvě. Někdy splývají hladce, jindy tvoří klidně visící záhyby, jindy opět svážeme je nad zemí a stranou zvedneme podle toho, jak toho k náznakové dekoraci bude třeba. Máli režisér dobrý vkus a smysl pro náznakovou scénu, dají se takovými látkami prováděti mnohé a umělecky hodnotné scény. Velmi působivý je závěs z černého sametu buď jako část scény neb jako celé pozadí.

Stojky: Různé obrázkové časopisy přinášejí mnohdy krásné obrázky krajinné, kterých můžeme použití jako samostatných stojek, odstříhneme-li vše zbytečné, na příklad pohled na některý hrad neb pěknou skupinu břízek. Vystříhneme obrázek, nalepíme na lepenku a po uschnutí vyřízneme jen to, čeho potřebujeme. Domalujeme a přidáme nožku, aby stojka stála a máme velmi laciný kousek, který působí vždy pěkně, postavíme-li jej před kruhový horizont.

K náznakovým dekoracím hodí se velmi dobře vhodné umístění sloupů kulatých nebo i vlnitých barokových v různém počtu a uspořádání. Sestavíme z nich balustrády, parkány, sloupové síně a j., zvláště pak ve spojení se závěsy látkovými. (O sloupech a jich zhotovení viz kap. IV. 6.)

Loutky na drátku bývají zařízeny pravidelně tak, že mohou pohybovati rukama i nohama, u některých též hlavou. Někdy drát bývá nahrazován nitkami, obyčejně dvěma, které zachyceny jsou na hlavě loutky u uší. Jindy mívají tyto nitky také na ramenou podle toho, kterých výkonů žádáme od loutek. Zaměníme-li drát loutky nitkami, přestává pevnost loutky, její klid těla při chůzi i pohybech, a stává se velmi citlivou i pro nepatrný pohyb ruky loutkářovy. Loutky na nitkách mají větší pohyblivost proti loutkám na drátku, ale ovládání jejich je daleko těžší, nitky snadno se motají, loutka točí se kol osy, při chůzi se kymácí a pod. Proto jest nutno takové loutky velmi pečlivě vyvažovati, zkouseti a opatrovati, chceme-li, aby dobře chodily a zachovávaly jistou stálost.

K upevnění drátu i nitek jsou t. zv. vahadélka, »váhy« (»grif«). Těch je celá řada a nelze téměř přesně určit, který způsob je nejvhodnější.*) Dosud však stále jsme toho názoru, že nejlepším vahadélkem jsou způsoby nejjednodušší. Čím více bude na vahadélku příček a nitek, tím těžší je s ním práce.

Velmi vhodným zařízením u loutek, alespoň od 25 cm počínaje, je možnost převlékání tělíček a výměna hlav.

Zvláště vyměnitelnost hlavy u loutek je velmi výhodná, neboť stačí míti několik tělíček a větší zásobu hlav, abychom si mohli jakoukoli hru vypraviti. Vyměnitelnost hlavy záleží na tom, jak je zachycena v tělíčku. Toto vyřešili různí zhotovitelé loutek vlastní konstrukcí, ale za nejvhodnější pokládám patentovaný způsob firmy Modrý a Žanda, neboť není třeba hlavičku přetahovati po celém drátě, nýbrž stačí nadzdvihnouti ji, drát vypnouti z očka a hlavu vyměnit.

*) O tom viz Loutkářskou čítanku a mou knihu „Odhalená tajemství loutek“. (Dodá nakl. Jos. R. Vilímek v Praze.)

Nyní všimneme si jednotlivých loutek.

Loutky 18 cm: Jsou nejmenším typem našich loutek, pravidelně pohybují nohama i rukama. Hlavičky jejich jsou ze sádry neb jiné modelovací komposice.

Loutky 25 cm: Nejobvyklejší velikost loutek pro divadla rodinná i školní. Hlavičky většinou vyměnitelné, všechny na drátku. Jsou vyráběny rovněž z masy. Jen na zvláštní přání řezou se ze dřeva, ale jsou mnohem dražší. Návrhy na tyto loutky prováděli a provádějí naši přední umělci v čele s Mikulášem Alšem.

Loutky od 35 cm: Hlavičky buď ze dřeva nebo u některých výrobců z masy, jejíž základní součástí je sádra. Proto hlavy dřevěné jsou mnohem pevnější a i lehčí. Nejlehčí jsou hlavy z tvrzené kůže (jelenice). Loutky ty bývají buď na drátu nebo pouze nitkách. Drát u některých zavěšen je v hlavě, u jiných v zadečku. Vedení nitek od nohou bývá pravidelně volné, ale také jsou loutky s vedením nitek od nohou tělem a hlavou, nebo pouze tělem. Takové se snáze převlékají, ale hůře se přetržená nit navazuje, zvláště stane-li se tak při hře. Návrhy loutek provádějí rovněž umělci.

Loutky soustruhované: Byly činěny pokusy s loutkami zcela soustruhovanými podle návrhů akad. malířů Jelínka, Šipicha a Sutnara. Některé jsou vůbec nepohyblivé, jiné mají pohyblivé ruce, pouze Kašpárek má i nožky pohyblivé. Byly soustruhovány pouze malé. Nyní na některých jevištích mají loutky z části soustruhované neb upravené ze soustruhovaných dílů.

Loutky varietní: Těmi jmenujeme loutky takové, které jsou přizpůsobeny jistým úkonům a povšechně se jimi hráti nedá. Takovými loutkami jsou ponejvíce vybavena loutková divadla loutkářů z povolání a jejich principálové žárlivě střeží tajemství jejich mechanismu. Jsou to na př.: sokol na hrazdě, loutka proměňuje se v balon, tanečnice, žonglér a pod. Ale i některé předpisy pro takovéto loutky varietní přinesl XIV. roč. Loutkáře. Byla to rozkladná smrt, žonglér s tyčí a žonglér s koulemi, v roč. VI. najdeme navedení pro loutku na hrazdě, v roč. VII. (IX.) uveden návod »k hadímu muži«. Více popisů uvádím v knize »Odhalená tajemství loutek«.

Výbava loutek:

Všimneme si ještě výbavy loutek. Je dobře, může-li divadlo vypraviti své hry v nových a nových kostymech, neboť nezevšední, stále se líbí, byť by i hlavičky se tak často neměnily. Šijeme-li šaty pro loutky, mějme na paměti vždy několik základních pravidel:

1) Látky na šaty mají býti co nejměkčí. Silnější látka, plst a látky škrobené ztěžují pohyb loutek nebo jej dokonce zamezují.

2) Ve všech ohybech buďtež šaty co nejvolnější. To platí zvláště u kalhot mužských v rozkroku a na kolenou.

3) Neztěžujme pohyb loutek zbytečným navlékáním mnoha kusů oděvu na sebe, na př. mnoha sukní, u mužů opět košile, vesty, kabátu a zimníku, případně zástěry a p.

4) Nezatěžujme šaty loutek korálky a jinými cetkami v místech ohybů. Pamatujme, že vkus záleží mnohdy více v jednoduchosti než v přeplněnosti šatu ozdobami.

Pro šití šatů pro loutky nepostradatelným jest »Album krojů« od A. Suchardové-Brichové (nákl. Jos. R. Vilímka v Praze), kde je řada barevných litografií s obrázky nejdůležitějších krojů dobových i pohádkových s přesným popisem i stříhy pro loutky 25 cm.

Abychom si pořídili ještě jakési doplňky k tomuto Albu, doporučuji schovávat různé obrázky, na nichž jsou kroje buď dobové neb i moderní. Pořídíme-li si vhodné desky, do nichž tyto obrázky ukládáme (vystřihujeme je z různých obrázkových časopisů), máme po čase řadu nových vzorů, které podle Albu krojů a obrázků snadno zhotovíme.

Ještě několik slov o *zdobení šatů*. Máme-li šat loutky zdobiti, může se tak díti několika způsoby.

a) *Našíváním*: Můžeme našívati ozdoby z jiné látky. Ale našíváním látka původní tvrdne, stává se méně ohebnou, zvláště našíváme-li vystřihaný vzor z látky silnější. Proto pro vzor našíváný volme vždy látky tenké a co nejměkčí.

b) *Nalepováním*: Tak jako vystřihaný vzor z látky na oblek našíváme, tak můžeme jej i nalepiti. To platí zvláště tehdy, vy-

stříhli-li jsme vzor z papíru. Můžeme velmi pěkně zdobiti šaty nalepováním ozdob, vystříhaných z hedvábného papíru.

c) *Malováním*: Vzor můžeme však také malovati a to různou technikou. Na každou látku možno malovati barvami olejovými. Jenže ozdoba takto provedená má vadu, že olej tuhne a stává se méně ohebným. Proto je lépe voliti barvy temperové nebo kvašové. I obyčejné barvy vodové knoflíkové se hodí. Na temné látky však je nanášíme husté, t. j. krycí. Na látky světlé výborně se osvědčuje malovati barvami batikovacími nebo i barevnými tušemi. V poslední době mnoho se užívá i krycích barev na látky a bronzu. (Deka barvy pigmentové a j.) Pěkně se jimi pracuje a jsou stálé. Rovněž nová je technika pastelová. Lze dostati barevné pastely pro malbu na látkách, kterými se pracuje do vlhké látky asi jako t. zv. inkoustovými tužkami. Výsledky jsou velmi pěkné. Těchto pastel na látky je již celá řada, ovšem různé jakosti a trvanlivosti. (Monopol, Stabillo a j.)

Do výbavy loutek patřily by také krunýře a přílby. Velmi pěkně vyjímá se na jevišti rytíř v železe. Ale plechové brnění má v první řadě nevýhodu, že ztěžuje velmi mnoho manipulaci s loutkou, za druhé, že laik obvykle není s to, aby si brnění takové zhotovil sám, a za třetí: kupovati si je jest drahé, velice drahé. Proto brnění napodobujeme či kašírujeme (o tom viz kapitolu IV. »Kašírování«). Jinak výborně se osvědčuje výroba krunýřů z našívaného flitru nebo pletení ze stříbrného nebo zlatého dračounu.

NÁBYTEK PROF. K. FIŠERA.

Když jsem začal o výrobě rekvisit přemýšlet, vycházel jsem z prací, jež jsme vyrobili ve škole podle vydaného již díla prof. K. Fišera »Nábytek pro loutk. divadla«.) V něm obsaženo je

cc' 17 tabulí s plánky různého nábytku. Dílo zdokonaluji tím, že mu přičleňuji různé maličkosti, kterými můžeme učiniti jednoduchý kus bohatším.

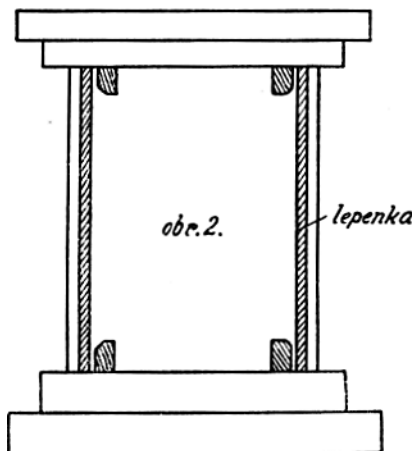
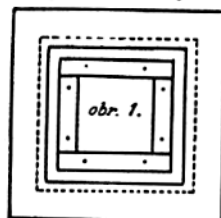
Podstavec pod sochu. (Tab. XV.)**)

Obdélníkové výplně dřívku lákaly nás, abychom je mohli vyměňovati.

Učinili jsme to prostě. Sestavili jsme dřík bez výplní, postavili jej na desku C, srovnali, jak bude státi při dohotovení, a uvnitř tužkou obtáhli. (Obrázek 1.) Totéž učinili jsme na desce C', která přiklopí se nahoru. Potom od těchto čar ve vzdálenosti 3 mm přibíli jsme na obou deskách latky $\frac{1}{2}$ cm vysoké. (Obr. 1.) Dvě

*) Vydalo nakl. Jos. R. Vilímek v Praze.

**) Tab. značí tabule s plány prof. Fišera, shodně s jeho číslováním.

Podstavec pod sochu.

jsou 5'4 cm, druhé měříme zkusmo, neboť záleží na síle latěk. Hrany jejich jsme na vnějších stranách vodorovných šikmo otupili. Potom sestavili jsme podstavec: Desku *C* sklízili jsme s dříkem podle původně naznačených čar a přibili. Přiklízíme nyní spodní desku *A*. Horní desku *C'* sklízíme s deskou *B*, ale nepřiklízíme ji na dřík, takže můžeme je s dříku kdykoli zvednouti. Nyní přiřízli jsme z lepenky 2 mm silné výplně, a to 2 deštičky 6×9 a 2 $5'5 \times 9$ cm. Ty jsme po jedné straně polepili vhodným barevným papírem, po druhé straně papírem mramorovým. Má-li jich býti použito, vloží se mezi látku a rámečky dříku dvě širší proti sobě, mezi ně potom zapadnou přesně dvě užší. Nahoře upevní nám vložky nasazené vrchní desky (obr. 2. v průřezu vysvětlí lépe).

Vložek přiříznuto máme více a potřebujeme-li, stačí je pouze polepiti potřebným papírem, látkou nebo omalovati. Při polepování nutno polepovati současně obě strany a ještě vložky až do zaschnutí zatěžkati, aby se nekroutily.

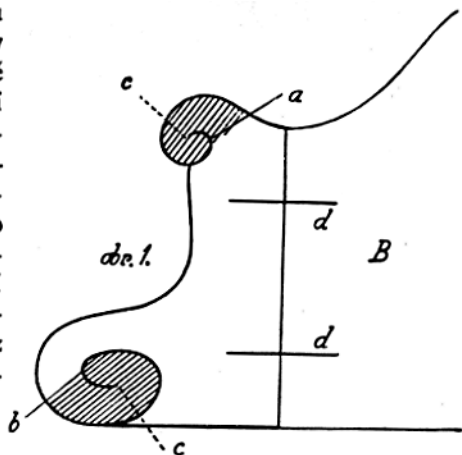
Tak dostali jsme celou řadu podstavců vhodných pro rozmanité potřeby.

Kamenná lavička. (Tab. XIV.)

Ani tato kamenná lavička nezůstala námi ušetřena. Kterási bystrá hlava prohlásila ji za chudou pro rokokové parky. Tedy jsme ji učinili bohatší o přední části bočných opěradel (obr. 1.). Z prkénka stejně silného jako díly *B* lavičky vyřízli jsme žádaný tvar v obrysech dvojmo. Dolů a nahoru přilepili jsme s obou stran každého dílu $\frac{1}{2}$ cm lipové prkénko řezané nahoru od čáry *a* — podle závitu a dole od čáry *b* (na obrázku jsou tyto části vyčárkovány). Pak nožem a skelným papírem zbrousili jsme šikmo návstavky mezi čarou *a—c* a *b—c*, aby při *a* a při *b* splynulo lipové prkénko se spodkem, čímž jsme dostali nahoře i dole šířící se závity.

Hotové díly nařízli jsme 1'5 cm shora a od spodu kolmo do hloubky 1 cm pilou a v dílech lavice rovněž, takže tyto zářezy jsou přesně proti sobě (obr. 1. d). Do návstavků zaklepali jsme

po 2 dílech plechu 2 cm dlouhého, aby v nástavcích pevně držely. Vyčnívající dílky 1 cm jsme nepatrně zbrousili. Potom jsme namalovali nástavce jako lavičku. Zářezy nijak na dálku nevedí a tak můžeme použití lavičky bez nástavců nebo s nimi.

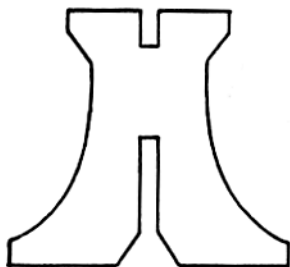

Zahradní stolek. (Tab. XVI.)

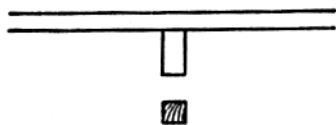
Chceme-li mít různé zahradní stolky, stačí k tomu tytéž nohy, jen desky jsou různé, nebo naopak k téže desce hodí se různé druhy nohou. Princip je tu týž.

Přiřízíme podle tabule všechny díly. Pouze při desce *A* nahoře uprostřed vyřízneme do hloubky 1—1'5 cm zářez $\frac{1}{2}$ cm,

obr. 1. Tím se stane, že při sestavení noh vznikne nahoře čtvercový otvor $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$ cm do udané hloubky. Pořídíme si sloupek téhož roz-

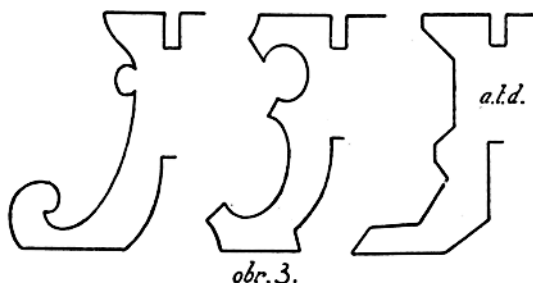

obr. 1.

obr. 2.

měru jako onen otvor a v délce otvoru přiklížíme a přiklepneme vespod do středu desky (obr. 2.). Tak můžeme desku kdykoliv sejmuti a jinou se stejným sloupkem nasaditi. Desky potom můžeme míti v zásobě též čtvercové, pětiúhelníkové, šestiúhelníkové, osmiúhelníkové a j.

Opakem můžeme míti jiné nohy, sestavené týmž způsobem, jak je udán na tabuli XVI. Tvar noh na př. může býti podle obr. 3. V tom případě nohy musí býti ze dřeva lipového, nikdy ze smrkového nebo jedlového. Kombinací různých noh a různých desek dostaneme velikou řadu hezkých stolů do různých her a divákům se zdá, jako bychom měli velmi bohatý inventář.

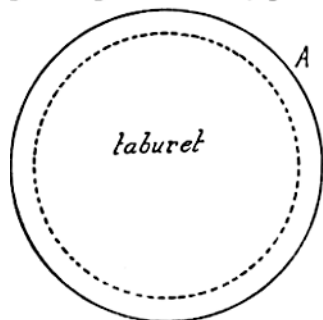
Rokoková židle a taburet. (Tab. X.)

Pokojoiný nábytek lákal nejvíce naši chuť k práci zdokonalovací. Ta směřovala hlavně k zhotovení nábytku vycpávaného s různými obměnami. Rozluštěli jsme to takto:

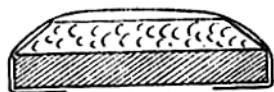
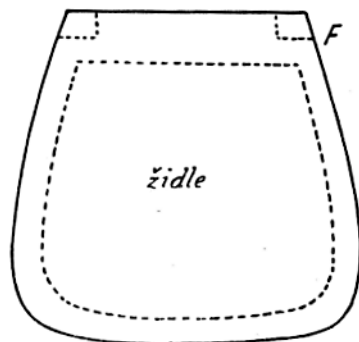
Vyřízneme podle tabule díly *A—B*, *E—F* vždy najednou tak, že dvě prkénka tenkými hřebíčky zbijeme a tvar horní desky vyřízneme. Potom ještě spojené díly na řezu začistíme. Díly odstraníme, označíme, které strany patří k sobě a vyřízneme teprve zářezy pro nohy. Na vrchních deskách označíme si ve vzdálenosti $\frac{1}{2}$ cm od krajů čarou — podle obr. 1 čárkov. a vyřízneme. Kraje po vnitřním začistění slepíme se spodními deskami přesně na sebe. Aby dobře se přilepily, zalisujeme neb zatěž-

káme slepené díly. Nezapomeňte však po chvíli přesvědčiti se, nesvezl-li se některý díl při zalisování. Vyříznuté části rovněž po kraji začistíme a potom vycpeme.

Vycpávání provádí se takto: Vyříznutou část na vrchní straně naklízíme a přilepíme na tabulovou vatu. Když zaschla, sestříháme vatu šikmo ku středu (obr. 2.). Nyní připravíme si potahovou látku: kvítkový nebo pruhovaný silk, atlas, hedvábí neb pod. a podle tvaru vycpávané části přistříhneme, ale po stra-

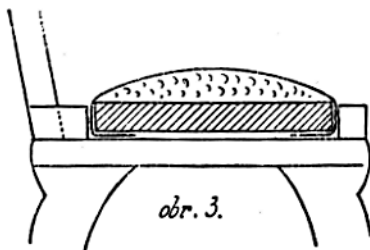
obr. 1.

obr. 2.

nách asi o 2 cm více. Kdyby však látkou vata prosvítala a barvu potahu tím kazila, připravíme si dříve týmž způsobem širtink a tím nejdříve

díly potáhneme, potom teprve látkou. Potahujeme tak, že látku položíme lícem dospod, vycpávaný díl naklízíme po řezech a při kraji vespod asi na prst do šíře. Položíme vatou na látku a nyní zahneme vždy proti sobě přechnívajících látku a přitáhneme.

Pracujeme tak vždy křížem, až látka kolem dokola je přilepena. Přesvědčíme se, že potah na vrchu není zvarhaněn a dáme uschnouti. Potahujeme-li dříve širtinkem, nebo je-li látka potahová silnější, nutno výplně po vyříznutí více obrousiti.

Ze dřeva vyřízneme si více takových výplní. Jednu necháme holou, ostatní vycpeme a potáhneme různými látkami. Když výplň vložíme do sedadla, máme židli hotovou (obr. 3. znázorňuje sedadlo v průřezu). A kolik takových výplní si pořídíme, tolik různých židlí z jedné můžeme sestavit.

U židle vyřízli jsme také v opěradle kousky (srdíčka). I ty schováme, obrousíme řezy a vycpeme jako sedadlové vložky. Vložením do původního otvoru máme sedadlo vyplněno. Při tom hledíme, aby se zasouvalo poněkud pevněji. Nemusí být ani zcela zasunuto. Aby se židle mohla postavit i zadem k obecnstvu, polepíme zadní díl výplně toutéž látkou, kterou si podle tvaru výplně vystříháme.

Rokoková pohovka. (Tab. XII.)

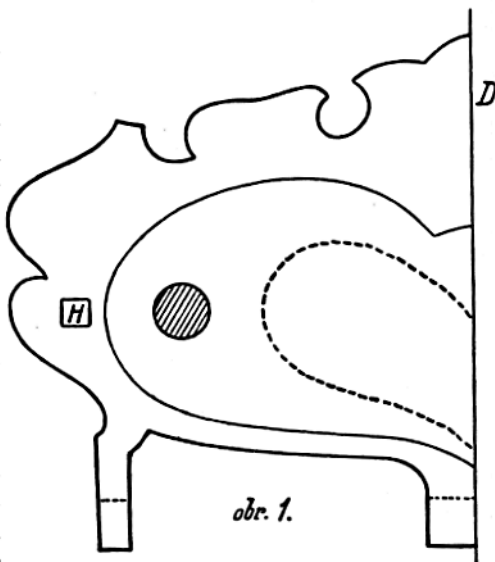
U rokokové pohovky pracujeme podobně. Na desce sedadla *A* však necháme při stranách 1'5 cm, vpředu $\frac{1}{2}$ cm, vzadu 1 cm od kraje. Necháme vyříznutou část holou a podle ní vyřízneme tolik jiných, kolik druhů chceme mít u vycpaných vložek. Ty potom vycpeme, jak poznamenáno u židle a taburetu.

Opěradlo však řešíme poněkud jinak. Vyřízneme si srdíčka *K*, přiložíme na vyříznuté opěradlo a překreslíme na ně (Obr. 1.). Potom od kraje této čáry na pravé a levé straně dovnitř ve vzdálenosti 1 cm vyřízneme neb vyvrtáme otvor 1 cm široký. (Na obr. vyčárkovaný.) Přiložíme opět srdíčko *K* a zespodu otvory na ně okreslíme. Tam přiklízíme a přibijeme 1 cm silné špalíčky, načež toto srdíčko vycpeme. Jest samozřejmé, že kolik výplní do sedadla, tolik výplní nutno mít do opěradla. Lze sice

klásti potah na potah — ale potom špatně takový potah prozatímní drží, snadno se zvarhaní. Potřebujeme-li vycpané opěradlo, zasuneme prostě špalíčky do příslušných otvorů a přeměna je hotova.

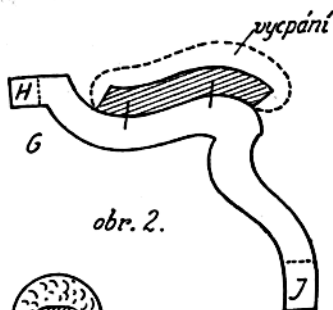
Aby opěradlo bylo bohatší, lze ještě uvnitř vyříznouti menší srdečko. (Na obr. 1. čárkovanou čarou vyznačeno.) Učiníme-li tak, bude nutno, abychom na rub výplně sedadlových nalepili tutéž látku jako na potah pro případ, že by pohovka stála zády k obecenstvu.

Zbývá ještě zmíniti se o bočných opěradlech. I ta měla by býti vycpaná. Pořídíme si to takto: (obr. 2.) podle původního dílu G vyřízneme dva kusy téhož tvaru a silné $\frac{1}{2}$ cm podle obrázku, pouze horní části. (Část vyčárkovaná.) Horní hrany skelným papírem zaoblíme a oba díly vycpeme po všech stranách kro-

mě spodní obr. 2a. Zarazíme dospod dva hřebíčky (rovnoběžně), jimž potom uštipneme hlavičky. Do původních lenochů vyvrtáme pro ně otvory (obr. 2.) a díly potom pouze nasazujeme. Otvory jsou tak malé, že z dálky úplně zanikají. Pouze při nasazování nutno dbáti toho, aby se opěradlo nepoškodilo hřebíčky.

Tím jistě nejsou vyčerpány všechny možnosti zdokonalení díla »Nábytku pro loutk. div.« od prof. K. Fišera. Důmyslná hlava nalezne třeba ještě jiné změny nebo doplňky jako my a sdělí je takto nám ostatním, abychom se učili jedni od druhých. Tím jediné pozvedne se úroveň našich loutkových divadel po stránce technické nejen u divadel spolkových, ale i rodinných.

obráz. 2.

obráz. 2.a

Práce z proutí jsou velmi snadné a ne nákladné. Stačí kterékoliv proutí, které nemá silné duše. Tedy: vrbové, lískové, březové atd. Na ohýbané věci použijeme třeba pedigu, druhu rákosu, který se prodává ve větších závodech košíkářských (Mělnická košíkárna 1 kg asi za 30 Kč), nebo půleného proutí. Chceme-li proutí ohýbati (to platí i o pedigu), nutno je dobře máčeti, neboť jinak praská. Proutí lze použít s kůrou i loupaného.

Rozměry zde uváděné patří pro loutky 25 cm. Potřebujeme-li rozměry pro velikost 35, zvětšíme vše o $\frac{2}{5}$, pro loutky 45 cm o $\frac{4}{5}$ a pro 50 cm prostě násobíme dvěma.

K výrobě si opatříme t. zv. hřebíčky kolářské (s malými hlavíčkami), a to těchto rozměrů: menších č. 8/16 nebo 8/20 a větších 10/25 nebo 10/30; první číslo tu značí sílu, druhé délku hřebíčku v mm. Pro větší rekvizity берeme ovšem silnější, obyčejně 14/25 nebo 16/30. Z nástrojů zatím stačí kladívko, kleště a ostrý pevný nůž, později klíšťky s kulatými čelistmi. Opatříme si rovné pruty slabší i silnější, lískové nebo vrbové,

obr. 1.

kdo může i pěkné březové, jichž bílá kůra je velmi vděčná pro zahradní nábytek. Při práci podkládáme tvrdší prkénko, abychom stolu zbytečně nerozřezali. Pro práci pamatujeme, že tam, kde přibíjíme čelo prutu na oblinu, vyřízneme v čele vroubek, aby prut k oblině lépe přilehl. (Obr. 1.)

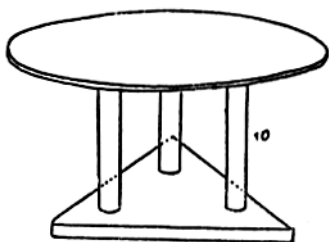
Pamatujeme: Vlhké proutí snadno se zpracovává, jenže nemá té pevnosti do budoucna, neboť sesychá a spoje se uvolňují. Práce z proutí suchého je těžší, ale pevnější.

Při suchém nutno hřebíčky opatrněji zabíjeti, aby se dřevo neštípalo. Kde lze, stáhneme prut svěrákem. Hotové práce můžeme zdobiti malbou, také zářezy ozdobnými. Můžeme pro změnu i na konce přibíti dřevěné korále různých barev, které naše práce obohatí.

Stůl o třech nohách.

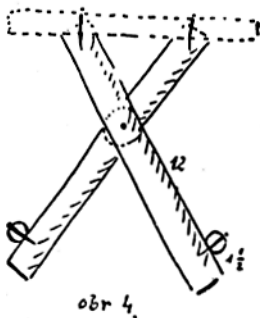
Tři sloupky ze silnějšího proutí 10 cm dl. přibijeme na kruhovou desku $\frac{1}{2}$ cm silnou o průměru 13.5 cm tak, aby tvořily rohy rovnostranného trojúhelníku.

Chceme-li, aby stolek byl pevnější, přibijeme dolů z téhož prkénka trojúhelník — který alespoň $\frac{1}{2}$ cm přesahuje rozpětí noh. Tato spodní deska může však míti i podobu kruhovou, ale o menším poloměru než deska vrchní. Možno také podobným způsobem sestaviti stůl šestiúhelníkový, osmiúhelníkový a pod.

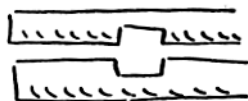

Stolek.

Čtyři sloupky 12 cm spojíme vždy dva a dva přeplátováním tak, že položíme oba přes sebe něco nad polovinou, nožem označíme polohu, potom zařízíme a vydlábneme zářez až do poloviny síly dřeva. (Obr. 4.) Výřezy musí jíti pevně přes sebe, aby se nohy neviklaly. (Obr. 5.) Druhý pár zpracujeme také tak, jenže při vyměřování klademe jej na hotový díl, aby oba díly byly přesně stejné. Potom seřízneme horní čela šikmo do vodorovné polohy tak, že nařízíme kůru podle přiloženého prkénka a

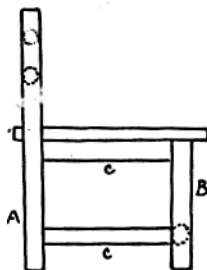
potom ostře přeřízneme. Připravíme si horní desku z prkénka $\frac{1}{2}$ cm silného velikosti 11×16 a prut $12'5$ cm. Na prut přibijeme s každé strany nohy stolu spojeným místem. Dole $1'5$ cm od kraje přibijeme s každé strany 15 cm dlouhou trnož. Desku stolu položíme na seříznuté nohy, urovnáme ještě, jestli by někde nepřiléhala, a přibijeme. Nakonec můžeme šikmo seříznouti také dolní konce noh, ale není to nutné.

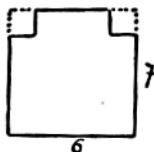
obr. 5.

Židle s prkenným sedadlem.

Dva boky připravíme jako u lavice v týchž rozměrech (Obr. 1.). Opěradlové spojky uděláme ze dvou dílů 4 cm, které přibijeme mezi sloupky. Mezi přední nohy přibijeme 4 cm dlouhou trnož.

obr. 1.

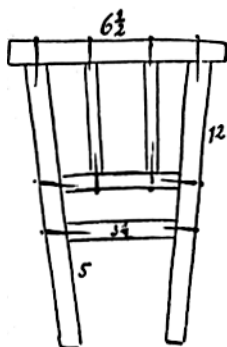

obr. 2

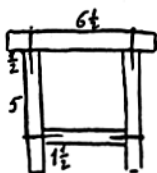
B Deska sedadla má rozměry 6×7 cm, zkusmo naměříme vzadu rozevření opěradla a pro ně vyřízneme zárez (obr. 2.). Při sbíjení sedadla pamatujme, aby vzadu sedadlo nepatrně přečnívalo za opěradlo.

Židle.

2 díly 12 cm spojíme nahoře $6'5$ cm příčkou, aby po každé straně $\frac{1}{2}$ cm přečnívala. Ve výši 5 cm od dolního konce spojíme příčkou $3'5$ cm. Nad ní asi o 2 cm výše druhou, zkusmo naměřenou. Tu spoj 2 příčkami s horní látkou. Měř zkusmo. (Obr. 6.) To je opěradlo. Přední nohy jsou vysoké 5 cm a spojeny $\frac{1}{2}$ cm přečnávajícím břevnem dlouhým $6'5$ cm. (Obr. 7.) Dole ve výši $1'5$ cm mezi nohy přibije se trnož.

obr. 6.

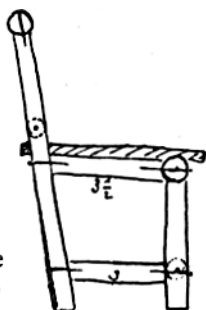

obr. 7.

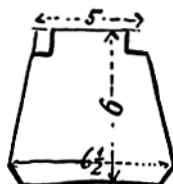
Přední nohy spojíme s opěradlem (obr. 8.) nahore dvěma díly 3'5 cm, ve výši trnože 2 díly 3 cm. Sedadlo zhotovíme si z prkén-

ka 1/2 cm rozměrů podle obr. 9. Zkusmo pak vyřízneme podle opěradla zářezy, aby sedadlo zašlo mezi nohy a vzadu nepatrně přečnívalo. Přibije se několika hřebíčky.

Máme-li možnost tento nábyteček urobiť si z břízy, obdržíme tím velmi pěkné rekvisity pro park, verandu atd. I ozdobnější jej můžeme udělati tím, že horní konce prutů seřizneme šikmo, kuželovitě a p.

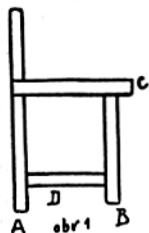

obr. 8.

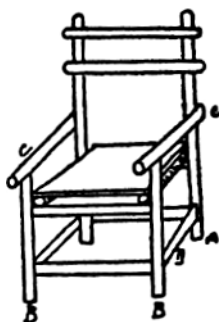
obr. 9.

Zahradní křeslo.

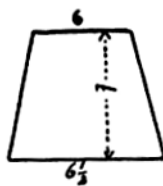
A obr 1 B

Připravíme si po dvou dílech: A=13 cm, B=7'5 cm, C=7'5, D=5'5 cm. Spojíme nejprve díl A s B trnoží D ve výši 1'5 cm zdola, nahoru přiklepneme na díl B díl C, který k A přibije se do zářezu s vnější strany. (Obr. 1.) Vpředu i vzadu budou vždy dvě příčky, vzadu 6 cm, vpředu 6'5 cm, první ve výši 1'5 cm, druhá 5'5 cm. Na horní položíme uvnitř příčné

obr. 2.

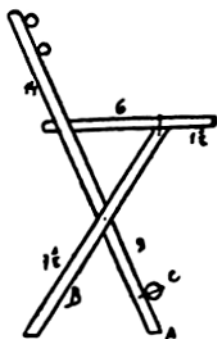
6'5—7 cm (podle síly proutí; obr. 2.). Na ně vsadí se sedadlo 7 cm široké se zadní hranou 6 cm a přední 6'5 cm. (Obr. 3.) Na opěradlo přibijeme spojky (obr. 2.), které 1 cm po každé straně přecházejí.

obr. 3.

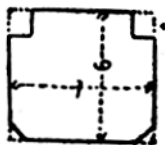
Toto křeslo zvláště vyniká z bílého proutí na způsob břízy nebo z loupaného prutu, při čemž opěradlové konce vzadu i přední můžeme ozdobně zaříznouti.

Židle se skříženými nohami.

obr. 1.

Sloupek A 14 cm přeplátujeme s dílem B 7'5 cm ve výši 4 cm, aby díl B byl s vnější strany (obr. 1.). Spojíme obě postranice vpředu ve výši 1 cm trnoží 5'5 cm, aby nepatrně po obou stranách přecházela. Přibijeme horní opěradlovou příčku 5'5 cm a zapustíme sedadlo, které jsme si přiřízli podle obr. 2. Vpředu přechází 1'5 cm přes nohy. — Srovnáme, aby bylo vodorovně, sbijeme a nakonec

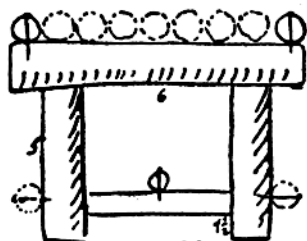
obr. 2.

připojíme druhou i třetí příčku opěradlovou.

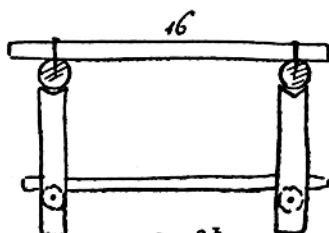
Možno také pod sedadlo mezi nohy přibít napřed i vzadu spojky, aby sedadlo lépe sedělo.

Jednoduchá lavička.

Ze silnějšího prutu uřízni kolmo 4 sloupky 5 cm dlouhé, a 2 kusy 6 cm. Ke každému delšímu přibij 1 cm od krajů ony sloupky. To jsou nohy. (Obr. 2.) Aby se nohy nerozestoupily, spojíme je dole 1'5 cm nad zemí příčkou, kterou od-

obr. 2a

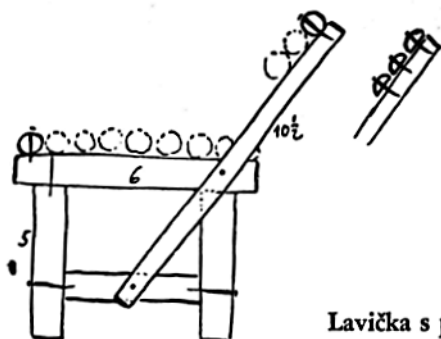

obr. 2b

měříme podle vzdálenosti noh. Pak ze slabých prutů nařezeme délky 16 cm, a to tolik, kolik se jich vejde na horní sloupek. Poněvadž jsou díly vždy na jedné straně tenčí, klad tento konec jednou nalevo po druhé napravo. Každý díl přibij na nohy, ale začni nejdříve oběma krajními. (Obr. 2a znázorňuje pohled ze strany, 2b zepředu.) Možno též přibít trnož na střed dolní příčky, nebo 2 trnože na přední a zadní oblinu noh ze slabého prutu.

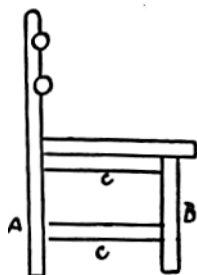
Lavička s opěradlem.

Začni jako dříve: sbij nohy. K nim přiklepní prut 10'5 cm a to šikmo od středu té spodní příčky k zadnímu spoji nohy s břevnem. (Obr. 3.) Opěradlo nutno přibít na jeden díl z prava (přijde napravo), na druhý z leva (bude nalevo), aby byl vždy na vnější straně lavice. Díly 16 cm přibíjíme opět od krajů. Nejdříve přední kraj lavice, potom horní příčku opěradla. Nato zadní kraj lavice, který odměříme zkusmo.

obr. 3.

Lavička s opěradlem.

obr. 1

obě postranice hotové, spojíme je prkenným sedadlem 6×16 cm, aby po stranách $\frac{1}{2}$ cm přečnívalo a přibijeme. Potom připravíme dva díly opěradla z tenšího prutu 16 cm dl., v sloupku A učiníme pro ně zářezy a přibijeme (obr. 1. a 2.).

Kdo by chtěl mít trnož, přibije tenší prut vpředu na nohy 1'5 cm nad zemí, pro nějž vyřízne rovněž zárez. Lze také trnož přibít mezi dolní příčky C prostřed jejich délky. Tu odměřujeme zkusmo.

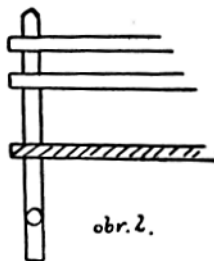
Lavička ozdobná.

Nohy zhotovíme takto: Díl A — 14 cm spojí se s B — 7'5 cm příčkou D — 5 cm ve výši 5 cm a na-

Potom sedadlo, konečně dokončíme opěradlo. To můžeme řešit různým způsobem. Buď jen 3—4 pruty nahoře, nebo celou výšku, nebo klademe pruty dále od sebe. Můžeme přibíjet i půlené pruty.

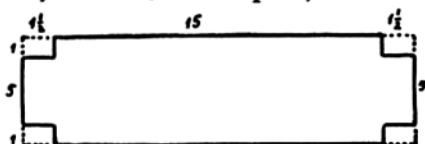
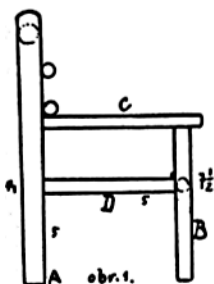
Lavička s prkenným sedadlem.

Nejdříve sestavíme nohy. Potřebujeme pro každou: sloupek A = 12 cm, B = 6 cm, a dva sloupky C = 5 cm. Sloupky C spojují (obr. 1.) díl A a B, jeden ve výši sloupku B a druhý 1'5 cm nad zemí. Když jsou

obr. 2.

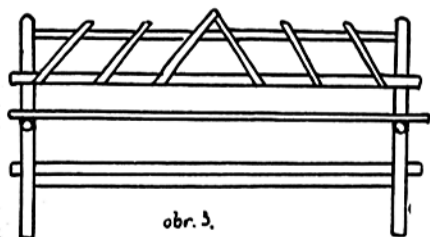
hoře dílem C — 6 cm (obr. 1.). Potom přiřízíme si dvě stejně dlouhé příčky 15 cm, které přibijeme mezi

obr. 2.

nohy přední a zadní ve výši příčky D. Na ně vloží se prkenné sedadlo (obr. 2.) 18×7 cm, v němž jsme vyřízli zářezy 1×1.5 cm. Sedadlo

zapadne přesně mezi nohy na díly D. K opěradlovým dílům na C položíme příčku 18 cm, druhou do prostřed výšky opěradla a třetí 15 cm mezi opěradla 1/2 cm pod vrcholem. (Obr. 3.) Poslední dvě spojí

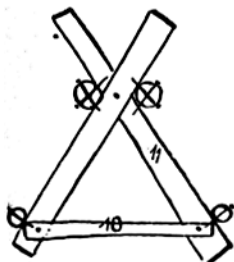

obr. 3.

se ozdobně tenkými dílky. Zdobení může být různé.

Kozlík na dříví.

Kozlík na dříví hodí se velmi dobře k doplnění výpravy dvora, samoty atd. Přiřízíme 4 silné sloupky 11 cm. Dva a dva složíme přes sebe něco nad prostředkem (obr. 1.), aby spodní rozevření

obr. 1.

obr. 2.

byla asi 10 cm, označíme přeplátování, vruby vyřízneme jako u stolu, spojíme a sbijeme. Prošel-li hřebíček, ohneme jej oblými klíšťkami zpět a zaklepeme. Dole spojíme nohy asi 1 cm nad zemí na vnější straně příčkou 10 cm dl. (Obr. 1.) Přiřízneme 2 slabší a 2 silnější díly asi 12.5 cm a jimi nohy sbijeme tak, aby vzdálenost jejich měřila 10 cm. Silnější díly přibijeme na vnější strany přeplátování dvěma hřebíčky (obr. 2.), slabší dole 1 cm nad zemí.

Roubení.

Velmi dobře uplatňuje se v mnohých hrách roubení studně. Použijeme silnějších prutů nebo také špalíčků, jichž hrany jsou prostě nožem nepravidelně otupeny. V tom případě musí se hotová práce mořiti ořechovým mořidlem. 8 nebo více kusů 11—12 cm si připravíme. Položíme 4 přes sebe jako rámeček, aby kraje as 1—1.5 cm přečnívaly. Označíme středy a vyřízneme do poloviny vrub, (obr. 3.) jen u obou spodních ne!

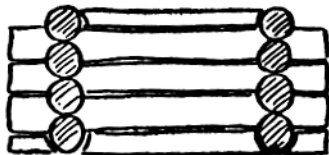
obr. 3

Dáme je opět přes sebe a sbijeme. Dospod přibijeme rozpůle-

obr. 4.

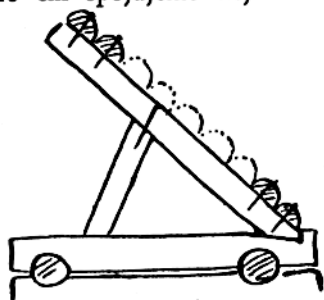
ný prut a přiříznutý podle otvorů, jako by to byla polovina břevna vyčnívajícího ze země. (Obr. 4.) Vezmeme další dvojici, položíme přes část hotovou, označíme středy, zase vyřízneme do poloviny zářezy a přibijeme druhý pár. (Obr. 5.) Tak pokračujeme, až máme dostatečnou výšku roubení. Nahoře pak přibijeme mezi poslední pár půlený prut řezem dospod. (Obr. 5.)

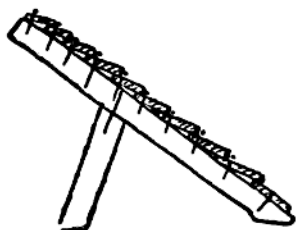
obr. 5.

Roubení mívá často střechu. Tu zhotovíme si zvláště, abychom mohli užítí roubení

beze střechy nebo se střechou. V posledním páru, poněkud za spojí více ke kraji, učiníme zářez. (Obr. 6.) Dva kusy 10 cm spojujeme nejdříve na krajích půleným proutím, dlouhým jako díly roubení.

obr. 6.

obr. 7.

Aby střecha měla oporu, přibijeme na šikmé trámce vzpěry dlouhé podle toho, jak chceme míti střechu skloněnu. Na obou koncích učiníme jim zářezy, aby pěkně na břevna dolehly. Střecha však může býti z úzkých prkének nebo pruhů kůry, nejlépe smrkové nebo jedlové. Při tom přibíjíme vždy od spodu, aby jednotlivé díly krytiny přes sebe střechovitě přečnívaly. (Obr. 7.)

Jestliže na jevišti položíme napříč přes roubení delší dřevo s háčkem — hák — a na roh postavíme okov, je iluse dokonalá.

Ploty.

Ploty řešil jsem tak, abych je mohl samostatně a různě stavět a nepotřeboval opěr. Toho docílil jsem tím, že každý plot skládám ze samostatných dílů — polí — jichž krajní sloupky spojuji háčkem na očko. Plot mohu tak ohýbat

do libovolných tvarů a tím zabráním pádu. Zhotovili jsme je různým způsobem a z různého materiálu. Poněvadž práce je té-

obr. 1

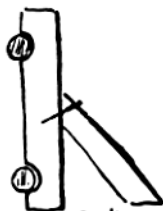
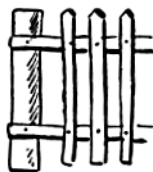
měř u všech táž, uvádím postup u proutí. Ale každý může voliti: proutí hladké, rovné, zkřivené, se součky po odbočujících větvičkách, latky prostě z prkénka naštípané pro »chudé« ploty nebo začištěné, ohoblované atd. podle libosti. Dílů či polí vyrábíme podle velikosti jeviště více nebo méně.

Rovněž délka polí i jejich výška může být různá. Při delších upevňujeme uprostřed ještě jeden sloupek. Proutí pouze sbíjíme, dřevo hranené před sbitím naklížíme.

obr. 2.

Popíši úpravu jednoho pole. 3 silné sloupky 11 cm na horním konci seříznu. (Obr. 1.) Potom na všech vyříznu zářezy pro příčky, a to 2'5 cm od spodu a 3'5 cm shora. U vysokých plotů také uprostřed. (Obr. 2.) Přířízneme 2 spojné latky dlouhé podle toho, jak má být dlouhé

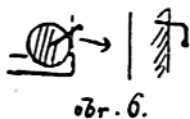
obr. 3.

obr. 4.

pole, a přibijeme je na sloupky tak, aby nepatrně sloupek přecházely, potom přibijeme sloupek střední. Na ně přibíjíme s vnější strany latě různým způsobem, ale tak, aby se země nedotýkaly. Tyto látky mohou být rovněž různě zdobený nebo jednoduché. Na ozdobné ploty nejlépe se osvědčuje dřevo lipové, které se nožem velmi pěkně řeže.

Potom sloupky bývají 1'5—2 cm silné a jejich špice se mohou velmi různě a pěkně vrubořezem ozdobiti. Několik náčrtků různých plotů povzbudí jistě tvořivost každého. (Obr. 3.) Abychom plot více zabezpečili proti pádu, přibijeme na střední sloupek zezadu opěrku tak, aby plot spíše klonil se vzad. (Obr. 4.)

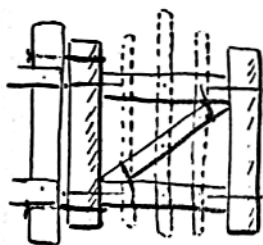
Jednotlivá pole spojujeme takto: 2 hřebíčky, jimž jsme uštípli hlavičky, ohneme v očko a zabijeme na levé krajní sloupky každého pole poněkud zezadu, aby končilo u kolmice na osu pole (obr. 5.), spíše o poznání vpřed. Zabijeme je přesně nad sebe, jedno k dolní příčce, druhé k horní.

Musí býti však na všech polích přesně stejně vysoko. O 1 mm výše na pravé sloupky zatlučeme háčky z ohnutého hřebíčku (obr. 6.), aby přesahovaly kolmici. Máme tak vždy na pravé straně háčky, na levé očka stejně vysoko na všech polích a můžeme stavěti podle libosti ploty jakýchkoli tvarů.

Vrátka.

K plotům můžeme zhotoviti i otvírací vrátka. Bude to práce táž jako pole plotu, jenže budou úzká, podle velikosti loutek. Upozorňuji však, že příčné spojky jsou přibity mezi krajní sloupky, ne na ně do zářezů jako u plotu. Dáváme jim šikmou příčku a připevnění nesmí dosahovati země. (Obr. 1.) Budou připevněna k jednomu poli na pravé straně. Zavěšení je toto: Provrtáme pravý sloupek plotu se strany, a to nahoře nad spojem příčky, dole pod spojem. Z pevného drátu uděláme dvě očka podle síly

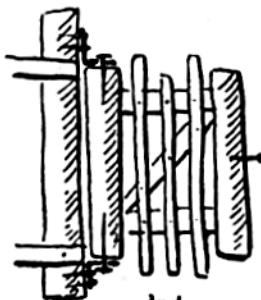
obr. 1

sloupku vrátek, aby se v něm volně pohyboval. Konce oček otočíme, provlékneme provrtaným sloupkem a na druhé straně vyčnívající části zahneme (obr. 2.) Očka jsou na vrá-

obr. 2

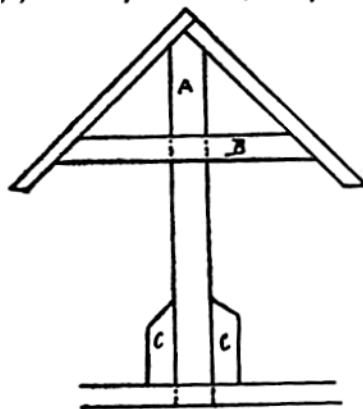
kách jedno právě pod dolní vodorovnou příčkou, na něm vrátka visí, druhé

obr. 3.

nad horní vodorovnou příčkou. Kdo by měl sloupky plotu vysoké, může voliti sloupky vrátek kratší a upevniti je potom výhodně na plech. Dva kousky plechu ohne do pravého úhlu, v jednom křídle prorazí 2 otvory, v druhém jeden větší. Křídlo s 1 otvorem přibije volně silnějším hřebíčkem k čelu sloupku vrátek nahoře i dole a potom přibije ke sloupku plotu (obr. 3.).

Chceme-li stavěti vrátka kdekoliv a aby se pouze buď dovnitř nebo ven otvírala, stačí zabíti do volného sloupku jejich tenký hřebíček, který zaráží o sloupek následujícího pole a tak dovoluje pohyb pouze jedním směrem.

obr. 4.

Prostý kříž.

Někdy je potřebí prostického kříže buď k opuštěné cestě, na hřbitov a pod. Zde neuvádím rozměrů, neboť podle potřeby kříž tento může být vyšší neb nízký (obr. 1.).

Břevna A a B se přelátují, t. j. do poloviny zaříznou a spojí. Břevno A

ze dvou stran střešovité na vrcholu seřízneme, B šikmo. Přes ně přijde stříška 1'5—2 cm široká, nahoře spojená podle obr. 2. Ta přechází břevno B. Dole připojíme ztužovací díly C s každé strany. Celý

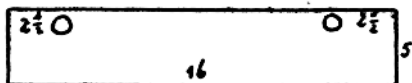

kříž nutno zapustiti do obdélného prkénka, alespoň tak dlouhého jako díl B a širokého dvojnásobnou šířku stříšky. Tento podstavec natřeme celý kličem a posypeme pilinami zeleně napuštěnými, takže činí dojem trávy.

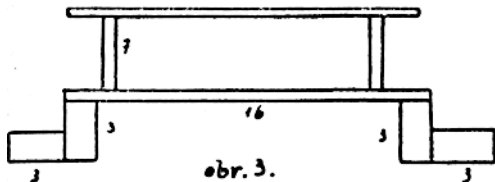
Lávka.

Lávku sestavíme ze tří dílů: dvou podezdívek a lávky. Podezdívky jsou stejné a přifízíme je z prkénka 1'5—2 cm silného. Jsou to špalíčky 3 cm vysoké a 5 cm dlouhé. Budeme potřebovati 4 kusy. Spojíme (obraz 1.) vždy jeden na stojato, druhý na ležato. Tím dostaneme dva schody, kterých můžeme použiti i jinde, potřebujeme-li schodů, spojením obou, čímž dostaneme délku 10 cm. Malujeme je jako kámen.

Lávka (obr. 2.) je 16 cm dlouhá, 5 cm široká. Při jednom kraji vyvrtáme 2'5 cm do konců otvory, do nichž

zapustíme sloupky 7 cm dlouhé (obr. 3.), které nahoře sbijeme prutem 16 cm dlouhým.

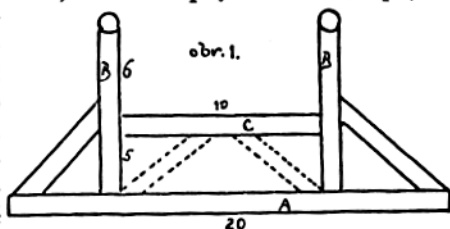

Lávku stavíme pouze na schůdky, kolem roze-
stavíme kulisy rákosí.

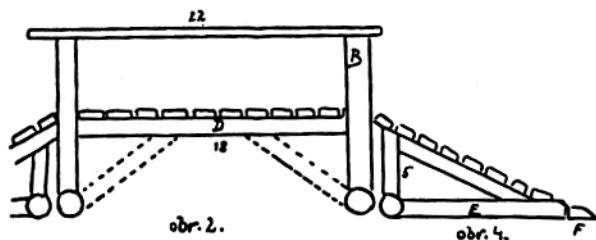
Můstek.

Můstek skládá se jako lavička ze tří dílů: můstku vlastního a dvou dílů vjezdových.

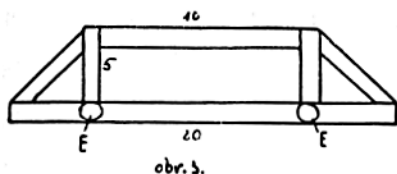
Můstek: sestavíme dva krajové základy (obr. 1.) Dole na základně A 20 cm stojí dva sloupky B 11 cm, spojené ve výši 5 cm spojkou C 10 cm. Ztuhíme šikmými zpěrami od krajů dílu A do výše nad připojení C. Kdo chce mít pevnější a bohatší základy — vloží ještě mezi nohy B vložky

na obrázku čárkované. Hotové kozy spojí se ve výši příčky C díly D 18 cm dl. Opět možno vložit vyztužovací trámce — na obr. 2. čárkované. Na trámce D kladou se trámce podlahy (obr. 2.). Krajové jsou 10 cm, za sloupky B však 12 cm, aby po stranách přecházely. Nakonec spojíme konce sloupků B prutem 22 cm.

Vjezdy: Podle obr. 3. zhotovíme kozu, dole připojíme dvě spojky E 12 cm, zakončené trátkem F 12 cm — obr. 4. — který na vnější straně šikmo seřízíme. Konce svislých sloupků spojíme šikmo s díly E 1 cm od dolního trámku F. Na ně klademe 12 cm dlouhé trámky až nahoru. Takové vjezdy musíme mít dva.

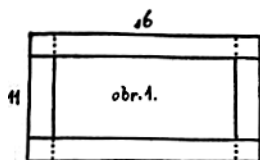
obr. 3.

Trámky na můstku a vjezdech mohou být z prutů kulatých, půlených nebo úzkých latěk, nařezaných z $\frac{1}{2}$ cm prkénka se ztupenými hranami. Každý trámek nutno

přiklepnouti na podložku hřebíčkem na obou koncích. Jest samozřejmé, že kolem můstku musí být dekorace rákosí, aby byl naznačen potok.

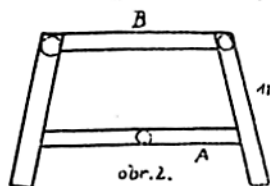
Stůl proplétaný.

Připravíme si rámeček 11×16 cm ze dřeva $\frac{1}{2}$ cm silného o šířce 1 cm. V rozích přeplátujeme (obr. 1.). To bude deska stolu. Ostatek je z loupaného proutí. Nohy

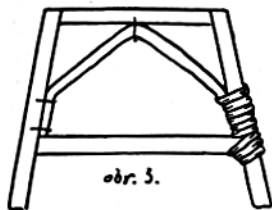
obr. 1.

stolu budou 11 cm dlouhé. Horní jejich spojka B (obr. 2.) určí se zkusmo tím, že

obr. 2.

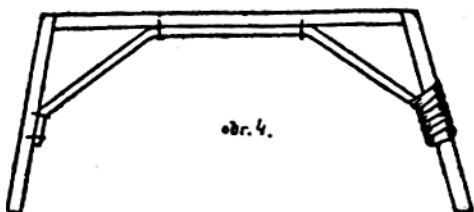
nohy vložíme do rámečku a zbývající mezera určuje délku bočních spojek. 2'5 cm vysoko vložíme spojku A 8 cm dlouhou. V čele spojíme nohy nahoře 11'5 cm dlouhými příčkami. Dole však spojíme střed trnožů A prutem 12'5 cm dlouhým. Při sestavování radím dříve vždy spoje přezkoušeti. Kdyby se dolní rozevření noh zdálo někomu příliš veliké, zkrátí trnože A i jejich spojku.

obr. 3.

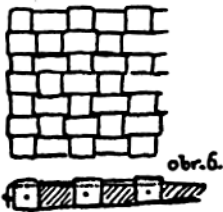
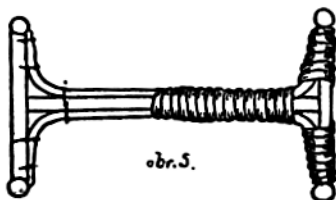
Nyní připravíme si slabší pruty. Označíme si poloviny výšky noh i příčky B. Čelnou spojku horní rozdělíme na tři díly. Slabší prut nyní přiklepneme od A do poloviny nohy (obr. 3.), zahneme do

středu B a přibijeme, postoupíme zpět k polovině druhé nohy a k příčce A. V čele začneme také ve výši příčky A (obr. 4.) do poloviny nohy, odbočíme ke třetině horní spojky, podle ní a od druhé třetiny opět dolů. U trnože přibijeme slabý prut do oblouku s každé strany.

Potom nasadíme na nohy rámeček desky, který těsně přiléhá k horním spojkám čelným a přibijeme.

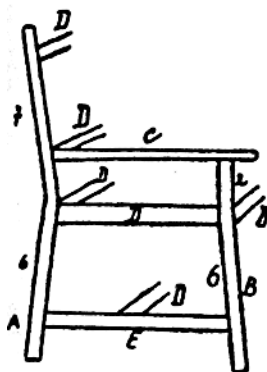
Potom oplétáme nohy. K tomu volme buď lýko, nebo máčené a půlené proutí nebo půlený pedig (druh rákosu) asi 1—1'5 mm silný, který lze dostati v košíkářských závodech. (Mělnická košíkářna.) Začátek podložíme a přes něj pevně utahujeme. Konec podstrčíme pod pletení a tenkým hřebíčkem přiklepneme. — Na obr. 3., 4., 5. značeno je oplétání na jedné polovině.

Desku stolu pleteme z lubů nebo lýka, nejdříve po délce, potom příčně střídavě nad a pod pramenem. (Obr. 6.) Na krajích rámu se konce přibijí. Na konec na hranu desky přiklepneme buď půlený prut nebo pedig dvakrát nad sebou.

Židle proplétaná.

Bude rovněž z proutí loupaného. Připravíme si tyto délky: A 2 kusy 13 cm, B 2 kusy 8 cm, C 2 kusy 8 cm, D 7 kusů 6 cm, E 2 kusy 6'5 cm. Nyní spojujeme. (Obr. 1.) Díly A ve výši 6 cm namočíme, aby se ohnuly bez zlome-

obr. 1.

obr. 2

ní, rovněž díly B v téže výši. Díl A a B potom spojíme ve výšce 6 cm

dílem D, dole 1'5 cm nad zemí přidáme E. Opěradlo C přechází B o $\frac{1}{2}$ —1 cm, poněvadž je delší, vyhne A dozadu. Tím máme dokončeny bočnice. Ty spojíme zbylými 5 díly D a to: dole uprostřed E, u sedadla ve výši 6 cm, u zadního opěradla $\frac{1}{2}$ cm shora a 2 cm od sedadla.

Sedadlo a opěradlo vyplétáme prostým vinutím po obou stranách (obr. 2.), ale neutahujeme, neboť příčné vedení musíme protáhnouti vrchním i spodním návinem a to nám stáhne osnovu k sobě. Proplétati možno barevným lýkem, dvojbarevně, také copánkem, upleteným ze tří pramenů lýkových a pod. Okraj sedadla olemujeme kolem dokola púleným prutem.

Seřadili jsme rekvisity tyto, pokud bylo možno, podle snadnosti konstruktivní, pouze u těch, které buď patří k sobě, nebo které se vyvinuly z práce předešlé, jsme tohoto pravidla nedodrželi.

Pracujeme téměř vše z prkének $\frac{1}{2}$ cm silných, většinou měkkých, kterážto síla vznikla zhoblováním 7 mm prken, jež jsou v prodeji. (Technicky $\frac{1}{4}$ palce — »coule«, nebo také švortny zvané.) Jen u těch rekvisit, kde nutno okraje kroužiti, je třeba pracovati ze dřeva alespoň lipového v téže síle. Lupenkářská prkénka jsou drahá a obyčejně nutno dřevo pro hřebíček navrtati, neboť jinak se štípají velmi snadno. Dřevo lipové proti tomu má mnohé přednosti: je lehké, vazké, takže se výborně zpracovává a nepraská. Jinde bude třeba sloupků nebo špejlí.

Volme kliš raději lepší. Těch pár halěrů, oč je dražší, vyplatí se nám na trvanlivosti. Hřebíčky volme zase kolářské, jako u rekvisit z proutí. Pantíky mají křídla 5 mm široká a upevňujeme je krátkými šroubky, pouze do dřeva v čele užijeme delších. Z nástrojů potřebujeme ostrý pevný nůž, pilku lupenkářskou, kladívko, kleště štípací a s oblými čelistmi, spirální vrtáček síly špejle 2—3 mm a skelný papír (nejvhodnější je č. 3).

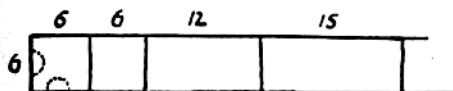
Hotové výrobky napouštíme neb lakujeme. Napouštíme či moříme obyčejně mořidlem ořechovým, které rozpouštíme ve vodě na žádaný odstín. Lakujeme malované věci lakem kopálovým nebo místo toho emailujeme. Chceme-li malováním zdobiti, stačí vzor nakresliti tužkou, potom věc přetřeme řídkým klišem — klišovou vodou. Tím ucpou se pory dřeva a barvy se nerozpíjejí. K malbě stačí již obyčejné vo-

dové barvy. Zaschlé malby lakujeme kopálem. Upevní se a zjasní.

Je-li někde kování, přiděláváme je až na hotovou věc. Totéž platí o většině řezbovaných nebo tlačných ozdob.

Lavice ke kamnům.

Z prkénka 5—6 cm širokého nařežeme si 2 díly 6 cm, po jednom díle 12 a 15 cm. Dlouhý díl je sedadlo, kratší vložka a nejkratší nohy. Obě nohy sklepeme dvěma tenkými hřebíčky a tak najednou vyřízneme lupenkou v dolní podstavě a přední stěně zdobný výřez, třeba oblouček, kreslený podle peníze. Když opět obě nohy rozdělíme,

obr. 1

vložíme mezi ně vložku a ve stejné výši ji přilepíme a přiklepneme. Zasaahuje-li do výkroje, shoblujeme ji. Navrch přilepí-

me a přibijeme nejdelší díl, jemuž jsme srazili rohy. — Výkroje v nohách nemusíme vyřezávat lupenkou, stačí docela dobře hluboký zárez nožem. Hotová lavice se na sedadle nebarví, mnohdy bývá celá nebarvená.

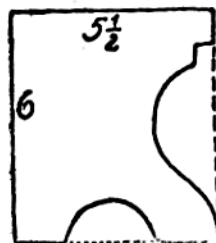
Jednoduchá lavice venkovská.

Z pásu 6 cm širokého uřízneme díl 12 cm a hrany začistíme a zaoblíme, t. j. skelným papírem přetřeme. Připravíme si pásek $\frac{1}{2}$ —1 cm široký a z něho nařežeme dva díly 5'5 cm, 3 díly 12 cm, čtyři po 5 cm a jeden 9 cm. Nyní spojujeme. Na spodní straně sedadla naznačíme čarami příčky 9 cm od sebe a k nim s vnějších stran připojíme 5 cm pásky, aby vzadu sedadla byly přímo u kraje. U předního konce jejich připojí se přední nohy 5'5 cm a ty dole 1 cm nad zemí spojíme příčkou 9 cm. V téže výši připojíme druhé dva díly 5 cm jako spojku se zadníma nohama. Na dvou dílech 12 cm naměříme 5.5 cm a tam přiložíme spodní hranu sedadla. Dole spojíme tyto nohy onou 5 cm

příčkou. Nahoře zadní nohy, resp. opěradla spojíme třetím dílem 12 cm, a to 1 cm pod horní hranou noh. — Toto opěradlo může býti širší, nebo může býti užito dvou pásků. Nohy lze také zapustiti do sedadla a pod. Řadu obměn vymyslí si jistě každý. Moříme světlým ořechovým mořidlem.

Lavice s opěradlem.

Sedadlo je obdélník 6×16 —20 cm, nohy jsou dva díly $5 \times 5 \times 6$ cm, jimž na jedné straně kratší a na jedné delší vyřízeme ozdoby (obráz. a). Nohy rovnou kratší stranou přilepíme a přibijeme 1—2 cm od boků sedadla, a to tak, že

a

vzadu končí přesně na hraně sedadla. Tam přiložíme díly opěradlové. Ty mohou býti rovné jako pásky asi 1 cm široké a asi 12 cm vysoké, jimž konec třeba ozdobně seřízneme. Tyto pásky spojíme s nohami a sedadlem, aby dolehly přesně středem na nohy a dole těsně ke spodní hraně. Nahoře přiložíme zepředu opěradlo 16—20 cm dlouhé a libovolně široké. Toto opěradlo může

býti tenké (z překližky) a také při horní hraně třeba ozdobně vyřezané.

Jinak můžeme lavici upravit, abychom měli opěradlo nazad

b

c

posunutě (obráz. b) tak, že vztyčné díly opěradlové vyřízeme z prkénka lipového do tvaru trojúhelníkového, jak ukazuje

druhý náčrtek na obr. b. Horní konec je zakončen plochou, spodní ostře doléhá při zemi k noze. Tloušťka tohoto dílu může být jen $\frac{1}{2}$ cm. Podle toho, jak široký bude tento díl v nejširším místě, t. j. tam, kde končí sedadlo, bude sklon opěradla; čím je širší, tím skloněnější je opěradlo. Také můžeme vztýčné díly opěradlové zešířit a při krajích ozdobně vyřezati.

Chceme-li mít dvě lavice do rohu selské světnice, uděláme je delší a při jednom konci seřízneme sedadlo 45° , a to u jedné lavice na pravé straně, u druhé na levé straně sedadla (obr. c). Při tom nohy na těchto stranách budou od rohů alespoň 6'5 cm.

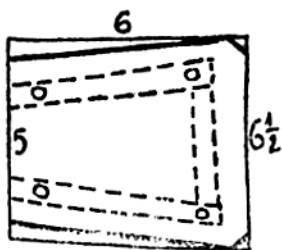
Kuchyňská židlička bez opěradla.

Deska je čtverec 6×6 cm. Potom přiřízneme si jiný menší 5×5 cm a právě takový z prkénka 1 cm silného. Nohy budou $\frac{1}{2}$ cm silné, čtvercové a 5'5 cm dlouhé. Pro ně vyřízneme v rozích obou menších čtverců výřezy o něco menší než $\frac{1}{2}$ cm, aby nohy poněkud z nich vyčnívaly. Spojujeme takto: nejdříve spojíme horní desku s deskou 1 cm silnou. K ní přiložíme nohy a nakonec mezi ně vložíme spodní desku ve výši 2 cm od země. S obou stran zabijeme tenké hřebíčky.

Zůstane tak, jak je, nebo se maluje bílým emailovým lakem.

Židle s opěradlem.

Sedadlo vyřízneme z obdélníku $6 \times 6'5$ cm (obr. 1). Ze-

Obr. 1

spodu přiklížíme pásy 1 cm široké, které vzadu přiléhají ke hraně, vpředu končí $\frac{1}{2}$ cm od hrany. (Na obr. jsou čárkovány). Umístíme je asi $\frac{1}{2}$ cm od boků sedadla. 1 cm od hrany přední a zadní vyvrtáme opatrně centrálním vrtáčkem otvory pro nohy o průměru $\frac{1}{2}$ cm. Otvory mohou procházeti i se-

Obr. 2.

dadlem ven. Tam zaklížíme nohy 5'5—6 cm dlouhé, kterým přidáme rovný zaoblený díl, kterým je zaklížíme do otvorů. Jest vždy lepší, když tento přídavek je delší, takže projde otvorem nad sedadlo. Po zaschnutí přechnívající díl seřízíme nožem a skelným papírem začistíme. Nohy se vzhůru rozšiřují a jsou nahoře širší než nástavec (obr. 2). Mohou býti čtyřhranné i vícehranné, nebo oblé, podle potřeby. Opěradlo upravíme podle toho, kam bude židle potřebí. Opěradlo ovšem upravíme a zaklížíme k sedadlu dříve než nohy. Kde doléhají k zadní hraně sedadla spodní příčky, vyřízneme zářez $\frac{1}{2}$ cm hluboký a také tak široký. Tam zapadnou těsně opěradlové díly 6'5 cm nad sedadlem vysoké (přidáme tudíž 1 cm na zaklížení do sedadla a příček). Horní jejich konec zaoblíme. Nepatrně pod tímto koncem přiklížíme tenkou deštičku opěradlovou buď rovnou neb ozdobnou, podle potřeby. Šíře její je 4'5 cm, výška libovolná.

Jiné uspořádání je, jestliže otvory pro vztyčné díly opěradlové seřízíme šikmo dospod. Tím se opěradlo skloní nazad. Je jen třeba, aby oba otvory měly stejný sklon dozadu. To upravíme tak, že tento sklon vespod tužkou naznačíme a potom úzkým pilníčkem spilujeme až k čáře.

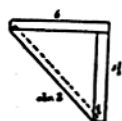
Jiná úprava: Zařízíme-li otvory šikmo stranou, budou míti vztyčné díly směr vzhůru rozbíhavý. Lze však rovněž tak udělati je i sbíhavé.

Židle selská.

Vyřízneme-li opěradlo z lipového prkénka podle vzoru starých selských židlí, které zapustíme do sedadla pouze v prostředku, máme selskou židli, kterou můžeme po moření ořechovým mořidlem ještě malovaným národním ornamentem ozdobiti. Vzor malujeme vždy barvami jasnými a krycími.

Koutnice.

Připravíme: 1 bočný díl 25×6 a 1 bočný díl $25 \times 5,5$ cm. Horní a spodní dno dostaneme proříznutím čtverce o straně $6,5$ cm po uhlopříčně (obr. 3.), jímž ostré rohy otupíme.

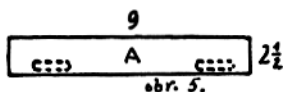
Připravíme si ještě jeden trojúhelník pravoúhlý o straně $5,5$ cm. — Dveře budou obdélník $20 \times 7,7$ cm.

Spojujeme takto: Nejdříve obě bočnice (obr. 2.) a k nim přidáme horní a spodní dno, aby pouze vpředu přecházelo. Potom ve výši 20 cm vložíme menší trojúhelník. Dveře seřízneme na vnitřní straně šikmo do hloubky $\frac{1}{2}$ cm, kterou si nejdříve čarou označíme. Kdo má doma hoblík, ten hranu shobluje. Přiděláme kování a dolů tři nohy $\frac{1}{2}$ cm vysoké a práce je hotova. Možná ji malovati nebo lakovati i emailovati.

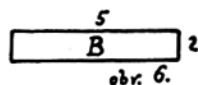
Police na talíře na zeď.

Potřebujeme: obdélník A $2,5 \times 9$, menší B 2×5 , zadní deska C 5×9 , 2 opěrky D 2×4 cm. Z lipového dřeva lištu E (nebo z překližky) 9 cm dlouhou a $2,5$ cm vy-

obr. 5.

sokou. V desce A při jedné straně ve vzdálenosti $\frac{1}{2}$ cm a 2 cm od kraje vyřízneme otvory $\frac{1}{2} \times 1$ cm pro lištu. Desku C zdobíme do hloubky $1,5$ cm podle nákresu, rovněž obě opěrky

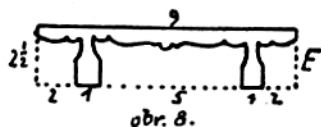

obr. 6.

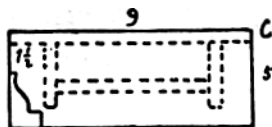

obr. 7.

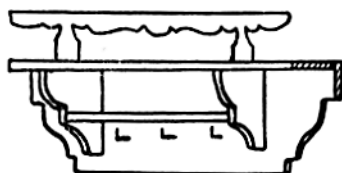
C, které při řezání lehce sbijeme, abychom žádaný vzor vyřizli najednou. Lištu E vyřežeme v daných rozměrech. Potom díly kličíme a sbíjíme. K desce B přidáme opěry D, navrch desku A a celé přikličíme k C. Zakličíme lištu E. Pod deštičku B zabijeme asi tři háčky pro hrníčky.

obr. 8.

obr. 9.

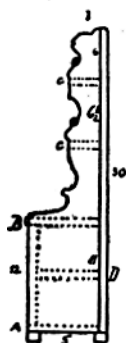
obr. 10.

Hotovou práci moříme slabým ořechovým mořidlem a zdobíme malovaným národním ornamentem. Malbou zdobíme lištu, okolí háčků a kraj. kouty desky C. Rozměry police nemusí býti dodržovány, mohou býti zvětšeny, neb celá police jinak uspořádána.

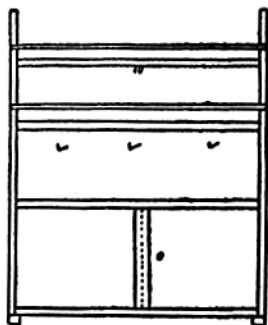
Kredenc s polici pro talíře — mísník.

Zadní díl je obdélník 30×10 cm. Oba boky řezeme z obdélníků 5×31 cm. Příčky rovněž jsou obdélníky: A = 5×9 , B = $5'5 \times 9$, a 2 díly C = 3×9 cm. Bočné díly sklepeme, označíme na nich základní díly: zespodu 12 cm, nato zúžíme zbytek na 3 cm a od hora nanese 6 cm, pod ně 6'5 cm a kraj ozdobně vyřežeme. (Obr. 11.) Potom boč-

nice spojíme: dole deska A, ve výši 11 cm B, shora 6 a 6'5 cm obě příčky C. Připojíme zadní desku. Nad desky C ve výši 3—3'5 cm přiklepneme na okraj příčnou latičku — může to býti i špejle, 10 cm jako opěradlo na talíře. Pod desku druhou zabijeme háčky na zavěšení hrnečků nebo džbánečků. Do

obr. 11.

obr. 12.

spodního dílu zapustíme dveře právě tak, jako u kuchyňské kredence. Zdobíme národním ornamentem.

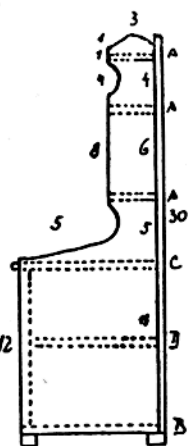
Jinou obměnou je kredenc pouze s jednou poličkou pro talíře. Místo druhé příčky C budou dvě řady háčků. Nahoře pro džbánečky, dole pro hrníčky.

Neuděláme-li do spodního oddělení příčku D=4'5×9 cm, je radno za dveře nahoru přiklíziti malý špalíček, aby se dveře nezavíraly příliš dovnitř a pantíky tím nevylomily.

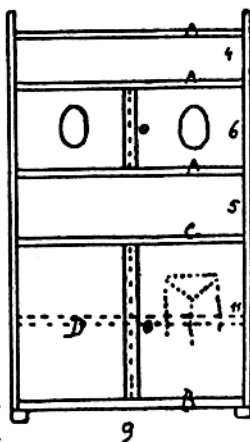
Kredenc kuchyňská.

Připravíme si zadní díl 30×10 cm, 3 prkénka A=3×9 cm, po jednom: B=5×9, C=5'5×9, a D=4'5×9 cm. Postranní díly vyřízneme z prkének 5×31 cm. Ty sbijeme a podle obr. 13. vyřízneme (rozměry vně udané). Na vyříznutých dílech pak označíme vodorovnými čarami umístění spojných příček. Měříme od dolní hrany počínaje: 11, 5'5, 6'5, 4'5. (Obr. 13. čísla uvnitř označena.)

Nad ně vkládíme a přibijeme příčky. Nejspodněji příčka B, nad ní C, potom všechny tři A. Mezi B a C doprostřed přijde D (obr. 13). Zadní desku buď nyní přiklízíme a přibijeme, nebo můžeme ji připojit dřívě. V tom případě spojíme boky spodní a nejhořejší příčkou — potom zadní desku a

obr. 13.

obr. 14.

nakonec vkládáme příčky ostatní. Poté připravíme dveře pro dolní a horní oddělení. Dolní: Obdélník 9×10'5 cm rozřízneme ve dvě — 4'5×10'5 — na řezu trochu obrousíme

a šikmo dovnitř seřízneme. Přes hranu pravé poloviny dveří přiklížíme polovinou úzkou latku. Připevníme pantíky a zapustíme do spodního velkého otvoru.

Pro horní dveře rozpůlíme obdélník 6×9 cm na dva $6 \times 4,5$, opět na řezu obrousíme a sešíkmíme, přidáme latku. Aby horní dvířka byla zdobena, vyřízneme v každé polovině oválný neb jiný otvor. Potom zapustíme pantíky a přiklížíme nohy. Hotovou práci můžeme nebo lakujeme emailem. Bude-li bílá, zdobíme ji černými nebo zlatými linkami. Kování k oběma dveřím přiděláme, až když je práce úplně hotova.

Stůl selský (hospodský).

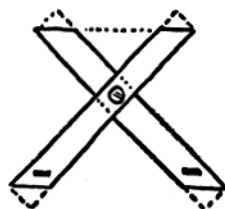
Vrchní deska řeže se po lité dřeva a je asi 11×16 —20 cm. Na spodní straně přiklížíme a přibijeme silnější svlaky 1 cm široké a asi 8—9 cm dlouhé, které jsou nejméně 1 cm vzdáleny od bočních hran desky.

Nohy: Připravíme 4 pásy 1'5 cm široké a 13'5 cm dlouhé.

Dvě a dvě položíme přes sebe, aby rozptětí nejvzdálenějších rohů nahoře bylo 9—9.5 cm a označíme přeplátování, které potom provedeme. Podle jednoho dílu upravíme i druhé nohy. Nato spojíme krajové rohy čarou a přečnávající dílky nad čarou seřízneme. (Obr. 1.)

Nohy přilepíme na vnější straně svlaků.

Podle horní vzdálenosti noh přiřízneme

si čtvercový díl o straně 1 cm a vklízíme jej mezi nohy v místě přeplátování. S vnější strany pak přilepíme rovněž takový čtvereček a potom vrazíme do středu jeho ještě hřebíček, který spojí nohy i střední spojku. Tento střední spojovací hranolek udělejme spíše o mm delší, aby nohy se spíše rozbíhaly než sbíhaly. Stůl by se brzy kymácel. Nohy také přibijeme buď ke svlakům nebo k desce stolu.

Spojovací hranolek může být upraven buď tak, že je plochou vzhůru nebo je postaven na hranu.

Je-li náš stůl pro hospodu, vklízíme dole mezi nohy na každé straně latičku libovolně širokou a asi $\frac{1}{2}$ —1 cm nad zemí.

Stůl o jedné noze s křížem.

Deska stolu má průměr 13'5 cm. Připravíme čtvercový sloupek 2×2 cm 9'5 cm dlouhý a dvě latky 2 cm široké a 10 cm dlouhé. Ty složíme v polovině přes sebe a přeplátujeme v kříž. Sloupek 3 cm od hora sbrousíme do kulata a nasadíme čtvercovou základnu na kříž. Upevní se šikmými opěrami, které sahají od konců kříže do výše 5 cm na sloupek. Hrany kříže možno šikmo seříznouti. Sloupek může být také jinak zdoben. Deska stolu také může být různá. Chceme-li ji ztuziti, aby se neprohnula, připravíme ze slabších latěk ještě jeden kříž jako dole a přiklízíme jej na spodní desku stolu přes líto dřívě, než ji nasadíme na sloupek.

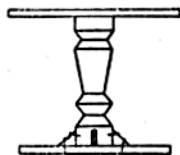
obr. 15.

Stůl o jedné noze.

Jest pěkným kusem nábytku takový leštěný stůl o jedné noze. K tomu je potřebí lipového sloupku 9'5 cm dlouhého o čtvercovém průřezu 2'5 cm. Z prkénka vyřízneme dvě desky: spodní o průměru 9 cm, horní 11 cm. Tvary jejich mohou

obr. 17

obr. 18

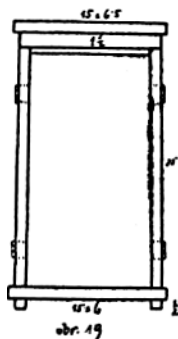
býti čtverce, kruhy, šestiúhelníky, osmiúhelníky. U obou desek ztupíme šikmo hrany jedné strany. Potom přípra-

víme 4 trojúhelníčky pravoúhlé (obr. 16.). Sloupek zdobíme vrubořezem (obr. 17.), ale zachováme dole do výšky 1'5 cm bez ozdoby. Sloupek může být i vysoustruhovaný a rovněž různých tvarů.

Spojení je snadné: na sloupek přibijeme spodní desku, kterou zpevníme připravenými trojúhelníčky a nahoru nakonec přiklížíme a přibijeme horní desku. (Obr. 18.)

Skříň.

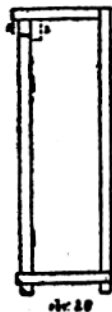
Pracujeme z prkénka $\frac{1}{2}$ cm silného. Stačí měkké dřevo. Připravíme si tyto díly: zadní díl (deska) 14×25 , dvě bočné 5×25 , horní deska $15 \times 6'5$, spodní deska 15×6 , pásek $1'5 \times 14$ a pásek 2×13 , 2 dvéřová křídla $7 \times 23'5$ cm a tenkou latičku $\frac{1}{2}$ cm širokou a $23'5$ dlouhou.

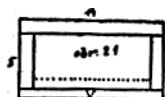

Potom nakládáme a sbíjíme kolářskými hřebíčky. K zadnímu dílu připojíme bočné díly. (Obr. 21.) Do zadní desky zatlučeme »háky na šaty« — hřebíčky s velkými hlavičkami. Na horním okraji přidáme pásek $1'5 \times 14$, k němuž přiklížíme a se stran přibijeme pásek 2×13 cm (obr. 19. a 20.), takže širší dole $\frac{1}{2}$ cm přečnává. Přidáme horní a spodní desku. Dveře přizpůsobíme a

při střední straně šikmo dovnitř seřízíme (obr. 22.), k pravému křídlu přiklížíme latičku, aby polovina její přečnávala. Do stran a dveří zapustíme malé pantíky, do pravé půle pod polovinu její výšky kování. Na spodní desku přiklížíme nohy $\frac{1}{2}$ cm vysoké a skříň je hotova.

Hotovou moříme a buď necháme matovou nebo přetřeme lakem, aby se leskla. Chceme-li ji mít malovanou, nakreslíme nejprve vzor, potom celou moříme. Aby se barvy při malbě

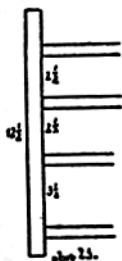

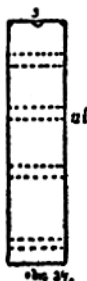
nerozpíjely, přetřeme mořenou skříň říd-
kým kliehem (klichovou vodou). Po uschnutí
malujeme vzor obyčejnými barvami vodo-
vými krycími, a nakonec pro utužení a
zjasnění malbu olakujeme.

Police na knihy na zem.

Dva obdélníky $12\frac{1}{2} \times 3$ spojí se obdélníky 3×8 cm.
Boční díly mohou býti nahoře různě ozdobeny zářezy
nebo výkroji. Kdo si rád hraje vyře-
záváním, může v jednotlivých dílech
police vyřezati ozdobné otvory.

Vrchní deska spojí se 2 cm pod
horním okrajem s postranicemi, spodní
deska 1 cm nad zemí. Mezi ně vloží
se ještě jedna nebo dvě příčky podle
toho, jak vysoká oddělení chceme míti
pro knihy.

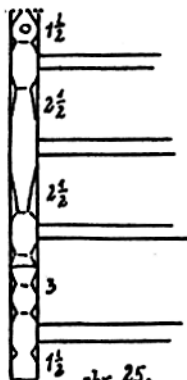
Moříme světlým mořidlem, horní
část postranic můžeme také zdobiti
malováním.

Stojánek na knihy.

Kdo má možnost nechati si sloup-
ky soustruhovat, tedy může jich vhod-
ně užítí, jinak stačí lipové sloupky
o průřezu 6×6 mm a dlouhé 13 cm,
které zdobíme vrubořezem.

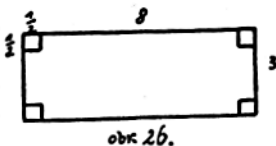
Tam, kde přiléhati budou příčky,
ponecháme aspoň jeden cm nezdobený.
Příčky jsou 4 obdélníky 3×8 cm,
v jichž rozích jsou zářezy $\frac{1}{2}$ cm.
(Obr. 26.)

V každém zadním sloupku ve

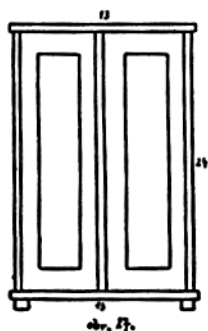
dvou sousedních stranách a v obou předních jen v jedné straně navrtáme otvory 3 mm širokým spirál. vrtáčkem. Do nich zaklíží se obyčejně špejle.

Spojíme nejdříve spodní příčkou, potom zaklížíme špejli do otvoru a ihned vložíme horní příčku. Potom teprve vnitřní. Zabijeme hřebíčky kolářskými, 1 cm nad každou příčkou přiklížíme špejli po stranách i vzadu. Lépe je však navrtati tam také otvory. Spojení je pevnější. V tom případě začínáme všemi špejlemi a potom teprve vklízíme příčky.

Knihovna zavírací.

Zadní díl je 25×12 cm. Potom přiřízneme si 2 základny 4×13 , 2 bočné strany $3'5 \times 24$ a 4 příčky 3×11 cm. K bokům přiklížíme a přibijeme základny tak,

aby $\frac{1}{2}$ cm přecínaly, čili aby mezera vnitřní měřila 11 cm. Potom tento okraj přilepíme a přiklepeme k zadní desce. Pak vložíme čtyři příčky ve vzdálenosti udávané nám obr. 28. Nato z pevného nelámajícího se prkénka (lípa neb některé lupenkářské) $\frac{1}{2}$ cm silného připravíme si dveře 11×24 cm. Označíme střední příčku na výšku, rozřízneme a začistíme

řez. Dostali jsme dva obdélníky $5'5 \times 24$ cm. Nyní narýsuje si uvnitř 1 cm od krajů nový obdélník a ten vyřízne. (Obr. 27.) Vzniklé otvory zasklíme, t. j. zezadu přilepíme buď slídu nebo želatinu. Na pravou půli dveří přiklížíme přecínající latku, zapustíme pantíky a

dveře upevníme do skříně. Nakonec přiklížime nízke nohy. Uvnitř nějak moříme nebo nabarvíme, ale světle, vně přizpůsobíme barvu okolí a potřebě. K hotové skříně dáme kování.

Také záclonkami možno skříně opatřiti. Otvory ve dveřích mohou míti i přičky pro menší tabule. Ty mohou býti i sestaveny ve vzor. Děláme je také z lepenky, nebo je přímo tuší malujeme na sklo. Vložíme-li za sklo stříbrný papír, máme skříně se zrcadly.

Postel obyčejná.

Přiřízíme si 2 čela $12'5 \times 8'5$ cm a dvě postranice 26×3 cm. U čel otupíme horní rohy. Od spodu na stranách 2 cm vysoko vyřízneme $\frac{1}{2}$ cm zářezy 3 cm vysoké, aby do nich postranice pevně za-

padly. Nohy budou $1'5$ cm silné a 2 cm vysoké (obr. 29).

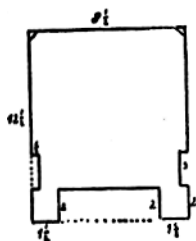
Čela potom sklížíme a sbijeme s postranicemi (obr.

30.). Postelová prkénka budou 3 cm široká a $7'5$ cm dlouhá. Budou asi 4. Ta vklízíme a přibijeme k dolní hraně postranic. (Obr. 30.)

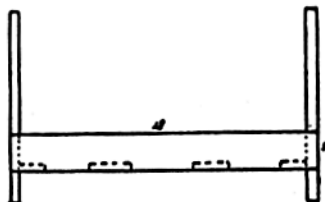
Postel moříme, případně lakujeme, nebo národ. vzorem zdobíme. Některá postel může míti čelo u hlavy vyšší nebo může býti na horní hraně zakončeno látkou. Také bývají čela vyřezávaná.

Postel slovenská.

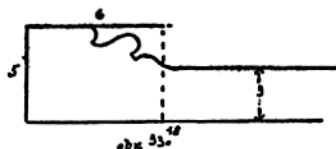
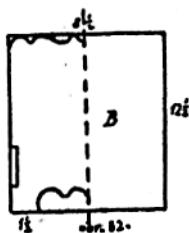
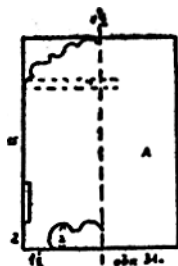
Pracujeme ze dřeva lipového. Čelo u hlav A je z obdélníku $8'5 \times 15$, čelo v nohách B $8'5 \times 12'5$ cm. Postranice

obr. 29.

obr. 30.

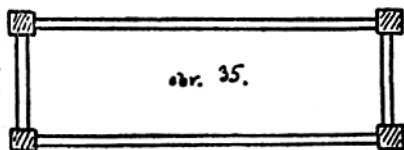
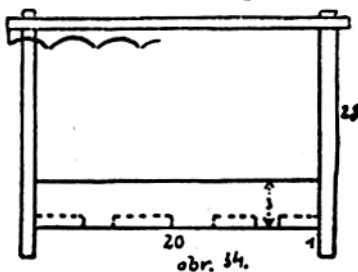

18 cm dlouhé jsou v nohách 3 cm, u hlav 5 cm široké. Kroužení nejlépe osvětlí nákresy. Spojení je totéž jako u postele obyčejné. Postel se barví různými barvami celá a navrch čela i horní část postranic pestře maluje slovenským ornamentem.

Postel středověká s nebesy.

Připravíme si tyto díly: $8'5 \times 5$ a $8'5 \times 10$, 2 boky 3×20 , 4 sloupky 1×1 cm vysoké 28 cm, desku 11×23 cm. Ve výši 1 cm přibijeme ke sloupkům čela a postranic (obr. 35.), nahoru přiklížíme a přibijeme desku. Ta po všech stranách přečnává. (Obr. 34.)

Zkusmo odměříme do postele prkénka, vložíme je k dolnímu okraji postranic a přibijeme. Nahoru přiklížíme malé špalíčky, jako by sloupky procházely nebesy. To je základ. Děláme-li výpravu přesně dobovou, má býti i dobově zdobena. Sloupky, nejsou-li soustruhovány, řežeme vruby, čela na horním okraji mají slohovou výzdobu výřezy. Na okraj nebes může-

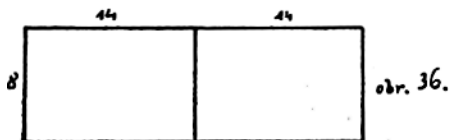

me přiklepnouti z lepenky stříhanou ozdobu, kterou barvami a zlatem přizpůsobíme řezbě.

Také záclonky můžeme ze spodu potom připojiti, varhánkovité neb hladké u čel, u předního boku uprostřed rozhrnovací. Při hře jednu polovinu obyčejně poodhrnujeme, aby bylo viděti, že je to postel.

Babiččina truhla.

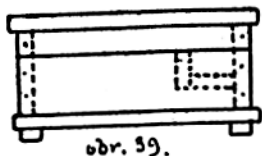
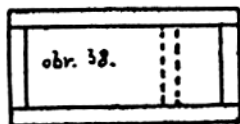
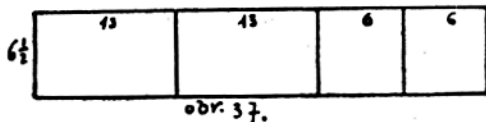
Z prkénka 8 cm širokého uřízneme 2 díly 14 cm (obr. 36.). Z šíře 6'5 cm nařežeme 2 po 13 a 2 po 6 cm (obr. 37.). Klízíme

a sbíjíme střídavě díly 6'5 cm vysoké podle obr. 38. Navrch a dolů přiklížíme vrchní a spod-

ní desku 14 cm (obr. 39.). Když vše náležitě zaschlo, označíme od horní desky 1—1'5 cm a opatrně po čáře prořízneme, označivše si strany, které k sobě náležejí.

Při řezání pozor na hřebíčky! Pamatujme na to již při sbíjení. Řez za-

čistíme na víku i spodku a opatříme pantíky. Teď možno horní desku přibíti. Dolů přiklížíme nízké nožky. Kdo by chtěl míti v truhlici t. zv. přítruhliček, učiní tak podle obr. 38. a 39. Díly jeho jsou oba stejné 6'5×1'5 cm.

Malovati staročeským vzorem. (Viz Kašparovo vydání Babičky Bož. Němcové.)

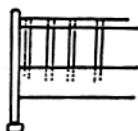
Kolébka se žebříčkem.

Podávám tu návod bez měr, jež si buď každý sám přizpůsobí své potřebě, nebo použije rozměrů udaných v »Nábytku« prof. Fišera.

Čela mohou býti z měkkého dřeva, kolibadla však z lípy. Také boky jsou z lípy 1 cm silné a 4 cm široké. Na nich naznačíme pásek $\frac{1}{2}$ cm při jedné straně. Potom rozměříme přesně délku při téže straně na stejné díly podle toho, jak hustý chceme míti žebříček. Značíme je i na úzké hraně. Centrálním vrtáčkem silným jako špejle

obr. 40

obr. 41

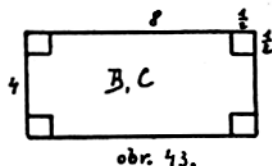
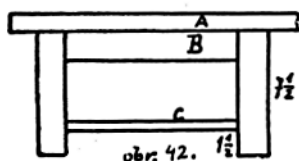
vrtáme otvory kolmo do dřeva asi do hloubky 1—1'5 cm. Když jsme hotovi, odřízneme naznačený pásek $\frac{1}{2}$ cm a označíme, jak oba díly na sebe náležejí. Totéž provedeme na druhém boku. Potom spojí se jimi obě čela, úzký pásek nahoru, široký

dolů. Pozor, neobrátit úzký pásek, neboť by se mohlo snadno stát, že by příčky žebříku buď vůbec nešly zasunout nebo byly by křivé. Dokončíme kolébku vložením dna a nyní spojíme otvory zasunutím špejlí, jímž naklížíme konec. Pracujeme z celé špejle: naklíží se konec, provlékne horním otvorem a zasune do dolního. Nahore ostrým nožem se uřízne. Tak se pokračuje. Nakonec horní lištu skelným papírem pěkně uhladíme a hrany srazíme.

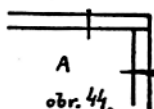
Ševcovský stolek.

Deska stolu A 11×7 cm. Z téhož dřeva vyřízneme desku C 8×4 cm. Ze dřeva 1 cm silného přiřízneme desku B 8×4 cm. Z tohoto dřeva uřízneme pásek 1 cm silný, z něhož nařežeme 4 nohy (budou asi 1×1 cm a 7'5 cm dlouhé). V desce B a C v rozích vyřízneme zářezy $\frac{1}{2}$ cm hluboké (obr. 43.). Skližíme, případně ještě

hřebíčkem sklepneme desku A a B, do zářezů zaklížíme nohy a tenkým hřebíčkem přibijeme. Dole ve výši 1'5 cm

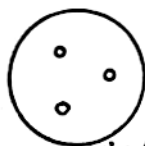

vložíme desku C. Jelikož ševcovský stolec mívá zvýšený okraj, přibijeme kolem desky A asi 1 cm vysokou tenkou latičku, jejíž spojení v rohu ukazuje obr. 44. Moříme velmi slabým mořidlem ořechovým.

Verpánek.

Z lipového prkénka 1 cm silného vyřízneme kolečko o průměru 6 cm. S jedné strany seřezeme šikmo a obrousíme na hrubším skelném papíru. (Obr. 46.) Tak vznikne spodní část kulovité oblíny. Kdo chce, může na vrchní straně vybrati důlek (obr. 46. vyčárkovaná část), ale není to nutné, jelikož není z obecnstva vidět, je-li verpánek

prohlouben čili nic. Spirálním vrtáčkem opatrně vyvrtáme tři otvory šikmo ven vedoucí. Do nich vkládíme 4'5 cm dlouhé nohy, které projdou dřevem. (Obr. 45.)

Chceme-li mítí dojem prohloubení sedadla, stačí šedou neb hnědou barvou sedadlo napustiti tak, že je nejsvětější na krajích a nejtmavší ve středu. Dojem je úplný.

Židle.

Židle a stůl nyní uvedený je nábytkem v moderním slohu, ale lze ho užít i při hrách rytířských. Prkénka není nutno hoblovati. Stačí skelný papír č. 3, jehož kus přehneme přes rovný odřezek prkénka a jím potom hladíme hotové díly nábytku před sklížením a sbitím. Hladíme vždy přes dřevo, ne po lítě. Hotové práce moříme, podle potřeby též malujeme.

Abychom mohli sestaviti židli, přiřízneme si tyto obdélníky: $8'5 \times 12$, 6×7 , $6'5 \times 5'5$, $2'5 \times 4'5$ cm. Na obrázcích značen je směr líta — na to pozor, neboť jinak se díly lámou. V obdélníku $8'5 \times 12$ (obr. 48.)

na jedné kratší straně odměříme při krajích po $1'25$ cm, takže zbude střed 6 cm. Spojíme tyto dílky se stejno-
lehlými rohy druhé strany a uřízneme nebo shoblujeme. Nyní v té delší straně (dolní) vykroužíme půl-

kruh o poloměru $2'5$ cm a vyřízneme lupenkou. Nahoře $1'5$ cm pod horní hranou vyřízneme elipsu 2×3 cm. Ohladíme a máme zadní díl.

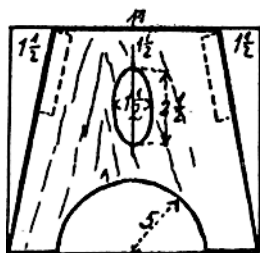

Sedadlo (obr. 49.) upravíme podobně: při jedné 7 cm dlouhé straně odměříme po 1 cm, seřízneme k protějšímu rohu a při širší straně oba rohy šikmým řezem otupíme. Přední noha je provedena rovněž tak (obr. 50.) a rozměry patrný jsou z obrázku. Tam označeno je čárkovane i umístění spojky (obr. 51.), která se přiklíží a kolářským hřebíčkem přibije. Při sestavování je postup tento: sklízíme a sbijeme sedadlo se spojkou tak, že tato jde středem sedadla a končí přesně se zadní hranou sedadla. Přidáme přední nohu, kterou přibijeme nejdříve na spojku, po vyrovnaní s hranou sedadla též nahoře dvěma hřebíčky. Nakonec přidáme opěradlo, srovnáme

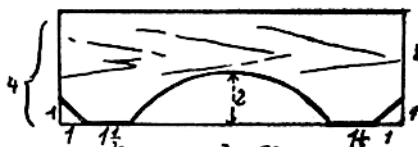
a přiklepneme do sedadla dvěma, do spojky jedním hřebíčkem. Nahoru na opěradlo přidáme zdobnou latičku, která na všech stranách nepatrně přechází.

Stůl.

K dříve uvedeným židlím přizpůsobíme také stůl. Připravíme si vrchní desku stolu 11×16 cm. Potom vyřízneme dva obdélníky 10×11 cm (pozor na líto!), dvěma neb třemi hřebíčky je sbijeme a podle uvedených rozměrů (obr. 52.) vyřežeme.

obr. 52.

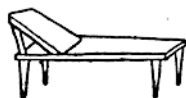

obr. 53.

Roztrhneme-li je od sebe, máme obě nohy vyřezány, které po vytažení hřebíčků očistíme. Dva obdélníky 4×12 cm rovněž sbijeme a podle obr. 53. vyřežeme. Hotové díly spojíme a to nejdříve k nohám přiklížíme a přibijeme postranice. Spojení jejich je na obr. 52. čárkováno. Potom přiklížíme desku, kterou ještě hřebíčky přiklepneme. Potom je moření, obvykle mořidlem ořechovým.

Divan.

Deska divanu má rozměry 8×25 cm. Nohy jsou hranaté dolů ztenčené, vysoké 5 cm. V hlavách přiklížíme a přiklepneme po obou stranách trojúhelník o stranách $4'5 \times 2'5 \times 6$ cm. Na dlouhou stranu přiložíme prkénko 8 cm široké a 7'5 cm dlouhé, které jsme při dolní hraně šikmo seřízli, aby dolehlo na desku divanu

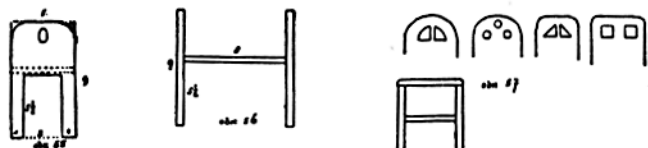

obr. 54

i opěry. Horní hranu pěkně zaoblíme. Vespod můžeme spojití trojúhelníky páskem, ale není to nutné. Celý divan trochu vycpeme a potáhneme jednoduchou látkou. Může potom hrát tak, jak je, nebo jej obohatíme různými přehozy.

Moderní křeslo.

Boky jeho vyřízneme po délce ze dřeva, pokud možno lipového. Jsou to dva obdélníky 5×9 cm. Sklepíme je a při dolní hraně vyřízneme otvor $3 \times 5,5$ cm, takže po stranách máme 1 cm silné nohy. Nahoře vyřízneme libovolný zdobný otvor (obr. 57.) a rohy pěkně zaoblíme.

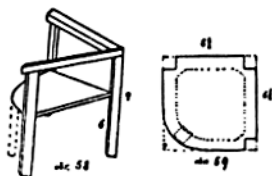
Oba díly spojíme obdélníkem 5×8 cm těsně nad výřezem noh. (Obr. 55.)

Sedadlo potáhneme vzorkovanou látkou, ale dříve křeslo moříme, případně lakujeme.

Jiné křeslo.

Připravíme si z lipového dřeva 3 nohy 9 cm dlouhé o průřezu 5—8 mm do čtverce, 2 horní příčky 7 cm dlouhé v téže síle a čtvereček $6,5 \times 6,5$ cm z $\frac{1}{2}$ cm prkénka. U tohoto sedadla zaoblíme jeden roh (obr. 59.) v ostat-

ních třech vyřízneme zářezy pro nohy. Do zářezů přiklížíme a přibijeme nohy ve výši 5,5—6 cm. Obě horní opěradlové příčky v jednom konci přeplátujeme a potom zaklížíme na horní konce noh. Vzadu přímo na nohu přiloží se spojení obou

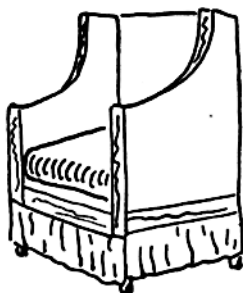
příček, takže vpředu $\frac{1}{2}$ cm přečnívají. Hotová práce se moří, emailuje, lakuje.

Můžeme přidati pod střední oblouk nohu čtvrtou, kterou pouze přilepíme neb zavrtáme. Pro utužení vložíme třeba mezi nohy trnože. Také můžeme na sedadlech vložiti nepatrně vycpaný potah (obr. 59. vyčárkovaný), jehož kraje zahneme dospod a malými hřebíčky přiklepneme. Při větších rozměrech (pro velké loutky) možno tento vyčárkovaný díl vyříznouti a pouze látkou přetáhnouti a vycpati. Také lze otvory v opěradlech vyplniti vkusně upravenou látkou.

Křeslo potažené.

Pracujeme z prkénka 1 cm silného. Zadní díl je $8 \times 12\frac{1}{2}$ cm. K tomu přiložíme se stran postranice vyříznuté z obdélníku $8 \times 12\frac{1}{2}$ cm. Při přední straně $4\frac{1}{2}$ cm zdola počíná se obloukovitý výřez a končí se nahoře 2'5 cm od zadní hrany. Ve výši $\frac{1}{2}$ cm vložíme sedadlo 8×7 cm.

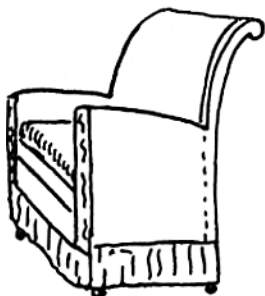
Nohy zasadíme do otvorů vyvrtaných do krajů bočnic tak, aby byly dlouhé 2'5 cm. Tvarem mohou býti hranaté nebo oblé. Celé křeslo potáhneme vhodnou látkou, dole látku buď tutéž nebo jinou vhodnou poněkud sřasíme a přibijeme na okraj, aby dosahovala téměř až k zemi. Na hrany jakož i nad dolním páskem volné látky přibijeme pestrou pentličku na začistění a ozdobu. Poněvadž je sedadlo poměrně nízko, můžeme pro obměnu křesla vkládati na sedadlo různé polštáře. Rovněž možno měniti křeslo v jiné, jestliže podle křesla ušijeme si jiné látkové potahy, kterými se prostě křeslo povlékne. Totéž platí též o dalším křesle.

obr. 60.

Jiné křeslo potažené.

Řežeme ze síly prkna 1 cm. Začneme boky. Jsou široké 8 cm o celkové výšce 12'5 cm. Přední hrana je vysoká 5 cm, vzadu 1 cm od hrany svislé končí bočné opěradlo ve výši 4 cm. Opěradlo dozadu pokračuje v šířce 1 cm obloukem vzhůru a končí se zaobleně. Můžeme však voliti i jiný tvar boků a podle toho potom

obr. 61.

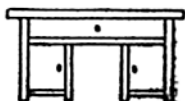
řídí se i sestavení křesla. Zadní díl nahradíme dvěma až třemi latičkami 8 cm dlouhými, jimiž spojíme vzadu postranice tak, že jedna spojuje dolní zadní rohy, druhá horní konce opěradla. Sedadlo 8×7 cm vložíme ve výši $\frac{1}{2}$ cm nad dolní hranou. Doděláme opěradlo: buď vlepíme několik latěk mezi postranice, nebo vlepíme tam nejprve zpředu a po zaschnutí i ze zadu pruh tenké lepenky, aby se nám pěkně stočila podle tvaru opěradla. Ale tento způsob není nutný,

stačí jen příčky, neboť vypneme přes opěradlo látku. Do rohů zapustíme nohy, aby 2'5 cm vyčnívaly a celé křeslo potáhneme látkou, aby byla napiata. Dole sřásíme volán, který téměř až k zemi doléhá. Hrany zdobíme a začistíme vhodnou barevnou pentličkou, kterou přibijeme také kolem volného kraje látky. Na sedadlo vkládáme polštáře.

Psací stůl.

Nejprve připravíme dva boky 8×9 cm. Ty spojíme ve výši 1'5 cm od horní hrany vodorovným prkénkem 8×11 cm. Nyní naměříme zkusmo vnitřní nohy, neboť délka jejich řídí se silou vodorovného prkénka, a vložíme je do vzdálenosti 3 cm od boků. Dole spojíme je s boky příčkou 3×8 cm, kterou vložíme $\frac{1}{2}$ cm nad zem. Otvory

takto vzniklé naměříme na prkénko a vyřízneme. Vložíme je do otvorů a při bocích přiklepeme hřebíčkem dole i nahoře, takže lze je otvírati. Podobně vložíme vzadu vložky do otvorů, ale ty se přibijí pevně i zaklíží. Nyní zhotovíme horní zásuvku. Nejdříve přední čelo zásuvky a také zadní. Zadní zaklížíme a přibijeme. K přednímu přibijeme z vnitřku vodorovné prkénko jako dno zásuvky, bočné a zadní díly. Nakonec navrch přiložíme desku stolovou 8'5×13 cm, která vzadu nepřechází. Zdobí a barví se podle potřeby. Nakonec zásuvku a bočné skřínky opatříme drobným kováním.

obr. 12

Sloupy vysoké pod vázu a pod.

Mohou býti dřevěné nebo lepenkové. Celková výška 15—18 cm o průřezu čtvercovém asi 4 cm. Začneme dílem nejspodnějším. Ten má základnu na každé straně o $\frac{1}{2}$ cm širší horního sloupku. Potom připravíme horní sloupek. Chceme-li míti na něm vystupující pásy, uděláme je nejpohodlněji takto: V místech, kde je chceme umístiti, přerážneme sloupek a vklížíme deštičku většího rozměru se zaoblenými rohy a hranami. Lze však také nalepiti na povrch úzké pásy silné lepenky hustším kličem, ale ty se snadno ulamují a časem samy odlepují. Horní deštička musí rovněž přecházeti.

obr. 13

Zdobíme malbou jako mramor nebo řezba, případně můžeme použítí úzkých lišt profilových, jimiž čalouníci zakončují u stropů tapety. (Lze obdržeti v obchodech s lištami.)

Stojany pro sochu oblé.

Výška jeho je jako u předešlého a průměr asi 4 cm neb více. K tomu velmi vhodné jsou lepenkové trubky (role), v nichž se posílají časopisy, obrazy a pod. Pro větší divadla

doporučují se lepenkové role, na nichž jsou v obchodech natočena linolea. Při dolní hraně vlepíme deštičku dřevěnou, dosti silnou, aby spodek sloupu byl těžší. Potom nalepíme na oblinu papírový pruh (škrobem), abychom dostali silnější část, podle potřeby vysokou. Může býti asi $\frac{1}{2}$ cm silná. Na horní její plochu, kde se odděluje od původního válce (nebo také o něco výše) přiklížíme silnější motouz jako ozdobu. Nahoře nakašírujeme také prsten, ale užší než dole a pod ním z motouzu prsten. Na horní okraj přilepíme o něco větší kruhovou deštičku prkennou. Hotovou práci malujeme na způsob mramoru.

Skříňové hodiny.

Výrobním materiálem může býti prkénko nebo silnější lepenka. Celková výška 20 cm. Nahoře a dole na přední straně čtverec 4 cm, boky 2,5 cm. Střední část má šířku 3 cm a bok 2 cm. Jednotlivé díly spojíme, v horním vyřízneme otvor, zasklíme a pod něj o $\frac{1}{2}$ —1 cm vlepíme karton s namalovaným ciferníkem. Ručičky uděláme z papíru nebo z plechu a zapustíme je na ose do středu hodinového terče. Osy mohou vynikati na zadní straně kus ven, abychom je mohli vyvést kulisou do zákulisí, odkud potom můžeme ručičkami pohybovati, jako by hodiny šly. Nahoře přiklížíme krycí deštičku. Stěny můžeme zdobiti malbou, skutečným nebo namalovaným vrubořezem, řezbou, vykládáním a pod.

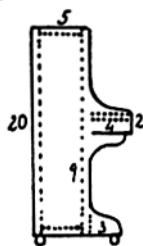

an 64

Také horní deska může míti vrchní ozdobu. Tu doporučuji jenom na jehle; v případě potřeby se na horní desku připíchne. Tak můžeme si připravit řadu horních ozdob a máme z jedné hodiny několik různých. Totéž platí o řezbě střední části, jestliže máme různé vložky. Při tom však musíme míti zadní stranu volnou, abychom uvnitř dílu pohodlně mohli vložky vyměňovati.

Pianino.

Připravíme si dvě stejné desky 20×21 cm. Ty spojíme postranicemi. Jich základ je obdélník 20×5 cm, dole přesahuje 3 cm, ve výši 9 cm vyčnívá díl 4 cm a 2 cm

obráz. 65.

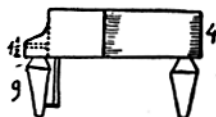
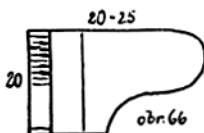
široký. Celou postranici nakreslíme tedy do obdélníku 9 cm širokého. Oba boky přiložíme k deskám (ke straně 20 cm) a spojíme. Vespod vložíme desku 4×21 cm, nahoru rovněž, ale lépe je přiložiti nahoře desku 5×21 navrch. Na místo klaviatury vložíme prkénko 4 cm široké a $1-1\frac{1}{2}$ cm silné. Na jeho vrchní stranu nalepíme pás bílého papíru 3 cm široký a $\frac{1}{2}$ cm od krajů bočních a na něj nalepujeme kla-

viaturu. Dozadu za ni položíme deštičku 1×21 cm a k ní nalepíme (navrch) páskem plátna prkénko 3×21 cm, jemuž přední horní hranu zaoblíme. To je závěr klaviatury, který se dá otevřít. Nástroj opatříme dole čtyřmi malými kulatými korály. Nakonec buď černíme nebo moříme a lakujeme, dole uprostřed vrazíme dva plíšky mosazné jako pedály.

Piano.

Spodní a vrchní deska klavíru připraví se najednou podle měr na obrázku. Jen u horní desky zkrátíme přede-
dek o 3 cm a kdo chce, může ji potom ve vzdálenosti 4'5 cm přeříznouti a spojití páskem plátna, aby horní deska byla otvírací. V tom případě musíme pod ni asi do poloviny výšky klavíru vložit desku novou. Potom připravíme z měkkí lepenky pás 4—5 cm široký, vpředu do hloubky 3 cm

a výšky $1\frac{1}{2}$ cm vykrojený, a jím spojíme obě desky. Na konci opět sestříhneme jako na začátku. Potom

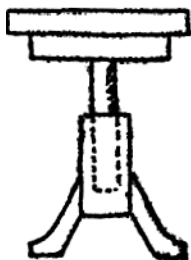

obráz. 67

vložíme 4 cm vysokou přední desku a k ní 3 cm širokou klaviaturu, namalovanou na polepeném prkénku. Bude ve výši 1'5 cm nad spodní deskou. Mezeru mezi nimi také vyplníme, třeba páskem lepenky. Kdo má klavír nahoře otevírací, upraví si tam pultík sklápěcí, který zachytí na zadní straně předního svislého prkénka, a nožku opře o spodní prkénko vodorovné. Z lipového prkénka vyřízne 8 cm dlouhý díl pedálu, a to třeba v podobě lyry, a dole přidá do předu vyčnívající dva mosazné plíšky jako pedály. Nakonec přiklíží se 3 nohy, řezané z lipového špalíčku 9 cm vysoké (nejvýše). Celý nástroj se načerní a lakuje.

Otáčecí židle k pianu.

Sedadlo je kruhová deska 6 cm v průměru. Pod ni nalepíme druhou o průměru 3—4 cm. V jich středu vyvrtáme otvor pro silnější špejli (t. j. asi $\frac{1}{2}$ cm), kterou tam zaklížíme. Místo špejle stačí také silný hřebík neb kousek kovové tyčinky asi 3'5 cm dlouhý, který pevně zatěsníme v sedadlové části. To bude »šroub«. Nyní připravíme asi 1'5 cm silný váleček neb hranolek, dlouhý 2'5—3 cm, v jehož středu čela vyvrtáme centrálním vrtáčkem otvor tak veliký, aby »šroub« volně se v otvoru otáčel. Otvor neprochází však celým dílem, nýbrž jen asi do $\frac{3}{4}$ jeho

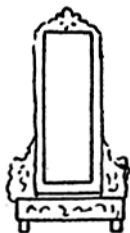

délky. Nyní si vyřízneme podle obrázku tři nohy, které přilepíme a přibijeme na spodní část sloupku, aby sloupek byl asi 1 cm nad zemí. Celou židli barvíme černě a lakujeme. Celkovou její výšku srovnáme seříznutím »šroubu«, aby sedadlo bylo nad zemí asi 6 cm.

Trymó vysoké rokokové.

Vysoké trymó se zrcadlem může míti výšku libovolnou, jakož i šířku. Čím užší bude, tím se zdá vyšší a

naopak. Základní tvar rámu i s rozšířenou spodní částí vyřežeme z lipového prkénka, v němž vyřízneme také otvor pro zrcadlo. Dole připojíme asi 2—3 cm široký a 1—2 cm vysoký truhlíček rovněž ozdobený. Potom podložíme nohy, které by měly být rovněž ozdobně vyřezány. Ale stačí, budou-li nízké a dosti tenké. Nakonec vložíme zezadu zrcadlo buď ze stříbrného papíru nalepeného na lepence, nebo lesklý plech nebo tenké skutečné zrcadélko, které přilepíme na okraji a ještě pásky plátna po okraji přichytíme ke dřevu.

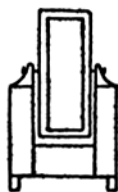

obr. 68

Otvor zrcadla nemusí a také nebývá obdélný, nýbrž na-
hoře i dole bývá ozdobně řezán. Celý kus zlatíme a ozdoby
značíme ve stínech hnědou.

Trymó nízké, moderní.

Na obrázku je pouze jeden způsob uspořádání takového kusu. Ale je jich celá řada. Rám z lípy vyřízneme a rovněž otvor pro zrcadlo. Označíme si na bocích poloviny výšky. Nyní vyrobíme oba truhlíky boční a dolní

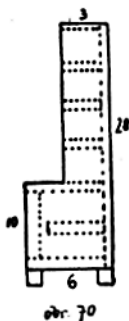
obr. 69.

spojovací pouhým skližením a sbitím dílů. Šíře bude nejvýše 2'5 cm, výška libovolná. Na stojaté díly připojíme nožku pro šroub zrcadla a dole přilepíme asi 1 cm vysoké nohy. Zrcadlo zasklíme jako u rokokového trymó a nyní svidříkem vyvrtáme otvory do obou nožek, vložíme hřebíčky s větší hlavičkou, které zaklepeme opatrně do označených středů rámu. — Jinou obměnou může být zrcadlo eliptické, nebo nízké boční skřínky, jiný tvar

jejich, dole pod zrcadlem pouze přičky bez zásuvky, rovněž na bocích mohou být buď celé neb jen části boků opatřeny vitrinkami a pod. Je to práce, na kterou každý, kdo již několik kusů nábytku vyrobil, snadno přijde a lehce si ji podle svého upraví.

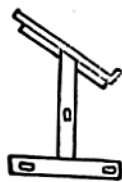
Police pro alchymistu.

Z pásku 6 cm širokého přiřízneme oba boky 28 cm dlouhé a prořízneme tak, aby horní část ve výši 10 cm od spodu byla pouze 3—4 cm široká. K těmto dílům přiložíme zadní desku 15×28 cm. Potom spojíme boky nahoře páskem 3×15 cm, dole 1 cm nad zemí vložíme příčku 6×14 cm. Stejnou deštičku přiložíme k horní straně širokého boku. Dovnitř vložíme také příčku 5×14 cm. Do horní části regálu vložíme libovolný počet vložek 3×14 cm. Potom připravíme si obdélník 8×14 cm, zkusíme, jde-li volně do dolní části police, a středem prořízneme. Každou půli vložíme do otvoru a v rozích u boků zaklepeme hřebíček nahoře i dole, takže každou půli lze dobře otvírat. Na pravou polovinu dveří nalepíme pásek lepenky asi 8 mm široký polovinou šířky, jako klapačku. Polici vyplníme různými naplněnými lahvičkami se štítky, bílými malými kelímky, drobnými křivulemi, baňkami a pod., aby vše dělalo dojem alchymistovy zásoby chemikálií. Tato rekvisita hodí se i pro čaroděje, Fausta, lékaře a pod.

Pult pro alchymistu.

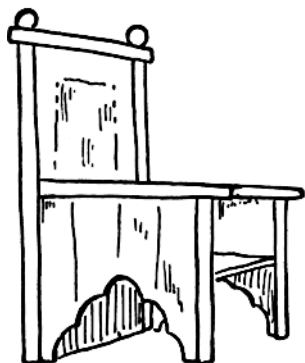
Horní deska pultu je 12×10 cm a k dolní hraně přidáme lištu $12 \times 1,5$ cm. Na spodní stranu desky přilepíme a přibíjeme dvě latičky tak, aby vzdálenost vnějších jejich hran byla 9 cm. Potom připravíme si bočné sloupky 13 cm dlouhé a asi 1 cm široké, kterým jeden konec (oběma najednou a stejně) šikmo seřízíme. Na tomto sklonu závisí sklon desky pultu. Dole pak přidáme 8 cm dlouhé sloupky 1×1 cm v průřezu, do jichž středu můžeme bočné sloupky rovným koncem zapustiti. Bočné sloupky spojíme uprostřed $\frac{1}{2}$ cm příčkou

9 cm dlouhou a nyní přilepíme ji k desce a přiklepneme. Desku můžeme přiložit ke sloupkům buď středem nebo nad ním nebo pod ním, podle toho, jak chceme mít pult vysoký. Bočné sloupky musí dolehnouti těsně k příčkám vespod desky. Potom odměříme vzdálenost noh a spojíme je dvěma latičkami. Pult bude buď černý nebo tmavě hnědý.

Starožitné křeslo.

Zadní díl je plný obdélník 9×15 cm. Boky vyřízneme najednou a jsou to obdélníky $7 \times 9,5$ cm, v nichž v uží straně dole do výše 6 cm (nejvýše) vyřízneme vhodné výkroje. Potom připravíme si pásky asi 8 mm široké.

obr. 72.

Dva přiklížíme na kraj zadního dílu (15 cm dl.) a potom jeden napříč nahoře 10 cm, takže po stranách $\frac{1}{2}$ cm přečnívá. Pak přibijeme a přiklížíme pásky vpředu na bočných stranách (9,5 cm), navrch potom 8 cm, aby vzadu byl rovně s hranou a vpředu přečníval. Boky přiložíme k páskům na zadní desce a přiklepneme. Z prkénka 7 cm dlouhého přiřízneme tak široké sedadlo, jaké rozpětí mají boky při zadním opěradle. Vložíme toto sedadlo dovnitř ve výšce 6 cm a zezadu i boků přiklepneme. Na horní hranu opěradla můžeme přibít kuličky neb jinou ozdobu. Celé křeslo se vhodně moří. Toto starobylé křeslo změníme rychle v jiné, jestliže na sedadlo vložíme vhodnou látku, která se sedadla visí neb až na zem sahá. Máme-li látkový potah na toto křeslo, může se změnit i v jednoduchý trůn.

Rytířská truhla.

Tuto truhlu je nejlépe vyrobti ze dvou kusů. Rozměry si každý přizpůsobí potřebě. Spodní díl je ze silnějšího prkénka, asi o $\frac{1}{2}$ cm na všech stranách přečnívající. Tomu hoblíkem srazíme hrany až skoro do hloubky $\frac{1}{2}$ cm. Navrch přilepíme horní část. Ta může býti buď ze dřeva neb silnější lepenky, v níž jsme gotické vyřezávání lupenkou vykroužili a jiným kusem lepenky podlepili. Můžeme-li vnitřní vložky vyjmouti a nahraditi jinými, máme

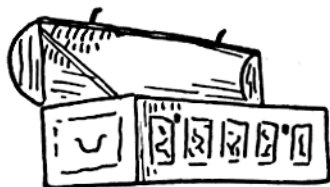

obr. 73

možnost jiných změn. Víko je pouze prkénko o něco přečnívající horní hrany. Visí na dvou závěsech (panticích); vpředu naznačíme pouze klíčový otvor. Aby byl lepenkový svršek truhly lépe vyztužen, můžeme na víko přilepiti $\frac{1}{2}$ cm silné prkénko velikosti otvoru truhly, aby pevně při zavření zapadlo a tak boky ztužovalo, resp. udržovalo v pravém úhlu.

Truhla s oblým víkem.

Starodávnou truhlu s oblým víkem vyrobíme takto. Z prkénka vyřízneme přední a zadní stěnu truhly 4×13 cm. Obě bočné jsou 4×5 cm. Tyto boky vloží se mezi dlouhé strany a sbijí. Dno vložíme dovnitř a je při $\frac{1}{2}$ cm síle dřeva 5×12 cm. Nyní víko. Vyřízneme 2 díly bočné, dlouhé 6 a vysoké 2 cm, ty seřízíme do stejných oblouků a spojíme je dole dvěma úzkými pásy 12 cm. Nyní přilepíme s vnější strany pásek plátna na víko i truhlu jako závěs víka po celé zadní straně. Zatím připravíme si tenčí lepenku, a to podle tvaru boků víka, ale dole o $\frac{1}{2}$ cm delší, a přilepíme je na boky. Onen $\frac{1}{2}$ cm přesahuje potom na truhlici. Vrchní potah je široký 13 cm plus dvojnásobná síla lepenky. Tento pás při-

obr. 74.

lepíme a krátkými hřebíčky s plochou hlavičkou přiklepneme na zadní hranu víka a přetahující jej přes nakližené hrany oblouků hned jej přiklepáváme. Dole vpředu přilepíme jej rovněž i přibijeme a necháme také $\frac{1}{2}$ cm přečnívati jako u boků. Uvnitř přilepíme pásek tkalounu, aby se víko úplně dozadu nepřeklápelo. Zvenčí upevníme dva řemínky jako závěr. Truhlu vhodně omalujeme a na bocích přiděláme třeba drátěná nebo kožená ucha na nošení.

Gotický taburet.

Vyřízneme z prkénka čtyři lichoběžníky 6 cm vysoké nahoře 4 cm, dole 5'5 cm. Na všech při jedné straně (třeba levé) naznačíme sílu dřeva a ve zbylé části vyřízneme spodní a nahoře vyčárkovaný otvor. Potom skližíme části: k naznačenému kraji dolehne užší částí druhý díl (obr. 76.).

obr. 75

obr. 76

Potom v rohových hranách ostrým nožem vyřízneme zářezy a pak můžeme ještě díly hřebíčky ztuziti. Na horní hrany nakližíme a přibijeme deštičku 6×6 cm, které jsme otupili rohy. Moříme ořechovým mořidlem. Do středů

stěn boků můžeme nalepiti buď vhodně vzorkovanou tapetu nebo malbu na způsob tlačené kůže neb řezby se znakem nebo jinou gotickou ozdobu.

Gotický taburet jednodušší.

Příprava dílů je shodná jako u předešlého. Při dolní hraně také tak vyřízneme gotickou ozdobu, která však může být mnohem vyšší neboť nemá tato stolička jiných ozdob. Je jen třeba dáti pozor, abychom pamatovali vždy při jedné a téže straně každého dílu na odečtení síly dřeva, aby výřezy byly ve středu dílu, až spojíme jednotlivé části podle obr. 76. Potom připojíme sedadlo, jemuž otupíme hrany i rohy. Moříme ořechovým mořidlem.

Gotické sedátko.

Ze dvou obdélníků 5 cm na výšku a 4 cm na šířku vyřízneme podle náčrtku (obr. 77.) nohy sedátka. Potom připravíme si obdélníček 5×2 a pásek $5 \times 0{,}7$ cm. Horní deska je 5×6 cm. Spojíme nejdříve nohy s deštičkou 5×2 cm (na obr. vyčárkováno). Potom přiklízíme a přiklepneme horní desku a nakonec do středu růžice zaklízíme pásek. Moříme ořechovým mořidlem, případně tmavší a světlejší barvou klihovou značíme prohlubně a vyvýšeniny.

obr. 77.

Gotické křeslo.

Z prkénka po délce vyřežeme tyto díly: dva 1 cm široké pásy 15 cm dlouhé, zakončené kolečky o průměru 2 cm, 2 díly $2-2{,}5$ cm široké a jeden díl 1 cm široký o délce 7 cm. Úzkým dílem spojíme nohy, aby horní hrana byla 6 cm nad zemí. Jeden široký díl vložíme nahoru pod kolečka a druhý téměř do poloviny mezery takto vzniklé. Nyní z pásu 1 cm širokého nařežeme přední nohy 6 cm dlouhé a spojíme je dvěma díly 7 cm, jedním při horní hraně, druhým $1{,}5$ cm od země. V těchto výškách spojíme je se zadními nohama 1 cm širokými pásy a dlouhými 6 cm. Sedadlo je $9{,}5 \times 7$ cm. Celé křeslo malujeme tak, aby činilo dojem vyřezávaného křesla. Toto křeslo můžeme také látkovými přehozy nebo vhodnými výplněmi mnohokrát měnit.

obr. 78.

Gotický stůl.

Vrchní deska je 11×16 cm. Potom z pásu 2 cm širokého nařežeme díly: 13, 7, 13, 7 cm. Krátké díly vložíme mezi dlouhé a spojíme. Nyní s lipového prkénka připravíme dva obdélníky 11×10 cm. Výšku 11 cm rozdělíme vodorovně takto: shora příčkou 3 cm, zdola $2{,}5$ cm.

Pod dolní příčkou naznačíme spodní výkroj do výše nejvýš 2 cm. Horní hranu zkrátíme na 7 cm, vedeme kolmici dolů k dolní vodorovné a odtud obloučkem vy-

obr. 19

hneme. Střední část mezi oběma vodorovnými vyřízneme gotickými výřezy a uvnitř dvěma gotickými okny. Nyní obě nohy vložíme dovnitř onoho obdélníku a spojíme s boky jeho. Nahoře přiložíme vrchní desku.

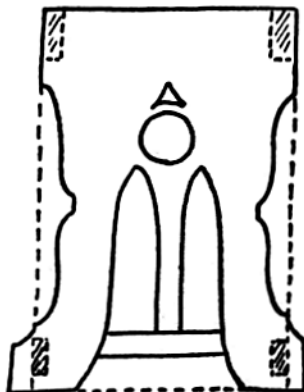
Mezi nohy vložíme trnožovou

spojku 1 cm širokou a dlouhou 11 cm, jestli jsme pracovali vše z $\frac{1}{2}$ cm prkénka. Vloží se prostě mezi sloupky oken asi 2 cm nad dolní vodorovnou a hřebíčky se přiklepe. Právě tak připojíme dolní desku mezi nohy, která je dlouhá jako trnož a šířka její řídí se šířkou noh při dolní vodorovné, kde je také vložena.

Celý stůl moří se ořechovým mořidlem a do pásů pod deskou nalepí neb namaluje se vhodná rytířská ozdoba na způsob řezby ve dřevě.

Gotický stůl jednoduchý.

Vrchní deska je 11×16 cm. Nohy (obr.) mají tvar obdélníku $6,5 \times 10$ cm. Dole přidáme po každé straně 1 cm širší pásek, který bude rovněž asi 1 cm vysoký. Na základní tvar obdélníku naměříme nahoře i dole 2 cm. Dole tento bod spojíme s koncem nástavku dovnitř prohnutým obloučkem. Ve zbývající střední části vyřízneme zářez podle obrázku asi do hloubky 1 cm. V ploše mezi výřezy vyřezeme vhodnou gotickou

ozdobu, na př. podle obrázku. Řežeme obě bočnice najednou. Aby se nehnuly, sklepeme je v plných místech tenkými hřebíčky. Potom připravíme z prkénka 10'5 cm dlouhého dva pásy 1'5 cm široké a dva pásy asi 1 cm široké. Širšími pásy spojíme nahoře boky noh u kraje (na obrázku vyčárkováno) a užší vlepíme dole mezi nohy. Nakonec přilepíme a několika drátěnkami přiklepneme vrchní desku.

Gotický pult.

Boky pultu mají základní tvar obdélník 20×8 cm. Při přední hraně dole přidáme 2'5 cm do šíře na nohu. Horní hrana sklání se kupředu o 5 cm. S ní souběžná a 3 cm vzdálená je čára od základu zadního výkroje. Vzadu od jejího rohu do hloubi 2'5 cm je výkroj. Nohy jsou 3 cm vysoké. Potom vyřežeme i vnitřek podle nákresu. Boky spojíme dole u noh prkénkem 5'5×10 cm a rovněž takovým v polovině výkroje dolního. Pod dolní prkénko můžeme vložit ztužovací pásek 10 cm dlouhý. Nyní z pásu prkénka 10 cm širokého přiřízneme takové kusy, aby nám zakryly zadní část od druhého prkénka nahoru. Nejdříve spodní díl, potom šikmý a nakonec nejhořejší. Nato teprve přiložíme horní desku pultu, dlouhou 12 cm a 10 cm širokou, která má při dolní hraně 12 cm kolmou lištičku 1'5 cm vysokou (takže 1 cm přečnívá). Moříme ořechovým mořidlem.

obr. 80.

širokou, která má při dolní hraně 12 cm kolmou lištičku 1'5 cm vysokou (takže 1 cm přečnívá). Moříme ořechovým mořidlem.

Kredenc rytířská s gotickým nástavcem.

Nejdříve připravíme si zadní díl 26×15 cm, potom dvě stejné desky 16×8 cm, kterým přední rohy seřízneme do vzdálenosti 3 cm od rohů na obě strany. Jednu přibijeme na zadní díl a horní její hrany šikmo seřízneme. Potom z pásu 1'5 cm širokého uděláme nohy jako pře-

obr. 84.

zané pásy kolem dokola této základny. Dále připojíme boky $26 \times 4,5$ cm. Nyní zkusmo: naznačíme si na horní desku $\frac{1}{2}$ cm od kraje a podle délek těchto čar nařežeme oba šikmé díly a střední díl, vysoké 14 cm. Seřízíme jim vnitřní hrany, aby vnější hrany pěkně k sobě dosedly. Nato připojíme na spojené boky a zadní díl horní

obr. 85.

desku, k níž přiklížíme a přibijeme připravené díly $\frac{1}{2}$ cm od hrany. Z pásu $\frac{1}{2}$ cm širokého nalepíme po celém obvodu skříňe dobře v rozích spojené pásy a to 10 cm od horní hrany. Celá skříň se temně moří a maluje gotickou výzdobou a nakonec přidá kování.

Zvlášť připravíme si vhodný nástavec jako dřevěnou nebo lepenkovou krabičku $2,5$ cm vysokou, 12 cm dlouhou a 5 cm širokou, rovněž s předními rohy seříznutými. Horní deska přečnívá nejvýše $\frac{1}{2}$ cm. Na ni postaví se asi 1 cm od přední hrany $1,5$ cm vysoký pásek se zářezy $\frac{1}{2}$ cm širokými i vysokými na způsob cimbuří hradního.

Gotický trůn.

Začni takto: Sedadlo je deštička 6×6 cm. K němu naklíž a přiklepni přední nohu 6 cm širokou a 8 cm vysokou. Dříve však udělej 6 cm široké dva schody po 1 cm výšky a $2,5$ cm šířky (obr. 85. v řezu), takže první je 1 cm vysoký a druhý 2 cm. Ty označ na přední noze a horní její část vyřež gotickými kružbami. Po vyříznutí podlož otvory podle libosti do modra, červena, zlatova neb pod. Potom vše spoj a připoj zadní stěnu úplně hotovou. Je to obdélník 6×35 cm. Ve výši 8 cm zdola bude sedadlo. Horní část zdobíme krásnou botic. tapetou, brokátém a pod. až do krajů a nahoru. Při krajích může býti zakončující zdobný pásek. Nyní

připravíme si dva boky z obdélníků 9×35 cm. Nahoře bude příčka podle obr. 84. dlouhá 3'5 cm, bok je široký 1 cm a pomalu se šíří na bok sedadla, který je 7 cm široký a 11 cm vysoký. Dole vpředu jsou schody 2'5 a 1'5 cm vys. a 2'5 cm široké. Na bocích označíme umístění sedadla a potom dole i v opěradle bohatě vyřežeme. Spodek podložíme jako přední nohu, opěradlo může zůstat nepodloženo. Po opracování a začištění spojíme s trůnem. Nahoře přiklížíme deštičku $3'5 \times 7'5$ cm. Nyní trůn malujeme, jestli jsme tak již dříve neudělali, třeba bronzem.

K horní deštičce, baldachýnu, naklížíme 3 cm širokou látku trochu zvarhaněnou. Na její okraj přiklížíme a přibijeme korunu z got. listenců. Ta může být řezána z lepenky a ozlacená.

✓ Románský trůn.

Pracujeme z tenkého prkénka. Z pásku 5 cm širokého nařežeme díly 6, 9, 6 cm. Široký díl vložíme mezi bočné a spojíme. Potom přiřízneme obdélník 10×18 cm, který na jednom užším konci vyřízneme lupenkou podle nákresu. To je opěradlo. To spojíme potom s boky a předkem trůnu. Na to z prkna 1 cm silného vyřízneme obdélník 12×9 a trůn naň přiklížíme tak, aby po stranách bočných 1 cm přečníval a vzadu byl v téže rovině s opěradlem. Potom přiklížíme a přibijeme ještě druhý stupeň z obdélníku 12×13 cm. Z tenkého prkénka vyřízneme obdélník 6×10 cm na sedadlo. V krajích sedadla namontujeme s každé strany oblý válcovitý polštář. Může to být dřevěný váleček potažený kouskem vaty a látkou.

Celý trůn má základní barvu temně hnědou se zlatými ozdobami. Vnitřní pás v opěradle může mít barvu modravou, zlatou, červenou, zelenou (mitisová zeleň). Přes sedadlo vkládá se volně vhodná látka, která může po obou bocích trůnu splývati.

Trůny moderní.

Podati nějaký „střih“ na moderní trůny téměř nelze. Je nutno, aby takový kus nábytku byl přizpůsoben vždy dekoraci, ve které hraje. Proto možno mluvit pouze povšechně a dáti také laciný recept na úpravu trůnů.

Řadu různých moderních trůnů lze nalézt v „Loutkáři“. Jsou tam řešení téměř výhradně hranatá, jak toho ten který kus vyžadoval. Takové trůny nutno si nejprve nakreslit a proměřiti. Pamatujme při tom, že sedadlo smí býti nejvýše 6 cm od podlahy a šířka jeho 6 cm nejméně. Výška opěradla může býti různá od 12 cm počínaje.

Lacino a rychle vyrobíme trůn látkami, jestliže vhodnými přehozy vyzdobíme některé široké křeslo. Látku na opěradle i bocích pěkně sřásíme, na opěradlo do látky zavěsíme nějaký erb nebo štítek, buď doprostřed nebo poněkud stranou podle úpravy potahu a trůn je hotov, zvláště postaví-li se na stupeň. Také kožišinové přehozy mohou nám prospěti při takové úpravě.

Stůl rokokový.

Pracujeme z lipového dřeva. Horní deska vyřízne se z obdélníku 11×16 cm. Seřízíme libovolně rohy a hrany rovněž zakřívíme výřezy (na př. podle obr. 1). Horní hranu stolové desky otupíme obloukovitě. U velkých jevišť můžeme však hranu stolu profilovati zářezem (podle obr. 2). Nohy řežeme buď najednou, nebo dvě a dvě. Aby byly stejné, nakreslíme jednu na tužší papír, vystříhneme a potom podle této šablony obtáhneme čtyřikrát na prkénko. V tom případě můžeme řezati každou nohu zvláště. Noha je ozdobná, dole široká asi $\frac{1}{2}$ cm, nahoře 2'5—3 cm a vysoká 10 cm (obráz. 3). Volíme pro ni ozdobný tvar tak, aby spodní okraj její byl asi na kolmici spuštěné s prostředku horní hrany (vyčárkováno).

Trnož sestavíme ze dvou dílů dlouhých a dvou dílů krátkých (na obr. 4. je pouze polovina každého dílu). Dlouhé díly vyřízneme na rovnou délku asi 13 cm. Jejich konce jsou širší, zaoblené a ve středu oblouku vyřízneme výkroj pro nohy tak široký, jak je silná noha, a hluboký tolik, aby noha do výkroje zapadla do poloviny své šíře asi ve výši $\frac{1}{2}$ cm nad zemí.

Tento výkroj pro nohy má sklon 45° k rovné délce prkénka. Příčné dílky odměříme až nakonec.

Nyní připravíme si bočné spoje noh pod deskou stolovou. Dvě prkénka asi 7 cm dlouhá a 2'5 cm ši-

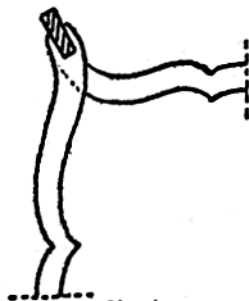
Obr. 2,

roká při jedné straně (delší) ozdobně vyřezeme (obr. 5.). Tloušťku dřeva na bocích seřízneme v úhlu 45° . Těmito vložkami spojíme vždy dvě nohy stolu asi v polovině jejich horní šíře (obr. 6). Horní hrana noh a spojky musí býti v jedné rovině. Když vše zaschlo, spojíme nohy dole trnoží (dlouhými díly), kterou vklížíme zářezy na nohy asi ve výši $\frac{1}{2}$ cm od země. Tak spojili jsme nohy trnožemi na dlouhých stranách, spojkami na bocích. — Nyní změříme

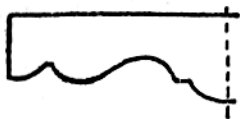

Obr. 3.

vzdálenost středů horní šíře noh při dlouhých stranách a vyřízneme vložky z obdélníku podobně jako u bočných stran (podle obr. 5.), úzké kraje rovněž šikmo seřízneme a vklížíme tyto díly mezi nohy, aby spoje bočných i těchto čelných dílů byly přesně

Obr. 4.

Obr. 5.

proti sobě. Nakonec zkusmo naměříme bočné části trnože (obr. 4.), které ozdobně vyřežeme a buď jen vklížíme, nebo opatrně tenkou drátenkou sklepneme s čelnými částmi trnože.

Když je vše hotové, přiklížíme na vrch desku stolovou. Uchlý stůl se lakuje emailovým lakem buď bílým neb do žlutava (slonová žluť), někde se temnější barvou naznačí stín (do žlutohněda), jako by to byla zastaralá běloba v prohlubeninách řezby.

Obr. 6.

Rokoková židle.

Sedadlo upravíme ze dvou dílů, které mají tvar zaoblený. Délka sedadla je 6'5—7 cm, rovněž šířka, zadní hrana je 5 cm. U této zadní hrany jednoho dílu vyřízneme zuby 7 mm hluboké a také tak dlouhé. Tyto zářezy však při předních hranách šikmo podřízneme, aby budoucí opěradlo mělo sklon vzad. Tento horní díl nyní pokryjeme tence vatou nebo jinou měkkou látkou vycpávací, aby nejvyšší místo bylo asi uprostřed a celé sedadlo potáhneme vhodnou látkou, kterou pře-

Obr. 1.

hneme přes okraje sedadla dospod a tam přiklížíme. Látka se musí poněkud napínati, aby nevznikly varhánky a záhyby na sedadle. Druhý díl sedadlový je spodek. V něm z rohů ke středu vyřízneme zářezy (obr. 1.) pro nohy. Nohy (obr. 2.) mají horní hranu 1'5 cm dlouhou, výška jejich je 6 cm. Nahoře má každá $\frac{1}{2}$ cm širokou část bez ozdoby, kterou se vklíží do sedadla. Podle této

části se ve spodním díle sedadla vyříznou pro ni otvory, aby noha těsně do výřezů zapadla. Potom spodek sedadla přilepíme k části horní a třeba ještě hřebíčkem přiklepneme. Nakonec vlepíme nohy. Aby lépe držely, je možno upevniti je

tenkým kolářským hřebíčkem, vraženým shora látkou do horního čela nohy.

Nakonec přilepíme do horního zářezu sedadla opěradlo (obr. 3.). Má výšku 9 cm, dolní rozpětí 5 cm, největší šíře 6'5 cm, ale i víc. Dole jsou nožky $\frac{1}{2}$ cm široké a vysoké

1.5—2 cm. Okraj je ozdobně vyřezán, rovněž uvnitř opěradla vyřízneme zdobný otvor, aby opěradlo bylo filigránské po vzoru tehdejší módy (t. j. jeho šířka by mohla býti asi 1 cm). Všechny hrany opěradla otupíme skelným papírem kromě dolních částí nožek. Těmi vklíží se opěradlo do zářezů sedadla a opatrně hřebíčky přibije. Tyto zářezy se zmenšily přetaženou látkou tak, že nyní opěradlo přesně do nich zapadne.

Protože rokokové židle mívaly pod sedadlem hrany též zdobené, vyřízneme si z lepenky (hnědé)

pásky asi 1—1'5 cm široké a dlouhé vždy od nohy k noze po hraně spodku židle. Jednu hranu (dlouhou) každého pásku ozdobně vystříháme (obr. 4.) a pak jednotlivé díly přilepíme a v krajích hřebíčkem s plochou hlavou přiklepeme do spodku sedadla. Látka přes horní díl přetažená stejně přečnívá a přiložením lepenkového pásku zakryjí se různé nerovnosti ve složení látky přes hranu sedadla. Kromě toho lakování papíru bude hladší než lakování příčného řezu dřeva, které nikdy nevyhladíme tolik, aby lak nedělal prohlubeniny a pod. Celá židle se lakuje emailovým lakem podobně jako stůl, k němuž patří.

Rokokový taburet.

Toto sedátko pracuje se právě tak jako židle, pouze s tím rozdílem, že nemá opěradla a proto sedadlové díly nemají

Obr. 2.

Obr. 4.

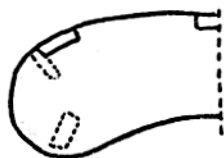

Obr. 3.

výřezu pro opěradlo a mohou být proto kruhové nebo eliptické o průměru 6 cm. Jinak postup je týž. Jinou úpravu můžeme provést také podle kapitoly I. této knížky.

Rokoková pohovka.

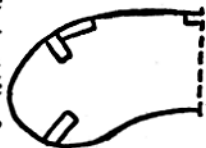
Sedadlo (obr. 1.) je zaoblené a zakřivené do tvaru rohličkového. Šíře jeho je 7 cm, délka 20 cm. K němu vyřízneme spodní díl z prkénka 1 cm silného, stejného tvaru, ale na

Obr. 1.

všech stranách o $\frac{1}{4}$ cm menší. U horního dílu zaoblíme vrchní hrany a potom vyřízneme tři otvory pro opěradlo, a to uprostřed zadní hrany 1'5 cm dlouhý zářez, při bočných oblínách $\frac{3}{4}$ cm, hloubka všech výřezů je 7 mm. Přiložíme nyní dospod spodní díl, nakreslíme naň tyto výřezy a lupenkou je

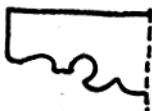
opatrně vyřízneme. Nyní připravíme nohy 6 cm vysoké podle noh židle, ale nahoře necháme rovný díl 1 cm (na rozdíl od židle, kde byl tento dílek pouze $\frac{1}{2}$ cm). Potom horní jejich čela narýsujeme na spodní díl sedadla v bočné oblíně, směřující asi do středu zaoblení (obr. 2.) a vyřízneme. Horní díl sedadla buď potáhneme látkou nebo ještě trochu vycpeme a spojíme se spodním dílem. Do zářezů vlepieme nohy, které můžeme shora kolářským hřebíčkem ještě přibíti. Tak máme holou pohovku. Zdobíme ji bočnicemi, které ozdobně při jedné straně vyřežeme a vložíme mezi nohy jako u židle. Tyto bočnice vyřízneme jemnou lupenkou (č. 00) z lepenky třeba šedé, asi 2 mm silné. Vše se pracuje zkusmo. Proužkem papíru změříme vzdálenost noh po dřevě a z lepenky vyřízneme si tak dlouhé pásy při krajích 1'5 cm široké a při jedné dlouhé hraně je ozdobně vyřežeme. Obr. 3 je přední, případně zadní díl, obr. 4. je díl bočný. Tyto pásy přilepíme na spodní díl se-

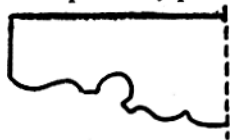
Obr. 2.

dadla a přiklepneme několika hřebíčky s plochou hlavou. Byla-li by lepenka méně poddajná, navlhčíme ji před přikližením k sedadlu po vnější straně ohybu, t. j. v předním díle na straně ke dřevu, v bočních a zadním díle na stranách vnějších.

Opěradlo: Opěradlo bude zaobleno. Chtěli-li bychom je řezati ze dřeva, musili bychom prkénko (lipové) náležitě prohnouti. To se děje tak, 20—22 cm dlouhé prkénko (po lité) a 10—11 cm široké hodně napaříme. Lze to provésti takto: Do velikého rendlíku vložíme pařák, pod nějž nalijeme vody a dáme vařiti. Na pařák položíme prkénko a přiklopíme pokličku. Necháme vodu téměř vyvařiti a prkénko bude dostatečně napařeno. Po vyjmutí prkénka z páry přiložíme je třeba ke dřezu a dvěma řemeny nebo provázky přitáhneme je opatrně k oblině dřezu. Řemeny

Obr. 4.

Obr. 3.

pomalu přitahujeme, až prkénko se pěkně k oblině přiloží a necháme vše náležitě vyschnouti, třeba několik dní. Na prkénko se potom značí zkusmo nožky opěradla podle sedadlových dílů.

Totéž lehčeji lze provésti z lepenky. Lepenku (šedou, asi 2 mm silnou) prohne přetažením přes hranu stolu a přiložíme k zadní hraně sedadla. Naznačíme si šířku a vzdálenosti výřezů a pak spojíme hranou. Nad ní sestrojíme obdélník 20—22 cm dlouhý a 11 cm vysoký, který vyřízneme. Aby se značky neztratily, odstříhneme neb odřízneme po stranách malé zoubky. Nyní vezmeme bílý (celulosový) papír silnější (balicí papír), nakližíme jej teplým kliehem, chvíli necháme, až papír se

Obr. 5.

dosti roztáhne a potom přilepíme jej na přední stranu opěradla (toho lepenkového obdélníku — do prohnuté strany). Než vše dobře uschne, připravíme si ještě jeden, případně dva podobné obdélníčky lepenkové, které budou o několik mm delší než původní. Schnoucí papír na lepence se stahuje a při tom stáčí lepenku dovnitř. Na vnější nepolepenou stranu prohnuté lépenky přilepíme potom druhou, případně i třetí lepenku a převážeme motouzem, aby ono původní prohnutí zůstalo. Když tento díl opěradlový je úplně suchý, nakreslíme naň vzor. Nožky budou tak vysoké, aby výřezy byly vzdáleny alespoň 1 cm nad sedadlem. Vzor je nejlépe nakreslit na tužší papír pouze jednou polovinou, vystříhnouti a touto šablonou pak na opěradlo překreslit (obr. 5.). Vyřezeme jemnou lupenkou a vklízíme do zářezů sedadla. Pro pevnější držení přiklepneme nožky hřebíčkem s plochou hlavou. Potom se lakuje bílým neb žlutým emailem.

Tuto rokokovou pohovku můžeme však také upravit podle návodu v I. kapitole této knihy uvedeném. Rokokový nábytek možno také místo emailování natřítí bělobou a po uschnutí olakovati třeba lihovým lakem, aby se leskl.

Stůl renesanční.

Horní deska 11×16 cm. Z lipového prkénka vyřezeme obě nohy najednou tak, že dva obdélníky 10 na výšku a 16 cm na šířku sklepeme dvěma až třemi hřebíčky a podle nákresu vyřezeme. Nahoře je noha 8, dole 16 cm. Něco nad

obr. 11

polovinou výšky vyřízneme dva obdélníky 0'5×1 cm (na obr. vyčárkované). Potom připravíme dva pásy lipové 1/2 cm silné a 1 cm široké, aby zapadly pevně do oněch otvorů. Budou 12 cm dlouhé a zaklíží se v naznačených místech. Kdyby se stalo, že by byly volné, stačí dříve, než se zaklížují, naštípnouti je střედem a po vsunutí do příslušných otvorů zaklepnouti tenký

klínek do naštípnutého místa. Tím se upevní. Máme-li spojeny nohy oněmi trnožemi, přiklízíme a přiklepeme vrchní desku. Stůl se temně moří a vhodným způsobem přizdobí. Nakonec se lakuje.

Empírový taburet.

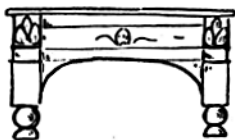
Práce velmi snadná. Uděláme si rámeček 1'5—2 cm vysoký 5 cm do čtverce, t. j. z dlouhého pásku přiřízneme 2 díly 5 cm a dva díly 4 cm. Dlouhé kousky spojíme krátkými a práce je hotova. Na rámeček vložíme deštičku 6×6 cm. Dovnitř rámečku do rohů vložíme nohy 5 cm dlouhé asi 1 cm do čtverce v průměru. Sedadlo trochu vycpeme a potáhneme látkou neutrální barvy. Rámeček namalujeme ozdobně. Abychom mohli měniti tento taburet, připravíme si potahy ze čtverce látky větší než sedadlo, ten přes vrch položíme a v kraji sdrhnutím stáhneme pod desku. Na dolní kraj rámečku připícheme kol dokola na ozdobné pentličky nebo dracounu našitou látku skládanou, která sahá až k zemi. Tím máme neomezenou možnost změn. Někdy můžeme užiti pouze přehození, jindy přetáhneme látku i přes rámeček, v rozích použijeme uzlů, třásní atd.

obr. 88.

Empírová lavička ve slohu řeckém.

Vrchní deska je 6×15 cm. Nato přiřízneme si čtyři sloupky 1×1 cm a dlouhé 5 cm. Potom z pásku 4 cm širokého nařežeme díly: 2 kusy 3 cm a 2 kusy 11 cm. Na všech označíme šířku 2'5 cm a zbývající část obloukem vyřízneme až k naznačené šířce. Těmito díly spojíme nohy tak, aby tyto spoje byly ve středu šířky noh. Navrch přiložíme desku. Nyní dolů na nohy přibijeme kulaté dřevěné korále 1 cm v průměru. Kdo by chtěl, může ještě pod ně přiložit půlkorál, ale není to nutno.

obr. 89

Celou lavičku malujeme řeckým ornamentem na širokých dílech spojek a v horní části sloupových noh. Jsou-li nohy ze dřeva lipového, můžeme tuto ozdobu na ně skutečně šikmými řezbářskými dláty (na vrubořezbu) vymodelovati. Hotová práce se buď voskuje nebo lakuje.

Empírová židle.

Z lipového prkénka $\frac{1}{2}$ cm silného přiřízneme si pásy $\frac{1}{2}$ —1 cm široké. Nařízneme si přední nohy 5'5 cm dlouhé a zadní nohy 12 cm dlouhé. Zadní nohy při spodním konci obloukovitě s jedné strany seřízneme. Přední zaoblíme a zářezy vyřežeme. Nohy spojíme nahoře 5'5 cm příčkou z téže

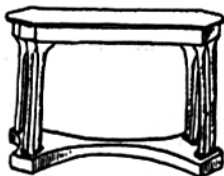
obr. 90.

látky, vpředu rovněž. Dole spojíme na bocích asi 1 cm nad zemí trnoží a ty opět střední příčkou. Sedadlo bude 6×6 cm; vyřízneme mu v rozích zářezy pro opěradlo a horní hrany pěkně zaoblíme. Potom potáhneme sedadlo nějakou pruhovanou látkou, jejíž pruhy jdou zepředu dozadu jako u empírové pohovky a přilepíme je na nohy. Opěradlo zakončíme jednoduchou ozdobou

(viz obr.), příčky v něm nařežeme z úzkého pásku lipového a zaklížíme, kroužek, který není nutný, vyřízneme z lepenky a rovněž přiklížíme.

Empírový stůl.

Připravíme si nejprve jednotlivé díly. Vrchní deska: ze základního obdélníku 11×16 cm seřízneme rohy do vzdálenosti 2 cm na všech stranách. Podložkový díl pod deskou je z prkna 1 cm silného právě tak jako deska dolní u země a téhož rozměru 8×13 cm. Oběma deskám seřízneme rovněž rohy 1'5 cm od vrcholů. Desku dolní nyní dokončíme tím, že strany mezi sešikmělými řezy vyřízneme obloukovitě, ale vždy oba výřezy protilehlé stejně hluboko. Z tenkého prkénka připravíme si podložky 1×2 cm veliké. Potom čtyři lipové obdélníky $\frac{1}{2}$ cm silné ve velikosti 2×7'5 cm. V těchto obdél-

obr. 91.

nících vedeme střední příčku podle dlouhé strany, u ní na obě strany nanese 2'5 mm, potom $\frac{1}{2}$ cm. Tak rozdělí se každý obdélník na tři pásy $\frac{1}{2}$ cm široké (odmyslíme-li si střední příčku) a při krajích $\frac{1}{4}$ cm pásy. U jednoho konce rozvedeme ony dva $\frac{1}{2}$ cm pásy na obě strany, ke kraji a ke středu. Střední díl a kraje se potom odříznou. Dostaneme z každého obdélníčku dva sloupky, které se nahoře rozšiřují a jsou spojeny. Skelným papírem obrousíme jim hrany, aby byly alespoň poněkud zaobleny. Tyto čtyři páry sloupků spojíme s podložkami. Podložky naklížíme a opatrně přiklepneme nepatrně od hrany při rozích dolní desky. Navrch naklížíme podložkový díl, který jsme slepili s vrchní deskou. Celý stůl vhodně barvíme a buď voskujeme nebo lakujeme.

Empírový stojan.

Připravíme si dva obdélníky 3×8 cm a dva 2×8 cm. Užší vložíme mezi širší a spojíme. Nahoru připojíme deštičku 4×4 cm. Pod ní ve vzdálenosti 1'5 cm nalepíme kolem dokola úzký proužek silnější lepenky. Dolů přilepíme pásek 2—2'5 cm široký z prkénka, jehož horní hrany jsme šikmo shoblovali. Všechny jsou dlouhé 4 cm. Při vnitřní straně naznačíme čarou $\frac{1}{2}$ cm od boků a šikmo k ní seřízneme (45°). Tím spojí se uhlopříčně všechny díly. Na vrchní desku přiklížíme do rohů dřevěné větší korále, vlastně jejich půlky. Ze silné špejle připravíme 4 kulaté sloupky 7 cm dlouhé. Na jeden konec zaklížíme jim půlky menších korálů (1—1'5 cm). Nyní přiklížíme na ně o málo větší čtverečky. Potom zaklížíme sloupky do spodních otvorů korálů. Chceme-li míti více ozdob, naklížíme silnější provaz hustším kličem a z něho nalepíme nad korál prsteny. Nahoru naklížíme vršek, který uděláme zvlášť. Spodní jeho deska je 4×4 cm. Na ní čtvereček z pásku 1'5 cm vysokého — díly 2 po 3, 2 po 2 cm se spojí

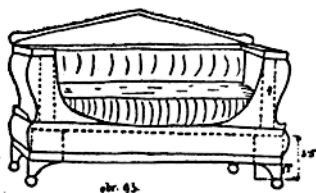

jako sloupek. Navrch opět deska 4×4 a potom ještě 5×5 cm. Hotový vršek přiklížíme na sloupky.

Stojan maluje se podle nábytku, přimalujeme neb nalepíme ozdoby a lakujeme.

Empírová pohovka.

Připravíme si nejprve 4 nohy. Budou z obdélného prkénka $1\frac{1}{2}$ cm širokého a $3\frac{1}{2}$ cm vysokého. Ve výši $1\frac{1}{2}$ cm obloukem je seřízíme (viz obr.). Potom připravíme obdélník 6×15 cm a $\frac{1}{2}$ cm latičky o délkách 15 a 5 cm, od každého rozměru 2 kusy. Nejprve spojíme latičky tak, že krátké vložíme mezi dlouhé. Do jejich rohů vloží se nohy počátkem výřezu. Na ně nahoru přiložíme deštičku — sedadlo. Na jeho bocích postavíme $\frac{1}{2}$ cm od krajů silnější vložky prkenné 6 cm široké a 4 cm vysoké. (Na obr. čárkované.) Nahoru pak úzké obdélníčky $1\frac{1}{2}$ cm široké. Zadní opěradlo uděláme později. Zatím na větší lepenku nakreslíme si jeho základní tvar, obdélník $6\frac{1}{2} \times 15$ cm. Nahoře při dlouhé straně přikreslíme ozdobu zakončení. Nyní z lepenky vyřízneme si tvar přední stěny pohovky od opěradel po sedadlo (viz obr.). Když je vystřižen, položíme jej na nákres zadní stěny a tvar boků přikreslíme. Z kreslicího papíru připravíme pásy asi 2 cm široké s okraji na přilepení při obou stranách. Těmi přilepí se na boky sedadla a na horní hranu dolních latiček. Tím se nám vyhne obloučkem ven. Vpředu sestříhneme přečnávající kus tak, aby tvořil oblouček ven vyklenutý, aby se dobře spojil

s přední částí, kterou provedeme týmž způsobem. Necháme však po stranách kousek přečnávati a podle zaschlého boku se teprve sestříhne. Spoje obou dílů můžeme přelepiti tenkým papírem. Oblouček boků přikreslíme k zadní stěně a nyní ji teprve pozorně vyřízneme neb vystříhneme. Přiložíme k zadní stěně pohovky a přilepíme, do dřeva přiklep-

neme krátkými hřebíčky s větší plochou hlavou. Nakonec z pásku kreslicího papíru 6 cm širokého s okraji vlepíme profil horní části opěradel. Tím pohovka byla by hotova. Dokončíme ji takto: Všechno to, co má býti dřevěné, malujeme podle barvy nábytku, třeba červenohnědě a lakujeme. Vnitřek bočních opěradel a zadní stěny do stejné výše potáhneme látkou, nejlépe pruhovanou. Na sedadlo vložíme hranatý polštář asi 1—1'5 cm vysoký, potažený toutéž látkou — pruhy směřují kupředu. Na nohy dole přiklepneme as $\frac{1}{2}$ cm kuličky. Můžeme přizdobiti malbou zlatem.

Židle z doby 1830.

Pracujeme z lipového dřeva $\frac{1}{2}$ cm silného. Zadní nohy 12 cm dlouhé a $\frac{1}{2}$ —1 cm silné zkulatíme do výše 5 cm. Potom připravíme si sedadlo, vzadu 5'5, vpředu 6 cm dlouhé a 6 cm široké. Při zadních rozích vyřízneme zářezy pro nohy.

obr. 4

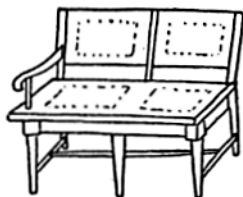
Potom připravíme si čtvereček 1×1 cm, který přiklížíme (ne přibijeme) pod přední rohy sedadla kousek od krajů. Nyní připravíme si silnou špejli ($\frac{1}{2}$ cm), ale může to býti i $\frac{1}{2}$ cm pásek, zaoblený ručně — a z toho přiřízneme dva díly 5'5 cm. Do řádně zaschlých čtverečků centrálním vrtáčkem $\frac{1}{2}$ cm vyvrtáme otvor až k sedadlu a do něho

zaklížíme nohy. Potom přibijeme k sedadlu i nohy zadní ve výši 5'5 cm. Obě nohy spojíme pásy $\frac{1}{2}$ cm širokými nepatrně dále než je čtvereček kolem dokola (díly měříme zkusmo). Potom spojíme tenkou špejlí nohy vždy přední se zadní ve výši 1 cm tak, aby zadní nohy byly šikmé, t. j., aby opěradlo se sklonilo poněkud vzad. Na to pamatujeme již při horních postranních příčkách pod sedadlem. Trnože spojíme se střední příčkou. Nakonec vložíme mezi opěradlové kraje dosti širokou deštičku, vyrobenou buď z prkénka nebo lepenky. Celá židle se vhodně maluje a lakuje.

Také můžeme do opěradla udělati ozdobu z otvorů, které do dřeva vrtáme centrálními vrtáčky (na kov), v lepence vysekáme je (před nakližením) probíjáky.

Pohovka z doby 1830.

Právě tak jako děláme židli z této doby, uděláme i pohovku. Uděláme místo dvou, vždy tři nohy, neboť lavice je dlouhá 15 cm. Spojování je stejné. Bočné opěry mohou být, ale nemusí. Na obrázku značena je pouze jedna pro zjednodušení obrázku. Bočné opěry byly by z lipového dřeva, přední sloupek 2'5 cm vysoký zapustíme $\frac{1}{2}$ cm do dřeva, rovněž obloučkové opěradlo, které vyřízeme lupenkou po délce dřeva, zapustíme do zadního opěradla. Je celkem dlouhé 6—6'5 cm. Na přední sloupek stačí jej nakližiti a tenkým hřebíčkem přilepnouti.

obr. 95.

Stůl maloměstanský.

Horní deska je 11×16 cm. Pod ni přiklížíme menší desku 1 cm (neb i více) silnou o rozměrech 8×13 cm, v jejíž rozích vyřízeme zářezy pro nohy, které musí těsně zapadnouti. Nohy jsou 10 cm vysoké. Nahoře 1'5 cm, dole $\frac{1}{2}$ cm silné. (Obr.) Shora zůstane rovně dolů tak veliká část, jak silná je spodní deska. Zbytek se obloukovitě vyřízne.

Hotový stůl můžeme a po vyschnutí lakujeme.

Židle maloměstanská.

Sedadlo je dlouhé 7 cm, zadní šíře 6 cm, přední 7 cm. (Obr. 1.) Při zadních rozích vyřízeme zuby do hloubky $\frac{1}{2}$ cm, se stran $\frac{3}{4}$ cm dlouhé. Tuto delší stranu podřízneme, t. j. šikmo vyřízeme, aby budoucí opěradlo mělo sklon vzad. Přední rohy otupíme, hrany

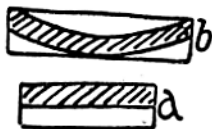
Ob 1.

bočné a přední na vrchní desce srazíme. Pod tuto desku přilepíme a přibijeme druhou 1 cm silnou o délce 6'25 cm, zadní šíře 5 cm, přední 6 cm. V rozích vyřízneme zářezy pro nohy do hloubky asi 1'5 cm. Potom spojíme obě desky, takže po stranách spodní zbývá vždy $\frac{1}{2}$ cm, vzadu pouze $\frac{1}{4}$ cm. Nohy nahoře 1'5 cm široké mají směrem dolů rovnou plochu tak vysokou, jaká je síla spodní desky (obr. 2.). Celková jejich výška je 6 cm. Spodní šíře $\frac{1}{2}$ cm. Hrany vlastní nohy ztupíme skelným papírem a vklízíme do zářezů sedadla.

Obr. 2.

Opěradlo řežeme z prkénka lipového nejméně 1 cm silného. Je to základní čtyřúhelník dole 6 cm, nahoře 7 cm široký a asi 8'5 cm vysoký. Na tento základní tvar naznačíme dole na čelném řezu šíři $\frac{1}{2}$ cm, která zůstane při jedné straně. (Obr. 3a vyčárkov.) Na horním čelném řezu při téže straně odměříme

Obr. 3.

také $\frac{1}{2}$ cm a tyto díly spojíme obloukem přes hranu zadní (obr. 3b vyčárkov.); potom i od předních rohů vedeme oblouček souběžný. Hoblíkem nyní opatrně odhoblujeme přebytečnou sílu dřeva od horních hran a přes celou šíři dole, takže dostaneme zadní plochu opěradla pěkně do oblouku. Při přední ploše musíme vybrati ono prohloubení. To můžeme provésti buď hoblíkem uběrákem, že začínáme od dolní hrany, ale poněkud výše ve dřevě, nebo ostrým obloukovitým dlátkem. Začistíme rašplí, pilníkem a skel. papírem přes prst otočeným. Potom vkreslíme tvar opěradla (obr. 4.). Dolejší nožky $\frac{1}{2}$ cm široké, výkroj spodní 2 cm, šířka opěradla nahoře 1'25 cm při stranách a dole $\frac{3}{4}$ cm. Vnější hrany otupíme a opěradlo vklízíme do zářezů sedadla. Tenkými hřebíčky ještě je přiklepneme. Celou židli můžeme a lakujeme jako stůl. Lze na-

Obr. 4.

značiti i prohlubeň sedadla, když na střed sedadla nanese-
me temnější barvu, kterou ke krajům zesvětlíme. Mohli bychom
však také skutečně toto prohloubení provést oblým dlátkem
a skelným papírem, bylo-li by sedadlo z lipového dřeva, ale
není to nutno, neboť obecnost takovou maličkost nepo-
střehe.

Taburet maloměstanský.

Potřebovali-li bychom i taburet, t. j. stoličku bez opě-
radla, provedeme ji podle předcházejícího postupu, pouze
neděláme v sedadle zářezy pro opěradlo. Taburet může být
buď kruhový o průměru asi 6 cm nebo 6'5 cm, jemuž horní
hrany srazíme nebo může být i čtvercový o straně 6'5 cm,
když nejen hrany, ale i rohy zaoblíme.

Moříme a lakujeme jako dříve.

Orientální stůl.

Orientální stůl je vždy nižší než naše stoly. Horní deska
je buď kruhová o průměru asi 12—13 cm, nebo šestihranná,
kterýžto tvar vkreslíme do téhož kruhu, když stejně otevře-
ným kružítkem, jak jsme rysovali kruh, nanáší-
me po obvodě díly. Bude jich právě šest. Může
však být i osmihranná. To provedeme tak, že
v základním kruhu vedeme přesný kříž středem
procházející a čtvrtkruhy rozpůlíme. Spojíme-li
pak jednotlivé dílky, máme přesný osmiúhelník.
Právě tak zhotovíme si druhou spodní desku ze
dřeva 1 cm silného, ale o poloměru menším
o 1'5 cm, ale stejného tvaru. Pouze u kruhové
horní desky ji uděláme také šesti neb osmihran-
nou. Obě desky spojíme přesně středy na sebe.

Obr. 1.

Kolik hran má spodní deska, tolik bočných stěn má stůl.
Změříme jednu hranu podložky, přidáme dvojnásobnou šíři
dřeva a vyřízneme obdélníky vysoké asi 8 cm. Nyní nazna-
číme na každém obdélníku délku hrany podložky a přecní-
vající kousky ke krajům šikmo odhoblujeme (obr. 1.), aby

Obr. 2.

nám jednotlivé díly pěkně hranami k sobě dolehly. Označíme si, jak díly k sobě patří a potom střed jejich ozdobně vyřežeme, aby síla noh byla asi $\frac{3}{4}$ cm (obr. 2.), nahoře však zůstane nejméně 1 cm široký pás bez výřezů, aby nebylo viděti podložku. Potom nohy přiklížíme a přibijeme na podložku, ovšem i mezi sebou sklížíme. Aby se nerozestupovaly před doschnutím, svážeme je třeba na dvou místech, nebo omotáme je prostě motouzem. Lze však také se stran z jedné nohy do druhé vraziti opatrně tenkou drátěnku.

Hotový stůl můžeme černě neb temně červeně a po uschnutí zdobíme malbou krycími barvami, a to zlatou, jasně modrou, červenou, v pásčích jako lemy kol výřezů, případně i ozdoby (půlměsíc) a po uschnutí se vše olakuje. Lze také jako ozdobu na vhodných místech zaklepnouti do jednotlivých dílů mosazné čalounické hřebíky, které jsou půlkruhové. Také lze na vlhký ještě lak nalepiti vystřihané vhodné tvary ze stříbrného nebo barevného staniolu.

Orientální sedátko.

Sedátka jsou rovněž nižší našich. Pracujeme je právě tak jako stůl, jenže průměr sedadla je pouze 6—7 cm a výška bočních stěn 5 cm. Také podložka bude pouze $\frac{1}{2}$ cm silná, abychom mohli provést výkroje do větší výše.

Ostatní práce je jako u stolu. Při stolech osmihranných můžeme sedátka udělati jen šestihranná, stačí úplně. Zdobení upravíme podle stolu.

Židle v egyptském slohu, příp. rytířská.

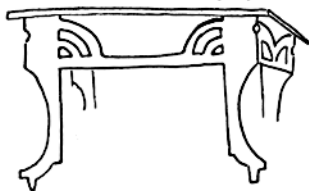
Připravíme si z prkénka $\frac{1}{2}$ cm dva lichoběžníky vysoké 4'5 cm o horní hraně 3 a dolní 5 cm a dva také tak vysoké s horní hranou 2 a dolní 4 cm. Při dolní hraně učiníme ke středu výřez 12 mm vysoký a u hrany 4 cm široký ve všech

lichoběžnících. Potom díly spojíme střídavě úzký a široký tak, že úzké díly vložíme mezi široké. Na ně vložíme desku $\frac{1}{2}$ cm silnou 4×4 cm a na ni 1 cm silnou 5×5 cm. Hotový kus malujeme červenohnědou barvou se zlatými stilisovanými klasy v egyptském slohu, které mají při jedné straně temný stínek.

Stůl v egyptském slohu.

Vrchní deska z měkkého dřeva je 11×16 cm. Nohy řežeme lupenkou z lipového prkénka. Dlouhé díly jsou 12 cm a výška jejich je 10 cm. Ozdoby řezané mají $\frac{1}{2}$ cm šíři, dolní hrana spojky noh je ve výši 4 cm od horní hrany. Šíře noh nahoře je asi 2,5 cm. Oba dlouhé díly spojí se řezaným obdélníkem 7×4 cm. Nejdříve sestavíme nohy a potom přiklížíme na střed desku a velmi opatrně přibijeme.

obr. 97

Barví se do okrova nebo hněda se zlatými ozdobami v egyptském slohu.

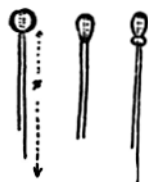
Obětní stůl ohňový.

Připravíme si dva stejné kruhy o průměru 5 cm, které jsme vyřízli z prkénka 1—1,5 cm silného. Potom přiřízneme tři nohy oblé 4 cm dlouhé o průměru 1 cm. Horní desku poněkud prohloubíme, aby tvořila jakousi misku, čím hlubší, tím lépe. Potom spojíme obě desky těmi třemi nohami, které dole podložíme $\frac{1}{2}$ cm silnými většími kroužky. Zespodu přiklížíme nohy 1—1,5 cm vysoké, obě dole zúžené. Tam, kde jsou nohy, můžeme přilepiti na bok desek čtverečky dřevěné, ale musíme je ve středu probrati, aby na oblinu dobře přilehly. Jinak odstávají. Malujeme je bíle a zlatě, nebo tmně a zlatě s vhodnou ozdobou.

Hole rokokové.

Jednoduchá hůl pořídí se ze špejle, třeba silnější, nebo čistého, rovného prutu potřebné délky (12—15 cm), na jejíž konec zaklížíme dřevěný korál (obr. 1.). Hůl lakujeme černě, knoflík postříbříme.

obr. 1.

obr. 2.

Jiná hůl vyrobí se podobně z oválného korálu, který na horním konci zkulatíme a obrousíme skelným papírem. Pod něj můžeme navléci ještě jeden menší skelný korál kulatý. (Obr. 2.)

obr. 3.

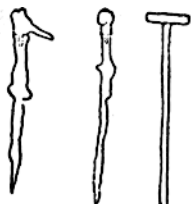
Velmi vkusnou rokokovou hůl můžeme sestaviti ze samých dřevěných korálů podlouhlých. Konec tvrdšího drátu zahneme malými klíšťkami v očko a potom navlékáme podlouhlé tenké korále (obr. 3.). Nahoru navlékneme kulatý korál větší nebo kulatý a větší oválný, který nahoře zaoblíme. Konec drátu opět zahneme nebo zahnutý konec opatrně zaklepeme do korálu. Hůl potom lakujeme.

Hole.

Sukovice pro Škrholu atd. pořídí se přiříznutím součkovitého prutu na potřebnou délku.

Hůl pro čarodějnici, babku a pod. rovněž tak, ale nahoře necháme jednu příčnou větévku (obr. 4.).

Hole zahnuté. Prut dostatečně dlouhý při konci, který chceme ohýbati, dobře napaříme. Na konci pevně uvážeme mo-

obr. 4

touz a pomalu napařené místo ohýbáme okolo kulatého špalíčku. Háček musí být větší, protože se konec později uřízne. Motouzem přivážeme zahnutý konec k dílu rovnému (obr. 5.) a necháme dobře vyschnouti, třeba několik dní. Potom hůl rozvážeme a konec háku buď do obloučku nebo šikmo seřízneme.

obr. 5

Žezlo.

Královské žezlo vyrobíme z lipového dřeva, ze kterého jsme vyřízli úzký pásek, dlouhý podle potřeby až 5 cm. Z tohoto sloupčku lupenkářskými pilníčky a skelným papírem vymodelujeme tvar žezla.

Jiný způsob výroby je ten, že základní tvar nakreslíme již na prkénko, lupenkou vyřežeme a potom teprve zaoblíme.

Třetí způsob podává nám výrobu z korálů. Vhodně volené a sestavené korále navlékneme na tvrdý drát, jemuž jsme na jednom konci udělali klíšťkami očko, aby korále nespadly. Když je žezlo hotovo, uštípíme drát o něco výše a zahneme konec zpět buď do korálu nebo do otvoru. Vzniklé očko utahuje korále k sobě.

Žezla se obyčejně bronzují, vykládají kameny — což se ovšem u nás značí pouze barvou.

Deštníček nebo slunečníček.

Holí jest omalovaná špejle. Potom na horní konec zaklížíme dřevěný korál kulatý nebo jiný. Z papíru, nejlépe barevného, vystříháme kruh asi o poloměru 6 cm a středem nasadíme na hůl. Kousek od dol. konce jej zaklížíme. Když zaschl, přidržíme papír v místě přilepení (můžeme i převázati nití) a druhou rukou trubkovitě papír obejmeme, smáčkeme a přehladíme povlak směrem od špičky, aniž jsme prstů rozevřeli. Tím zřasí se papír ve tvar zavřeného deštníku.

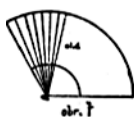
obr. 6

Chceme-li míti hůl zahnutou, uděláme ji z drátu. Hůl může býti i silná moderní s tkanicí na zavěšení na ruku. Rovněž po-

vlak může být různý, třeba dvojbarevný, na př. uvnitř růžový a bílý vně nebo jej uděláme z papíru vzorkovaného. Kdo by chtěl naznačiti dráty deštníku, nalepí na kruh půlené špejle před smáčknutím.

Vějíř.

Z tužšího papíru vystříháme kruhovou výseč (obr. 7.), téměř půlkruhovou o poloměru nejvýše 6 cm. Při tom postupujeme tak: označíme střed a jednu boční stranu. Kružítkem uděláme oblouk a na něj nanese od boční strany řadu dílků asi 1 cm. Když je rozevření od počátku dosti veliké, spojíme se středem otáčení a vystříháme. Všecky dílky po obvodu značené spojíme

se středem a v těchto čarách zprohýbáme jednou vpravo, po druhé vlevo. Tím je jednoduchý vějíř hotov a může se malovati.

Kdo chce míti lepší práci, přiřízne si úzké pásky lepenky ne silné v polovičním počtu přehybů a dlouhých o $\frac{1}{2}$ cm více než délka vějíře. U prvního vějíře dolní část ustříháme a nyní na 1., 3., 5., 7. atd. dílek při kraji nalepíme ony úzké pásky (obr. 8.). Ale poslední díl musí míti rovněž pásek. Vějíř se zavře, pásky pěkně srovnají dole na sebe, propíchnou se tam, kde byl střed a nasadí do otvoru drátěný kroužek nebo stačí provléci otvorem silnější reznou nit a převázati.

Vařečka.

Tvar její vyřízneme z prkénka lipového. Potom ostrým nožem seřízneme hrany šikmo do středu, abychom dostali poněkud zaoblený její tvar. Pilníčky lupenkářskými a skelným papírem ohladíme řezy a dokončíme. Prohloubení vařečky uděláme nejprve opatrně nožem nebo řezbářským dlátkem a potom skelným papírem, jež jsme přehnuli přes špičku prstu, důlek vyhladíme.

Lopata na chléb hranatá.

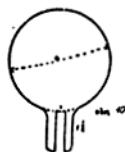
Z lipového prkénka vyřízneme si lopatu 3×5 cm, při jejíž kratší straně máme závěs 1 cm široký a 1,5 cm dlouhý se záře-

zem (obr. 9.). Z téhož prkénka vyřízneme násadu tak širokou jako výřez závěsu a 26 cm dlouhou. Lopatu šikmo od závěsu po jedné straně sbrousíme a zkulatíme rohy.

Násadu rovněž zoblíme, pouze tam, kde ji spojíme s lopatou, necháme část hranatou. Po dokončení sbijeme ji s lopatou dvěma hřebíčky.

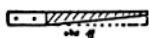

Lopata na chléb kulatá.

Z lipového dřeva vyřízneme kulatou lopatu o průměru 4 cm (obr. 10.) opatřenou závěsem, který je 1 cm široký a 1'5 cm dlouhý. Prostřed závěsu vyřízneme zárez pro násadu.

Lopatu potom sbrousíme od závěsu počínaje po jedné straně (obr. 11.).

Z téhož prkénka vyřízneme si pásek tak silný, jako výřez závěsu a dlouhý 26 cm. Tam, kde vloží se k lopatě, necháme násadu hranatou, od lopaty zkulatíme. Hotovou vložíme do zárezu a dvěma kolářskými hřebíčky zaklepeme.

Hodiny kuchyňské.

Pracujeme z lepenky. Základní tvar ciferníku je čtverec 3—4 cm s obloukem nahoře. Ve středu čtverce nakreslíme ciferník a uprostřed probodneme šídlem otvor. Na zadní stěnu přiklížíme čtvercový hranolek, který slepíme z pásku lepenkového asi 2 cm širokého o stěnách 2—3 cm dlouhých. Zadní stěnu hranolu přelepíme rovněž čtverečkem lepenkovým stejné velikosti s otvorem strojové skříně, ale nahoře mu přidáme rovněž malý oblouček pro závěs. Dříve však, než přilepíme zadní stěnu, omalujeme předek a doděláme stroj hodin. Z plechu vyřízneme si ručičky. Ale mnohde nebude je třeba vyřezávat, neboť můžeme si je velmi snadno opatřit ze starých zničených hodin. V tom případě doporučuji přibrat k tomu i obě kolečka, jimiž se uvádějí ručičky do pohybu. Namontujeme je na delší osu, aby vyčnívala zadní stěnou. Na ni může-

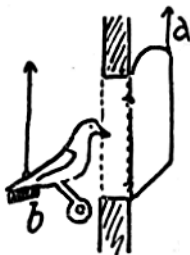

me zavěsiti očkem delší drát, pro který jsme vespod skřínky vyřízli otvor dosti dlouhý. Bude to kyvadlo. Dole nasadíme na ně kolečko lepenkové, omalované bronzem. Před otvorem kyvadlovým propíchneme čtyři otvory, jimiž vždy dvěma sousedními provlékneme dracoun zlatý neb stříbrný, jakého se používá pro navazování ozdob na vánoční stromek. Když jsme tento řetěz provlékli, uvážeme na jeden konec drátěný kroužek a na druhý závaží, vyrobené z kulatého špalíčku vhodně omalovaného. Za závěs stačí zaražený hřebíček s větší hlavou, na nějž dracoun uvážeme. Drsný povrch dracounu nedovolí volnému pohybu závaží.

Hodiny zavěsíme háčkem na kulisu, kterou jsme propíchlí pro vedení od ručiček, takže můžeme jimi se zákulisí volně pohybovati.

Hodiny »kukačka«.

Provedeme je jako předešlé. Přední stěna však je vyšší a má malá dvířka na drátěných pantících upevněná. Od volné strany dvířek vede tenký drátek vzhůru a jím dvířka otevíráme. (Obr. 1a.) Za dvířky je malý domeček, v němž s boku na bok vražen je hřebík, na němž navlečena je třeba papírová krátká trubka dvoudílná a uprostřed v malé mezeře mezi oběma dílky na očku drátěném sedí vykláněcí kukačka, kterou vyřízneme z lipového dřeva. Místo nožek vrazíme drát stočený do oka, který je navléknut na hřebíku, takže se kukačka může ve středu závěsu přímo v okénku skláněti na tolik, aby polovinou svého těla vyklonila se z dvířek. Proto hřebík závěsu je ve výši dolní hrany dvířek a jen asi $\frac{1}{4}$ cm od přední stěny.

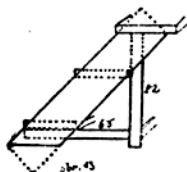

Kukačkou pohybujeme shora nitkou, vedenou otvorem domečku a upevněnou na ocase kukaččině. Tam vespod ocasu je upevněno závažíčko, aby kukačka sklonila se opět zpět, když odkuká a my nitku její povolíme. Na závěsný hřebík navlékáme jako zarážky krátké trubičky proto, aby se kukačka nesesunula

ke stranám. Jestli je domeček úzký, stačí místo trubiček navléknouti kousek provrzaného dřeva nebo korku. Také možno pod ocasem prorazit domeček ještě jedním hřebíčkem, o nějž se ptáček při zpětném sklonění zarazí. Místo nitky můžeme od ocásku nad hodiny vésti tenký mosazný drátek s očkem. Zabráníme tím přešoupání nitky v otvoru domečku. Nad domečkem potom již navážeme nit.

Schůdky.

Připravíme si pásek 2 cm široký, z něhož uřízneme dva kusy 13'5 cm. U obou konců naměříme po 2 cm a šikmo seřízneme, jednou do pravé strany z levého rohu, po druhé z pravého rohu do levé strany. Potom nařežeme z pruhu 1 cm silného dva díly 8'2, dva 6'5 cm. Jeden kratší přiklízíme a přibijeme na delší 7 mm nad zemí. Potom spojíme bočné šikmé strany nahoře stupněm 8'5×3'5 cm, aby po obou stranách $\frac{1}{2}$ cm přečníval. Potom vložíme ony dříve spojené nohy dovnitř postranic a před sbitím vyrovnáme, aby schůdky dobře stály. Pak nohy vzadu spojíme 1 cm páskem ve výši vodorovné nohy. Z 3 cm širokého pásku uřízneme dva schůdky tak široké, jak je rozpětí boků. Spodní vložíme na vodorovnou nohu, druhý doprostřed délky schůdků.

Krb alchymistův.

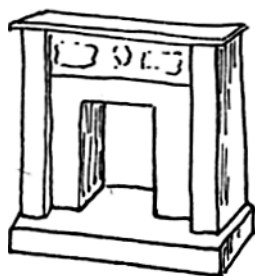
Spodek krbu: přední deska 12×7 cm přiloží se na boky 11'5×4 cm, aby nahoře zbyl $\frac{1}{2}$ cm pro horní desku 7×4 cm. Nyní připojíme zadní stěnu z obdélníku 7 cm širokého a 26 cm dlouhého. Ve výši 7 cm shora označíme při hranách a odtud oněch 7 cm shoblujeme šikmo s obou stran, aby horní hrana byla 4 cm (tedy 1'5 cm s každé strany). Spodek krbu spojíme při rovném konci se zadní stěnou. Nyní šikmý komín, který uděláme z lepenky. Vyřízneme přední stěnu jako lichoběžník, jehož dolní hrana je 7 cm a horní 4 cm. Vzdálenost jejich měří 8 cm. Obě bočné spojky můžeme dělati najednou. K zadní stěně 7 cm dlouhé vztyčíme kolmice, jednu $\frac{1}{2}$ cm,

druhou 5 cm a spojíme. Spojnice musí býti tak dlouhá jako bočné strany lichoběžníku. Spojíme je potom páskou papíru z vnitřku nalepenou, což můžeme pro pevnost učiniti i zvenčí. Boky přiložíme prostě na bočnou stěnu zadku, přiklížíme a přibijeme. Komínek musí nahoře dosednouti na hranu a můžeme jej rovněž papírovou páskou přilepiti k horní hraně. Malujeme jako zděný krb nahoře začernalý. Můžeme také v ohništi vyříznouti otvor pro případ, že by na krbu hořelo, abychom mohli podložit červenou žárovku.

Anglický krb.

Základ pracujeme z prkna 1'5 cm silného. Spodní deska je 4×10 cm. Dvě bočné 3'5×11 cm připojí se k spodní desce tak, aby byly 1/2 cm vzdáleny od krajů a vzadu těsně při hraně. Další pracujeme opět z tenkého obvyklého prkénka. Přední

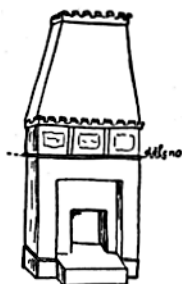

obr. 15.

stěnu vyřízneme z obdélníčku 6×11 cm, otvor má rozměr 4×6 cm. Vložíme ji 1/2 cm od hran boků. Vnitřní stěny jsou 11 cm dlouhé a 2 cm široké. Připojí se ke hranám výřezu přední stěny. Mezi ně vzadu vsadíme 11 cm vysokou vložku a 5 cm širokou, takže dolehne k zadní straně spodní desky a hranám bočných stěn výřezu. Navrch přilepíme desku 10×4 cm. Krb se vhodně omaluje a zdobí.

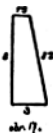
Gotický krb.

Spodní deska 1'5 cm silná je obdélník 4'5×11 cm, který vpředu vybíhá 1'5 cm a v délce 7 cm. Rovněž boky jsou 1'5 cm silné o rozměrech 4×11 cm. Vzadu doléhají na hranu podstavce, v bocích a vpředu jsou 1/2 cm vzdáleny. Boky spojíme nahoře čtvercovou latičkou 1'5×1'5 cm, kterou umístíme u předního kraje. Je dlouhá 7 cm. Další vložky mohou býti

obr. 16.

z tenkého prkénka nebo silnější lepenky. Vnitřní vložka je v hloubce 1'5 cm od předu a její výkroj je 4×6 cm. Jeho vykrývací boky jsou 2'5 široké a 11 cm vysoké. Nahoře zůstane otevřený. Zadek zakryjeme černě barvenou lepenkou. Nahoru přiložíme tenké prkénko 4'5×11, aby vzadu nepřechnívalo. Spodní část je hotova. Také jí můžeme užití jako samostatného krbu.

obr. 17.

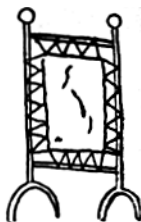
Hořejší nástavec sestavíme samostatně z tenkého prkénka. Nejdříve připravíme z pásku 2 cm šir. délky 3, 10, 3, 10 cm. Mezi dlouhé díly vložíme krátké a spojíme. Nahoru přiložíme opět deštičku 4'5×11 cm, jako na spodním díle. Střecha bude vzadu kolmá — lichoběžník — dole 10 a rovnoběžná strana ve výši 8, v délce 5, boční strany 8'5 cm. Přední stěna je rovněž lichoběžník, dole 10, nahoře 5 cm a vzdálenost rovnoběžných stran je 8'2 cm. Boční stěny (obr. 17.) mají obě rovnoběžné 3 a 1'5 cm a spojeny jsou při jedné straně kolmicí 8 cm, takže druhá (šikmá) je 8'2 cm. (Doporučuji všechny strany nejdříve zkusmo proměřiti, než se řeží a spojují.) Nahoru přiložíme deštičku 5'5×1'8 cm vzadu nepřechnívající. Nyní z lepenkového pásku 1 cm širokého nařezaného podle délek obruby střechy nahoře i dole (viz obr.) vyřežeme do poloviny po 1/2 cm tvar cimbuří a pásek přiklízíme na okraj, případně malými hřebíčky přiklepneme.

Vše malujeme bělavě, šedě, žlutavě, na způsob kamene. V díle pod stříškou namalujeme vhodnou gotickou ozdobu výplňovou.

Jednoduchá zástěna.

Může býti ze silných špejlí nebo i tenkých hůlek lipových. Nohy vyřízneme současně jako dva poloprstény, k jichž středu připojíme boční tyče 15 cm dlouhé, které spojíme 1 cm nad nohama a 1'5 cm pod horními konci příčkami z téhož kusu jako bočné a 10 cm dlouhými.

Konce bočních latí zdobíme špičkami nebo kuličkami. Tento rám omalujeme. Do něho vložíme vložku vhodné látky přizpůsobenou malbou potřebě, velikost asi $10,5 \times 8$ cm, kterou šněrováním spojíme s rámem. Tak můžeme vložky měnit podle potřeby, nebo můžeme je udělati dvoustranné, jestliže rub vložky je jiného vzoru než líc.

obr. 18.

Španělská stěna (paravan).

Připravíme čtyři nebo pět lepenkových obdélníků 20×5 cm. Na nich naznačíme 1 cm široký okraj a nahoře ve vnitřním obdélníku dolů 3 cm, takže vznikne čtvereček. Pod ním necháme opět 1 cm a vznikne druhý obdélníček 3×14 cm. Vnitřní čtvereček i obdélníček vyřizujeme, potom díly slepíme plátnem k sobě tak, že necháme mezi nimi mezeru podle šíře obou lepenek. Tím je nám možno stavěti paravan do jakéhokoliv tvaru. Tento paravan měníme velmi snadno různými vložkami do velkých obdélníků buď z papíru nebo vhodné látky, kterou necháváme hladkou nebo sřasenou. Rovněž do horních čtverečků můžeme vkládati vložky, třeba obrázky.

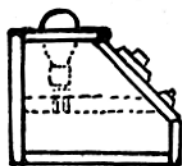

obr. 19.

Radio lampové.

Radio děláme obyčejně větších rozměrů, aby dobře vynikalo. Nejvhodnějším typem je tvar se šikmým panelem (obr. 20.). Skříňku vyrobíme z tenkých prkének, rovněž panel. Do horní deštičky prořízneme lupenkou otvory pro lampy. Dříve než přiložíme zadní desku, vsuneme dovnitř stejnou deštičku jako horní. Na ni nakreslíme si otvory pro lampy a v nich vyvrtáme čtyři otvory pro zástrčky lampové. Ty musíme udělati podle skutečné přepálené lampy. Potom deštičku zaklížíme a zabijeme tak hluboko pod horní deštičku, aby část lamp vyčnívala nad skříňku. Potom teprve připojíme zadní

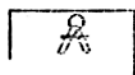
desku. Na panel přiklížíme terče kondensátorů, které uděláme z krajů velkých cívek po nitích. Ze střední jejich části nařežeme menší kousky pro žhavící odpory. Do otvorů cívkových zasuneme vyšší kolíčky jako držadla. Skříňku můžeme, třeba na hnědo, panel černě a po uschnutí panel lakujeme. Můžeme také bělobou označiti dělení.

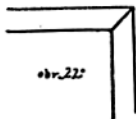
obr. 20.

Obrazy.

Obrazy na zavěšení pořídíme takto: Podle obrázku zhotovíme si deštičku želatinovou, tenkou a také tak velkou tenčí lepenku. Lepenku něco pod horní hranou prořízneme, provlékneme otvorem tkaloun dvojmo, v jehož přehnutí je malý kroužek drátěný. Uvnitř vyčnívající konce škrobem přilepíme a ještě kouskem papíru přelepíme (obr. 21.). Rámy hotovíme různě: stačí hrany

obr. 21.

obr. 22.

obrázku takto připraveného přelepiti pásky černého papíru neb plátna, jako se upravují diapositivy. Je to velmi vkusné. Při velkých obrazech použijeme rámu z ozdobných lišt, kterých se používá při tapetování bytů jako horního zakončení. Jsou velmi tenké. V rozích je lupenkou seřízíme v úhlu 45° (obr. 22.). Jednotlivé díly prostě přiklížíme na sklo (želatinu) a zespodu velmi krátkými hřebíčky přibijeme. Aby neprotrhly obrázků, možno je ještě podložiti malými kousky lepenky. Je-li však podkladná lepenka silnější, není třeba hlavičky hřebíků již podkládati.

Obrazy oválné.

Obrazy oválné ať již na ležato nebo na stojato upravíme podobně jako u hranatých. Pouze rámy pracujeme poněkud

jinak. Barevné rámy můžeme udělati tím, že celý obrázek i s podložkou oblepíme páskem barevného plátna knihařského, které v půli přehneme a na obrázek nalepujeme. Je samozřejmé, že uvnitř musíme pěkně varhánkovitý kraj pásku přihladiti, aby tvořil jednotitý celek s ostatním plátnem. Proto můžeme ještě potom, když již plátno trochu zashlo, zalisovati celý obrázek, aby se »rám« vyrovnal. Širší rámy provádíme ze silnější lepenky, z níž jemnou lupenkou vyřízneme náležitý tvar (i ozdobnější) a přilepíme ji na obrázek, jehož kraj proto musí býti větší. Tak můžeme lepiti několik vrstev lepenky na sebe, až je rám dostatečně silný. Potom skelným papírem opracujeme podle potřeby jeho hrany. Lepíme-li rám z několika vrstev, uděláme vše dříve než jej na obrázek přilepíme, abychom obrázku nepoškodili. Také dříve rám omalujeme a nalakujeme. Rovněž bronzovati jej můžeme.

Tyto vysoké rámy vyrábíme proto z lepenky a ne ze dřeva, že lepenka se při opracování tak snadno neláme jako dřevo a práce s ní je mnohem snadnější.

Obrazy biedermyerovské.

Do pokojů z doby biedermyerovské musíme nezbytně zavěsiti jen dobové obrázky. Jsou to většinou oválné siluety, t. j. stínové obrázky černé na bílém podkladě, jako vystřihané profily hlav a poprsí osob. Uděláme je tak, že na bílý karton tuší namalujeme potřebnou podobu, želatinou zasklíme a zasadíme do oválného rámečku, který upravíme podle předchozího popisu. Bílá podložka obrázku musí býti dostatečně veliká, t. j. musí býti větší odstup obrázku, aby černý jeho nebyla až k rámu. Rámečky jsou pravidelně úzké, černé nebo zlaté, s různovitými ozdobami ve vrcholech elipsy a to buď nahoře a dole, nebo i uprostřed boků.

Kdo by takové obrázky neuměl namalovati, vystřihne je z některého obrázkového časopisu neb novin, nalepí na bílý papír a přemaluje tuší.

Zrcadlo.

Nejjednodušeji vyrobíme zrcadlo nalepením stříbrného papíru na lepenku. Rám vyřízneme rovněž z lepenky a přilepíme na zrcadlo. Podle něho spodek odřízneme nebo odstříháme.

Lepší zrcadlo je z tenkého lesklého plechu. Můžeme však i přes stříbrný papír přelepiti želatinu.

Na hotovou práci zezadu přilepíme závěs. (Viz obrazy.)

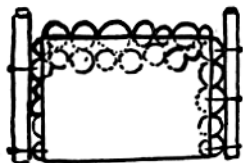
Bouda pro psa.

Dno boudy je 3 cm široké, 4'5 cm dlouhé, boky 3×4'5 cm. Boky přiložíme se stran ke dnu a spojíme. Přední a zadní čelo je 3 cm široké, na bocích 2'5, uprostřed 4'5 cm vysoké. V předním vyřízneme lupenkou 2 cm široký otvor. Střecha má díly 3'5×5 a 4×5 cm. Kratší přiloží se k delšímu a spojí. Před nasazením střechy srovnáme nožem neb pilníkem hrany boků boudy, aby střecha všude dobře přilehla. Hrany naklízíme a hřebíčky střechu přibijeme. Můžeme na střechu dát třeba různou krytinu nebo ji prostě malovati.

Dříví v metrech složené.

Připravíme si z lepenky krabičku či hranol 15 cm vysoký, 12 cm dlouhý a 6 cm široký. Nato z proutí různé síly nařežeme rovněž kusy 6 cm dlouhé a rozpůlíme je. Tyto půlky nalepíme na horní a boční strany hranolu (viz. obr.) vedle sebe. Na přední a zadní straně domalujeme druhé poloviny klád a také dřeva ostatní. Nakonec přibijeme na úzkých bocích dvě delší tyče,

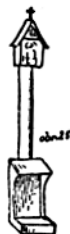

obr. 24.

které metrové složení drží. Místo proutí nejvhodnější jsou větévky borové nebo smrkové, neboť mají přirozenou kůru. Lze také místo malování čel polen nalepiti tenké koláčky, nařezané lupenkou z větviček borových na přední i zadní stranu. Dojem je lepší. V tom případě musíme nejdříve doplniti poloviny krajních polen.

Klekátko s obrázkem.

Nejdříve připravíme si klekátko. Zadní stěna je 4×8 cm. Klekátko $4 \times 3,5$ a horní opěradlo $4 \times 2,5$ cm. Potom vyřízneme boky. Horní hrana je skloněna, dolní stupeň 1 cm vysoký a vpředu pásek 1×4 cm. Potom díly spojíme. Nato připravíme sloupek ze silnějšího prutu, třeba se zbytky součků, což se vyjímá velmi pěkně. Je vysoký asi 30 cm. Na prkénko $2-2,5$ cm široké přilepíme obrázek a horní část střechovitě seřízneme. Na ni přilepíme a přibijeme stříšku asi 1,5 cm širokou, která vzadu nepřechnívá. Na předním okraji jejím můžeme nalepiti z lepenky stříhaný ozdobný pásek (viz křížek) a nahoře křížek. Nyní na sloupku označíme místo, jak vysoko přiložíme obrázek a kde končí klekátko. Tam sloupek poněkud seřízneme, aby vznikla úzká ploška, na níž se přiklíží ony díly a přibijí.

Kdybychom měli obavu, že by klekátko padalo, můžeme stupeň udělati plný z prkna 1 cm silného a třeba větší.

Kaplička.

Z tenkého prkénka vyřízneme zadní díl 12 cm široký, na bocích 28 cm vysoký, se střední výškou 34 cm. V tomto díle vyřízneme výkroj pro obrázek podle libosti veliký i široký. Obvyklým tvarem je oblouk románský. Tento díl polepíme bílým balicím papírem a zezadu nálepíme na lepence přilepený vhodný obrázek. Potom

připravíme z pruhu prkénka 3 cm širokého po dvou dílech 28 cm a po dvou 10 cm. Polepíme je po obou stranách papírem a přibijeme na hranu zadní stěny, nejdříve bočné díly. Ty seřízneme na horní hraně šikmo, aby střecha dobře přilehla. Potom jeden díl střechy a druhý tak, aby zakrýval hranu prvního. Na střechu naklíží se malý křížek, kterému uděláme zářez, aby na hřeben stříšky dobře přilehl, nebo vyvrtáme ve hřebenu otvor a křížek do něj zaklížíme.

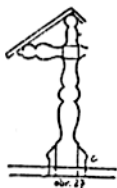

obr. 26.

Kaplička může mít dole i sokl barevný, nebo klekátko. To ponechávám potřebě zhotovitele.

Kříž u cesty.

Pracujeme z lipového dřeva $\frac{1}{2}$ cm. Míry neuvádíme, jelikož může být podle potřeby nízký nebo vysoký. Obě břevna složíme přes sebe, označíme přeplátování a potom bočními zářezy je zdobíme. (Obr. 27.) Potom přeplátujeme a slepíme. Podle rozpětí ramen připravíme stříšku asi 2 cm širokou, která nepatrně přechází ramena vodorovná. Ve vrcholu spojíme

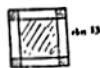
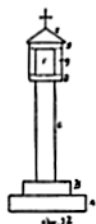
obě části podle obr. 28. Dole zapustíme kříž do většího prkénka, aby pevně stál. Přidáme ještě zarážky C a práce je hotova. Prkénko podstavce naklížíme, posypeme zelenými pilinami.

Kdo chce mít i stříšku ozdobnější, přibije na přední hranu její ozdobný pásek (obr. 29.) buď z tenkého prkénka

nebo z lepenky. Místo stříšky rovné můžeme k ramenům přibít 2 cm (nebo širší) pásek lepenky, kterou ohneme do půlkruhu (obr. 30.). I k ní možno přilepiti přední pásek (obr. 31.), který nastříháme a dovnitř ohneme. Lepíme jej zespodu.

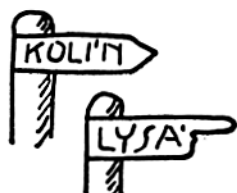
Boží muka.

Deska A ze dřeva 1 cm má rozměry 6×6 cm, na ni přiložíme do středu desku B stejně silnou velikosti 4×4 cm. Sloupek C je buď okrouhlý nebo čtyřhranný o průměru 2 cm a vysoký 23 cm. Musí však býti alespoň 24 cm a zapustíme jej do středu desky B. Na sloupek vloží se kaplička. Tu sestavíme zvlášť. Deska D z $\frac{1}{2}$ cm síly má rozměry 3×3 cm, uprostřed stojí čtverhranný sloupek F 2×2 a 4 cm vysoký. Z $\frac{1}{2}$ cm dřeva vyřízneme 4 kousky G $\frac{1}{2}$ cm široké a 4 cm dlouhé, které přijdou na rohy desky D (obr. 33.). Navrch přiložíme ještě jednu desku D. Špičku E uděláme z 2 cm dřeva o rozměrech $3'5 \times 3'5$ cm. (Můžeme dva kousky 1 cm slepiti.) Tento špalíček šikmo ke středu jedné základny seřezeme a máme stříšku (obr. 34.). Nato vrazíme do spodní desky D hřebík do polovice jeho délky, seštipneme hlavičku a zarazíme do nakliženého čela sloupku C. Poté přiklízíme stříšku. Do vrcholu stříšky zarazíme ze silného drátu zhotovený křížek. Celou práci vhodně nabarvíme. Do výklenků nalepíme 3 obrázky, jeden zůstane prázdný pro změnu. Kdo dovede, vyvrtá při práci do sloupku F otvor vhodně veliký a do jedné stěny otevřený — kapličku, kam může dobře umístiti malou sošku. Také lze sloupek F nahraditi se tří stran prkénky $\frac{1}{2}$ cm nebo kousky silnější lepenky, které s jedné strany tvoří pak výklenek pro sošku.

Ukazovatel cesty.

Sloupek je dosti veliký, vždy vyšší loutky. Dole přiklížíme a přibijeme jej na obdélné prkénko, které potřeme kličem a posypeme zeleně napuštěnými pilinami nebo i trochou písku.

Obr. 1.

Obr. 2.

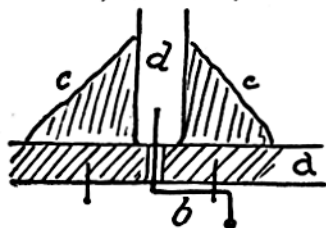
Před tím hrany prkénka šikmo seřízneme, aby se jeho tvar spojil pěkně s podlahou jeviště. Nahoře pak přibijeme asi 1—1'5 cm široké prkénko napříč, jako ukazovatel. (Obr. 1. ukazuje různá zakončení směrového prkénka.) To jsou ukazovatele jednostranné. Uděláme-li prkénko delší a přibijeme-li je vprostředku jeho délky na sloupek, máme dvoustranný ukazovatel. (Obr. 2.) Pro pevnější držení v zemi můžeme u sloupku se stran připojit

buď dva pravoúhlé trojúhelníčky z prkénka, které přibijeme ke sloupkům i spodku, nebo jen dva silnější pásy dřeva jako zarážky po stranách sloupku nebo dokonce dvě šikmé vzpěry.

Sloupek vhodně omalujeme nebo jen moříme, také tabulky, a upravíme patřičné nápisy.

Otáčivý ukazovatel cesty.

Do některých her potřebujeme otáčivý ukazovatel cesty. Celá věc je obdobná jako dříve, ale tabulky jsou oboustranné

popsány a upevnění sloupku u země je jiné (viz obr.). V prkénku (a) velikosti otevřeného propadla vyvrtáme otvor, jímž provlékneme delší hřebík neb silnější drát (b). Ten se na jednom konci rozklepe v plošku, a tou stranou

se později zaklepne do sloupku (d). Konec hřebíku či drátu zahneme v kličku. Poněvadž by prosté přiložení sloupku (d) k desce (a) nestačilo a sloupek by padal, připravíme si špalíček (e), v jehož středě vyvrtáme otvor tak veliký, aby jím prošel sloupek a mohl se v tomto otvoru volně otáčeti. Ostatek špalíku šikmo nepravidelně seřežeme či sesckáme, aby tvořil takový kopeček hlíny. Potom špalíček přilepíme a přibijeme nad otvor v prkénku (a), potřeme jej kličem i s prkénkem a posypeme zeleně napuštěnými pilinami.

Po uschnutí vsuneme sloupek (d) do otvoru a zespodu vrazíme mu do čela onen rozklepaný konec kličky, až klička dolehne ke dřevu. Nyní lze kličkou otáčeti sloupek ukazovatele kolem dokola. Aby hráč, který sloupkem otáčí, byl jist, že ukazatel stojí v žádané poloze, zaklepeme dva malé hřebíčky zespodu do desky jako zarážeče v krajových mezích otáčení spodní kličky.

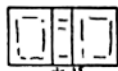
Knihy.

Jednotlivé knihy, které se neotvírají, lze snadno zhotoviti tím, že slepíme několik stejně velkých kousků lepenky a zalisujeme. Na tvaru obdélníků závisí tvar a velikost knih. Proto neuvádím rozměry.

Chceme-li míti knihy staré, necháme takto vzniklý špalíček tak a polepíme obě desky a hřbet najednou nějakým papírem buď jednobarevným, (do žlutohněda — vepřovice, žlutošeda — pergamen) zlacení a tisk na ně namalujeme (obr. 35.).

Mají-li to býti knihy novějších vazeb, nutno špalíček nejdříve při hřbetě zaobliti a při přední ořízce prohloubiti (obr. 36.). Hřbet a část desek (obr. 37.) přelepíme jedno-

barevným papírem (černým neb barevným), namalujeme nápisy. Desky polepíme jiným potahovým papí-

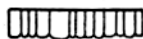
obr. 35

obr. 36

obr. 37

obr. 38

rem kousek od hřbetu. Můžeme také polepiti dříve růžky týmž papírem jako hřbet a u potahu části rohů odstříhnouti.

Knihy, které se mají otvírati, zhotovíme z listů tenké lepenky, které slepíme buď papírem nebo plátnem ve hřbetě a jednotlivé listy polepíme bílým papírem, na nějž naznačíme písmo. Potah jako dříve. Nejvhodněji vyrobíme knihu, kterou lze otvírati, příříznutím její velikosti ze starých jízdních řádů. Desky ztužíme silnější lepenkou a hřbet i desky potom polepíme.

Řada knih do knihovny stejně vysoká je prací snadnou. Dva pásy lepenky spojíme a vyřízneme na okraji obloučky, znázorňující hřbety knih (obr. 38.). Po rovných stranách spojíme oba pásy potom lepenkou tak vysokou, jak mají býti vysoké knihy. Hřbety lepíme navrch ze čtvrtky s ozubeným okrajem, aby se dobře v obloucích a rozích otáčela — hustým kliehem. Do zářezů vtlačujeme ji hřbetem nože. Hotovým knihám různě barvíme hřbety i ořízky.

Čarodějná kniha.

Velikost je libovolná, ale musí býti silná a nadprůměrná. Vyrobíme ji třeba z tužšího papíru, nejlépe nažloutlého. Stačí, připravíme-li si tyto čisté listy někde doprostřed, ostatek může býti potištěný papír. Knihu sešijeme, přes hřbet přelepíme plátno i kousek přes první stranu a na to nalepíme tužší lepenku, která o něco přesahuje na všech stranách, kromě hřbetu. Nyní polepíme přes hřbet a část desek, nebo celé desky papír kožovitý tmavý, který na okraji desek dovnitř zahneme. Úmyslně neříkám, aby kniha byla zpracována po knihařsku. Stačí takto velmi dobře pro toho, kdo vázat neumí. Kdo umí vázati, ten upraví si ji jistě podle svého.

Na přední desku můžeme namalovati bronzem čarodějné znamení (obr. 39.) a na čisté listy kouzelné formule tuší a červeným inkou-

obr. 40

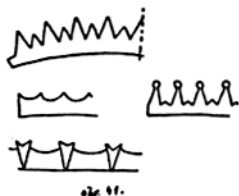
stem hezky silně, třeba perem redisovým č. 1—1½ (obr. 40.).

Brýle.

Vyrobíme je z měkkého drátu. Síla jeho řídí se volbou tvaru a módou. Dva delší rovné kusy spojíme uprostřed stočením, ale jen tak, jak veliká bude nosní přepážka. Okuláry přetočíme kolem okrouhlého roubíku a na protější straně opět stočíme. Pracujeme kleštěmi s plochými čelistmi. Drát za uši může býti jednoduchý nebo dvojitý. V prvním případě odstípíme po svinutí u okulárů jeden konec a zbylý ohneme. Na loutce pak zahneme jej za uši. Při druhém způsobu smotáme tak dlouhý konec, až dráty dosáhnou loutce za uši, a potom ustípíme. Skla nenasazujeme. Aby brýle loutce nepadaly, svazujeme je vzadu za ušima nitkou.

Koruny královské.

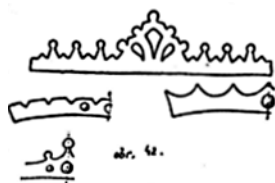
Vystřihneme je z mosazného plechu, ale stačí též z lepenky, kterou obronzujeme. Spojí-li se na obou koncích koruna řezaná do oblouku, jest dole užší a nahoře širší. Chceme-li však míti korunu rovnou, nestřiháme ji do oblouku, nýbrž rovně. Zdobiti můžeme ji různě (obr. 41.). Na plechové koruně můžeme také ocelovou prorážekou zevnitř vytlačit plastickou ozdobu. Na koncích je radno udě-

lati několik otvorů, abychom ji mohli uzavřítí pro větší a menší hlavy. Aby nesjížděla, lze v dolním okraji propíchnouti několik otvorů a našítí je na látkovou čepičku, která má otvor pro vodící drát.

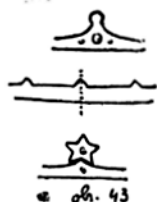
Koruny pro královnu.

Vystřihneme nebo lupenkou na kov vyřežeme je z mosazného plechu s několika otvory na konci pro různé velké hlavy. I plastické nějaké ozdoby na ně můžeme vytlačit,

nebo opatřiti barevnými korály. Formou je veliká řada (obr. 42.). Můžeme je udělati třeba kratší a zbytek nastavit gumou. Tím hodí se nám na každou hlavu a nasadíme-li je dosti hluboko, (rozuměj vzadu) drží pevně a nesjíždějí.

Celenky pro prince nebo princezny.

Střiháme je z mosazného plechu nebo je vyřežeme lupenkou na kov. Vzadu spojujeme je gumou, aby pevně držely. Nad čelem připevníme barevný korál, perlu, hvězdu a pod. (obr. 43.). Můžeme je zdobiti i flitrem.

Koruny pro bytosti pohádkové.

Duše vánoc. Z ozdob na vánoční stromek hvězdici nad čelem, kol hlavy stříbrný pásek nebo stříbrný dracoun. Ve středu hvězdice může býti i malá zelenavá žárovka.

Děd Vševěd. Kruh látky v průměru 9—10 cm v kraji sdrhne a bychom dostali kulovitou čepičku. Tu našijeme středem na kruh kreslicího papíru o průměru 9 cm s otvorem pro hlavu. Těsně za kruhem bude v látce otvor pro drát. Čapku pošijeme zlatým flitrem, kruh zdobíme barvou bronzovou a žlutou, nebo i flitrem.

Jiná koruna (král mědi). Z kreslicího papíru čapku ze dvou stejných kusů, potažených látkou a pošítou flitry. Korálky navlékneme na tenký drát a vsijeme do čapky. Tyto tři koruny jsou z knihy Suchardové-Brichové »Album krojů«, jako vzor, podle něhož lze kombinovati veliké množství jiných a působivých korun.

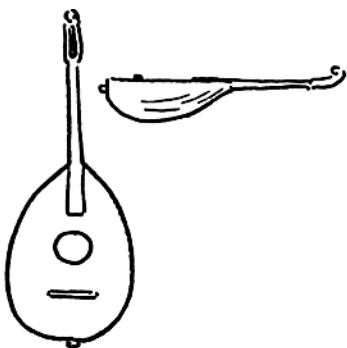
Kytara.

Z tenké lepenky vystříhneme si vrchní i spodní desku kytary. Velikost asi 5 cm. Potom si připravíme pás kreslicího papíru 1—1'5 cm široký, který má po obou stranách zoubky pro přilepení. Krk a hlavu vyřízneme z tenkého prkénka lipového neb jiného lupenkářského. Bude rovněž 5 cm dlouhý, ale přidáme ještě kousek na vlepení do těla kytary. Nyní krk spojíme s vrchní deskou, když jsme jej byli dříve pěkně zpracovali skelným papírem. Potom přilepíme k vrchní desce luby, t. j. onen dlouhý pás papíru, ve kterém vystříhneme otvor pro krk. Nakonec přilepíme desku spodní. Práci nyní dokončíme. Kdo chce míti ještě důkladnější výrobek, nalepí na krk a vrchní desku silnější hmatník. Udělá šest malých kolíčků a na přední desce v polovině největšího vydutí přilepí kousek tenké latičky, do níž zapustí šest nití jako struny. To však není na divadlo nutné; stačí pouze malbou tyto věci naznačiti. Malujeme: boky a spodní desku, jakož i krk vespod a hlavu hnědě, vrchní desku žlutavě s tmavým okrajem, v nejužším místě černý kruh jako otvor a nad ním až ke hlavě černý hmatník. Struny můžeme naznačiti světlou tenkou čarou. Kytaru lakujeme. Na konec přidáme pentličku na zavěšení buď na zeď nebo na rameno. Tu upevníme na konci hlavy a dole vespod na boku.

Loutna.

Loutna je veliká jako kytara. Horní deska má tvar vejcovky, z jejíhož malého zakřivení vystupuje krk na konci rozšířený v hlavu, která se stáčí vzhůru jako u houslí. Rozměry jsou jako u kytary. Krk s hlavou shora prodlábneme a do této části hlavy vyvrtáme 6 otvorů pro kolíčky strun. Dole je krk delší a tímto prodlouženým kusem přilepíme jej zespodu na horní desku loutny. Potom spodní klenutí jejího těla. To děláme z pásů kreslicí čtvrtky, které přilepíme u dolního okraje a obloukem vyhneme ke krku, kde opět přilepíme. Pásky u krajů jsou užší, nejširší pak asi

v dolních $\frac{2}{5}$ své délky. Jednotlivé pásky nemusíme spojovati. Stačí, když hranou k sobě dolehly. Začínáme v krajích a z prostředka. Když je celé tělo hotovo, přelepí se spáry mezi jednotlivými pásky tenkým papírem. Potom loutnu malujeme. Na horní desku poněkud níž přilepíme struník z pásku dřevíčka, nad ním otvor kruhový, který naznačíme malbou. Tento otvor bývá ozdobně řezán. Hmatník načerníme. Celek lakujeme a nakonec natáhneme šest strun, nití, které v hlavě upevníme na kolíčky. Loutna má právě takové upevnění stuhy na nošení jako kytara.

Mandolina.

Podobně jako loutnu můžeme si vyrobiti mandolinu, která má asi poloviční velikost loutny. U malých divadel lze však mandolinu tvarem vyříznouti ze silnějšího lipového prkénka a potom třeba jen nožem opracovati tělo její na žádaný tvar. Krk a hlava udělá se zvlášť, zapustí se pak do těla a zakliží. Mandolina má 8 strun.

Housle.

Housle pro divadlo lze snadno dostati v hračkářských krámech jako malé hračky, zvláště pro loutky větší. Malým loutkám hodí se housličky — bonboniera, kterou tu a onde uvidíme v bonbonářských krámech. Chceme-li si je sami vyrobiti, stačí k tomu lipové prkénko, z něhož vyřízneme tvar houslového těla, krk a hlavu vyřežeme zvlášť (krk má delší spodní konec, který vkládíme do navrtaného těla houslí). Klenuté býti nemusí, neboť to z hlediště zanikne. Na horní desku namalujeme otvory, hmatník i struník a

vše lakujeme. Struny jsou nitky napiaté přes tenkou malou kobytku.

Pro větší loutky možno housle vyrobiti z lepenky ve všech částech. Nejdříve obě desky, ty spojíme nahoře a dole stejnými sloupky. Horní sloupek je vyčnívající, jako pata krku. Pak připojíme do otvoru této paty krk s hlavou vyřezanou z jednoho kusu lipového. Pak lepenkovým pásem stejně širokým spojíme obě desky (luby). Dole zavrtáme kolíček, na nějž zavěsíme struník, připravíme kobytku a hmatník. Je dobře, když mezi desky v místě, kde bude stát kobytkou, vložíme špalíček, aby se desky neprohýbaly a nekroutily. Také kobytkou neprohýbá horní desku dovnitř. Poslední práce je malování a lakování.

Smyčec upravíme buď z drátu nebo z vhodného proutku, žíně naznačíme nitkami nakliženými na špičku a dřevěnou žabku, kterou přiklepneme k prutu neb je-li tento z drátu, přichytíme ji malými kramličkami.

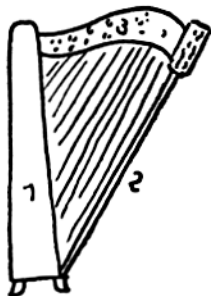
Basa.

Tu pracujeme jako housle, ale třeba celou z tenkých překliček. Postup je týž jako u houslí. Velikost však volíme podle loutek. Skutečná basa obvykle má hlavu ve výši hlavy stojícího člověka. Tak také musí býti veliká naše rekvisita. Ostatní rozměry podle tohoto základního upravíme. Doporučuje se nejdříve každý takový nástroj nakresliti si na papír ve skutečné velikosti, abychom zrakovým dojmem mohli nalézt snadno závalu v proporcích. Potom teprve podle této šablony (když tvar vystříhneme) pracujeme skutečný nástroj.

Harfa.

Harfa dosahuje stojícímu člověku k hlavě. Tak také bude harfa naše. Základ tvoří ozvučné duté tělo (1), které je dole širší, nahoře užší, tvaru polokruhového, obráceného plochou ke sloupku, protože v prostředku této plochy upevněny jsou struny. Dole má tělo plochu dopředu větší, kde přisedá

sloupek (2). Vespod jsou tři krátké nožky. Toto tělo harfy vyrobíme z dřevěného sloupku plného. Sloupek (2) může být ze silné špejle. Dole upevníme jej na tělo harfy, odklopíme, nahoře nasadíme ozdobnou větší sloupovitou hlavu a zaklížíme. Hlava a konec těla nahoře mají zářezy, do nichž zapustíme mechaniku (3), kterou vyřízneme z tenkého prkénka (tvar podle obrázku). Niti a bavlnky budou strunami. Ty zachytíme v ploše těla zaraženým hřebíčkem a právě tak upevníme je na mechanice, neboť není třeba dělati tam kolíčky jako u harf starých nebo u pedálových naznačovati skutečnou mechaniku (i pedály vynecháme). Struny jsou vždy rovnoběžné se sloupkem (2). Plochu těla (struník) malujeme okrově, ostatní tělo, sloupek i mechaniku u starých harf temně hnědě, u pedálových zlatě.

Korálový závěs do dveří.

Nejdříve pořídíme si horní rám, či lištu pro závěs. Délka její řídí se šířkou otvoru, který má závěs zakrývati. Korálů použijeme nejlépe dřevěných, neboť jsou lehké, ale můžeme pracovati i z korálů skleněných a to kulatých nebo rourkových. Podle šířky korálů navrtáme svídkem do lišty otvory a jimi provlékneme měkký drát, z něhož na jedné straně uděláme očka. Korále buď prostě navlékáme na nit dlouhou podle potřeby a zakončujeme uzlíkem, aby spodní korál nevypadl, nebo mezi jednotlivými korálky děláme uzlík. Druhým koncem navazuje se prostě na očka.

Závěsy mohou se dělati z jednoho tvaru neb z jedné barvy korálů, jindy mohou se barvy neb tvary střídati, případně můžeme z různých barev sestaviti i celý vzor.

Závěs ze slámy.

Tak jako děláme závěsy z korálů, můžeme udělati i závěsy ze slámy. Ty jsou nepoměrně lehčí a mají vzhled výrobků japonských nebo čínských. Nejdříve opět připravíme si horní lištu, kterou navrtáme svidříkem ve vzdálenostech $\frac{1}{2}$ cm. Začínáme od konce. Na nit silnější nebo bavlnu navlékneme malý dřevěný korál a uvážeme. Slámu nastříháme opatrně na krátké kousky 1—2 cm dlouhé, navlékáme a mezi jednotlivé dílky vážeme uzal. Tím jsou jednotlivé díly od sebe odděleny, nelámou se o sebe a dobře se zahybají. Nakonec provlékneme návlek otvorem lišty a rovněž zauzlíme.

Některé slámky mohou býti barvené anilinem a střídáme je, nebo tvoříme mosaikové vzory, případně můžeme na hotový závěs vzor teprve namalovati.

Kašna.

Kašnu pracujeme nejlépe z prkénka nejméně 1 cm silného a 10 cm širokého. Podle libovolného tvaru, který jsme si zvolili a na papír v půdorysu nakreslili, nařežeme si z onoho pásu díly, hrany náležitě sešikmíme a spojíme kličem i hřebíčky. Dno může přesahovati na všech stranách asi o 2—3 cm jako stupeň ke kašně. Maluje se kličovými barvami. Doprostřed kašny možno postavit sloupek se soškou, ozdobným chrličem a pod. Tato část může býti modelována i z hlíny na kostře drátěné, jedná-li se na příklad o kašnu barokovou, vyznačující se chrliči lasturovými nebo talířovými.

Kašna ke zdi.

Začneme zadním dílem. Je 8 cm široký a libovolně vysoký. Rovněž seříznutí řídí se volbou okras. K této stěně namontujeme nahoru doprostřed ozdobný chrlič. Je buď kaširovaný nebo skutečně tepaný vlastní prací nebo koupíme vhodné kování, které by chrlič zastupovalo. Dále pracujeme z prkénka alespoň 1 cm silného, které nám pěkně značí sílu obruby kašny. Nařežeme si díly z pásu 10 cm vysokého podle vlastní volby velikosti i tvaru kašny, hrany dílů nále-

žitě sešikmíme a spojíme. Dospodu vložíme dno. Můžeme udělati z téhož prkénka dno širší, aby tvořilo schod kašny. Celou práci vhodně malujeme klišovými barvami, značíme i zářezy a pod.

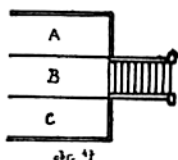
Vodotrysk.

Do misky plechové zaletujeme uprostřed dna ústí trubice vodovodové s malým otvorem. Celou misku můžeme pak vložit do spodku, který jsme vymodelovali z papíru (nakaširovali). Spodkem vyvedeme kaučukovou trubicí do záku-
lisí a tam hezky vysoko umístíme vhodnou nádobu s vývodkou u dna pro odtok vody. Trubicí uzavřeme nahoře jakým-koli svěrákem, nádobu naplníme vodou a při otevření voda v kašně stříká. Aby při dopadu do plechu nádoby nezvonila, můžeme na stěny misky vložit předem navlhčený hadr, čímž se nárazy padající vody ztlumí. Můžeme také namontovati do dna nebo poněkud výše ještě jednu rourku pro odtok vody, aby nám nádoba nepřetekla. Před představením nutno vždy vyzkoušet, jak vodotrysk stříká a nebude-li třeba zásobu vody doplniti, abychom nebyli při představení nějakým nepředvídaným efektem překvapeni.

Balustráda se schodištěm.

Připravíme si tři stejné krabice A, B, C, rozměru libovolného, podle toho, jak má býti velká balustráda. Při tom mějme na mysli, aby délka každého dílu měřila dvojnásobnou délku šířky. Na příklad šířka 7 cm, délka tedy 14 cm. Výška rovněž libovolná, od 5 cm počínaje. Všechny tři díly budou buď z lepenky nebo z prkének. Nyní připravíme silnější lepenku, z níž vyřízneme dva pásy, jichž délka rovná se délce a šířce dílu A nebo C a výška o 7 cm vyšší než výška dílů. Na tyto pásy nakreslíme pás 7 cm široký po délce a označíme příčkou délku a šířku dílu balustrády, ale jednou je šířka vpravo, po druhé vlevo. V pásu 7 cm nakreslíme dole i nahoře pás

1 cm široký a ve zbylém prostoru (5 cm) nakreslíme kuželkové sloupky. Je nejlépe nakresliti si jednu kuželku na kreslicí papír, vystříhnouti ji a potom obtáhnutím přenést na pás a to tak, aby měly stejnou vzdálenost. Při tom pamatujme, že kuželky mají nahoře i dole podstavné desky (asi 1 cm vysoké) a pozor na roh, kde se pás bude lomiti z délky na šířku. Vše se vyřeže a vhodně omaluje po obou stranách. Hotové díly v hraně rozdělovací

nařídíme, ohneme a přilepíme na díly A a C podle obrázku. V krajích pak malými modrými hřebíčky přibijeme. Kdo chce mít balustrádu pevnější, může kuželky, vlastně celé zábradlí řezati z lipového dřeva nebo na horní okraj zábradlí nalepiti dřevěnou lištu. A nyní střední díl dostane schůdky. Kdo chce mít možnost přestavby balustrády co do tvaru větší, tomu doporučuji udělati díl B ze dvou dílů o základně čtvercové.

Schodiště.

Schodiště se provede takto: nejdříve boky, které uděláme celé z lípy. Nakreslíme si pravoúhlý trojúhelník o výšce balkonu, k níž přidáme oněch 7 cm, délka základny je libovolná, ale doporučuji spíše delší než kratší, neboť bude možno udělati více schodů nízkých, po nichž loutky lépe půjdou. V konečném bodě vztyčíme kolmici, naměříme na ni 7 cm a spojíme s horním koncem počátku. Výšku podlahy balustrády spojíme se spodním rohem trojúhelníku. Tím vznikne pás 7 cm a do něj nakreslíme opět oba krajové pásy 1 cm široké a potom kuželky. Ty musí směřovati kolmo dolů. Jejich podstavné desky však budou vždy sešikmělé. Pouze hrany u kuželek musí býti stále vodorovné. Tak připravíme obě postranice, vyřežeme a malujeme, tentokrát vně i uvnitř. Na vnitřních stranách nakreslíme si schody. Potom přiřídíme je z prkének stejně dlouhých. Délka jejich je o sílu obou boků menší než šířka dílu B. Možno schody udělati

i z lepenkového pásu, ale jde to pomaleji. Z prkének se prostě nařízne délka a výška, slepí se a zaklíží na místo. Pro ztužení vždy tenkým hřebíčkem přiklepeme. Schodiště zakončíme dvěma ozdobnými sloupky, které budou vyšší než 7 cm (8'5) na něž lze umístiti sošky, vázy s květinami a pod.

Tato rozkladná balustráda dá se stavěti do mnoha tvarů, o čemž lze se zkouškou přesvědčiti, zvláště je-li díl B ze dvou dílů.

Podlahy mosaikové.

Podlahy mosaikové velmi pěkně doplní výpravu jeviště, dokončí hloubku jeho, zvláště rozlehlých síní. Zhotovíme je podle návodu uvedeného při kobercích provlékaných. Nejdříve připravíme si matrici. Tato však nebude mít pruhy stejně široké z důvodů perspektivního zkracování. Matrici nařezeme směrem vodorovným. Pásky budou u kraje předního, t. j. u rampy široké třeba 55 mm, kdežto u pozadí pouze 30 mm. Postupně jim budeme ubíratí na šířce podle toho, kolik pásů asi nařezeme. Postup ubírání mohl by býti asi tento: nejprve uběříme 2 mm, potom 3 mm a tak dál vždy 2, 3, 2, 3.

Pásky svislé budou rovněž na předním konci širší než na zadním. Vpředu musí býti rovněž 55 mm, ale vzadu pouze 35—40 mm. Pracujeme takto: označíme střed. K němu provlékneme z každé strany příčný pás. Potom vždy přidáme jeden z prava a druhý z leva. Čím dále budou pásky ležeti šikměji a šikměji. Potom již nedostanou se až ke kraji přednímu, nýbrž budou končiti při stranách bočných. Tam musí se šikmo sestříhnouti a přilepiti.

Doporučuji pracovati ze silnějšího papíru, aby se nám podlahy brzy neroztrhaly. Doporučuji užití vždy dvoubarevného papíru t. j. na matrici vezmeme papír třeba na jedné straně červenohnědý a na druhé žlutavý a proplétáme papírem žlutavým, který je na rubu modravý. Tím dostaneme na jedné straně mosaiku červenohnědou a žlutavou a na druhé straně máme žlutavou a modravou.

To jest pouze jeden vzor. Ale různým střídáním a vynecháváním, jakož i řaděm několika barev papíru dostaneme opět celou řadu vzorů dvou i vícebarevných.

Čím rychlejší bude zužování pásků jak vodorovných tak i příčných, tím bude se místnost zdáti hlubší. Pamatujme však, že pásy příčné musí býti vzadu vždy o něco málo širší pásku vodorovného.

Koberce.

Koberce můžeme vyráběti buď z látky, nejlépe juty či pytloviny, nebo z nedostatku materiálu stačí nám docela dobře i papír. Pracujeme-li z papíru, používáme za základ nejlépe bílého papíru balicího, t. zv. celulosy a k tomu barev vodových papírů barevných matových. Základem pro koberce látkové jest obyčejná pytlovina, juta, kterou jsme případně zbarvili anilinovými barvami na barvu potřebného základu. Pracujeme buď barvami anilinovými nebo kterýmikoliv barvami krycími, barvami na látky (velmi vhodné jsou krycí pigmentové barvy na látky Deka) vlnou, nebo dokonce i kousky různobarevných látek. Podle techniky výrobní rozdělíme práci:

Koberce malované.

Na jakýkoliv podklad nakreslíme vzor, který prostě omalujeme. Na látkách kreslíme nejpohodlněji křídou. Na nich malujeme obyčejně barvami krycími (kvašem, temperou, olejem) nebo speciálními barvami na látky. Chceme-li malovati na látce (jutě) anilinem, pamatujme, že anilin mění barvu podle podkladu, neboť nastává tu míchání barev. Chceme-li jím pracovati, měla by býti látka pokud možno v barvě původní co nejsvětlejší, nejlépe bílá. Vzor se potom může malovati jako barvami vodovými.

Koberce našívané, resp. nalepované.

Vzor si vždy nejdříve namalujeme na papír mimo základ. Podle nákresu nastříháme si jednotlivé díly, které přenášíme teprve na podklad. Je-li koberec papírový, nalepujeme vzor

vystříhaný z barevného neb omalovaného papíru škrobem, nepracujeme-li z papíru již klišovaného. Papír však se nesmí lesknouti. Vzor může být tak uzpůsoben, že se použije i barvy podkladu, na příklad při výrobě podlahy mosaikové. Rovněž můžeme použít vzorů, jež jsme obdrželi skládáním papíru podle jedné neb více os a vystříhali v složeném vzor. Totéž platí i o práci s látkou (aplikaci). Tu však nenalepujeme látku na látku, nýbrž v kraji opatrně našíváme, aby se vrchní neb spodní látka nezvarhanila. Tomu odpomáháme tím, že kus, který máme našít, nejdříve na ležící látku našpendlíme, potom velikými stehy prostředkem našijeme a teprve potom na okraji přišíváme. Rovněž i zde může být podkladu použito jako jedné barvy.

Koberce provlékané.

Podklad nastřiháme nebo nařezeme na stejně široké pásy tak, aby u krajů zůstal nedotčen. Připravíme si barevné pásy téže šíře jako podklad (matrice) a jimi provlékáme jednou pod a jednou nad maticí. Na koncích se zbytky nalepí na maticí, u látky našijí. Vzorů je nesmírné množství. Střídáme několik barev, provlékáme různým způsobem, t. j. vynecháme jeden, dva i několik pruhů, provlékáme různým směrem, t. j. šikmo buď málo nebo více. Chytrá hlava najde tu pole pro svou fantasii. Tato technika je vhodná nejen pro práci v papíru, ale i při výrobě koberců z látky.

Koberce šité.

Práce tato je z uvedených technik nejnákladnější, neboť se při ní spotřebuje velmi mnoho vyšívacího materiálu (vlny), zvláště dělají-li se koberce větších rozměrů. Nejvhodnějším stehem je steh půlkřížkový, vedený ovšem stále jedním směrem buď přes jeden křížek (vlákno), nebo přes dva, a to buď ve směru vodorovném nebo ve směru svislém. Po každé vypadne vzor poněkud jinak. Jsou i jiné stehy a způsoby, jak možno koberce vyráběti, ale ty jsou buď těžší, nebo mají vysoké stehy a tím by chůzi loutek překážely.

Tohoto způsobu možno použití při ručních pracích jak na školách dívčích tak i na chlapeckých.

Na konec několik slov o užití koberců. Koberce nejsou jen pro pokrývání podlahy, nýbrž i pro ozdobu. Vhodným umístěním koberce na stěně můžeme dostati z téže místnosti, třeba chudé, znak bohatství. Zvláště při výpravě interierů národů východních použijeme vhodně mnoha koberců. Jsou však také k tomu, abychom mohli rychle změnití nábytek. Kobercový přehoz dovede ze široké židle, lenošky, vykouzliti naráz třeba královský trůn. Proto je třeba a doporučuji, aby každé divadélko mělo řadu různých takových koberců pro nejrozličnější potřeby.

Torby kožené.

Torby různých tvarů a provedení šijeme z kůže nebo z duvetinu. Velmi vhodnou kůží je ta, do níž se váží knihy (kozinka, skopovice). Ale i kůže ze starých rukavic se velmi dobře hodí. Tenčí kůži šijeme obyčejnou jehlou, silnější jehlou knihařskou neb jinou dosti silnou. Některé torby šijeme na ruby, jiné po líci podle potřeby. Téměř vždy našíváme přední a zadní díl na úzký pásek bočný. Na ten také našijeme řemen k nošení přes rameno (délku vyzkoušej na loutce). Aby torby měly pěkný tvar, zvláště jsou-li z měkké kůže, vložíme dovnitř lepenku téhož tvaru, která nedovolí pomačkání a zároveň zatěžuje. Doporučuji řemen udělati zapínací na stiskací knoflík, aby torba dala se snadno loutce zapnouti přes rameno a opět sejmouti. Patentku našijeme u jedné strany torby nebo také v polovině řemene, na rameni. Rovněž doporučuji dělati je vždy spíše větší, aby nedělaly dojem titěrných rekvizit.

Staročeské kapsáře.

Z kůže, ale i duvetinu staršího ušijeme dosti velikou torbu, na přední straně zavřenou. Závěsy našijeme dva na zadní straně, a to buď šikmo se rozbíhající nebo se sbíhající.

Ty našijeme na široký pás. Pásky u dám byly volnější, šikmo od levého boku na pravou kyčel. V některých dobách mívaly kapsáře ještě připojenou ozdobnou dýku. V době

předhusitské měly mužské kapsáře závěsné konce našité na koncích horní hrany kapsáře a tvořily krátká oka, kterými se navlékaly na pas, takže byly posuvné.

Snop slámy.

Na snop slámy dobře se hodí slaměné obaly s lahví, které náležitě zkrátíme přistřižením. Jinak je skutečně vážeme z krátkých klasů. Poněvadž však poměr klasu k loutkám by neodpovídal ani přibližně skutečnosti, stříháme klasy na menší délku i šířku. Pohodlnější práci máme tehdy, když místo skutečné slámy vezmeme suchou některou travinu, která má rovněž klas. Tyto klasy jsou malé a svými rozměry odpovídají spíše poměru skutečnému.

Ošatka.

Ze tří pramenů lýka upleteme copánek dosti dlouhý. Lýko nezavazujeme, nýbrž pouze ke krátkému konci přiložíme nové vlákno a oba konce opatrně do copu zapleteme. Potom tenké vlákno navlékneme do větší jehly, třeba knihařské, a jím sešíváme cop kolem dokola na špičce palce levé ruky. Pomalu pramen copu zvedáme abychom dostali mělkou prohlubeň ošatky. Když je ošatka dosti veliká, ustříhneme konec copu a zbytek přišijeme k okraji ošatky. Můžeme však také konec rozplést a každý z pramenů všít do tloušťky ošatky.

Košíky.

Košíky pro malé loutky děláme z lýka. Připravíme si dosti dlouhý copánek lýkový ze tří pramenů pletený a ten jiným lýkem sešíváme dokola do roviny jako dno a když je dosti veliké, našijeme další obrátky nahoru. Podle toho, na které

místo předcházejícího vinutí našíváme, dostaneme tvar koše. Při poslední vrstvě přestaneme tam, kde bude ucho. Pevně dvakrát přišijeme a pramen vyhneme vzhůru ve tvaru ucha. Našijeme jej na protější straně a vrátíme se zpět. Copánek však obtáčíme kol prvního vedení, aby se neoddělovaly. Rovněž přišijeme a konce buď pouze ustrihneme neb zašijeme do pletení košíku.

Podobně můžeme zhotoviti i víko na košík, které volně očkem z lýkového copánku zachytíme na ucho koše.

Nůše.

Pleteme ji jako košíky z copánku lýkového. Zde však je nutno zpevniti tvar. To uděláme tak, že dno pleteme přes lepenkový tvar dýnka a v rozích postavíme buď proutěné sloupky nebo drátěnou kostru. V tom případě provlékneme drát lepenkovým dnem a nahoře rovněž spojíme kolem dokola. Na kostru takto zhotovenou našíváme pletence a přišijeme v rozích ke kostře. Popruhy na nošení vyzkoušíme zkusmo na loutce a potom provlékneme vinutím a našijeme.

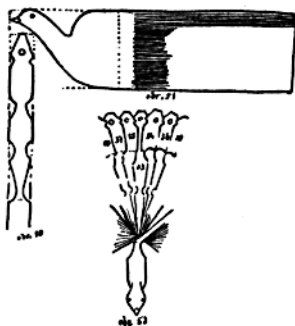
Holubička z výduňku.

Připravíme si vyfouknuté vajíčko — výduněk — do něhož opatrně protlučeme ještě dva otvory napříč pro křídla. Vpředu doplníme těstovou nebo chlebovou hlavičkou, ale můžeme ji udělati i z papíru a na vajíčko přilepiti. Křídla a ocásek zhotovíme z varhánkovitě složeného papíru, který zastrčíme, případně zalepíme těstem nebo chlebem do otvorů. Na hřbetě nalepíme malé papírové očko na zavěšení.

Holubička česká.

Holubička tato, ještě na Šumavě vyráběná, je staroslovanským symbolem a nechyběla dříve v žádné jizbě, jsouc znakem dobrého lidového charakteru. K výrobě nutno najíti dřevo velmi dobře štěpné (smrk), které upravíme do prkénka. Prkénko uděláme 10 mm silné, 15 cm dlouhé a 4 cm široké. Na ně nakreslíme vzor holubičky (obr. 51.).

Potom lupenkou vyřežeme krček a hlavu, zaoblíme a zkuláme, zobáček zašpičatíme. Poté na svrchní stranu (nejušší) naznačíme obrys peří. Nyní nastane těžší práce, totiž do postranic vyřezati ostrým nožem, případně pilkou, obrys tak, aby po štípání každé peříčko již mělo žádaný tvar. Po provedení řádně očistíme; následuje štípání. Šumavská holubička má 41 pírek. Štípeme-li menší počet, pamatujeme na to, aby byl vždy lichý počet pírek. Možno také z těchto pírek zhotoviti jenom ocas a křidélka udělají se z jiného prkénka a do zářezu na tělíčku zapustí se a rozvedou. Peří rozkládá se tak, že první (shora) jemným nalomením u samého těla v nejušším místě odkloní se napravo, druhé nalevo atd., vždy lichá napravo, sudá nalevo. Při tom se pírka pod sebe podkládají a zachycují vzájemně pro spojení ozubem v půli pírka, aby polovina praporu peří přišla dospod (obr. 52.). Tak rozvedeme 32 díly. 9 dílků zbývá na ocas. 33. dílek zůstane nenalomen, 34. přijde vedle něho vpravo a zachytí se ozubem tak, aby vrchní část byla nad 33. a spodní se schovala za ním. Podobně uděláme 35. s druhé strany a za nimi střídavě ostatní zase tak, že lichá budou vlevo, sudá vpravo. 41. práci dokončí. Pak se celek nitkou v místech ozubů prošíje (obr. 52. z části naznačeno) a nabarví, nejlépe anilínovou barvou. Uměle pracované holubičky mívají v peří prolamované otvory a jsou ještě kresbou přizdobeny, takže peří dělá dojem krajek. V místě zlomu peříček můžeme kápnouti kapku klihu, aby se nalomené části ztužily.

Stan.

Připravíme 3—5 kusů silnějších špejlí nebo silnějšího drátu délky asi 17 cm, opatrně je při jednom konci svídkem provrtáme a navlékneme na tenký květinový drátek.

Potom ze vhodné látky vystříhneme potah, který nerychleji ustříhneme zkusmo tak, že látku složíme a vystříhneme kruh o poloměru délky tyčí. Kruh se na jednom místě až do středu prostříhneme. Nyní by se měl ještě vystříhnouti kus (výseč kruhu) podle obvodu budoucího stanu. Doporučuji udělati oblouk stanového krytu hodně veliký, téměř úplný kruh, a potom nejsme vázáni stavěti stan jen určité šíře. Přebytečný kus látky se buď podloží u jednoho konce nebo je zavěšen u vchodu. Je dobře voliti látku jednobarevnou, světlejší a po druhé straně pomalovati ji třeba červenými pruhy, takže máme možnost z jednoho stanu udělati obratem potahu jiný.

Ohniště.

Několik kousků proutí součkovitého spojíme kolem objímky na žárovku tak, aby jí nebylo vidět. Sklepeme je dohromady a omalujeme je žlutě a červeně (obr. 53.). Pak si uděláme z jiných dřívek jakousi čepici — děláme ji přes palec. Rovněž sbijeme a omalujeme. Při tom hledíme, aby spodek a čepice šly dobře přes sebe a nebyly příliš vysoké. Do spodku zamontujeme vedení a když potřebujeme, zasřoubujeme červenou žárovku — nejlépe si ji lakem na sklo namalovati žlutě a červeně — a přiklopíme čepicí. Nad ohniště můžeme stavěti třínožku

obr. 53

obr. 54

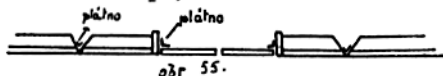
z delšího prutu neb silného drátu, v jejíž uzel zavěsíme kotlík na dvou nebo třech nitích neb dracounu místo řetízku. Lze také upevniti u objímky konec kovové (ale i skleněné) trubice, kterou u země zahneme a na jejíž konec můžeme nasaditi trubici kaučukovou, kterou vefukujeme do ohniště kouř.

Zed' s vraty.

Nejdříve připravíme si obě zdi z pásu dřeva stejně vysokého. Výška libovolná. Z toho pásu odřízneme dva díly asi 1'5 cm široké, ostatek rovněž rozřežeme, ale podle libosti.

Ke dvěma dílům, které budou krajní, u vrátní přibijeme ony úzké pásky, abychom tak naznačili sílu zdi. Další díly spojíme s krajními páskem plátna tak, aby se daly ohýbatí na obě strany. Proto sílu dřeva ve spojích šikmo seřízneme.

(Viz obrázek.) Aby zeď stála, přibijeme dole buď širší prkén-

ko neb latičku u řezů rovněž šikmo seříznutou. Potom vyrobíme si dvě stejné vrátně, t. j. půlky vrat. Tvarem mohou býti velmi různé. Připojí se malými pantíky k síle zdi asi $\frac{1}{2}$ cm od kraje. Ale také je můžeme přilepiti pruhem plátna. Nakonec vrata a zeď malujeme. Můžeme také úzký pás lepenky neb prkénka přibítí šikmo na horní hranu zdi a naznačiti malbou tašky. Rovněž u vrat můžeme naznačiti sloupky, případně s malou stříškou nebo přechínající deštičkou čtvercovou, která je přibita pouze na dvou stranách v rohu, neboť není třeba, aby spočívala na skutečném sloupku.

Žebřík.

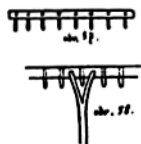
Z lipového prkénka $\frac{1}{2}$ cm silného vyřízneme pásek libovolně dlouhý. Na jednom konci je 8 mm, na druhém 10 mm silný (obr. 56.). Naznačíme střední čáru a při širším konci šikmé seříznutí postranic. Potom opatrně spirálním vrtáčkem vrtáme otvory asi 2 cm od sebe. Vrtáček musí býti tak silný jako špejle. Když jsme navrtali všechny otvory, prořízneme středem na dva díly, seřízneme nožem šikmé zkosení dolního konce a obě postranice uhladíme skelným papírem. Spojujeme je špejlemi nahoře 2 cm, dole 2'5 cm dlouhými, ostatní zkusmo. Špejle zaklížíme a žebřík je hotov. Obě postranice vrtáme najednou proto, aby otvory byly při proříznutí přesně proti sobě.

Ještě jednodušší žebřík můžeme vyrobti tak, že připravíme obě postranice a v místech, kde mají býti příčky, učiníme nožem zářezy a buď špejle nebo tenké latičky do nich přibijeme.

Hrábě.

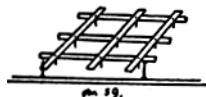
Hrabici (obr. 57.) vyřízneme ze dřeva lipového asi 4 cm dlouhého a $\frac{1}{2}$ cm silného. Hrany srazíme a centrálním vrtáčkem navrtáme opatrně otvory pro kolíky asi 6 mm od sebe. Kolíky nařežeme ze špejlí asi 12—15 mm a na jednom konci je tupě zašpičatíme. Zaklíží se potom do otvorů. S boku do hrabice 1 cm od sebe vyvrtáme dva otvory (obr. 58.) pro násadu, poněkud šikmo od středu.

Násadu uděláme ze dřeva lipového 18 cm dlouhého. Označíme 2—2,5 cm a do této hloubky prořízneme, ostatek zaoblíme. Proříznutý konec namočíme nebo lépe napaříme a pomalu rozevřeme. Konce zkulatíme a zaklížíme do otvorů v hrabici.

Brány hospodářské.

Brány mívají obyčejně tři pole. Každé pole upravíme ze dřeva lipového takto: připravíme 6 nebo 8 dílků $\frac{1}{2}$ cm a 4—5 dlouhých. Překližíme je přes sebe (obr. 59.) tak, aby kolmice na vodorovné příčky vedené ze všech skřížených bodů nešly přes sebe. Do všech křížení připravíme hřeby. Bude nutno otvory o něco menší navrtati! Za hřeby užijeme krátkých silnějších hřebíčků

s půlkulatou hlavou, které budou tak dlouhé, aby asi 6 mm vyčnívaly. Opatrnost při zabíjení! Tak upravíme tři pole. Z dvou krajních bodů vodor. příček vedeme krátké řetízky 1—1,5 cm, které přibijeme na delší lať 15 cm, která má ještě nahoře uprostřed dva háčky pro připráhnutí potahu.

Zahradní motyka.

obr. 60

Vlastní motyku vyřízneme neb vystříháme z tenkého plechu s trnem nahoře. Ostří je dole 1—1,5 cm, délka motyka 1,5—2 cm.

Připravíme si vhodný prut za držadlo. Dole napříč nepatrně nařízneme a uprostřed naříznutí opatrně

provrtáme. Do otvoru vrazíme trn, až šířka motyky také zajde do příčného zářezu. Vyčnívá-li trn ze dřeva, zahneme konec a případně jej zaklepeme do dřeva.

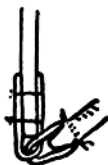
Kosa.

Tvar kosa vystříhneme neb lupenkou na kov vyřízneme z lesklého plechu. Bude dlouhá asi 6 cm. Můžeme po vystříhnutí při horní hraně trochu plech promáčknouti, čímž se ztuží. Kosa však může býti vystřižena z lepenky a polepena stříbrným papírem. Potom přiřízneme si špejli dosti dlouhou (asi 16 cm) a na ni kosu přiděláme. Je-li z plechu, špejli poněkud rozstípíme, plech provlékneme, aby kouskem na druhé straně vyčníval, a ten zahneme kolem dřeva. Je-li z lepenky, seřízneme špejli na plocho tam, kde kosa na dřevo přiléhá, a klihem přilepíme. Pro zajištění můžeme lepenku u samého dřeva šidlem propíchnouti a provléci otvorem nit neb tenký květinový drátek a jím ještě přitáhnouti kosu ke dřevu.

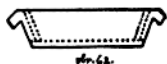
Cep rolnický.

Držadlo je tak dlouhé, aby dosahovalo loutce pod bradu. Síla řídí se velikostí loutek a podle otvoru v ruce loutky. Na jednom konci přehneme kousek kůže, aby vzniklo očko (viz obr.), do něhož navlékneme úzký pásek kůže. Vlastní dřevo cepu je silnější váleček dřevěný asi 4 cm dlouhý s konci zaoblenými. U jednoho konce vyvrtáme otvor. Jím provlékneme s každé strany konec onoho pásku kůže, který jsme provlékli okem u držadla. Trochu oba konce přitáhneme a pak do otvoru vrazíme kolíček, kterým upevníme oba pásy. Přebytečné části, které ze dřeva vyčnívají, uřízneme.

Necky.

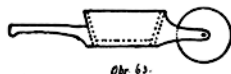
Začneme boky, které vyřízneme z pásu 12 cm dlouhého a 3'5 cm širokého. Naznačíme držadla a šikmé zko-

sení stěn tak, aby spodní hrana byla asi 8 cm. Ty spojíme dvěma čely 3 cm širokými, dole 2'5, nahoře 5 cm dlouhými tak, že dlouhé bočnice trochu přechýlí. Potom vespod naklížíme a přibijeme dno 3'5 cm široké a 8 cm dlouhé. Před přiložením dna srovnejme spodní hranu necek na ploše ležícím skelném papíře, aby přechýlující hrany bočnic srovnaly se do roviny vodorovné.

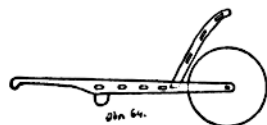
Kolečko.

Bočné díly jsou dlouhé 20 cm. Z toho držadlo měří 9 cm, přední díl 5 cm, zbytek je truhlík. Výška jeho 5—6 cm. Kolečko má průměr 5 cm a nasadíme je na osu asi 1 cm silnou a 3 cm dlouhou. Nyní spojíme boky čelem umístěným u rukojetí. Má nahoře 6'5 cm délky, dole 4 cm a výšku podle šikmé výšky truhlíku. Potom vložíme kolečko a zaklepeme hřebíčky do vyvrtaných otvorů v bocích. Druhé kolečko nyní měříme zkusmo, neboť nelze říci přesně míru, poněvadž mnozí učiní malou odchylku při měření, a tu udaná míra by se jim nehodila. Na konec vloží se 4 cm široké dno.

Trakař.

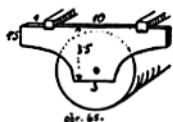
Pracujeme jen z lípy. Držadla jsou 20 cm dlouhá, od poloviny prohnutě vyříznuta. Na ně přiloží se šikmé čelo žebříčku 6'5 cm dlouhé, které se buď do postranic zapustí nebo pouze přiklíží a přibije. Potom mu dáme šikmou vzpěrku asi 3 cm dlouhou, aby se nevyvrátilo (na obrázku není zakresleno). Konce bočnic se provrtají a při počátku prohybu vrazíme nožky, t. j. do obloučku zahnuté hřebíčky, jímž jsme uštípli hlavičky. — Kolečko o průměru 5'5—6 cm vyřízneme z prkénka, provrtáme středem a nasadíme na 3 cm dlouhou osu. Do ní

vrazíme otvory postranic provléknuté hřebíčky s větší hlavíčkou, aby se kolečko volně otáčelo. Nyní spojíme příčkami. Nejdříve nad nožičkami u počátku držadla vložíme tenkou příčku 6—6'5 cm dlouhou. Tím v základě trakař drží. Nyní zkusmo odměříme rozpětí boků pod žebříčkem a vsadíme příčku. Potom příčku nahoře na konec žebříčku a nyní teprve ostatní, podle potřeby.

Válec.

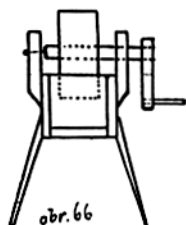
Připravíme si dřevěný váleček 10 cm dlouhý a 3—3'5 cm v průměru. Potom dvě bočnice ze dřeva 1 cm silného upravíme podle udaných rozměrů. 1 cm od dolní hrany provrtáme. Nahoře učiníme 1 cm od krajů zářezy 1 cm široké a $\frac{1}{2}$ cm hluboké, kam vložíme dvě spojky 14'5 cm dlouhé tak, aby rozpětí bočnic bylo 11 cm. Na střed těchto spojek přibijeme oj 18 cm dlouhou. Nakonec provlékneme otvorem v bočnici hřebík s větší hlavíčkou a zabijeme do středu čela válce. Potom totéž uděláme na straně druhé. Válec tím je volný a práce je hotova.

Brus.

Nejdříve uděláme korýtko. 2 bočné 4×9'5 cm přiklízíme se stran na dno 3×9'5 cm. Asi 1 cm od krajů vložíme čela 3 cm široká a vysoká tak, jak zbývá bok. Potom pracujeme z lipového dřeva. Z $\frac{1}{2}$ cm síly vyřízneme dva obdélníky 2'5×5 cm, nakreslíme střední příčku a od jedné kratší hrany na ni 1'5 cm. To jsou středy pro otáčení brusu. Druhou kratší hranu šikmo seřízneme. Jeden díl v naznačeném středu provrtáme slabým vrtáčkem, v druhém vyvrtáme otvor 1 cm v průměru. Připravíme si kruh 2—2'5 silný a 5 cm v průměru, který provrtáme ve středu přesně kolmo vrtáčkem asi 8 mm silným. Hustým kličem natřeme obě čela a polepíme skelným papírem. Potom natřeme i oblinu a ovineme páskem skelného papíru, ale širším a převážeme provázkem po oblině, aby dobře přilehl. Když vše zaschlo, seřízneme nebo

sestříháme přečnávající kraje, prorazíme skelný papír ve středním otvoru a máme brus. Hřídel bude 6'5 cm dlouhý, oblý a tak silný, aby v otvoru podložky volně se otáčel a pevně seděl v otvoru brusu. Ten nyní nasadíme do otvoru brusu, aby na jedné straně jen 1 cm vyčníval. Je dobře hřídel dříve naklížiti. Potom konec delší seřízneme ze dvou stran na plocho, aby byl asi $\frac{1}{2}$ cm široký. Kliku rovněž

řežeme z lipového prkénka 1'5—2 cm širokého a 4'5 cm dlouhého u jednoho konce vyřízneme otvor dlouhý jako průměr hřídele a široký $\frac{1}{2}$ cm. Na druhém konci seřízneme nožem (viz obr. 67.) a

u konce vyvrtáme otvor, do něhož zaklížíme 3'5 cm dlouhou rukojeť kliky. Nyní nasadíme na hřídel onu bočnici s otvorem,

potom zaklížíme kliku. Otvorem druhé bočnice provlékneme hřebík s větší hlavou a zarazíme do čela hřídele (onoho kratšího kousku). Nato bočnice na vnitřních stranách naklížíme a přiložíme s vnějších stran ke korytku. Vyrovnáme, aby brus dobře a volně se v korytku otáčel, a přiklepneme. Konečně uděláme nohy. Jsou z lipového čtvercového špalíčku 1 cm, z něhož nařežeme 4 díly dlouhé 8 cm, jež vždy k jednomu konci šikmo ohoblujeme. U širšího konce seřízneme šikmo do vzdálenosti 2 cm a tímto řezem přiklížíme a přibijeme na bočnice, aby se rozbíhaly nejen podle uzpůsobení řezu, ale i na dlouhých stranách. Přibijeme je nejprve jedním hřebíčkem, vyzkoušíme jak stojí, a teprve po definitivní úpravě zabijeme hřebíček druhý.

Rozvodná deska.

Do některých her potřebujeme na jeviště rozvodnou desku. Uděláme ji snadno z odpadků elektrotechnických součástí, které vhodně umístíme na prkénku potřebné velikosti. Dělejme ji vždy raději větší než menší. Aby dělala dojem mramoru, nabílíme ji. Potom na ni namontujeme

třeba několik malých objímek pro kapesní žárovečky, třeba barevné, jichž vývody jdou do zákulisí. Pod žárovečky zapustíme do dřeva prasklé staré pojistky, kloboučky ze zničených zásuvek neb vypínačů, rozevřené vypínače, zásuvky, z plechu upravíme nožové vypínače, nějaký starý ciferník i se schránkou na hodiny jako manometr nebo voltmetr a pod. Skoro každá nepotřebná součást radia se hodí a naše rozvodná deska, jestliže ji vhodně upravíme, vykoná náležitě svůj úkol.

REKVIZITY LEPENÉ, KAŠÍROVANÉ, MODELOVANÉ

Papírová hmota k modelování.

Papírovina je lehká a pevnější sádry i hlíny. Proto doporučuji spíše modelovati z ní než z jiného materiálu. Připravíme si ji takto: karton, lepenku, papír, třeba novinový, roztrháme na malé kousky, smícháme s vodou a vaříme. Vyvaří-li se voda, přilijeme novou, až vlákna papíru se uvolní, takže vznikne hustá kaše. Přebytečnou vodu slejeme a z kaše vymačkáme, třeba v cedníku. Do kaše přimícháme asi čtvrtinu objemu plavené křídý, propracujeme, načež přilijeme řídký kliš a znovu důkladně promísíme. Hmota musí být dosti tuhá. Z ní potom modelujeme. Po uschnutí barvíme modely jakýmikoliv barvami, nejpohodlněji klišovými. Po omalování lakujeme, abychom dostali lesk předmětu. Při práci podkládáme lepenku, prkénko nebo kus břidlice. Pracujeme používáme ze dřeva vyrobených nástrojů — špachtli: nůž, úzká, šikmo zakončená, špičatá a obloučkovitě zostřená dřívka.

Koláče.

Uválíme váleček, z něhož nožkem oddělíme kousky na koláče. Z každého dílu uděláme kuličku, kterou na podložce zploštíme. Pak odřízneme kus o třetinu menší prvního, rovněž zkulatíme a po zploštění přilepíme na koláč, aby okraj koláče zůstal volný. Tuto vrchní část rozbodáme bodcem — to bude pomazánka. Dáme na vlažná kamna schnout. Druhého neb třetího dne je obarvíme. Koláče barvíme okrem, povidla černou, tvaroh bílou se žlutou.

Velikonoční bochánky.

Větší kouli prořízneme v polovině a máme dva bochánky. Ty nahoře nařízneme nebo prostříhneme křížem. Prostříh je okrový, ostatek bochánku hnědavý. Po lakování můžeme je hned posypati moukou, aby byly jako cukrované.

Vánočky.

Pleteme je z tenkých válečků. Spodní díl z 5 pramenů, naň ze 3, navrch ze dvou. Rovněž po lakování je sypeme.

Bochníček chleba.

Uděláme jej sploštěním větší koule, nahoře může se udělati prstem důlek. Pokud je bochníček vláčný, můžeme odkrojití skrojek. Po uschnutí obarví se nahoře okrem tmavým, dolejší okraj a nakrojená část směsí běloby se žlutí. Černá kůrka se olakuje.

Jaterničky.

Uděláme ji z válečku, ohneme do obloučku, na obou koncích zapícháme tenkou špejli. Obarví se šedě a olakuje. U velkých jaternic (pro loutky vysoké) ušijeme z šedožluté látky náležitě široké rukávy (střívka), které nastříháme na stejnéjší díly a na jednom konci zašpejlíme. Potom vycpeme třeba pilinami a druhý konec zašijeme a zašpejlíme.

Vuřtíky.

Z krátkých, silnějších válečků. Pokud jsou měkké, navlékneme je pozorně pomocí dlouhé jehly na reznou nit, oba konce svážeme dohromady, aby se nám po uschnutí vuřtíky z růžence nerozutekly, ale také stačí udělati na koncích niti větší uzlíky. Obarví se tmavým okrem a olakují. U velkých pracujeme podobně jako u jaterničky.

Párky.

Tenké kratší neb delší válečky protáhneme opatrně reznou nití vždy dva a dva. Nit je dobře před protáhnutím trochu naklížit. Malujeme červenohnědě a lakujeme. Mohou býti také látkové.

Salámy.

Různé druhy salámů vyrobíme uválením válečků různých rozměrů, do nichž jsme u konců zaváleli očko z provázku. U provázku je dobře udělati uzlík, který zpevní závěs salámu. Řeže se pak na jednom konci hodně šikmo ještě za vlhka. Malujeme kůži hnědě neb i černě, řez červenavě s bílými tečkami tuku.

Šunka.

Tvar uhněte se z papíroviny, případně pro ztužení uděláme kost ze špejle, jejíž vyčnívající konec přizpůsobíme jako kost šunky. Malujeme kůži hnědě, maso červenohnědě a mezi ně úzký pásek tuku světle šedě. Nutno ji lakovati.

Pečená husa.

Základní kouli poněkud uválíme a při hřbetě smáčkeme. Přidáme kousky krku, přihněteme pahýly nohou a křídel. Rozřízneme břicho, naznačíme nožem dutost vnitřku tím, že část vyběříme. Upravíme i propadlost břicha smáčknutím dovnitř a i druhé strany protažením v biskupa. Malujeme okrem a lakujeme.

Bábovka.

Tvar bábovky uhněteme, vprostřed horního dna bodcem uděláme otvor a potom povrch obloučkovitou špachtlí rozbrázdíme, abychom dostali pěknou formu bábovky. Malujeme tmným okrem, v otvoru okrem světlým. Po lakování sypeme moukou. Můžeme však papírovinu vtlačit do dětských formiček, s nimiž modelují v písku. Nutno však formu vymastiti, třeba olejem, aby papírovina při vysychání nepřilepila se někde na formu.

Jablka.

Základ je kulička. Do každé vtiskneme důlek, do něhož zastrčíme krátkou stopku. Na protější straně naznačíme zbytek okvěti. Barví se žlutě, červeně, zbytek okvěti černě. Potom se lakuje.

Hrušky.

Tvar vytáhneme prsty z kuličky. Naznačíme na širším konci zbytky okvětí, do druhého zatlačíme stopku. Barví se žlutě, zeleně, růžově, okvětí černě neb temně hnědě. Jen pozor na barvu. Podle tvaru hrušky musí býti barva, neboť máme zelené cibulky — malé, spíše kulaté; muškatevky — malé žluté; alexandry — velké, podlouhlé, žlutohnědé atd.

Třešně a višně.

Jsou to malé kuličky, do nichž jsme zatlačili staré schované třešňové stopky. Barvíme je žlutě, světle červeně, tmavě červeně, višně rubínově a lakujeme. U višně má býti na konci stopky malý lístek.

Okurky a melouny.

Modelujeme ze základního tvaru — silnějšího válečku. Prohyby promáčkáme prsty, ostřejší rýhy špachtlí. Malujeme žlutou a zelenou a lakujeme.

Řetkvička, mrkev, kedluben a celer.

Tvar těchto druhů zeleniny vymodelujeme ze základní kuličky. Listy nebo jen části natí vystříháme ze zeleného papíru, který vhodně pomačkáme a potom zatlačíme do modelu, když jsme byli naklížili místo, které v modelu má držeti. Pak dokončíme model rýhami u mrkve a celeru, kořínky i zbytky ořezaných listů u ostatních. Malujeme podle přírody, lakujeme jen řetkvičku, mrkev málo a kedluben.

Pór, česnek.

Při těchto druhích zeleniny zaválíme do hlavičky dva neb tři kousky motouzu, aby kousky volně vyčnívaly. Místo kořínků můžeme také zaválet do modelu svazeček nastříhaných kousků rezné nitě. Když je model pevně upraven a suchý, rozvineme vyčnívající kusy motouzu a dobře rozcupujeme špičkou nože. Volná jeho vlákna slepíme v plošku škrobem. Tak máme naznačeny spodní části listů u tohoto druhu zeleniny. Barvení je potom velmi snadné.

Zelí, kapusta, salát, karfiol.

Z papíroviny připravíme si vnitřní jádro z kuličky. Zelí nyní nožikem nařezáme jako listy a špachtlí zahneme ven. Naznačíme žebra a zelí je hotové. U kapusty a salátu podobně začneme, rovněž u karfiolu vymodelujeme jádro — květ. Ze zeleného papíru vystříháme a pomačkáme listy, buď je do vlhkého jádra z části zakližíme, neb po uschnutí modelu hustším kliehem navrch nalepíme. Příroda udává nám barvy. Abychom papírové listy ztuhlili, máčíme je po dohotovení celé věci do roztaveného vosku nebo parafinu. Ten na papír z části přilne a ztuhne dostatečně jinak měkký papír.

Velikonoční vajíčka.

Uválíme je z kuličky a uschlá vajíčka obarvíme bíle, malovaná jasnými barvami různých tónů.

Kraslice malujeme malým štětečkem přímo bez podkreslení, nejdříve pásy, potom výplně. Hotové výrobky můžeme lakovati.

Holubička.

Uhněteme vajíčko a do něho zatlačíme zvarhaněný papír s obou stran jako křídla a rovněž tak ocásek. Hlavu a krček vystříhneme z kreslicího papíru a zasadíme. Do hřbetu zarazíme drátěné očko pro závěs. (Viz: Holubička z výduňku.)

Pohádkový ptáček.

Uhněteme tělíčko, a pokud je měkké, zapícháme do něho pestré peří kohoutí a bažantí. Drobná peříčka na hlavičku a křídla nalepí se kliehem po uschnutí tělíčka. Místo oček zastrčíme do hlavičky černé, lesklé korálky.

Korbel.

Korbel můžeme modelovati velmi snadno z kuličky, kterou přetahujeme přes malík. Dno ovšem musí býti silnější, aby se korbelík tak snadno neskácel. Horní okraj nepatrně vyhneme ven a zasadíme drátěné ucho, papírovinou zesílené. Malujeme temně hnědě a lakujeme.

Korbel s víčkem.

Začneme jako obyčejný korbelík, ale do jedné stěny vmodelujeme kousek tkalounu hezky hluboko a kousek necháme vyčnívat. Z lepenky vystříhneme víčko, navrch přiklížíme tkaloun, celé navrchu naklížíme a z papíroviny vmodelujeme vršek víčka (obr. 2.). Z něho vyčnívá zaklížený kousek — zarážka — z lepenky nebo drátu. Ucho může býti z drátu nebo z pásku silnější lepenky. Malujeme hnědě, šedě, vnitřek temně, rovněž spodek víčka. Můžeme i povrch korbele různě zdobiti proužky, reliefsy atd.

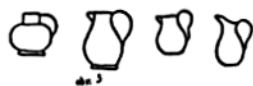

Porculánové hrnečky, konvičky atd.

Nádobí porculánové lze ovšem velmi snadno a poměrně lacino koupiti v hračkářském krámc. Má však nevýhodu proti kašírovanému, že se velmi snadno rozbíjí. Proto jsou mnozí loutkáři, kteří raději si hrají s kašírováním, aby měli předměty trvanlivější. Porculánové nádobí modelujeme jako korbele, omalujeme bíle, případně lakem emailovým, a třeba malujeme vzorem.

Džbánečky.

Různé druhy džbáneček uhněteme prsty (obr. 3.). Nahoře opatrně úzkou špachtlí vybíráme, aby bylo naznačeno, že je dutý. Pak z tvrdého drátu vyrobíme ucho, zesílíme je obalením papírovinou a vyčnívající konce zapícháme do těla džbánu. Ucho může býti oblé nebo sploštělé. Malujeme jednobarevně nebo se vzorem prostým nebo národním. Suché lakujeme.

Cínové nádobí starožitné.

Modelujeme je jako korbel s víčkem. Ucha uděláme z pásků lepenkových naklížených, které jsme zahruli ve tvar žadaný za vlhka a tak nechali zaschnout. Malujeme temně šedou, na niž pak slabě nanášíme bronz stříbrný nebo lépe aluminiovou. Můžeme i lakovati (obr. 4.).

Hrnce kamenné.

Kdo nechce si koupiti kamenné malé hrnečky, může si je rovněž vymodelovati z papíroviny. Jmenuji stále papírovinu, ale možno užít i jiných hmot. Jenže z jiného materiálu je nádobí právě tak křehké jako porculánové z obchodu koupené. Ucha hrnců z drátu obaleného papírovinou nebo z lepenky se musí ještě zaklíziti, aby byla pevnější. Malujeme obyčejně hnědě a lakujeme.

Emailové hrnce, kastroly atd.

Pás nakliženého papíru navineme na váleček. Pozor, aby pás na váleček se nepřilepil. Je proto nutno ovinouti jej dříve alespoň jednou novinami. Pevně přitahujeme nakližený papír a kostkou neb jiným hladkým předmětem přitiskujeme, aby se vrstvy dobře slepily. Navinutý papír ovineme pevně motouzem a uvážeme, aby kraj dobře se přilepil. Po uschnutí sejmemo motouz, stáhneme válec s podkladu a dostali jsme tak rouru, ze které nařežeme nízké kastroly, vyšší hrnce. Dna uděláme z lepenky zvlášť podle otvoru nádoby a vlepíme dovnitř. Uvnitř můžeme dno s oblinou slepiti nastříhaným páskem papíru neb plátna. Z lepenky vhodně zohýbané uděláme i ucha a hustším kliehem přilepíme. Hotové věci nutno malovati i lakovati.

Talíře, talířky, mísy a talíře na zeď.

Z kuličky papíroviny nebo jiného modelovacího materiálu promačkáváním vymodelujeme pěkné talíře. Jde to velmi snadno, zvláště je-li hmota dosti tuhá. Podlouhlé mísy začínáme z válečku. Suché práce malujeme bílou jako porculán, zdobíme případně proužkem barevným nebo i malbou. Tak také vyrobíme talíře na zeď nebo do police. Ušchlé malby lakujeme.

Nejlehčí výroba talířků a pod.

Tímto způsobem možno vyrobiti talíře a jiné nádoby, ale nesmí býti příliš hluboké. Tenkou šedou lepenku zastříh-

neme do příslušného tvaru a namočíme ji na 24 hodiny do vody. Když je úplně vláčná (poddajná), položíme ji na talíř, misku nebo sádrový kadlub (negativ) plakety, přiklepeme ji řádně kartáčem, až všude těsně přiléhá, a necháme ji úplně vyschnouti. Aby se kraje při schnutí nebortily, zatížíme je závažím nebo jinými vhodnými předměty. Po řádném vyschnutí natřeme model řídkým kličem a malujeme.

Podobně si můžeme zhotoviti i štíty, rytířská brnění a podobné.

Kašírování.

Kašírováním rozumíme výrobu modelů různých předmětů buď z látky nebo papíru.

Z látky kašírujeme tak, že hrubá látka (pytlovina) máčí se v řídké sádře a z té se modeluje. Klade se několik vrstev na sebe, aby docíleno bylo náležité pevnosti. Tento způsob však pro divadlo nevyhovuje, jelikož modely zhotovené touto technikou jsou velmi křehké a již nepatrným nárazem se otloukají.

Kašírování, jehož se užívá na všech divadlech velkých i malých, provádí se tak, že místo látky nalepuje se škrobem papír. Tento způsob je nepoměrně lepší, neboť modely takto vyrobené jsou pevné a pružné, čímž se tak snadno neotlukou. K práci nejvhodnějším papírem je zvláště k tomu účelu vyrobený papír šedý a řídký, který však jen stěží dostanete. Nám stačí výborně staré noviny. Pracujeme takto: připravíme si pšeničný škrob (nejlépe knihařský, šedý, ale i z mouky stačí). Vaří se tak, že ve studené vodě rozmícháme škrob na mléko. Zatím vaříme větší množství vody a do vařící nalejeme za stálého míchání ono mléko. Můžeme případně nechat přejíti var, míchající škrobem, aby se nepřipálil. Musíme si připraviti dosti hustý škrob. Příliš hustý škrob ředíme studenou vodou, kterou rozmícháme ve škrobu. Tím mažeme papír, který klademe na sebe a necháme provlhnouti a škrobem nasáknouti. Potom jím formujeme. Nejčastěji se model odleje do sádry a vyschlý odli-

tek přetřeme šelakem. Zaschlý šelak trochu namastíme, aby se kašírovaný model na formu nepřilepil. Máme-li formu z dílů a můžeme-li rukou dovnitř po spojení jich, svážeme je drátem a kašírujeme. Jinak pracujeme každý díl zvlášť a potom díly kličem slepíme v krajích.

Do formy vlepujeme papír po papíru, nejdříve největší prohlubeniny. První vrstva škrobí se jen na straně dovnitř, ne na straně k formě. Jednotlivé listky papíru větší i menší vlepujeme na sebe. Při kraji přehýbáme část přes kraj formy. Když je vrstva papíru dosti silná, necháme ji náležitě vyschnouti a potom z formy opatrně vyjmeme. Je-li někde chyba, můžeme škrobovaným papírem spraviti.

Na formu (stromy, sloupy a pod.) kašírujeme prostým nalepováním. Tím způsobem můžeme zformovati podle libosti a postup práce sledovati. Před malováním musí býti kašírovaný předmět úplně suchý, aby barvy se neměnily. Mohlo by se státi, kdybychom škrobili starým nebo zkysaným škrobem, že by barvy ztrácely nebo měnily barvu.

Do předmětů malých, jako láhve, korbele, hrnce, vázy, vlepieme ke dnu kousek olova na zatížení, aby se předmět snadno nepřekotil.

Kameny.

Potřebujeme-li kameny na jeviště, je nejlépe postavit tam kameny skutečné. Jsou však mnozí, kterým skutečný kámen na jevišti je příliš těžký, nebo si rádi hrají. Proto podávám tu náhražku kamenů. Třeba nějakou starou krabičku polepíme zmačkaným hnědým papírem po třech stranách tak, aby prohyby papíru činily dojem kamene. Když vše řádně zaschlo, náležitě přibarvíme podle toho, má-li to býti čedič nebo žula atd. Pískovec naznačíme tím, že kámen natřeme kličem a posypeme pískem. Písek přilepí se na papír a máme pískovcové kameny velmi vhodné. Posledně můžeme je napodobiti formováním papíroviny nebo jiného materiálu, třeba na duté kostře.

Pařezy.

Pařezy jsou nejvhodnější ze skutečných stromků. Uřízneme je nejlépe tam, kde se větve od těla rozbíhají, tedy s částmi větví a to místo je spodek, jako by se kořeny stromu do široka rozkládaly. Podle potřeby potom uřízneme délku, pro nás nejvýše 6 cm. Na kořeny můžeme případně nalepiti mech nebo lišejník pro zvýšení dojmu. Lze je však také modelovati a malovati. Tím způsobem můžeme si vyrobiti pařezy podle svého vkusu a libosti. Oba způsoby přípravy možno kombinovati. Pravý pařez může dostati mohutnější kořeny, když je nalepíme kličem na jeho boky z papíru — nakaširujeme — nebo nalepíme z papíroviny, náležitě připůsobíme a omalujeme.

Buben.

Připravíme si váleček dřevěný nebo jiný asi toho průměru, jaký má mít buben. Z jakéhokoliv ne příliš tuhého papíru přiřízneme si dosti dlouhý pás, který ovineme kolem válečku, označíme čarou, kde se spojuje první závit, sejmememe a zbytek naklížíme nebo naškrobíme. Pak ovineme alespoň jednou váleček novinami a nyní pás přesně po oblině navineme, až se počátek spojí s částí lepenou. Navijíme dále a dobře hladkým předmětem (kostkou) přehlazujeme, aby papír všude náležitě se přilepil. Nakonec ovineme oblinu motouzem po celé šířce, utáhneme a necháme zaschnouti. Když dobře zaschla, sejmememe motouz i oblinu s válce a vnějšek omalujeme (obr. 5.). Kdo chce skutečně šněrovati, tedy přidá šňůru teď tak, že ji v ohybech prostě na oblinu přišije. Potom z kreslicího papíru připravíme 2 kolečka podle obliny (obr. 6.), po jejich krajích přidáme zoubky, zahneme dovnitř, naklížíme a vlepíme do obliny kousek od kraje. Okraj uvnitř barvíme, případně přelepíme páskem papíru, přidáme propíchnutím šňůru na zavěšení bubnu a jsme hotovi.

obr. 6.

obr. 5.

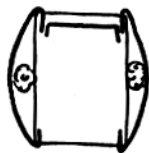
Malý bubínek (»troml« zvaný) má průměr o něco větší než výšku. Velký buben (turecký) má průměr více než dvojnásobnou výšku. Vysoký buben vojenský (z doby třicetileté války) má výšku víc než dvojnásobný průměr a nosil se zavěšený vpředu na pase vojáků bubeníků.

Obrubeň studně.

Okrouhlá kamenná obrubeň studně je velmi snadná. Přirůzneme dva stejně vysoké pásy tužšího papíru, jeden delší druhého. Menší svineme do oblíny válcové, budoucí otvor studně, a tam, kde konce leží přes sebe, sklízíme a do uschnutí převážeme. Při tom hledíme, aby otvor byl dosti veliký, aby jím loutka pohodlně prošla, neboť v některých hrách loutky ze studně vystupují nebo v nich mizejí. Druhý pás nyní svineme také tak, ale měříme s vnitřním, aby mezikruží mezi nimi vzniklé bylo alespoň půl druhého cm široké. Po slepení rovněž převážeme. Nejlépe se oblíny pracují, můžeme-li je navinouti na tak silné válce. K tomu se dobře hodí kuchyňské hrnečky emailované. Po uschnutí obou oblín obkreslíme je na papír a po obou stranách mezikruží necháme zoubky. Těmi slepíme k sobě obě oblíny. Zoubky mohou přijít navrch. Přes ně na vnějším povrchu nakašírujeme, t. j. z naškrobených pásků papíru nalepíme silnější obrubu. Malujeme ji šedě a černě, světla do žlutava, červenava.

Soudek.

Soudek kašírujeme docela pohodlně na váleček papírový o výšce soudku a šířce dna (obr. 7. v řezu). Na střed válečku nakašírujeme zmačkaný papír a přes přetahujeme další v páscích, až dostaneme pěknou a dosti silnou oblínu sudu. Kraje papíru kašírovacího vlepujeme dovnitř válečku. Tam také vlepíme nakonec dno. Když je suchý, malujeme klišovými barvami. Chceme-li mítí plastické obruče, uděláme je z tenké lepenky a nalepíme je na oblínu klišem.

Sloupy.

Plastické sloupy vyjímají se velmi pěkně na každém jevišti. Vyrábějí se pravidelně tříčtvrteční, ale pro loutkové divadlo můžeme užít i celých sloupů.

Tříčtvrteční sloupy vyrobíme takto. Vyřízneme z prkénka 2 kruhové deštičky. Ty spojíme latkami asi čtyřmi (obr. 8.) a podle potřeby dlouhými. Od krajní latky ovineme oblinu tužším papírem, který na latě přilepíme, případně přiklepneme hřebíčkem, jako se musí přiklepnouti kraj na podstavu. Není-li dosti dobře sloup zformován, upraví se nalepováním škrobovaných papírů jako u stromů.

Druhý způsob, ještě snazší, je sloup úplný. Vyrobíme jej navinutím nakliženého papíru na oblinu válce o žádaném průměru (viz kapitolu o bubnu). Pro malá jeviště jsou velmi vhodné papírové trubice, v nichž se posílají choulostivé časopisy neb obrazy. Pro větší můžeme upotřebiti pevných papírových rour, na nichž mají v obchodech natočené linoleum.

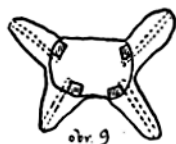
Sloupky se žlábkovaným dřikem stočíme z papíru, kterého se používá na balení věcí skleněných. Je na jedné straně hladký, na druhé zvlněný.

Hotové sloupy se malují podle potřeby. Na sloup takto vyrobený můžeme ze škrobovaného papíru nakašírovati jednoduché patky i hlavice prostým nalepováním a přelepením proškrobených papírů. Ozdobné hlavice kašírujeme jenom zhruba a jemné ozdoby namalujeme na tomto podkladě.

Kmeny stromů.

Kašírovaný kmen starého mohutného stromu se velmi pěkně vyjímá. Vyrobíme jej takto: z prkénka vyřízneme podstavec v tvaru kmene i s kořeny. Na tento podstavec přibijeme asi 4—5 latí kolmých, případně nahoru poněkud sbíhavých, a spojíme je nahoře latkami. Dole šikmo přibijeme latičky — základy a směr kořenů. Tuto dřevěnou formu po-

táhneme (viz obr. 9.) třeba kreslicím papírem, dole přes kořeny nastavíme a na hranu podstavy přiklížíme a přibijeme. Vzadu však je volný prostor, jehož můžeme použít i k uschování loutky, je-li kmen dosti široký. Nyní uvaříme si škrob dosti hustý a množství měkkého papíru, třeba no-

obr. 9

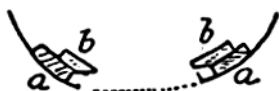
vin, neboť nemá každý po ruce papír t. zv. kaširovací. Namažeme jednotlivé listy a dáváme je na sebe na hromadu, aby papír náležitě provlhl. Po chvíli odtahujeme jednotlivé listy nebo i kusy a nalepujeme je na kmen. Záhyby kůry děláme ze zmačkanych kousků nebo pruhů, které přelep-

jeme opět rovnějšími kusy, aby nám tak vznikla struktura kůry stromů. Na některém místě nalepíme celý kotouč — pahýl větve, což působí velmi pěkně. Když kmen je náležitě upraven, necháme vyschnouti a potom omalujeme.

Při základní kostře můžeme odpojit i bočné kusy větví, kterým uděláme rovněž dřevěnou kostru a ostatek je stejný. Nejhorší práce bude při prvním potahu kostry u spojení větve s kmenem. Ale není-li spojení dost dobré, přelepením papírů se vše spraví.

Kmeny stromů rozvírací.

Kmen stromu nakaširujeme právě tak jako dříve, jen s tím rozdílem, že vprostřed kmene necháme místo asi 13 cm široké bez latí, u loutek do 50 cm asi 25 cm. Hned potom

umístíme dvě latě (obr. 1a).

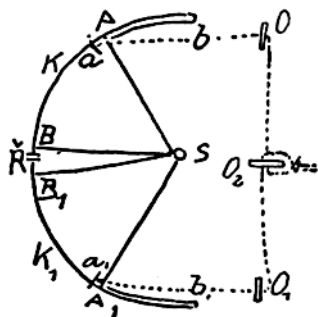
Onen pás kmene opatrně ostrým nožem vyřízneme a necháme dobře vyschnouti. Pak pořídíme si z latěk rámeček tak široký, jak je vzdálenost latí a. Zasuneme jej

mezi latky a na tyto latě nyní přibijeme latky b, které dovnitř přecházejí. Tuto hranu, kterou budou přechájeti, dříve hoblíkem trochu srazíme. Latky b přidržují volně vložený rámeček ve výkroji.

Tento rámeček potáhneme s vnější strany tenkou lepenkou, která se vyhne dopředu jako vnitřek vyříznuté části. Rámeček takto upravený můžeme vysunouti vzhůru a celý vyjmouti z kmene, takže vznikne otvor, jímž může loutka z kmene vystoupiti. Zadní část stromu zakryjeme temně hnědou volně splývající látkou nebo temně obarvenou lepenkou. Také vnitřek stromu obarvíme temně hnědě. Když vyříznutá část stromu vyschla, vsuneme rámeček do drážky a na něj nyní přilepíme po dlouhých stranách vyříznutou část kůry. Přečnívá-li rámeček pod kůru, můžeme ji čalounickými hřebíčky (modré hřebíčky s plochou hlavou) po délce přibít. To ovšem děje se až po vytažení rámečku z kmene. Část, která přečnívá mimo kůru, malujeme spolu s kmenem. Malujeme ji klišovými barvami hnědě nebo do šedava podle toho, jaký kmen máme, někde nanese mechu, lišejníky do světle šedomodra a pod. Malujeme i rámeček po stranách, aby nebylo viděti podložky, kdyby se vložená část kmene poněkud sesunula ke straně.

Máme-li spodek stromu jen z latí, takže uprostřed je otvor, můžeme loutku v něm stojící i zespodu osvětliti, chceme-li dosíci zvláštního efektu. Také lze po stranách za latě b namontovati s každé strany sufitovou žárovku, kterou si loutku ve stromě osvětlíme. Vedení pak klademe do propadla, nebo vyvedeme zadem.

Jiný způsob: strom musí se otvírati opět až nahoru. Pamatujme, aby opět horní otvor stromu zůstal pokud možno volný, abychom jím mohli provést vahadélko loutky, resp. pouze vodící drát s nitkami. Celá aparatura proto je v propadle. — Na otvor propadla umístíme náležitě velikou desku. (Pro loutky 25 cm asi 20 cm, pro 50 cm asi 35 cm).

Strom kaširujeme na kostru něco přes polovinu kruhu. Po uschnutí jej s kostry sejmem a rozřízneme uprostřed šikmo stavěným řezem. (Obr. 2. K, K1 poloviny kmene, Ř—řez.) Obě poloviny postavíme na prkénko, které jsme připravili a obkreslíme si na ně celý oblouk stromu. Při této rýze pak od poloviny každého oblouku prořízneme po obvodu čar asi $\frac{1}{2}$ cm široký otvor (a—b). Najdeme střed toho kruhu, jehož částí je oblina stromu (S). Na spodek obou polovin stromu uvnitř vlepíme a přibijeme s každé strany trojúhelníkové tenčí prkénko (ASB a A_1SB_1), kterému střední vrchol seřízneme a nahradíme zašroubovaným očkem, které musí ležeti právě před středem S. Tak se stane, že obě oka složí se na sebe. Mezi ně vložíme tak silnou vložku, jaká je jejich vzdálenost. Rovněž dole podložíme spodní oko, jak vysoko je nad zemí. Tyto vložky mohou být z oček kovových. Očky provlékneme hřebík s větší hlavou a zaklepeme jej do středu S. Tím je možno nyní obě poloviny kmene rozevřít. Nyní na straně pod jevištěm pod bodem A (A_1) v začátku rýhy zaklepeme do obou trojúhelníků hřebík, vespod z rýhy vyčnívající. K jeho hlavě uvážeme motouz. Ten provlékneme zespodu zašroubovaným očkem O (O_1), které umístíme rovně vzadu a dále uprostřed mezi nimi napříč zašroubovaným očkem O_2 . Tak vedou od A i A_1 motouzy skoro přesně pod výřezy v prkénku, obracejí se ke středu O_2 , projdou jím a končí svázané (když strom je sevřen) u toho oka uzlem a dále vedou do ruky loutkáře. Zatáhne-li za tyto konce motouzů, rozevírá se strom. Aby se mohl opět samočinně zavřít, upevníme vespod v místě, kde je nahoře bod Ř hřebík, do něhož vedeme k oběma hřebíčkům (pod A a A_1) buď gumu nebo spirální pera. Ta drží strom zavřený. Chceme-li strom rozevřít, musíme ovšem přemoci tah těchto gum (per), ale při zavírání kmene stačí pouze povolit motouz.

Zadní otevřenou část stromu musíme vykrytí, nejlépe černou látkou. Také strom musí být uvnitř temně vybarven. Látka v pozadí je proto, aby nebylo při rozevírání vidět

stromem dozadu do osvětlené části jeviště. Je-li oblina stromu opravdu pevně přidělána k trojúhelníkům ASB (A_1SB_1), je vždy dostatečně stabilní i pro loutky nad 50 cm. Pro lehčí pohyb bylo by možno pod trojúhelníky vyrýti po obvodu kruhu menšího než výřez rýhy, do nichž vsuneme před upevněním dílů ke středu ocelové kuličky, jakých se užívá do ložisek V tom případě také blíže středu umístíme po jedné kuličce, aby tato část dna byla ve vodorovné poloze, nebo podložíme náležitě očka v bodě S. Jinak by se zařízení těžce a špatně otevíralo. V této úpravě se však otevírá velmi tiše a snadno.

Hvězdářský dalekohled.

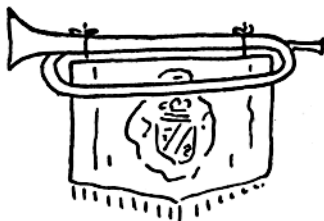
Pořídíme si dřevěný roubík na jednom konci tenčí a dosti dlouhý. Budeme ho potřebovati i na jiné rekvisity. Na ten nakaširujeme papírovou trubici dosti silnou. Když dosti zaskla, sejmem ji a ustříhneme konce pěkně do roviny a necháme vyschnouti. Připravíme si z lipového prkénka podstavec, vyříznutý do tvaru U se stojanem vhodně uspořádaným vespod. Suchou rouru omalujeme, něco nad polovinou (blíže silnému konci) šidlem neb svídkem provrtáme. Také stojan tak upravíme a protáhneme drátem. Tím je dalekohled upevněn. Není-li dobře vyvážen, vlepíme do lehčího konce kousky lepenky, aby bylo docíleno rovnováhy a aby chom mohli dalekohled nakláněti podle libosti. Podstavec však může býti řešen velmi různým způsobem, podle vkusu a potřeby.

Trubky.

Trubky jakékoliv nakaširujeme na dlouhý tenký roubík, jen na konci pak podle druhu trubky rozšíříme. Ještě za mokra celou rourku sejmem a stočíme pomalu do náležitého tvaru. V ohybech uvnitř se obyčejně trubka zvarhaní. Proto ihned kaširováním ji v těchto místech opravíme. Mechaniku trubek (klapky) uděláme ze stejně tlusté rourky kaširované neb již dříve připravené, kterou vlepíme na patřičná místa.

Trubky heroldské.

Pracujeme je právě tak, ale necháme je rovné. Také spodní otevření je mírnější. Když zaschly, uvážeme na ně papírcy se znakem šlechtickým, obyčejně toho pána, jemuž hrad náleží. Délka heroldských trubek bývá jako paže osob (loutky) a drží se uprostřed její délky.

Pozdější trubky heroldské byly právě tak dlouhé, ale měly dvojité točení. (Viz obr.) Ostatek je stejný.

Klarinet.

Provedeme jej jako heroldské trubky, ale bude tenčí, nemá náústku, nýbrž je na konci u úst s jedné strany zploštěn. Když zaschl, malujeme toto zploštění světle (dřevo), ostatek černě. Kraj dolní je méně rozšířený než u trubek předchozích a jeho okraj po doschnutí stříbříme. Klapky naznačíme také stříbřením, nebo připíchnutým stříbrným flitrem, u větších nástrojů připevníme drátkem »stříbrné« knoflíky místo klappek.

Flétna.

Tu uděláme buď z prutu, který řádně omalujeme a klapky postříbříme, nebo ji můžeme také nakaširovati na rovný prut nebo silnější drát. O klapkách platí totéž, co u klarinetu. Flétna může míti horní část, kterou se přikládá ke rtům také světle žlutou jako kostěnou, ale není to nutno.

Trubka z rohu.

Připravíme si dřevěný roubík do špičky se zužující. Obalíme jej jednou tenkým papírem a potom na něj kašírujeme další vrstvy, až je dosti silný. Nenecháme jej však uschnouti, nýbrž ještě za mokra jej s roubíku sejmem. Odstříhneme

konec a upravíme jej v nátrubek, t. j. nepatrně jej rozšíříme. Také široký konec rovně sestříhneme a vytáhneme v širší a ten vyhneme ven. Potom opatrně za stálého srovnávání stočíme trubku jako skutečný roh bývá do volné šroubovice a necháme uschnouti. Když je práce suchá, malujeme ji tak, že dělá dojem rohoviny, t. j. žlutavá míchá se s hnědou i černavou. Konce bronzujeme jako by byly opatřeny mosazným kováním. Hotový roh opatříme závěsem.

Okov.

Na dřevěný roubík (viz dalekohled hvězdářský) nakašírujeme dosti silný obal a polovlhký sejmeme. Nyní z tuhé lepenky vyřízneme kruh na dno. Kraj jeho naklížíme a vlepíme do tohoto kornoutu. Urovnáme a necháme uschnouti. Potom spodek odstříhneme, aby malý kousek obalu dno přečníval. Nahoře v žádané výši (3—4 cm) rovněž přistříhneme. Na dvou protilehlých místech pod okrajem asi $\frac{1}{2}$ cm propíchneme a vsadíme do otvorů drátěné oko, které zvenčí zahneme v kroužek, aby papír konec drátu neroztrhal. Okov malujeme okrem a sienou, modrošedou naznačíme obruče.

Škopíček.

Tak jako okov vyrobíme škopek, ale na silnějším konci roubíku, případně jej ještě zesílíme tím, že jej dříve ovineme novinami na potřebnou tloušťku. Ještě za vlhka nakašírovaný obal sejmeme a vlepíme dno. Když práce uschla, sestříhneme u dna. Výšku (2—3 cm) nejdříve tužkou naznačíme a na protějších místech nakreslíme ucha nepřiliš vysoká (1—1'5 cm) s kruhovým otvorem. Potom teprve sestříhneme tak, že ucha zůstanou se škopíčkem spojena. Otvory do nich vyvrtáme nebožítkem, ale opatrně. Možno je také probíjákem na kůže vyseknouti. Malujeme jako kov.

Putýnka.

Jako okov kašírujeme počátek putýnky. Za vlhka sejmeme a vlepíme oválné dno. Celou trubici potom podle tohoto

dna do oválu vyrovnáme a necháme vyschnouti. Po uschnutí naznačíme výšku (5 cm), u široké oblíny ucho (1—1'5 cm široké a 2—2'5 cm vysoké) a vystříhneme. Otvor nad polovinou ucha vyřízneme lupenkou. Je tvaru půlkruhového. Malujeme jako okov. Byla-li by příliš lehká, můžeme dno vyříznouti z prkénka, případně nalepiti dovnitř na dno kousek olova.

Vanička.

Roubík hodně zesílíme obalem papíru, aspoň na průměr 7 cm. Potom kaširujeme. Také za vlhka sejmem a vlepíme dno buď z prkénka nebo silné lepenky. Má tvar oválný. Suchou práci u dna sestříhneme, naznačíme výšku 3—4 cm a dvě ucha při největším zakřivení, vysoká 1'5—2 cm. Potom vystříhneme. Malujeme jako dřevo se železnými obručemi.

Sochy do parku.

Z obrázkového nějakého časopisu vybereme vhodné náměty a podlepíme je lepenkou dosti silnou. Když zaschly, vyřežeme sochy lupenkou a dole připojíme opěrku, třeba nožky z plechu podoby L s otvorem pro napínací hřebíček, jímž upevňujeme sochy na vhodné podstavce.

Máme-li dovedné ruce, můžeme vyrobiti skutečné sošky z papíroviny nebo modelovací hlíny. Nemusí býti ani příliš propracovány, ani není třeba dbáti přesných poměrů, zvláště jde-li o moderní sochu. Pro ztužení je dobře formovati sošky na kostru drátěnou. Mnohdy stačí silný drát tělem a končetinami, aby se nelámaly. Drát tělem zapouštíme do podstavce, kde se rozvede do plochy vodorovné, aby soška nabyla stability.

Kvetoucí keře jarní.

Jsou dobrou rekvizitou, kterou si velmi snadno pořídíme. Do podstavečku buď prkenného nebo ještě lépe z modelovací hlíny (kamnářské hlíny, jílu atd.), zasadíme pěkný rozvětvený kousek nějaké větvičky. Podstaveček je dosti těžký

a proto keř se tak snadno nezvratí. Po uschnutí podstavečku malujeme jej zeleně nebo naklížíme a posypeme zeleně zbarvenými pilinami. Můžeme i něco zeleného lýka do něho vsadit při zpracování jako větší travičku. Na větévky tenkým květinovým drátem uvážeme z bílého a růžového papíru vyrobené drobné kvítky. Kdo by chtěl býti velmi pečlivý, může tu a tam přidati rozvíjející se zelený lístek. Ale není to nutné, neboť takové drobnosti z hlediště zanikají.

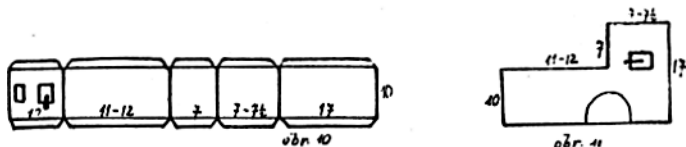
Květiny v kořenáči.

Z jakékoliv modelovací hlíny vymodelujeme malý kořenáč plný. Do něho zastrčíme kvetoucí květinku, kterou snadno zhotovíme tím, že na vhodně rozvětvenou suchou větévku navážeme papírové lístky a květy. Vážeme je tenkým květinovým drátkem. Ještě lépe je, jestliže vespod lístku drátek přilepíme páskem papíru. Vyčnívající konec drátku tvoří pevný závěs, který prostě okolo větévky omotáme. Tím způsobem můžeme dáti postavení listů i květů skutečně přírodní polohu.

Lístky i květy musí alespoň částečně tvarem i barvou odpovídati přírodě, zvláště jestliže ve škole se k této práci přimyká učení z reálií. Kořenáče možno vhodně vodovými barvami krycími omalovati, případně i lakovati.

Kamna kuchyňská.

Pracujeme-li z lepenky, použijeme měr podle obrázku. Při výrobě kamen ze dřeva však podle uvedených délek

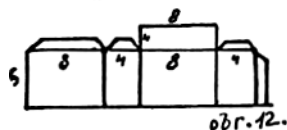

řežeme jen profily, spojky musí se přeměřovati. Z lepenky pracujeme takto: na silnější lepenku nakreslíme si profil

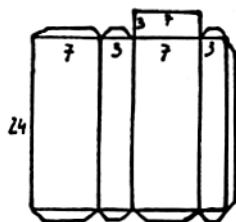
dvakrát a vyřežeme. Míry podle obrázku. Potom připravíme pás 10 cm široký se záložkami po stranách. Naň naměříme postupně délky uvedené v náčrtku a na konci odřízneme. V záložkách vystříhneme vruby a nařízneme po všech čarách, t. j. krajích i příčkách. Kraje nařízneme navrch, příčky však takto: za dílem 10 cm navrch, za dílem 11—12 cm vespod a potom opět dvakrát navrch. Pásem podle zářezů zohýbaným spojíme oba profily hustým kliehem. Když vše uschlo, malujeme. Můžeme také vyříznouti otvor dvířek a popelníku, případně i výklenku pod kamny, a ten vylepiti páskem, aby měl hloubku. Do kamen můžeme zavést i červenou žárovečku a potom světlo proniká vyříznutými otvory ve dvířkách i popelníkem, což pěkně působí.

Kamna pokojová.

Pracujeme z lepenky, která nemusí býti ani příliš silná. Na lepenku nakreslíme si rozvinutý spodek podle obr. 12, na němž naznačeny jsou rozměry. Vystříhneme neb vyřízneme, po čarách nařízneme, zahneme a slepíme. Podobně uděláme si vrchní díl podle obr. 13. Tento vršek

obráz. 12.

obráz. 13.

nalepíme na vrchní plochu spodku a omalujeme podle potřeby. Aby kamna pevněji stála, můžeme do spodního otvoru (u země) zaklížiti, případně přibíti prkénko 8×4 cm. Tím zatěžíme dostatečně velkou výšku kamen a také spodek se zpevní.

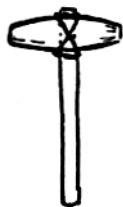
Kamna oblá.

Oblá kamna slepíme rovněž ze dvou dílů: širšího spodku a tenčího dílu horního. Díly ty budou však míti rozměry

závislé na století, ve kterém se hra koná. Kamna XVII. stol. mívala nožky, spodek byl vyšší, hořejšek nižší. Výška jejich by byla asi 25 cm. XVIII. stol. má spodek nižší, hořejšek jako XVI. stol., ale ozdobně zakončený. Oba druhy jsou většinou v barvě bílé, žlutavé s mnohými ozdobami. XIX. stol. má kamna vysoká, zprvu prolamovaná, později hladká s horním dílem hodně vysokým (30 cm).

Kamna oblá nejlépe kašírujeme na válec, a to nejdříve horní část. Když je suchá, můžeme ji před sejmutím ještě na sucho obalit papírem, a to vícekrát, a potom přes tento ovin kašírovati spodek. Po uschnutí vše sejmem, z lepenky vyřízneme či vystříhneme kruh podle spodku, nalepíme naň a navrch přilepíme horní část, které jsme také nahoře nalepili kruh lepenky. Podle potřeby se maluje, nejlépe hlínkovými barvami.

Staročeský mlat.

Ze špalku provrzaného uděláme kladivo (obr. 1.) zúžené na obou koncích. Nasadíme drždadlo tak, až vyčnívá na druhé straně a zaklížíme. Mlat namalujeme temně hnědě a modře jako kámen, potom křížem převážeme úzkým tkalounem jako šlachou.

Meče, kordy a šavle.

obr. 1

U mečů všimneme si nejprve dílů: 1. Čepel bývá rovná, více nebo méně přišpičatělá (meč a kord) nebo v oblouku zahnutá (šavle), většinou bez ozdob neb jen rytinami vyzdobená. 2. Jilec či rukojeť s hruškou (hlavicí) nebo bez ní, s příčným ramenem, ochranným listem (pásem) a košem. 3. Pochva či pouzdro se závěsem k upevnění na pás či bez něho.

K výrobě můžeme upotřebiti lupenkářského prkénka asi 0,5 cm silného, nejlépe javorového na čepele a jilec z jednoho kusu. Příčky děláme zvlášť. Velikost mečů řídí se velikostí loutek. Meče románské jsou kratší a širší, se špičkou zaokrouhlenou, meče gotické a pozdější jsou užší, delší, se špičkou ostrou. Díly na prkénko překreslíme, lupenkou vyřežeme a potom spilujeme: čepel nejdříve, na plocho, a to od jilce dolů k bodci klínovitě, ale souměrně k boční ose (budoucímu ostří), což se děje nejlépe pilníky ze skelného papíru. (Kousek prkénka polepeného skelným papírem.) Při tom mějme na paměti obě osy: ostří i žebro. Pak vypracuje se rukojeť buď okulacením hran na průřez kruhový nebo eliptický. Přeplátujeme příčku rovněž samostatně do-

*Sudlice 2 a partyzá-
ny 5 a 6.*

Ugrov boril

Oštep 3, halapartna?
a partyzána 8.

Útočná
bojá 4.

Topic 10.

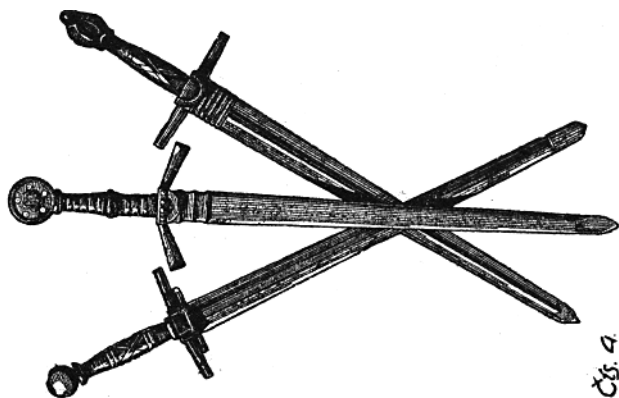
Uzdajemnost vyše.

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

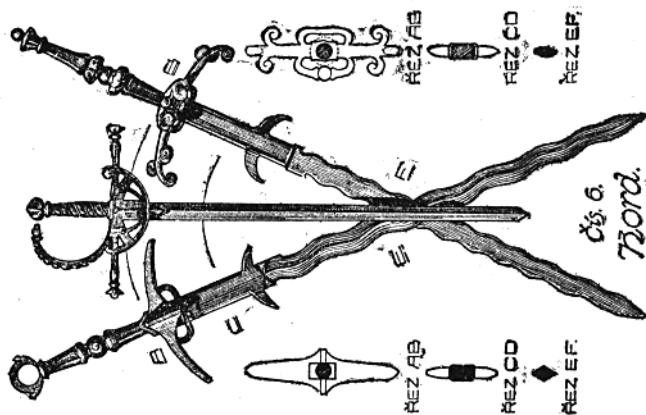
Uzájemnost vyžeb.
Dob. trobati.

Умощнѣ сеп 11.

Ms. A. 9. 1917

Čís. 4.

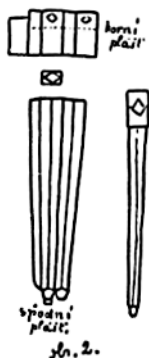

Čís. 5.
Hil.

končenou a po zaschnutí dokončíme práci. Malujeme podle potřeby, čepel vždy lakovou bronzí stříbrnou, kterou po řádném zaschnutí přehladíme plochou kostí, až zrnění bronzové zmizí.

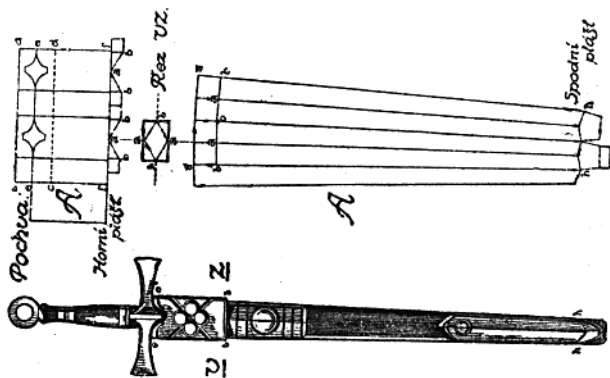
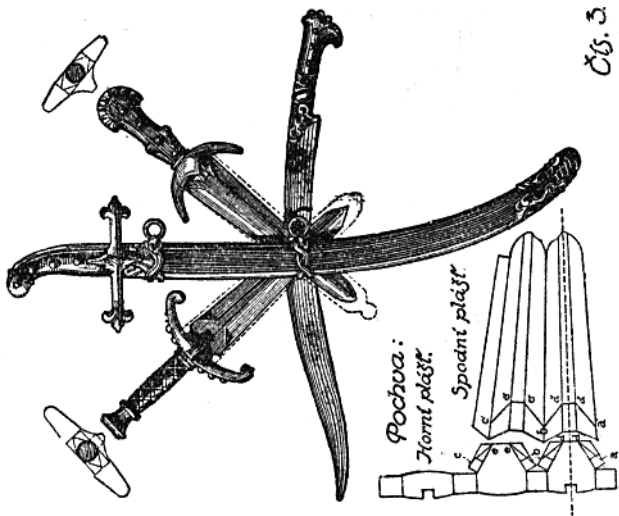
Druhý způsob výroby mečů je, že ze dřeva uděláme pouze jilec a příčku, čepel však ze silnějšího plechu lesklého vyřízneme lupenkou na kov nebo vystříháme nůžkami na plech, ale nahoře přidáme kousek do špičky seříznutý — trn — který po dohotovení prostě do jilce vrazíme. Při tomto formování čepele můžeme s jedné strany promáčknoti tvrdým předmětem žebro meče. Tím se zároveň ztuhne proti ohýbání. Takto dostaneme ještě věrnější imitace zbraní a kromě toho větší jejich váhy, resp. pádnosti.

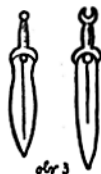
Pochvy jednoduché nebo nádherné zhotovíme velmi zdařile ze silnějšího kreslicího papíru. Nakreslíme si rozvinutý plášť pochvy na papír podle rysů meče. Pochva má spodní část a horní hlavici (obr. 2.). Vyřízneme a slepíme obě části a po zaschnutí spodní dlouhou část provlékneme dnem vrchní obdélné partie a zalepíme. Potom se zdobí a maluje. Montáž pouzder je ovšem nejsprávnější na hotovém již meči a na něm se nechá zaschnouti. K pasu se připevňují se zaraženými do nich meči pomocí ok k mosaznému drátu spletených a háčkem k zavěšení na pás opatřených. Doporučuje se vlípnouti do pochvy mečů (do jejich botky) kousek olova, aby i po vytažení meče podržely pochvy svislou polohu.

Třeba se v loutkové scéně detaily ztrácejí, má význam, když mládež ve škole naučí se vidět »historicky« věrně neb aspoň přibližně věrně — v miniatuře. O tom, že se tím povzbudí, aby si v museích všímala těchto a jiných věcí a viděla v nich minulý život ve vývoji, netřeba se rozpisovati; znalec dětské duše mně to potvrdí.

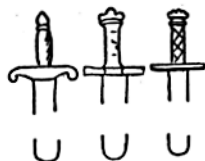
Dýka či tulich je vlastně meč v malém. Nemá nikdy koše.

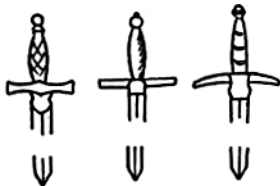
obr. 3

Doba nejstarší.

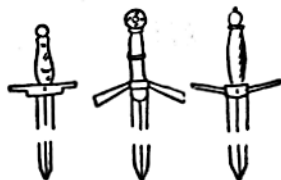
obr. 4

Románské.

obr. 5

Přechodní XII.—XIV. stol.

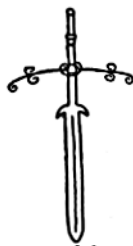
obr. 6

Gotické XIV.—XVI. stol.

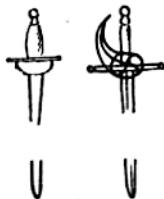
obr. 7

Rutník dvojruční
plamenný z XV. stol.

obr. 8

Dvouruční žařžoun
z XV. stol.

obr. 9

XVI. stol.

XVII. stol. Kordy.

obr. 10

Kord honosný.

obr. 11

Rapír.

obr. 12

XVII. stol.
30letá válka.

obr. 13

XVII. stol.
Kord rokokový.

obr. 14

obr. 15

obr. 16

Šavle turecká. Šavle z poč. XIX. Šavle z doby
stol. (pro drába) poslední.

Dýky.

obr. 17

obr. 18

obr. 19

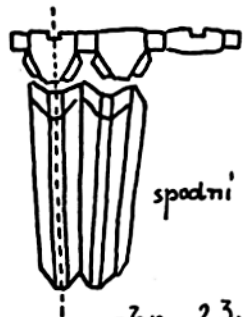
obr. 21

obr. 20

obr. 22

obr. 23.

horní
plášť

spodní plášť

Vyrobíme je jako meče a také tak zdobíme, spíše mohou býti ještě nádhernější. Rovněž pochvy. Obr. 17. dýky nejstarší, obr. 18. dýka z XV. stol., obr. 19. sluje plec a je ze XVI. stol., obr. 21. z konce téhož stol., obr. 20. sluje po-bočník či veruna, obr. 22. dýka soubornice, obě poslední ze XVI. a XVII. stol. Při pochvě spodní část — botku — nutno

vyříznouti z lupenkového prkénka, do špice pochvy vsunouti a zalepiti, když jsme jej dříve na kosočtverečnou formu přibrousili. Pochva může býti ukončena kuličkou, trojlístem nebo jiným ornamentálním motivem. Také nesmíme zapomenouti do jmenovaných vložek učiniti shora výřez pro špičku dýky.

Prapory.

Staré prapory vyzdobí dobře rytířskou nebo královskou síň, hradní chodbu a pod.

Připravíme dosti dlouhou žerď, obarvíme ji a zakončíme zdobnou špičkou ze dřeva nebo plechu. Prapor přistříhneme z barevné látky, necháme bez obruby a naň namalujeme buď znaky rytířské, nápis a pod. Dobře se maluje barvami anilínovými, podložíme-li pod látku ssavý papír. Také dobré jsou barevné tuše, olej, quache i tempéry. Suchý prapor jednou ovíneme kolem nakližené žerdi. Můžeme malými hřebíčky mosaznými opatrně přibíti. Prapor působí velmi efektně, stojí-li vždy poněkud šikmo do místnosti a má-li látku, která mnoho zkusila, že je potrhána. Velikosti mohou býti podle libosti a potřeby, neboť bývaly menší, ale i velmi dlouhé na žerdi krátké pro obě ruce. (Koncem XV. stol.)

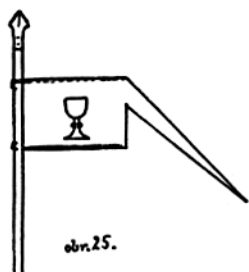
Středověké korouhve či praporce.

Připravíme si žerď, nejlépe z lipového dřeva, kterou zakončíme krátkou špičkou. Praporce můžeme udělati z papíru nebo z látky. Poněvadž praporec byl pevný, jen špička jeho vlála, můžeme voliti papír, který potom prostě přilepíme na žerď. Špičku vystříhneme z látky a přilepíme na horní roh praporce (obr. 24.). Látkový vystříhneme v celku, na horní hranu našijeme drát, který prorazíme žerdí, zahneme a zpět opatrně zaklepeme. Totéž uděláme dole. Praporce uděláme různé barvy a malujeme na ně znaky pánů, jichž byly původně majetkem. Vzory znaků podává obrázek na str. 174-6.

Husitský praporec.

Na žerd' zakončenou krátkou špičkou přilepíme praporec (obr. 25.) z černé látky, vystřižený podle obrázku, ve středu s červeným kalichem. Ten můžeme vyšítí, vystříhnouti z látky nebo papíru a nalepiti nebo našítí, konečně můžeme jej i malovati. Poněvadž praporec musí býti pevný, můžeme jej vyrobiti i z papíru. Je-li z látky, potom na horní i dolní hranu našijeme pevnější drát, který proražíme žerdí, zahneme a zarazíme zpět do dřeva. (Pozor na štípání žerdí.)

Rytířské znaky na výzdobu zdí.

K nezbytné výzdobě rytířských síní jsou rytířské znaky. Upravíme je jednoduše. Z lepenky vyřízneme štít (obr. 26.) s výkrojem. Ten může být pro levou výzdobu v levém kraji, pro pravou výzdobu v pravém kraji. Vzadu pak blíže výkroje (přilepíme) malé očko z tkalounu a přelepíme ještě

obr. 26

páskem papíru. V očku může býti malý kroužek. Tím jednostranným zavěšením má štít vždy šikmý směr. Na líci pak malujeme křehovými barvami znaky. Hleďme však, aby byly opravdu přesné a věrné. Proto podávám tuto řadu znaků čes. pánů staré doby:

	bílá
	červená
	modrá
	žlutá
	černá
	zlatá
	stříbrná

27

28

Č. 27. Páni z Dubé a z Lipého: černé větve křížem složené s pěti suky ve zlatém poli.

Č. 28. Chuchelští z Nestajova, Lažanští z Bukové a Stránovští z Čechtice: kus kola otluč. s loukotěmi v poli červeném.

29

30

Č. 29. Doupovští z Doupova a Budovcové z Budova: tři pruhy červené v poli bílém.

Č. 30. Klenovští z Klenové, Dohalští z Dohalic, Kosořští z Kosoře: šachovnice černo-zlatá.

31

32

Č. 31. Střízovičtí: modrý pruh v poli bílém. Po nich Pětipesští z Chýš.

Č. 32. Hodějovští z Hodějova: zlatý kapr v modrém štítě.

33

34

Č. 33. Páni ze Strážice: obrněná ruka držící nahý meč v poli červeném.

Č. 34. Páni z Choustníka: zlatý žebřík v modrém poli.

35

36

Č. 35. Rod Řísnických: bílá ruka s mečem ve štítě zlatém.

Č. 36. Páni z Lubna: rohatá sekyra stříbrná v poli červeném.

37

38

Č. 37. Rod Ostromířských z Rokytníka: sekera bradatice v poli zlatém.

Č. 38. Páni z Komárova: Uťatá noha obrněná v poli červeném.

39

40

Č. 39. Syrakovští z Pěrkova: v poli červeném půl prstenu a na něm střela ze zlata.

Č. 40. Páni z Kounic, Martinic a Talmberka: dvě lekna bílá v poli červeném.

41

42

Č. 41. Korkové z Korkyně: zlatá lodička lehká.

Č. 42. Sokolové z Mor a Ráječtí z Mírova: hák loďařský v poli červeném.

43

44

Č. 43. Bechyňové z Lažan: tři kapři stříbrní v poli modrém.

Č. 44. Bzencové z Markvartovic: kapr stříbrný v poli modrém.

Tesák.

Ve XIV. stol. i dříve užívalo se tesáku; byl to vlastně nůž různě dlouhý po jedné straně ostrý, více nebo méně zahnutý, největší délky ke kolenu. Měl malou příčku a obyčejnou rukojeť. Nosil se po boku v pochvě. Tvar rukojeti i ostří vyřízneme z jednoho kusu lipového prkénka, označíme, kam přelátujeme příčku a rukojeť zoblíme do oválného průřezu. Ostří nejdříve opatrně nožem nebo řezbářským dlátkem ztenčíme a skelným papírem dokončíme. Vyřízneme příčku, u ostří vyřízneme zářez, také takový zářez uděláme v příčce a oba díly sklížíme. Pochvu vystříháme podle tvaru tesáku z kreslicího papíru, po krajích slepíme pásky. Celou pochvu buď přelepíme ještě papírem, nebo jen malujeme.

obr. 45.

Vojenská dřeva.

Poněvadž všechna následující dřeva vojenská mají téměř stejné zpracování, popisujeme jejich společné vlastnosti a postup práce na tomto místě, abychom nemusili stejné věci opakovati při každé rekvizitě. Na dřevě či ratišti bylo nasaženo ostří. Dřevo je různě dlouhé, což uvedeno u každého druhu zvlášť. Tvar ostří vystříháme z lesklého plechu, ale násadec rozvineme (obr. 50.). Na ostří promáčkneme rýhu a nyní opatrně násadec zavineme přes dřevce, nebo ještě lépe silný drát neb hřebík, který máme utažený ve svěráku. Když stočíme násadec, můžeme ještě konce plechu sletovati. Dřevce bývala nahoře ozdobně okována neb vyřezávána. Takovou ozdobu můžeme i my na některých kusech provésti.

obr. 50

Oštěp či kopí.

Je dřevce s krátkým, širokým bodákem. Dlouhé dřevce měl oštěp, kratší kopí, zvláště ono, jímž se házelo. Kopí uděláme delší loutky, oštěp po ramena (20 cm) (obr. 55.).

Sudlice špičatá.

Nejobyčejnější tvar různých sudlic, jak se nazývaly u nás zbraně všech podobných tvarů, je dlouhý ostrý nůž po obou stranách broušený, nad násadcem půlměsícovitě se na obě strany rozšiřujícím. Po vystříhnutí promáčkne se středem nože rýhu, která nůž také dostatečně ztuhne. Dřevce bude dlouhé alespoň 25 cm, nůž okrouhle 5 cm. (Obr. 49.)

Sudlice vlašská či hák.

Dlouhý úzký nůž se žlábkem a dvěma háky po stranách, dolů zahnutými. Sudlicí strhl se jezdec s koně. Háky mohou mít rovněž žlábek. Nůž uděláme asi 4 cm dlouhý, dřevce 25 cm (obr. 51.).

obr. 55

obr. 49.

obr. 51

obr. 54

Oštěp či kopí.

Sudlice špičatá.

Sudlice vlašská či hák.

Kopí sudlicové

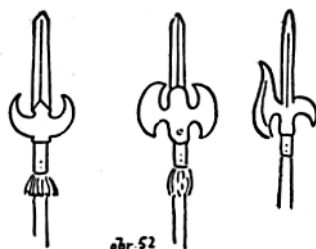
Kopí sudlicové.

Dlouhý úzký nůž se žlábkem má po jedné straně několik špičatých zubů, po druhé straně rozšiřuje se v mělký půlměsíc, který je ostrý. Celý kus, dlouhý asi 5 cm, může mít i poněkud jiný tvar. Ratiště 22 cm (obr. 54.).

Partisana.

Její vlast jsou země románské. Je to dlouhý nůž se žlábkem, který má při dolejší konci dva háky nebo sekery buď vzhůru

nebo dolů točené. Také měla háky vodorovně položené. Čechové jí říkali sudlice s ušima. Bývaly velmi často zdobeny pod kováním trápci. Rovněž sekery i háky bývaly často zdobeny různými zářezy. Kování je 4 cm dlouhé, ratiště 25 cm. Viz obrázky na straně 167 (obr. 52.).

Halapartna.

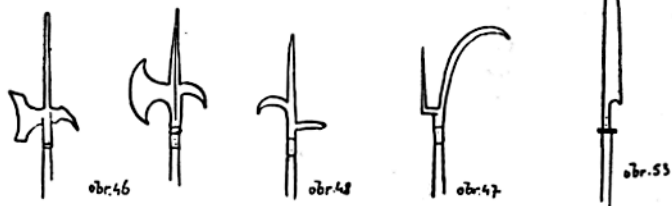
Jí rozumíme spojení nože se sekerou. Název zobecněl teprve v XVI. stol. Před tím říkali jí také sudlice. Dlouhý nůž má dole na jedné straně hák, na druhé sekeru. Hák směřoval obyčejně dolů, sekera, mnohdy velmi ozdobná, byla půlměsícovitě vykrojena neb vystupovala obloukovitě. Délka celé halapartny je 4 cm, ratiště asi 20 cm. Viz obrázky na straně 167 (obr. 46.).

Kostna.

Úzký dlouhý nůž se žlábkem má po jedné straně hrot, po druhé hák. Je délky 3—4 cm ale i víc na ratišti 25 cm. (Obr. 48.)

Útočný srp.

Rovný dlouhý nůž velmi úzký ostře v úhlu přisedá na dlouhý hák se žlábkem. Hák může býti zahnut i dolů a strhával se jím nepřítel s koně. Délka kování 5 cm, ratiště 20—25 cm. (Obr. 47.)

Halapartna.

Kostna.

Útočný srp.

Kosa útočná.

Kosa útočná.

5 cm dlouhý nůž po jedné straně širší a ostrý, nasazen je na 23 cm dlouhém ratišti. Byla to zbraň bodná i sečná. (Obr. 53.)

Palcát.

Na dřevě krátkém (5—7 cm) nasazen je kovaný palcát. Měl zvláště za husitství velikou řadu podob. Byla to na příklad dřevěná palice pobitá hřeby (obr. 67.) nebo pásy železa, nebo byl na způsob trdlice nebo kvedlačky železem okovaný (obr. 56.).

Palicovitý uděláme snadno tím, že na dřevo nasadíme větší dřevěnou kuličku. Do ní můžeme zarazit hřeby, třeba čalounické ozdobné. Jiný palcát, rovněž z koule dřevěné nasazené vyrobíme tak, že nožem vyřežeme zářezy jako na kvedlačce, aby nám zůstalo 6—8 žebër, která se na barvu kovu omalují. Podobně můžeme delší palcáty udělati zářezy ve střední části špulky po nitích,

kterou vhodně vyřežeme. Slepíme uříznuté kraje špulky rovnými širokými plochami k sobě, máme základ pěkného palcátu. Z velkých špulek po nitích upotřebíme slepených krajů i středních částí k vyřezání pěkných palcátů různých tvarů.

Biják.

Je to koule okovaná pásy železa, visící na řetěze. Dřevo je kratší (10—15 cm), nahoře nejlépe koženým očkem opatřené, které po stranách nalepíme a přiklepeme. Řetízek je starý, třeba od kuchyňských hodin, bijáková koule větší dřevěný korál, jehož středem provlékli jsme řetěz a do U zahnutým drátkem zaklepli do koule. Do otvoru koule můžeme případně zaklepnouti kousek olova, aby byla těžší.

Hvězda.

Dřevce i koule jako u bijáku. Kouli však pobijeme opatrně hřebíky, jimž odštípíme hlavičky. Pozor však na kouli, aby nepraskla.

obr. 57

Cep.

Dřevce asi 15 cm, nahore s koženým okem. Spojeno je krátkým řetízkem nebo okem koženým s dřevem cepu. To je ze silnějšího kusu dřeva oblého 3—5 cm dl. Může býti jen zaoblono na koncích nebo ke krajům se poněkud zužuje. Jeden druh vyrobíme tak, že zabijeme dvakrát po 4—6 hřebech do dřeva a jeden do jeho konce. Druhý druh má konce okované, ve špiči hřeb a dva kruhy hřebů v těle, třetí je u samého dolního konce.

obr. 59

obr. 60

Řemdih.

Na 20 cm dlouhé dřevo nasadíme větší, poněkud podlouhlý korál a dřevce necháme kousek na druhém konci přechřívati. Do toho vrazíme dosti dlouhý hřebík bez hlavičky. Do středu oblíny zaklepeme 8 nebo i více delších hřebíků a naznačíme u obou krajů kování. Řemdih lze také vyřezati z jednoho kusu silnějšího dřeva nebo z větévky, která má pěkný věnec odbočujících větví (smrk), ale práce je těžší a zdlouhavější. Také pod hřebíkem snadno praská.

obr. 61

Proštípí.

Proštípí není zbraní, nýbrž schránkou na hostii; bez něho si Žižkovy voje nedovedeme představit. Vyrobit je takto. Použijeme vhodné papírové krabičky od léků nevelkého průměru, kterou sestříháme na výšku 1'5—2 cm. Do jejího středu zapustíme bílé kolečko — hostii, nasazenou do půlměsíčku vystříhnutého ze dvou kousků šedé

lepenky a v dolním kraji hostie slepených. Potom z obou stran zasklíme gelatinou nebo slídou a kraje oblepíme. Zlaté paprsky vyřezeme z mosazného plechu s otvorem ve středu, aby do něho těsně zapadla schránka. Můžeme udělati paprsky také z lepenky a pozlatiti. Do proštípnutého dřevce 20 cm dlouhého zapustíme schránku jedním paprskem a případně přitáhneme květinovým drátkem.

Kopí pro jezdce.

Dřevce je velmi dlouhé s malou špičkou na konci. Uděláme je z lipového kousku asi 30 cm dlouhého tak, že jej zkulatíme a ztenčíme u špičky více než u držadla. Za držadlo použijeme vhodně uříznutých krajů cívky po nitích nebo dřevěných knoflíků. Přední naklížíme 5 cm od konce dřevce, zadní o 1'5 cm zpět. Špička může být rovněž ze dřeva a udělána přímo při kulacení dřevce nebo nasadíme plechovou. (Viz oštěp.) Je-li špička dřevěná, bronzuje ji, dřevce omalujeme. Bývala i barevná, spirálovitě zdobená pásy barevnými podle heraldických barev toho pána, kterému náležela. Mnohdy pod špičkou byl malý praporek rovněž heraldických barev.

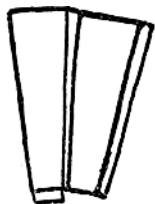

Luk.

Luk pro loutky je pouze kusem rekvisitním, kterého nelze použít na jevišti a proto bude maskován. Děláme jej z tvrdšího drátu, jehož konce poněkud ohneme zpět. Tětiva je z provázku, případně staré struny. Také může být luk z prutu nebo rákosky, které na plocho seřízíme. Velikost luku řídí se dobou. Prohnutí lučiště není nikdy veliké. Ve středu jeho bývá místo obtočené, což označíme barvou neb skutečně obtáčíme nití.

Toulec a šípy.

Z tužšího papíru vyřízneme plášť toulce podle obrázku. Délka jeho je asi 3 cm, šířka 5—8 mm. Když jsme toulec slepili, při-

obr 69

lepíme při horním kraji úzký tkaloun dosti dlouhý, aby každý konec dosahoval křížem na rameno loutky, je-li toulec zavěšen u boku. Můžeme také tkalounem toulec ovinouti. Potom pestře omalujeme. Do toulce zasuneme několik šípů vyrobených ze špejlí. Špičky nebude viděti, pouze pírka, která uděláme tak, že konec špejle rozštípneme, vsuneme třeba barevný papír, aby po obou stranách vyčníval a rovnoběžně se špejlí sestříhneme. Šípů budou vyčnívati asi 1 cm z toulce.

Kuše — samostříl.

Z lipového prkénka vyřízneme tvar jako pušku, dlouhý asi 5 cm. $\frac{1}{2}$ cm od horního konce provrtáme a nasadíme drátěné lučiště, které jsme dříve připravili. Tam, kde bude spoušť, rovněž provrtáme a pevně vsadíme kousek drátu nebo hřebíček. To bude spoušť. Konce lučiště klíšťkami zahneme a spojíme tetivou, jdoucí po vrchní hraně pažby. Na této hraně naznačí se černé zářez pro šíp. Celé dřevo se moří nebo barví hnědě. Můžeme přidati i řemen na nošení.

obr. 70.

Puška.

obr. 64

Délka pušky závisí na jakosti zbraně a době, ve které hraje. Tvar však je téměř stále týž a proto stačí, vyrobíme-li si jeden tvar pušek. Děláme je celé dřevěné a hlaveň postříbříme. Můžeme však vyříznouti pušky bez hlavně a potom z tvrdého drátu dosti silného udělati hlaveň. Dole malý kousek drátu zahneme do pravého úhlu a se stran spilujeme, aby dobře do dřeva se zaklepl a dřevo neprasklo. Na horním konci zachytíme hlaveň květinovým drátem, na který navlékneme řemen na nošení. Do pažby řemen zaklep-

neme tenkým hřebíčkem. Spoušť uděláme z drátu nebo hřebíčku, rovněž ochranný pásek.

Mušket.

Byla to těžká puška XVII. stol., která sahala až po ramena. Délku její uděláme 15—17 cm. Vyřízneme ji z $\frac{1}{2}$ cm prkénka, kraje opracujeme. Namalujeme ji hnědě a hlaveň postříbříme. Nakonec z hřebíčku přizpůsobíme spoušť a z lesklého drátu, ohnutého dvakrát, uděláme ochranný pásek nad spouští.

K mušketě patřila vidlice. Do jednoho konce prutu 15 cm dlouhého zarazíme dva kousky drátu, které jsme dříve náležitě zohýbali. Takto ohnutý drát zarazíme tím způsobem, že jej blíže konce, který chceme zarážeti, sevřeme pevně plochými klíšťkami a vtlačíme konec do dřeva. Tím způsobem možno i na klíšťky mírně kladívkem klepnouti, aniž tvar drátu poškodíme.

obr. 63

Pistol.

Rozumíme jí krátkou palnou zbraní, jejíž délka, zakřivení pažby (rukojeti) i forma měnila se v různých dobách. Obr. 65. značí tvar ze XVII. stol. Vyřežeme ji z lipového prkénka a opracujeme pilníčky a skelným papírem. Potom omalujeme pažbu hnědě, hlaveň stříbrným bronzem, jestliže jsme ji neudělali jako u pušky z drátu. Spoušť a ochranný štítek uděláme z drátu. Rukojeť můžeme také bronzem stříbrným nebo zlatým vhodně omalovati, jako by byla vykládána. Drahocenné takové zbraně mívaly bohatě vykládané pažby stříbrem, zlatem i perletí.

obr. 65.

Čakan.

Chodský čakan vyrobíme z lipového prkénka. Vyřízneme si nejprve sekerku se zobcem. Sekerku pilníkem sbrousíme v tupé ostří, zobec opracujeme velmi pozorně do tvaru hranatého. Tam, kde sekerka nasazena je na hůl, provrtáme centrálním vrtáčkem

obr. 66

otvor. Hůl vyřízneme po dřevě z lipového prkénka. Nahoře bude tak široká, aby se vešla loutce do ruky a bude míti eliptický průřez. Dolů ke špičce se hůl zúžuje a zkulacuje. Když je hotova, seřežeme nahoře kousek tak, aby se dal nasadit do otvoru v sekerce. Tam se zaklíží, případně opatrně zanýtkuje. Sekerku se zobcem a dlouhý bodec dole malujeme jako kov — třeba tekutým hliníkem, hůl můžeme ořechovým mořidlem. Můžeme pro ozdobu naznačiti i barvou okování ozdobnými hřeby na holi.

Štít.

Štíty původní mívaly kruhovou podobu a držely se na levé paži. Bývaly ze dřeva potaženého koží, pobitého plechy různých tvarů, později byly z bronzového plechu s kuželovou terčí. Vrchol býval zdoben rozetou (u Peršanů). Národové klasičtí mívali štíty pěkně zdobené tepáním, tlačáním, kruhové a silně vypuklé. V době stěhování národů převládaly štíty dřevěné, koženými pásy kryté a pobité hřeby. Staří Germáni užívali štítů čtyřhranných. Teprve středověk rytířský dal štítu jeho trojúhelníkovou formu, učiniv jej podstatnou částí rytířské výbroje tím, že znaky rodové upevňovaly se na jeho čelnou plochu.

Štíty kruhové vyrobíme dvojím způsobem: nejsnadnější je kašírování. K tomu jako forma dobře se hodí miska ke kreslení s kulovitou prohlubní. Do ní vlepujeme proškrobený papír

obr. 71.

vrstvu za vrstvou, aby částečně přechýlval (obr. 71. v průřezu). Tuto část přehýbáme ven. Když je vrstva dosti silná, vlepíme

obr. 72.

dva pásy tkalounu nebo tenké lepenky a ještě přelepíme. Necháme uschnouti a potom teprve vyjmeme. Je-li povrch někde pokažen, spravíme kašírováním. Tak můžeme na povrch nakaširovati i ozdoby, profily atd. Přebývající kraj se odstříhne a štít se maluje.

Hodně vypouklé štíty řecké děláme také tak, jenže použijeme za formu misky hluboké.

Druhý způsob je profilování štítů ze dřeva lipového. Pro méně vypouklé štíty stačí uspořádání podle obr. 72. Vyřízneme kroužek o průměru asi 4—5 cm a druhý 6—7 cm. V něm vyřízneme otvor 3—4 cm, takže vznikne prsten. Ten nalepíme kličem na první kroužek, zatězkáme a necháme dobře zaschnouti. Potom nožem seřezeme hrany, abychom nahrubo štít zformovali. Ostatek doděláme pilníkem a skelným papírem. Přilepíme poutka a můžeme zdobiti. Hluboké štíty můžeme udělati z několika vrstev podle toho, jak je silné prkénko a jak má býti štít vypuklý.

Přilby.

Na dřevěnou formu přihladíme navlhčený tenký, avšak pevný papír, opatrně, aby se neroztrhl, a ovážeme jej nitkou (obr. 75.). Papír musí býti ke středu od krajů nastříhán. Na vnější straně jej naškrobíme, aby díly přes sebe ležící se slepily. Když podklad poněkud zaschl, nit sejmeme a nalepíme pásek (obr. 76.) z kreslicího papíru. Potom kašírujeme

75

76

77

78

přes, až máme dosti silnou vrstvu a žádaný tvar. Hotovou práci necháme zaschnouti, sejmeme s formy a přebytečný papír odstříháme. Rozvíracími knoflíky můžeme připojit i hledí (obr. 77.).

Podobně pracujeme i jiné přilby podle tvaru. Na základní formu nakašírujeme kraj odstávací nebo temeno do špičky s otvorem pro peří a pod. Je to práce zajímavá a vděčná. Na téže dřevěné formě hlavy kašírováním možno vyrobti všechny druhy přilb podle historických obrázků, kterých nepodáváme, neboť každý je dovede v naší hojné literatuře najíti.

Pavéza.

Velikost její je mezi 15—20 cm. Vyrobité je ze dřeva lipo-
vého, ale v nejhorším případě stačí i hodně silná lepenka. Na
tvar štítu středem nalepíme žebro, na ně nahoře z několika
dílků zprvu hrubě přiznutý nosec (obr. 73.). Když vše řádně

Štít panský.

zaschlo, zformujeme nosec a za-
oblíme hrany pilníkem a skel-
ným papírem. Dřevo klademe
vždy po vlákně (po letech,) ne-
boť jinak bychom si práci značně
ztížili. Na rub nalepíme poutko
pro paži a držadlo pro ruku a
plochu tuto obarvíme na způ-
sob kůže. Líc malujeme jakou-

Štít husitský.

koli technikou. Při tom může býti vzat zřetel k heraldickému
členění znaku a k heraldickým barvám.

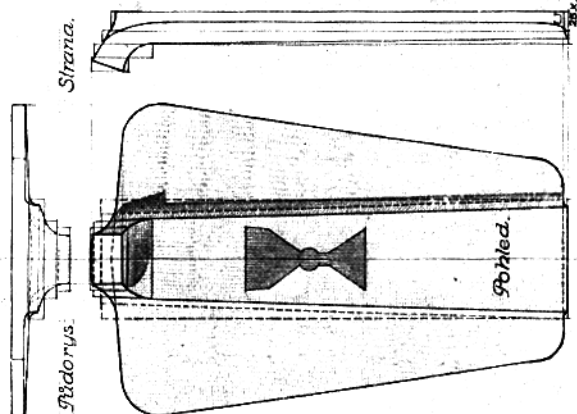
Štít husitský má ve středu rudý kalich a při obvodu buď
hřeby bronzové nebo případný nápis, kdežto štít rytířský
(panský) má místo kalichu znak a v obrubě střídají se hřeby
různé velikosti, případně vysázené kameny. Viz přílohu.

Brnění.

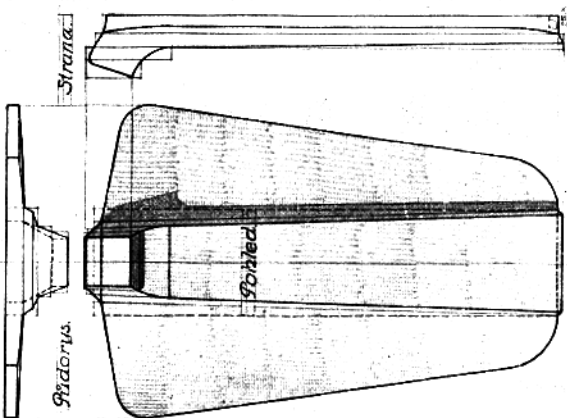
Krunýře i ostatní pláty zhotovujeme buď slepováním dílů
jako když se stříhá na šaty, nebo kašírováním.

Podle prvního způsobu pracujeme takto: změříme na loutce
od krku středem prsou s náležitým vyklenutím budoucího hře-
benu krunýře až po pás šířku ramenou, prsou a boků. Potom
z tenčí lepenky vystříháme dvě půlky krunýře podle obrázku.
Začnu u D. Tato čára nesmí býti příliš prohnuta (vyklenutí asi
1 cm) D — délka od krku k pasu, R — poloviční šíře ramen,
K — čtvrtina obvodu krku, P — poloviční šíře prsou, O —
délka od horního středu ramen do podpaží, L — od podpaží
k boku, B — poloviční šíře loutky v bocích. Pamatujme, že ke
všem délkám přidáváme. Obě poloviny se středem přelepí pás-
kem papíru nebo plátna a zkoušejí se. Pak můžeme podle
původního nákresu stříhu pracovati dále. Zadní díl pracuje se

Štit husitský.

Štit rytířský.

podobně, ale z jednoho kusu, neboť bude rovný. Oba kusy svazují se na ramenou a pod pažemi nitkami nebo úzkým tkalounem, který vlepíme dovnitř krunýře. Tak se postupuje i u kusů na stehna a holeně, případně i na paže.

Kašírováním se pracuje takto: z libovolné modelovací hmoty vymodelujeme tělo loutky v brnění. Toto tělíčko rozdělíme plechy přes ramena a boky a odlejíme do sádry (mastiti model). Pozor na výkroj u ramen! Do formy takto vzniklé kašírujeme (viz kašírování) z papíru škrobovaného. Když vyschl, vyjmeme, začistíme na hranách a vlepíme tkalouny. Podobně i zadní díl.

Krunýře barvíme tekutým lakem hliníkovým. Tepání můžeme značiti tmavou barvou.

79.

Zhotovujeme-li lustry pro loutkové divadlo, používáme pravidelně žárovek malých 3'5 V, jakých se užívá do kapesních svítilen. Jen u divadel větších použije se někdy žárovek Mignon, ale o tom se nezmiňujeme z toho důvodu, že při sestavování větších rekvizit každý pozná, kterého druhu musí použít.

Ve větších závodech elektrotechnických dostaneme ke koupi, čeho pro elektrické zařízení potřebujeme: žárovečky, objímky, svíčkové žárovky malé i větší, špendlíkové žárovky, šňůry i vodičí drát.

Tam, kde jsou udány rozměry, platí pro divadlo s loutkami 25 cm. Jinak u prací zde navržených není třeba rozměrů udávat, neboť každý podle své libosti může si jednotlivé kusy zhotoviti ve velikosti libovolné. Jest to pouze návodem, jak si můžeme takový kus rekvizity zhotoviti, ale není předepsáno, že vše musí vypadati tak, jak navrhuji.

O tom, jak se zapojují žárovky, bylo již v Loutkáři pojednáno na několika místech, a proto odkazuji čtenáře na článek Ing. Vl. Hankeho: »Používání malých žárovek o nízkém napětí na loutkové scéně« v Loutkáři roč. XI. str. 83—84, 169—173.

Přívod proudu k těmto světelným tělesům děje se buď z kapesních baterií nebo z proudové sítě předřazením žárovkového odporu, transformátorku (při proudu střídavém) nebo z akumulátoru. O tom více pojednává inž. Jar. Berounský v článku: »Několik úvah o vhodném a praktickém osvětlení loutkových divadel«. Loutkář roč. V. str. 12—13, 31—33, 54—56, 69—70, 91—92, 109.

Jednoduchá lampa se stínítkem.

Na střed kotouče lepenkového o průměru 6—8 cm připevníme s jedné strany objímku na žárovku, s druhé očko. Šňůru pevně

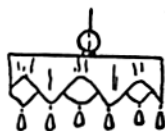

upevníme k objímce a přes očko uzlem. Na ní lampa zároveň visí. Stínítko vespod omalujeme bíle, navrch zeleně. Na okraj našijeme skleněné korále. (Obr. 1.)

Bohatší lampa.

Začneme jako dříve, ale přes stínítko přehodíme čtvercový šáteček, jehož velikost, tvar a zdobení upraví si každý podle svého vkusu. Rohy můžeme zatěžkati našitím skleněné slzičky. (Obr. 2.)

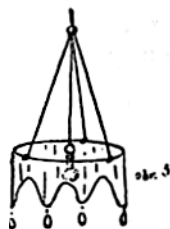
Jinou obměnou je našití pruhu jemné látky kolem stínítka. Jeho dolní okraj může být hladký s korálky nebo bez nich, cípatý a jinak zdobený.

Velmi pěkně se vyjímají látky malované.

Jiný druh.

Na drátěný kruh o průměru 6—9 cm našijeme zdobený pás látky libovolně na spodním okraji zakončený, buď hladký nebo v záhybech. Před našitím na kruh nutno jej potáhnouti tkalounem, jako se dělá u velkých stínítek. Kruh rozdělíme na tři díly a na každém našijeme ozdobnou šňůru dlouhou asi 12—16 cm. Tyto tři spojíme v uzel a jím provlékneme šňůru se žárovkou, která volně ve středu kruhového stínítka visí.

Tyto lampy mohou mít celou řadu obměn, na něž jistě při práci každý přijde a i bez návodu je sestaví.

Úprava petrolejové lampy na stůl.

U mnohých loutkářů jsem viděl na stole lampu, která měla svítit, ale nesvítla, třeba byl večer a interiér byl jako lampou osvětlen. Této chybě lze velmi lehce odpomoci. Takové stolní lampy petrolejové, které koupíme u různých obchodníků hračkami, přizpůsobíme pro žárovku tak, že je opatrně středem

provrtáme a zapustíme malou »špendlíkovou« bílou žárovečku. Šňůru vedeme podstavcem lampy, při jejímž kraji vypilovali jsme zářez, aby šňůra mohla býti z lampy vyvedena. Je-li lampa z vyfukovaného skla, uděláme otvor poněmáhlu silně rozpáleným drátem, neboť sklo vyfouknuté je velmi tenké a snadno se prohřeje, změkne a promáčkne.

Lampa do sklepení, žaláře atd.

Velmi pěkně působí lampa v žaláři, sklepení, hradní místnosti atd., která podle potřeby může i svítiti. Zřízení její nestojí ani mnoho peněz ani námahy.

Připravíme si latku o síle $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$ cm ze dřeva, které se snadno neláme, nejlépe z lípy. Z ní přiřízneme 4 díly 2 cm a 4 díly 3'5 cm. Kratší položíme do čtverce přes sebe (obr. 4.), označíme tam, kde se díly v rozích křížují, a do poloviny síly dřeva zařízneme (obr. 4a). Když díly s výřezy složíme na sebe, musí vzniknouti čtvereček na povrchu hladký, kde žádný díl nepřechází. Stalo-li se tak, srovná se nožem v zářezu. Potom díly slepíme. Totéž udělá se s díly 3'5 cm. Tak vznikly dva čtvercové rámečky. Přiřízneme si ještě 4 díly 2'5 cm. Těmi spojí se v rozích oba čtverce (obr. 5.). Nejdříve složím bez lepení, přiříznou na řezích, protože budou šikmé, a teprve potom skližím a hřebíčkem sbiji. Tím vznikla kostra lucerny. V závodě elektrotechnickém koupíme objímku pro malé lampy do kapesních svítilen, lampičku a měkkou zvonkovou šňůru, asi 2 m. Objímku přišroubujeme nebo přibijeme na horní rám

obr. 4.

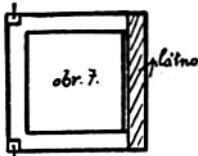
obr. 4a.

obr. 5.

obr. 6.

obr. 7.

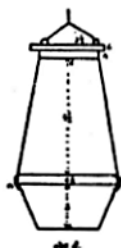
lampy, aby žárovka pokud možno nehluboko dovnitř padala. Šňůru k objímce namontujeme. Z lepenky vyřízneme čtverec shodný se spodním rámkem a na jedné straně přilepíme jej plátnem na rám (obr. 6.). V protější straně lepenky vystříháme v rozích malé čtverečky. Potom tato dvířka, boky i horní část lampy polepíme (klihem) řidším širtinkem. Ve výkrojích dvířek zabijeme do rámu zahnuté hřebíčky (obr. 3.), které otočením zachycují dvířka, aby se neotvírala. Širtink nyní omalujeme modře, žlutě, šedě, červeně barvami anilinovými, neboť jsou průsvitné, asi tak, jako by sklo nebylo čištěno a svítilo se v lampě. Do horních rohů zatlučeme očka, která spojíme křížem delšími kousky jednoduchého řetízku. Tam, kde se křížují, spojíme s řetězem od stropu. Jím provlékneme šňůru lampy a žárovku zašroubujeme.

Hotovou lampu zavěsíme nad jevištěm podle potřeby; proud dodá nám kapesní baterie.

Středověká svítlna nástropní.

Z lipové latky $\frac{1}{2}$ cm silné a také tak široké nařežeme 4 díly po 2 cm a 4 po 4'5 cm. Kratší díly v rozích přeplátujeme jako u lampy předešlé, takže vznikne čtvercový rámeček A. Totéž učiníme s díly delšími — B. Připravíme si plný čtvereček C o straně 3'5 cm, který uprostřed provrtáme, aby otvorem prošla elektr. šňůra. Nyní na menší rámeček namontujeme objímku pro žárovku. Šňůru provlékneme otvorem v plném čtverečku C a namontujeme ji k objímce. Poté rámeček A přiklízíme (případně přibijeme tenkými hřebíčky) na desku C. Pak zašroubujeme do desky 4 očka pro ozdobnou šňůru. Z lepenky nepřilíší silné vyřízneme 4 lichoběžníky, při čemž pracujeme od střední osy. Rozměry jejich jsou: osa 4'5 cm, horní základna 2, dolní 4'5 cm. Podobně 4 menší o ose 2 cm, hor. základně 4'5 cm a dolní 2 cm (obr. 8.). Na všech lepenkových dílech naznačíme si čáry $\frac{1}{2}$ cm rovnoběžně s hranami obrazců. Uvnitř potom libovolným řaděním vysekáme kruhové otvory probíjácem (obr. 9. ukazuje jedno z mnoha uspořádání otvorů). Když jsme otvory vysekali, podlepíme všechny díly průsvitnou lát-

kou barvy modré, zelené — širtink malovaný neb jiná řidší látka. Velké díly naklížíme k rámečku menšímu i velkému, na bočných hranách přelepíme papírem nebo lépe plátnem. Menší lichoběžníky slepíme boky k sobě a dospod přilepíme čtvereček 2×2 cm (obr. 10.). Hrany přelepujeme navrch, neboť polep

po dokončení nebude vidět. Nyní spodní díl spojíme s horním tak, že po jedné hraně slepíme je plátnem (obr. 8a) na protější straně ve spodním díle uděláme z tenkého drátu očko (obr. 11.), které uvnitř upevníme spojením konců. Toto očko věší se na hřebíček, zabítý do dřevěného rámků velkého. Nahoře připevníme šňůry na zavěšení, upravíme je podle libosti v uzel, jímž vedeme vodící šňůru. Lampu buď na vnější straně malujeme nebo bronzujeme. Při svícení září jen vysekané otvory a to podle toho, jakou barvou byl malován plátěný podklad.

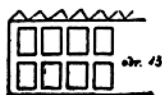
Okrouhlá lampa nástropní (obr. 12).

Ze silné lepenky připravíme 2 kruhy o průměru 2'5 cm a do jednoho zapustíme objímku pro žárovku. Potom připravíme oblinu z tenké lepenky nebo kreslicího papíru (obr. 13.); vysoká je 3—4 cm a dlouhá 8'3 cm. Po jedné dlouhé straně přidáme 1 cm pásek, který vystříháme zubatě. V obdélníku vystříháme okénka. Při jedné výšce počítejme $\frac{1}{2}$ cm na přelepení přes sebe. Okénka mohou být libovolně veliká. Potom polepíme s vnitřní strany celý obdélník řídkým širtinkem vhodně omalovaným. Tento obdélník svineme v oblinu podle velikosti kruhů a slepíme. Kruh se žárovkou přilepíme na ohnuté zuby, ale tak, že přilepujeme pouze ob jeden, neboť na ty druhé na-

lepíme střechu. Vmontujeme přírodnou šňůru a také závěsová
očka, na něž můžeme zachytiti drátkem budoucí závěsový kruh
ve stříšce. Stříšku vyrobíme tak, že z tenké lepenky vyřízneme

obr. 12.

obr. 13

kruh o průměru nejméně 4 cm. Čím větší bude
poloměr, tím vyšší bude stříška. Označíme na
okraji jeden bod a odtud měříme po obvodu
kružnice nejméně 8'5 cm
(třeba nanášením cm; obr.
14.). Koncový a počáteční
bod spojíme se středem a
při jedné straně zachováme
 $\frac{1}{2}$ cm pásek na slepení.
Ostatek vystříhneme. Mů-
žeme hned u středu vystříh-

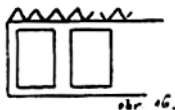

obr. 14

nouti kolečko, aby vrcholem prošla šňůra a závěs. Slepíme nyní
tento kužel, vrcholem protáhneme vedení i závěs, nalepíme pak
na zbylé zuby oblíny. Z drátu uděláme kroužek, zapustíme jej
do špičky, utužíme závěsem. — Nyní dno. Přes dno přelepíme
tužší papírový pásek asi $\frac{1}{2}$ cm široký, aby po obou stranách
 $\frac{1}{2}$ cm přecházel. Ale může to býti také tkaloun. Pásek pře-
hneme vzhůru, uprostřed přehnutých částí propícháme šídlem
nebo silnější jehlou, přiložíme nyní dno k oblíně tak, že pře-
hyby budou vně, označíme otvory i na oblíně, rovněž propích-
neme a nakonec protáhneme drátem oběma otvory veskrz. Tím
upevněno je dno dostatečně, neboť přiléhá na oblínu. Tak
umožněno je nám kdykoliv žárovku vyměnit.

Okrouhlá lampa čínská (obr. 15).

Začneme jako u okrouhlé lampy nástropní. V oblíně však
vyřežeme pouze sloupky (obr. 16.). Nezapomenouti na jeden
okraj o $\frac{1}{2}$ cm širší! Vznikne nám 4 nebo 5 okének. Širtink
malujeme třeba žlutě, na některé okénko můžeme namalovati
třeba draka neb čínský nápis. Ostatek je stejný až na střechu
(obr. 17.). Opět vyřízneme kruh, ale o průměru větším, na-
neseme alespoň 9 na okraj a spojíme se středem. Tyto poloměry
však obloučkem prohneme. Oba obloučky musí býti přesně

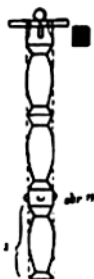
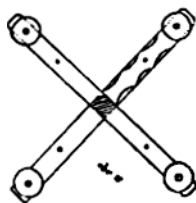
stejně. Čím budou hlubší, tím prohnutější bude střecha. Při jedné straně uděláme slepovací zuby, vystříhneme a slepíme.

Chceme-li mít střechu ještě ozdobnější (obr. 17. tečkov.), rozdělíme si obvod její na 4 nebo 5 dílů, přidáme 1'5—2 cm a obloučkem spojíme. Když je střecha hotova, na špičky uvážeme dřevěný korál nebo malé trásně.

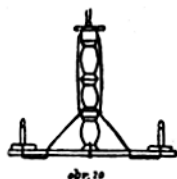
Křížový lustr svíčkový — středověký.

V románských místnostech vyjímá se velmi pěkně prostý lustr s rameny křížovými. Pořídíme si jej snadno ze dřeva lipového.

Potřebujeme k tomu dvě latě 10 cm dlouhé, o síle nejvýše $\frac{1}{2}$ cm a šířce $\frac{1}{2}$ —1 cm podle toho, bude-li lustr jednoduchý neb řezaný. Dále připravíme sloupek 1×1 cm, dlouhý 10 cm. Latky středem přeložíme, křížování označíme a vyřízneme vrub do poloviny síly dřeva. Chceme-li ozdobně řezati, řežeme nyní. (Na obr. 18. řezání je naznačeno na jednom rameni.) Začistíme a oba díly sklízíme. Koupíme 4 malé svíčkové zárovky pro kapesní baterie a k nim po šňůře v dostatečném množství (4×2 m). Svíčky zapustíme asi $\frac{1}{2}$ —1 cm od krajů tak, že podle jejich síly vyvrtáme do poloviny síly dřeva otvor. Prostřed otvoru provrtáme svidříkem otvor úplně. Nad otvorem přilepíme ze silnější lepenky kotoučky, které přesahují o něco šířku ramen (obr. 18.). V každém rameni 2'5 cm od kraje provrtáme otvor pro šňůru. Nyní opracujeme sloupek (obr. 19.): označíme 3 cm zdola a sloupek ozdobně řežeme vruby. Nahoře uprostřed každé stěny vyřízneme žlábek pro vedení šňůry.

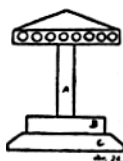
me-li ozdobně řezati, řežeme nyní. (Na obr. 18. řezání je naznačeno na jednom rameni.) Začistíme a oba díly sklízíme. Koupíme 4 malé svíčkové zárovky pro kapesní baterie a k nim po šňůře v dostatečném množství (4×2 m). Svíčky zapustíme asi $\frac{1}{2}$ —1 cm od krajů tak, že podle jejich síly vyvrtáme do poloviny síly dřeva otvor. Prostřed otvoru provrtáme svidříkem otvor úplně. Nad otvorem přilepíme ze silnější lepenky kotoučky, které přesahují o něco šířku ramen (obr. 18.). V každém rameni 2'5 cm od kraje provrtáme otvor pro šňůru. Nyní opracujeme sloupek (obr. 19.): označíme 3 cm zdola a sloupek ozdobně řežeme vruby. Nahoře uprostřed každé stěny vyřízneme žlábek pro vedení šňůry.

V označené výši 3 cm od každé stěny zaklepeme očko. Na horní čelo přilepíme lepenkový kotouček o průměru 2—2,5 cm, který nad zářezy prorazíme. Do středu zavrtáme větší očko. K hotovému sloupku přiklízíme středem kříž, který pojistíme ještě šroubkem. Hotový lustr můžeme buď mořiti, malovati nebo bronzovati. Velmi pěkně působí patinování.

Nyní namontujeme svíčky: vývody svíčky provlékneme otvorem, svíčku zapustíme (můžeme kápnouti kličku, nedrží-li dosti pevně), zespodu učiníme na drátčích uzlík pro upevnění, a to u samého dřeva, a spojíme se šňůrou. Tu provlékneme druhým otvorem, vedeme šikmo ke sloupku, očkem a nahoru do zářezu a horním kroužkem (obr. 20.). Šikmá šňůra nejen zdobí, ale i ztuhuje lustr. Připojíme na kapesní baterii.

Lampy stojací (obr. 21).

Sloupek A, kulatý, čtyř nebo vícehranný o průměru 1 cm a asi 4 cm dlouhý, zapustíme do desky B, čtvercové 1 cm silné o rozměrech 2,5×2,5 cm. Přiklízíme na desku C 1 cm silnou a velikou 4×4 cm o sešikmělých hranách. Potom vyvrtáme středem

otvor. Kdybychom neměli tak dlouhého vrtáčku, stačí pomalu otvor ten propáliti; pracujeme-li s obou stran, jistě při trošce opatrnosti se nám oba otvory setkají. Na horním konci sloupku A zapustíme objímku. Šňůru provlékneme celým stojanem a namontujeme k objímce. Objímku upevníme do stojanu. Ze silnějšího tvrdého drátu zhotovíme dvě podpěry pro stínítka podle obr. 22. alespoň 2,5 cm vysoké a tak široké, aby jimi volně prošla žárovka. Do sloupku je křížem zapustíme. Ve vrcholu svážeme je třeba jen nití nebo slabým květinovým drátkem. Na tyto podpěry pak prostě pokládáme různá stínítka o nichž pojednáme dále. Uspořádání podstavce lampového může býti však velmi různé jak provedením, tak barvou.

Stínítka k lampám.

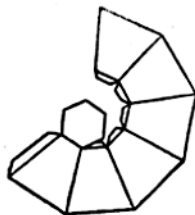
1. Z kruhu z kreslicí čtvrtky o poloměru 3—4 cm vyřízneme výseč podle obr.

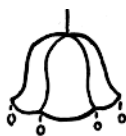
24. Čím širší výseč, tím vyšší stínítko, ale menší jeho prů-

měr. Když jsme stínítko slepili, přilepíme k jeho okraji 1 cm vysokou kruhovou oblinu (obr. 23.), jejíž délku jsme naměřili přenášením dílů okraje stínítka. V tomto pásku vyřežeme na př. čtvercová okénka, která podložíme barevnou řídkou látkou. Hotové stínítko na šikmé části můžeme malovat anilinovými barvami a aby prosvítala, zespodu ji promastíme.

2. *Kalichové.* Toto stínítko můžeme voliti podle libosti o základě čtverečném, pětiúhelníkovém i víceúhelníkovém. Rozměry podle vkusu nebo potřeby. Podle obr. 25. narýsujeme si nejprve horní základnu. K ní s jedné strany přikreslíme lichoběžník. Čím delší bude dolní strana, tím stínítko je rozevřenější. V jednom rohu nahoře i dole přeneseme úhel, který svírá strana bočná se základnami a uděláme nové základny a tím nový lichoběžník, shodný s prvním. Lze však přenášeti i pomocí kružnice. Kolik stran má základna, tolik lichoběžníků řadíme vedle sebe. Podle obr. 25. přidáme pásy na slepení, vystříhneme a slepíme. Anilinovými barvami malujeme a potom promastíme, aby stínítko více prosvítalo.

3. *Zvonkové stínítko* skládáme z dílů, nejméně čtyř, zvonkové podoby o poloměru asi 4 cm (obr. 26.). Díly stříháme nejrychleji najednou, ale je nutno papír pevně držeti, aby se nesvezl pod nůžkami. Podle různosti tvarů těchto dílů můžeme dostati i mnoho různých stínítek (obr. 27.). Rovněž můžeme malovat anilinovými barvami a potom zespodu promastiti. Na okraj do spojů dílů věšíme drobné dřevěné korále.

obr. 26

obr. 27

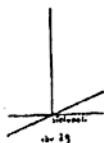
4. *Na drátěné kostře.* V době radia máme třeba zbytky drátu. z nichž zhotovíme si vhodnou konstrukci sletováním stejně zprohýbaných kusů (obr. 28. jako příklad). Potahujeme je různými látkami buď jednobarevnými nebo vzorkovanými tak, že je šikmo vytahujeme a přisíváme k drátům. (Vlastně se má drát nejdříve ovinout tkalounem a látka se pak našívá na tkaloun.) Takových stínítek lze nadělati velikou řadu. Jednotlivé přehyby zdobíme našitím šňůry, zakončíme vhodnými závěsky korálovými, třepením a podobně.

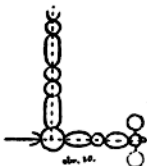
obr. 28

Moderní lustry.

Moderní lustry lze velmi snadno zhotoviti na drátěné kostře ze vhodných dřevěných korálů. Z pevného drátu připravíme rovný závěs, který na dolním konci sletujeme s jedním nebo dvěma kolmými, podle toho, jaký chceme míti lustr (obr. 29.). Nyní začneme od středu. Na střed použijeme nejlépe suché větší duběnky, neboť je uvnitř dutá. Označíme na ní vyústění drátu a vodorovný kruh. V něm duběnku lupenkářskou pilkou prořízneme. Vnitřek vyčistíme, navrtáme vyústění svislého drátu, ale větší. Navlékneme a podle příček vypilujeme na okraji řezu zářezy pro příčné dráty, rovněž tak na půli druhé. Do horní půlky navlékneme vedení. Pak rozvedeme je ze středu na všechna ramena, t. j. tam, kde budou zárovky. Necháme však konce delší pro zamontování. Když je rozve-

obr. 29

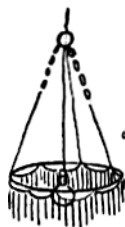

obr. 30

dení hotovo a izolováno, spustíme horní polovinu, nasadíme na příčky do zářezů a spodní půli přiklížíme. Když zaschla, nasazujeme korále vhodné barvy a tvaru. Barvu ovšem můžeme dodatečně změnit i i částečně tvar seříznutím kulatých korálů na hranoly. Konečný korál rovněž přiřízneme, vypilujeme otvor pro svíčkovou žárovku buď dolů nebo nahoru, konce vedení k ní namontujeme. Půlky slepíme a vyčnívající drát zahneme a do korále vtlačíme, aby se netočil (obr. 30.). Chceme-li mít koule svítící, použijeme návodu podle »ozdobného stojanu«. Koule mohou být vzhůru nebo dolů obráceny (obr. 30. plně a čárkov.). Rozměry a provedení podle potřeby kusu i režie.

Skleněný lustr.

Koupíme si pro větší lustry skleněné korále broušené, menší však než normální, které se spojují drátěnými očky. Pro menší lustry stačí i vhodné nařezané čisté hranolové korále uvnitř duté, které navlékáme buď na tenčí motouz nebo drátek. Ty mohou být uvnitř stříbrné, aby lesk jejich dělal dojem lomu světla ve skleněném hranolu. Připravíme šňůru i objímku a navážeme ji na horní kroužek závěsový. Na něj připevníme první korále v tom počtu, kolik pramenů chceme mít. Při korálech navlečených budou to navázané šňůrky (obr. 31.). Nyní spojujeme vše v žádaný tvar. Obvyčejné prameny vedou šikmo od středu, dole je drátěný kruh, ke kterému přiléhají neb jsou na něm navlečeny rovněž korále. V jeho středu pak visí volně žárovka.

Dole můžeme ještě přidati oblouky závěsné a zakončiti slzičkami.

U větších lustrů s více žárovkami nejdříve zhotovíme podle svého vkusu a pomůcek lustr, do něhož zavedeme žárovky, jejichž vedení rozvádíme od horního závěsného uzlu. (Tvary přerozmanité).

Svíčkový stojan.

Rozměry podle vkusu a potřeby. Pamatujme však při práci, aby podstava lustru byla dosti široká, aby se nezvrátil. Tvar (obr. 32.) nakreslíme si na silnou lepenku nebo na tenčí dřevo — překližované dýhy — a lupenkou vyřízneme. Zezadu na střed stojanu sestavíme z lipového dřeva kříž přeplátovaný, na jehož konce namontujeme potom elektrické svíčky. Dole zapustíme kříž do širšího prkénka (obr. 33.) lichoběžníkového. Z lepenky vyříznutý tvar nalepíme na kříž a krátkými modrými hřebíčky se širokou hlavou přibijeme. Potom celý stojan malujeme křidlovými barvami — ale

stačí také obyčejné vodové. Má-li býti lustr kovový, zlatý, podmalujeme temně hnědou a nanášíme na světlá místa bronz. Nakonec namontujeme přívod elektrický, který rozvedeme ze středu kříže ke každé svíčce. Svíčky zapustíme, nemají-li objímky, jako u křížového lustru.

Ozdobný stojan.

Ze svíčkového stojanu můžeme lehce upravit si ozdobný stojan, jehož světla jsou ve skleněných koulích. Máme-li na koncích ramen objímky žárovkové, zhotovíme si z drátu kruh a konce smotáme (obr. 34.). Kruh polepí se hedvábným bílým papírem nebo našije se na širtink. Jsou-li však v ramenech stojanu pevně namontovány svíčky, upravíme kruh o delších koncích (obr. 35.) a připojíme podle výšky svíček lepenkový nástavek, který omalujeme jako stojan. Hledíme, aby světlo bylo asi ve středu kruhu

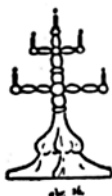

Stínítka zastrkujeme do vyvrtaných otvorů v kříži těsně u lepenky. Tím je nám umožněno použití stojanů s tímto tvarem neb jiným, podle potřeby.

Svíčkový svícen několikaramenný (obr. 36).

Svícen na stůl bude nízký na způsob svíčkového stojanu. Může mít jedno neb i dvě ramena. Pod lepenkový tvar upravíme rovněž ztužovací dřevěný kříž a dole rovněž širší prkénko. Máme-li svícen víceramenný, vedeme hlavní vedení světla do nejhořejšího křížení. Při spodním křížení odpojíme jen ona ramena, nahoře ostatní.

Svíčkový svícen může se dobře vyrobti z dřevěných neb skleněných korálů, navlečených na silnějším drátě. Pozor na vedení. Může býti z korálů celý nebo jen ramena. Zkoušeli jsme také svícen, na jehož základní kříž naklízili jsme púlené dřevěné korále. Velmi dobře se osvědčil.

Svícen starožitný.

Ze silnějšího drátu, třeba páleného, uděláme spirálu tím, že drát navíjíme na oblou tužku. Navrchu stočíme drát tak, aby poslední smyčka byla vodorovná. Konec vyhneme stranou jako rukojeť. Na tento horní kruh vložíme lepenkový větší kroužek s otvorem jako má spirála. Kroužek se buď přisíje nebo tenkým drátem přitáhne. Dole zakončíme spirálu rovněž vodorovným očkem. Nyní buď z lepenky (hnědé) nebo z plechu vyřezeme asi 8 lístků (4 menší, 4 větší). Přiděláme je k dolnímu závitů jako horní kroužek a vrchní 4 (menší) ohneme vzhůru. Nožky budou buď ze silného drátu počtem 3—4 nebo z lipového prkénka. Při dřevěných řezeme každou zvlášť a v části u svícnu

uděláme vzhůru zub. (Jako nohy želez. rozkládacích stojanů pod vánoční strom.)

39.

Zuby ty spojí se potom v prvním závitě a květinovým drátkem nejen sváží, ale přitáhnou se také k závitě. Potom se teprve spodní lístky zahnou dolů. Co není kovové, maluje se, aby dělalo dojem libovolného kovu. Dvorní svícnu zastrčí se okrouhlá tyčinka libovolné délky jako svíce. Nejlépe se to udělá tím, že obětujeme kus kulatě nemalované tužky. Rozšípneme ji v slepe-

obr. 38.

ném místě, tuhu vyjmeme a při horním konci prohloubíme jamku, která se do středu prohlubuje. Díly se opět sklízí, do jamky vloží se špendlíková žárovečka, jejíž vedení prochází otvorem po tuze a dolů. Aby svíčka nepadala dolů, vrazíme opatrně do dřeva krátký mosazný hřebík s kulatou hlavou. Dojem hořící svíčky je úplný.

Empírová lampa olejová.

Lampa rozdělí se na dva díly. Horním může býti velmi dobře uříznutý a přizpůsobený konec cívky po nitích. K tomu přilepíme spodek. Je buď z papíru, složený a slepený ze čtyř dílů (kolik je plamenů), neb jej uděláme pěkně oblý kašírováním (viz kašírování). Podobně nakašírujeme čtyři tenké trubičky a ještě za mokra přilepíme je na spodní část. Můžeme hned jimi provléci vedení elektr. světla, tenký zvonkový drát. Když je vše hotovo, spojíme vedení dovnitř a vyvedeme každý drát při jedné straně vzhůru. Potom obě půlky slepíme, přiklepneme čtyři závěsy buď z dracounu nebo řetízku a spojíme je v dostatečné výši kroužkem. Od něho vede závěs jeden. Vedení jde těmi závěsy a kroužkem vzhůru. Lampu vhodně malujeme. Nakonec do konců rourek k vedení připojíme malé žárovky špendlíkové a zastrčíme přebytečný drát do rourky, aby žárovečky dosedly na jejich konce. Iluze olejového plamene je dokonalá.

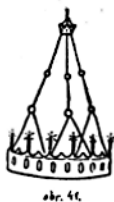

Lustr koruna.

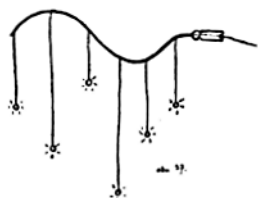
Hlavní její částí je spodní kruh, který vyřežeme ozdobně z lepenkového pásku a oba konce spojíme. Rozměříme umístění elektrických svíček a ty zezadu přilepíme na pás, aby větší části vyčnívaly. Přilepení musí se dítí plátnem a dobrým kliehem. Spojíme je vedením a případně ještě zespodu páskem plátna neb tenké lepenky zpevníme.

Celý kruh potom rozdělíme na tři díly a v nich uvnitř našijeme na pás kroužky. Připravíme nyní závěsy, a to šest stej-

ných dílů spodních, které vždy dva ze sousedních kroužků jiným kroužkem spojíme. Tyto horní tři kroužky dostanou nové tři stejně dlouhé závěsy. Aby nebyly dlouhé, můžeme je uprostřed také přepůliti a spojit kroužkem. Nahoře spojí se na jedno větší očko, které je zároveň závěsem. Aby nebyl tak jednoduchý, nasadíme naň malou korunku z tenké lepenky a náležitě omalujeme. Šňůru vedení rozmotáme na samostatné prameny a vedeme je každý samostatně nahoru do koruny, kde se připojí na vedení.

Bludičky a světýlka.

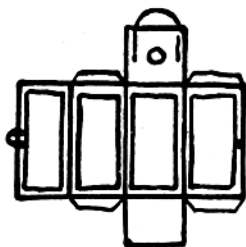
Opatříme si několik, třeba 5—6 špendlíkových žárovek zelených, ale může být mezi nimi i některá modrá. Ze silného pevného drátu uděláme vlnovku, kterou zapustíme do rukojeti (obr. 37.), kterou ještě jednou navrtáme a tím otvorem protáhneme vedení. To pokračuje po vlnovce a ve význačných bodech jejích odpojíme na nestejně dlouhých vedeních žárovečky. Při vedení nad jevištěm stačí nepatrný pohyb ruky, aby v bludičkách byl život, aby některé klesaly a jiné se vznášely, což se děje prostým otočením vlnovky okolo podélné osy. Přívod proudu může být upraven jednodušeji tak, že jeden pól vedeme do základní drátěné vlnovky, odkud tenkým drátkem pokračuje k žárovce. Druhý pól omotáme kol vlnovky a pak společně s prvním dolů k žárovce. Spoje odboček od vedení hlavního vždy obtočíme isolační páskou.

Lucerna pro ponocného.

Pracujeme buď z plechu nebo lepenky. Je-li lucerna z plechu, neděláme záložky na slepení jako u lepenkové, nýbrž v rozích se sletuje.

Připravíme si rozvinutou lucernu: jsou to 4 obdélníky $3 \times 1'5$

a dva čtverce $1'5 \times 1'5$ cm. V bočných stěnách vyřízneme středy, aby zůstaly jen úzké rámce. Na hranách nařízneme a zahneme. Nyní v horní deštičce vyřízneme kruhový otvor a nad něj nalepíme nízký komínek. Blíže krajům propícheme drátem a uděláme závěs na nošení. Potom zasklíme bočné stěny buď gelatinou, slídou nebo skutečným sklem, které je pro lepenkovou lucernu nejvhodnější, neboť ztuhne měkké její boky. Kdo chce mít v lucerně zadržovaná okénka, zapíchne do rámků před zasklením měkký drát, který vede křížem přes skla po vnější straně, nebo může drát i od skla odstávat. Na dno namontuje se objímka pro žárovku. Může se také nalepiti dřevěná nebo papírová rourka, jako svíčka, nakonec vloží se malá jehlicová žárovečka. Vedení vedeme v rohu lucerny a horním krytem ven. Nakonec díly slepíme. Pouze jedna bočná strana je volná a zachycuje se malým očkem jako dvířka.

obr. 42.

Pouliční lucerna.

Nejdříve zhotovíme si lucernu z lepenky. Jsou to čtyři stejné lichoběžníky, dole 2, nahoře 3—3'5 cm dlouhé a vzdálenost rovnoběžek je 3'5 cm. Vyřízneme střed, aby zůstaly jen hrany $\frac{1}{2}$ cm široké a slepíme plátnem. Dole přilepíme dno čtvercové 2×2 cm. Lucernu přibijeme a přilepíme na sloupek jakýkoliv, dole deštičkou opatřený, aby pevně stál. Výška je podle libosti (asi 25 cm). Do středu základny lampy zapustíme buď objímku neb pouze malou špendlíkovou žárovečku, jejíž vedení jde provrtaným otvorem šikmo ze středu základny sloupkem ven a po oblině k zemi. Potom lucernu zasklíme buď želatinou nebo sklem. Nakonec uděláme horní kryt ze čtyř trojúhelníků o základně stejné jako horní hrana lucerny a o bočných hranách

obr. 43.

2 cm. Na špičku naklízíme komínek. Tuto stříšku přilepíme na lucernu plátnem jen po jedné straně, abychom ji mohli otevřít pro případ výměny žárovky. Celou lucernu vhodně obarvíme, podstaveček potřeme křídlem a posypeme zeleně barvenými pilinami. Lucerna může být ovšem ozdobnější.

Lampiony.

Nejpohodlnější výroba lampionů je z papíru, třeba obyčejného bílého, poněkud tužšího. Lampiony naší výroby budou hranaté, ale nepředepisují, kolik stěn musí mít, nebo že by někdo nesměl nebo nemohl vyrobiť i lampiony oblé. Ty jsou ovšem těžší.

Počet hran, resp. stěn záleží na výrobcu.

obr. 44.

Slepujeme je nejlépe z dílů úzkými pásy papíru neb plátna a mají libovolné tvary, podle toho, jaké obrazce slepujeme. Dole vlepíme dno, hořejší hrany ztužíme úzkým proužkem lepenky, pod nějž zachytíme drátěný závěs a dovnitř zavěšíme malou žárovečku. Stěny barvíme podle toho, v čem hrají, anilinovými barvami, a potom třeba promastíme, aby byly průsvitnější.

V. EFEKTY SLUCHOVÉ A ZRAKOVÉ

Připojuji řadu různých efektů, které nejsou ani drahé ani nešné. Potřeby takové jsou téměř nezbytné každému loutkovému divadlu, které věnuje jen trochu péče své výpravě. Rozdělíme je na efekty zvukové a zrakové.

A) ZVUKOVÉ EFEKTY.

Vítr.

Jednoduchý vánek provádí se roztočením pravítka nebo rákosky na motouzu. Tento způsob však není dosti bezpečný. Lepší a bezpečnější prostředek pro naznačení větru je tření kousku zmačkaného papíru po zdi. — Máme však také přístroj: je to na stojanu se otáčející buben s otvory po bocích. Na jeho obvodu jsou dosti daleko od sebe přibity trojboké latě. Přes ně položen je pás hrubého plátna, který je na jednom konci upevněn na podstavci stroje. Na otáčivé ose bubnu je klika, kterou, když buben otáčíme, vyvozuje nám plátno třené o hrany bubnu zvuk podobný větru. Síla větru a jeho druh řídí se rychlostí otáčení a tím, jak se plátno volným koncem k bubnu přitahuje a povoluje.

Také sirénou se vítr pěkně napodobuje, zvláště spojíme-li sirénu se jmenovaným větrným strojem.

Ale i elektřinou napodobíme vítr. Někde stranou upevníme pevně malý motorek a k ose jeho namontujeme pevně kovový kotouč či prsten se čtyřmi otvory na kříž a kolmo vrtané k ose otáčení. Do nich upevní se opět pevně dlouhé tenké rákosky, aby byly kolmo k ose. Zapnutím motoru roztočí se rákosky a sviští jako vítr.

Šumění lesa.

Znázorníme snadno tím, že sypeme suchý písek na papír napiatý na rámu a šikmo postavený.

Dešť.

a) Nejjednodušší způsob je tření zmačkaných novin po stěně. Čím hustší a prudší dešť, tím více na papír přitlačíme.

b) Na drátěné síto nasypeme několik hrstí hrachu nebo broků a kroužíme jím v poloze vodorovné.

c) Stroj na dešť zhotovíme takto: dva kotouče dřevěné asi 20 cm v průměru spojí se pevnou osou. Ta má kliku. Oblinu kotoučů spojíme drátěnou sítí. Na boku vyvrtáme otvor, jímž vsypeme dovnitř asi 10 zrněk hrachu. Otáčíme-li bubnem, vzniká šumot podobný dešti.

d) Jiný přístroj popisuje prof. J. Skupa: kde máme po ruce vodovod s odpadem vody, táhneme ve volném prostoru v okolí jeviště vodorovnou železnou trubku, dirkovanou ve všech směrech. Ta bude nám tvořiti osu plechového válce, který na ni namontujeme v průměru 30—50 cm. V onom válci nahoře ponecháme otvor na přístup vzduchu, dole otvor na připevnění gumové trubky na odpad vody. Pustíme-li do dirkované trubky vodu, kapají nejdříve na plech jednotlivé kapky; zvuk ten připomíná fukání kapek na okapní plechy u oken, když se pak uvnitř utvoří louže, začne voda plískat jako dešť do louží. Otevřeme-li přívod vody více, začne voda stříkat na plech, tlouci do stěn, do nadržené vody a máte ilusi výbornou.

Burácení hromu.

V zákulisí kutálíme současně dvě těžké koule (činku). Rovněž na bubnu nebo tympánech lze burácení naznačiti. Také velkým kusem plechu, kterým v ruce zatřeseeme. Je-li plech zavěšen (ne drátem, neboť by řinčel — nebo jej podložíme), udeříme do něho měkkou částí ruky neb měkkou palicí. Pro malé jeviště stačí i arch tvrdé lepenky.

Vzdálené hřmění

znázorníme válením činky po podlaze v pozadí zákulisí. Na plechu jemnými údery měkké ruky do tabule.

Úder blesku,

hromová rána, napodobí se prudkým úderem palice do plochy zavěšeného plechu. Úder do bubnu rovněž pomůže, nebo výstřel do prázdného sudu. Pro malá jeviště stačí třesnutí způsobené tím, že se rozrazí o dlaň nafouknutý papírový sáček.

Zpěv ptactva.

V prvé řadě je to »slavík«, prodáváný o poutích. Těch je celá řada. Nejméně se hodí tvar čočkovitý s dvěma otvory, do kterého se fouká. Lepší je tvar blanitý do úst, nebo t. zv. slavík vodní. Ten je tvaru dýmkovitého, do jehož nádržky naleje se asi polovina vody a fouká se do úzké rourky. Zvuk řídí se silou fouknutí a přerušováním proudu vzduchu. Jiný druh podobá se dřevěnému roubíku navlečenému na olověné, resp. cínové neb jiné kovové ose. Otáčením a přitiskováním roubíku k ose vyluzuje se vrzavý zvuk, který v obratné ruce napodobí řadu různých ptáků.

Rozřízneme-li silnější prut a na řezu obloučkovitě k jedné straně vyřízneme, máme základ nové frkačky. Dovnitř výřezu zalepíme tenký pásek bukový — frkačky. Nejdříve vyzkoušíme, jak daleko pásek musí, a potom v krajích slepíme s oběma polovinami. Foukáme-li do šterbiny trhaně, píská tento nástroj jako křepelka nebo koroptev. Jiné ptáky napodobují lovecké vábničky, jež lze koupiti v obchodech loveckými potřebami. Jsou však poměrně drahé.

Hodiny

odbíjejí se buď na skleněném poklopu od syrečků nebo na železné, mosazné, bronzové roury volně zavěšené. Cimbál hodinový značí se bitím do plechů různě velikých, mosazných nebo bronzových.

Zvonění.

a) Umíráček vyzvání se na skleněný poklop, do něhož se klepe dřevěnou paličkou. Velmi vhodný je úder dřevěnou paličkou do tenkostěnné roury mosazné.

b) Vyzvánění velkými zvony provádí se dvěma paličkami, kterými klepeme do různé dlouhých a silných mosazných rour. Místo nich stačí zavěšené otupené kosy, kusy železných travers a pod. nebo údery na gong. Pro malé poměry stačí však údery kovové lžice, užším koncem uvázané na niti, o stěnu.

Zvonková hra.

Někdy potřebujeme za jevištěm zvonkovou hru. Připravíme si ji na příklad z rourek delších a kratších, které zavěsíme na strunu na nějaké lešeníčko. Čím delší roura, tím hlubší tón. Mohou to býti roury mosazné, bronzové, nejlepší jsou ze zvonoviny neb jiné komposice, jakých se užívá pro tóny xylofonů. Lze je také pohodlně laditi. Poloviční délka roury dává pravidelně oktávu, je-li ovšem roura stejně silná v průměru i síle. Ladíme je postupným upilováním nebo odřezáváním jednoho konce. Klepeme na ně dřevěnou paličkou z tvrdšího dřeva.

Použijeme-li tenkostěnné rourky, třeba měděné, máme náhražku malého zvonku t. zv. umíráčku.

Jinou zvonkovou hru pořídíme si ze řady sklenic, které si vyládíme tím, že do nich přiléváme vody. Klepeme na ně dřevěnou paličkou, čím měkčí, tím jemnější tón; klepeme-li na sklenice kovovým klepátkem, dostáváme tóny ostré, pronikavé. Také lze na sklenice hráti tak, že nakalafunovanými prsty přejíždíme po horních krajích sklenic. K tomuto umění je třeba cviku.

Zvonkovou hru můžeme si poříditi také z pěkných rolničků různé velikosti, které našíváme na pruhy kůže vždy několik stejných pod sebe. Čím menší rolničky, tím našijeme jich více. Tato zvonková hra dá značnou přípravu, abychom našli vhodné rolničky, které musí býti z dobrého kovu, tedy ze zvonoviny, stříbra a některých komposic. Hraje se na ni tak, že

hladíme pásy s rolničkami shora dolů, nebo je na spodním konci chytáme a třepeme jimi.

Také řada vyladěných zvonků bez srdcí je dobrou zvonkovou hrou. Na zvonky klepeme podle potřeby buď dřevěnou nebo kovovou (olověnou) paličkou.

Jednotlivý výstřel

napodobíme, udeříme-li plochou dlaní vši silou do středu veliké tabule plechu. Na domácím divadélku bouchnutím z bouchačky, neb velmi dobře poslouží pistol na psy s výbušnou zátkou.

Střelba z ručnic

znázorní se výbuchy třaskavých papírových kapslí nebo ran papírových, které v pásech asi 50 kusů prodávají se u různých pyrotechniků. Pozor však na popálení. Také t. zv. »žabky« nám pomohou.

Vzdálená střelba.

Dělové rány napodobí se střelbou do sudu. Střelba z pušek znázorňuje se praskáním rákoskami do polštáře, položeného na židli. Také bouchací kuličky, házené na podlahu nám mohou naznačiti střelbu.

Řinkot rozbitého skla.

Ušijeme z husté látky pytlík, který naplníme do poloviny skleněnými střepy a pevně zavážeme. Když potřebujeme, hodíme pytlík na zem. Podobně můžeme hoditi na zem 6—7 ocelových deštiček 1 mm silných, velikosti 3—8 cm.

Praskání ohně.

V zákulisí lámeme přes koleno suché pruty nebo tenké lišty.

Dusot koní na tvrdé půdě.

Opatříme si dvě poloviny kokosového ořechu bez dužiny. Ke každé polovině skořápky připevníme poutko z řemenu nebo popruhu, a to tak, abychom jím mohli prostrčiti prsty, a aby sko-

řápky nám dosedly svými vrcholky do dlaní. Na stole nebo na podlaze zkusíme otevřenými konci skořápek napodobit chůzi koně. Má-li býti dusot vzdálenější, klapeme skořápkami proti sobě.

Dusot koní v měkké půdě

nebo trávě napodobíme tak, že bijeme dvěma pruty nebo rákoskami do plochého polštáře neb žíněnky.

Rachot kočáru.

Uděláme si malý vozík, jehož kola udělali jsme z rozřezaných polínek, a okoveme je plechem. Vozík zatěžíme třeba kamením a jezdíme jím po drsné podlaze. Přidáme třeba i několikéré zapráskání bičem.

Rachot řítícího se domu.

6—8 prkének provrtáme na všech čtyřech koncích a provlékneme jimi motouzy. Ty nad posledním prkénkem dohromady svážeme. Celek má podobu několika nad sebou visících houpaček. U stropu upevníme kladku a na ní zařízení zavěsíme. V daný okamžik pustíme a prkénka s rachotem na sebe dopadnou. Přístroj možno opět rychle vytáhnouti a spustiti a tak několikrát rachot napodobiti.

B) ZRAKOVÉ EFEKTY.

a) Bez světla:

Tvoření dýmu.

Pořídíme si dvě lahvičky se širokým hrdlem a ke každé dvakráte vrtanou korkovou zátku. Lahvičky umístíme v dřevěné krabičce, aby se nepřevrhly. Do každého otvoru zátky vložíme skleněnou trubici, a to vždy jednu delší, druhou kratší, dosahující jen pod zátku. Do jedné lahvičky nalejeme čerstvý čpavek, do druhé kyselinu solnou a zazátkujeme. Kaučukovou rourkou spojíme krátkou rourku z čpavku s dlouhou u kyseliny solné. Zbylým dvěma přidáme dlouhé trubice. Pamatujme, aby dlouhé

trubice nedosahovaly do kapaliny, nýbrž pouze nad hladinu. Přístroj stavíme za jeviště a foukáme do trubice, která vede k dlouhé trubici u čpavku. Tam vzduch běže s sebou čpavkové páry, vystupuje krátkou trubicí do dlouhé v kyselině solné a tu se tvoří hustý dým, který je odváděn krátkou rourkou a hadicí na jeviště. Po každém upotřebení nutno trubky propláchnouti a kapaliny vylíti, neboť staré pozbývají působnosti. Přístroj tento vymyslel ing. Hanke a popsal v »Loutkáři« (s obrázkem). Pro malé množství dýmu stačí doutník nebo cigareta.

Vodní říše.

Místo opony zavěsí se zelenavé sklo nebo organtin téže barvy. Naň lze přilepiti vodní rostliny, raky, hmyz. Pozadí a kulisy jsou ze stříbrného papíru posetého pestrými odstřížky papíru posypaného slídou, korálky, lasturkami a pod. Několik překlopených hrnků zvýší efekt.

Pohodlnější a účinnější scéna sestaví se takto: jeviště — skalnatá krajina, na zemi kameny, lastury, vodní rostliny, které zavěsíme na nit nad jeviště, aby se volně kymácely. Za oponou je opona tarlatánu zeleného. Jeviště je osvětleno pouze shora, také tarlatán nesmí býti zpředu osvětlen; jinak by nebyl dostatečně průhledný. Občas nějaká rybka přejede jevištěm.

Sníh.

Napodobíme jej drobně natrhaným hedvábným papírem nebo vatou, kterou sypeme z delší krabice na jeviště. Musí však padati po celém jevišti. Lepší sníh je zásyp asbestový a slídový, jaký se prodává na vánoce k ozdobě vánočního stromku.

Také rozlámané oplatky na drobné kousky jsou výbornou náhražkou sněhu. Lze je dostati tam, kde se kupují hostie, nebo pro menší množství sněhu můžeme je koupiti u materialisty. Jsou to oplatky na užívání různých prášků.

Jiný způsob úpravy sněhu popisuje Jos. Tesař v 1. č. XVIII. roč. »Loutkáře« (str. 15). Vyroben je z holicího mýdla (Ohol), které se rozpění a nechá uschnouti.

Stroj na sníh zhotovíme takto: dlouhou úzkou krabici opatříme na jedné nebo dvou stranách místo lepenky řídkou drátěnou sítí. Dobře působí i lepenkový válec, jehož třetina je tvořena sítí. Tento stroj musí jít přes celé jeviště. Otáčíme-li strojem, proletují jednotlivé kousíčky sněhu sítí a snášejí se k zemi. Čím hustší má býtí vánice tím rychleji točíme strojem.

Také značí se padající sníh reflektorem, před jehož světlem posunuje se přes dva válce pás černého papíru, t. zv. nekončící, s probodanými otvory. Pohyb pásu musí se dítí třaslavě. Světlo otvory proniká, osvětluje jasně pozadí i kulisy jako by padal sníh.

Vodopád.

V dané vzdálenosti upevníme od sebe dva válce, přes něž vedeme pás organtinu do modra omalovaný, na který našijeme tu a tam stříbrný flitr. Místo organtinu hodí se lépe modravý tarlatán. Jeden válec opatřen je klikou a otočí-li se jím, pohybuje se pás po obou válcích. Zařízení nutno zamaskovati skálami, rákosím a jinými rostlinami. Nutno dáti pozor, aby při otáčení netočilo se obráceně, aby voda netekla do kopce.

b) Se světlem:

Vyšlehující plameny.

Nejjednodušší způsob znázorniti šlehající plameny provádí se tak, že z kornoutku vyfukujeme prášek plavuně (lycopodium) do plamene lihového nebo svíčky.

Jiný způsob: gumový balonek, jakým lékaři vystřikují otvory zubů, naplní se asi do poloviny plavuní. Ústí vývodu balonku nařídíme proti plamenu a stiskneme. Vyfouknutá plavuň ihned se vznítí a máme téměř neškodný plamen.

Požár.

Nejlépe položití za kulisou dirkovanou trubici, do níž se vhání dým. Dirkami vystupující dým osvětlí se červeně. Není-li elektrického osvětlení, zapálí se červený bengál. Do vystupují-

cího dýmu foukáme přes plamen plavuň (viz »vyšlehující plameny«).

Šlehající oheň znázorňuje se také dlouhými, náležitě červeně a žlutě zbarvenými úzkými pruhy hedvábnými, které se uvádějí v plápolavý pohyb elektrickým ventilátorkem z propadla nebo ze zákulisí.

Blýskání

provádí se střídavým rozsvěcováním a zhasínáním žárovky elektrické, jejíž vedení připojeno je na tlačítku zvonkovém.

O přerušovači pro provádění blesků podává také návod ing. Jar. Berounský v V. roč. »Loutkáře« v článku »Několik úvah o vhodném a praktickém osvětlení loutk. divadel.«, str. 109 a následující. Je to vlastně základní technika se zvláštním přerušováním.

Klikatý blesk na průsvitném nebi možno také napodobiti přístrojem inž. O. Polívky, který je popsán v IX. roč. »Loutkáře« v článku »Blesk na loutk. jevišti« (str. 30).

Východ slunce.

Modrá barva přechází zvolna do žlutavého světla, potom mění se v červené a bílé.

Západ slunce

provádíme obráceným způsobem.

Měsíční svit

značíme modrým světlem, které k ránu přechází do žlutavého. Zeleného světla neužíváme. Toho světla používáme pouze jako reflektorového, prochází-li svit měsíce zelení stromů.

Pohyblivá mračna

můžeme promítati na pozadí otáčivou žárovkou, na níž jsou mraky tuší neb lakem namalovány. Stroj na promítání mračen popisuje v XI. roč. »Loutkáře« prof. J. Skupa v článku »Pohyblivá mračna na loutk. divadle« a přetištěn je v knize »Stavba, osvětlení a režie lout. div.«

C) JINÉ POMŮCKY.

Reflektor pro krátkodobé osvětlení.

Pro krátké osvětlení pořídíme si laciný reflektor ze čtvrtky kreslicího papíru, kterou svineme do kornoutu. Do toho vložíme prostě žárovku, vlastně papírem žárovku ovineme a nařídíme směrem žadaným. Tímto reflektorem svítíme však pouze na krátkou dobu, neboť žárovka hodně hřeje a při nejmenším by pálila do ruky a případně při delším použití by se papír propálil.

Reflektor čočkový

popsán je prof. J. Skupou »Reflektor čočkový« v XI. roč. »Loutkáře«, kterýžto článek přetištěn byl též do Loutkářské čítanky.

Válcové stmívání.

Jednoduchý přístroj na stmívání skládá se z pouzdra na žárovku, které je nahoře a dole opatřeno válečky, přes něž napneme pás řídkého hedvábí, které obepíná celou schránku. Tento pás je rozdělen na díly veliké tak, jak otvor schránky žárovkové. Díly jsou anilinem obarveny: jeden zůstane bílý, potom žlutý, červenavý a modrozelený. Přetáčením pásu před svítící otvor dostaneme žádané zbarvení. Podobný, poněkud složitější stroj popisuje ing. Jar. Berounský v článku »Několik úvah o vhodném a praktickém osvětlení loutk. divadel« (od-
díl: světlo sufitové), otištěný v IV. roč. »Loutkáře«. Více v knize »Stavba, osvětlení a režie lout. divadla«.

Vodní reostat.

Ze suchého dřeva zhotovíme schránku na láhev na vodu; schránku uvnitř napustíme ještě fermeží. Dvě bočné budou delší a mezi ně upravíme váleček s klikou. Čepy hřídele i ložiska nutno napustiti olejem a natřítí vaselinou. Za sklenici hodí se dobře taková, jakých se používá při člancích Leclanchéových. Na dno sklenice vložíme čistou desku zinkovou, od níž vede vzhůru měděný drát. Jako druhého pólu použijeme třeba sil-

nějšího knotového uhlí pro obloukové lampy (12—20 mm silného), který zachycen je pevně svorkou, k níž vede dosti dlouhá, izolovaná šňůra. Ke svorce navážeme závěsnou šňůrku neb tkaloun a vložíme uhlí do sklenice, aby se dotýkal zinku. Závěs téměř napneme k hřídeli a přiklepeme jej naň. Vedení od desky zinkové a od uhlí zakončíme zásuvkou, kterou vsuneme do vedení k jevištním světlům. Nyní uhlí vytáhneme natočením na hřídel a do sklenice nalejeme vody, nejlépe svařené, a to tolik, aby vytažený uhlí končil asi 1 cm nad hladinou. Pak připravíme si nasycený roztok kuchyňské soli.

Nyní musíme zkoušeti, aby světlo neskočilo. Uhlí pustíme až na zinek a zapneme proud. Zvedáme uhlí. Skočí-li světlo při oddálení uhlí od zinku a zhasne-li dříve než vyjde z kapaliny, je roztok vody slabý a nutno přilítí roztoku soli. Je-li naopak příliš silný, světlo se sice krásně stáhne, ale ne docela a zhasne náhle, když uhlí opustí hladinu vody. Proto na regulování reostatu musíme zkoušeti opatrně. Rovněž upozorňuji, že hřídel musí se v ložisku otáčeti pevně, aby zavěšený uhlí sám do kapaliny neklesal. Vodní reostaty byly popsány podrobně v »Loutkáři« od ing. Paspý a ing. Hanke.

Při výběru her mějme vždy na mysli stanovisko literární, ohled na obecnost a zřetel k prostředkům. Prakticky rozdělíme hry takto:

- a) Co hrát dětem v mateřské škole.
- b) Školní mládeži.
- c) Studentům a dospělým.
- d) Hry příležitostné.

Jako samostatný oddíl by byly hry pro bramborové neb maňáskové divadlo.

Výběr, který tuto podávám, je výsledkem soutěže, vypsané v 5.—6. č. XIV. roč. »Loutkáře«; obsahuje výběr z nejpůsobivějších her kdekoli vydaných do konce r. 1927.

1. Skupina pro mateřské školy.

V mateřských školách hrají se dětem krátké drobnosti, scény ze života dětského, které si upravují obyčejně samy učitelky. Potom hrají se pohádky, při nichž mělo by se postupovati tak, že učitelka nejdříve pohádku dětem vypravuje, potom teprve provozuje ji dramaticky. Z her tištěných uvádíme podle počtu hlasů: O princezně Kýchavce od Brožové, — Vodník a Kašpárkův Běloušek od Brožové, — Vodníková Hanička od Tesařové. — Dále uznány hry: Čerti na hradě od Schweigstill, — Honzova maminka od Weniga, — Kdo to dovede od Studničkové, — Perníková chaloupka od Velického, — Pohádka o kopacím míči od Beneše,*) — Princezna Včelka od Tomka, — Princezna z Ledové hory od Tesařové, — Smolíček pacholíček od Beneše.*)

*) V knize »Desítka her pro maličké«.

V. Sojka v »Soupisě čl. loutk. her« doporučuje ještě tyto hry: Kašpárek a Ferdáček, Kašpárek není rek, Král a zloději, O zlé koze, Rozluštěná hádanka, Budulínek, Čarovné dudy, Čert na zkušéné, Kašpárek jde do světa, Kouzelný plášťík, O chytrém Jeníčkovi, Ovečka v trní, Pouť do nebe, Princ Kašpárek a jeho koníček.

2. Nejvděčnější hry

vůbec pro průměrné loutkové divadlo pro mládež: jsou to především pohádky, potom veselohry s Kašpárkem. Tyto dva typy velmi často splývají. Mnoho se zapomíná na hry loutkového klasika, hraběte Pocciho. V soutěži nejvíce hlasů obdržely: Kašpárek dvorním lékařem od Průchy, — Vodníková Hanička od Tesařové. — Dále: Bacilínek od Drimla, — Doktor Kašpárek od Homolky, — Dračí nevěsta od Habersbergerové, — Kašpárek a hastrman od Rudolfa, — Kašpárek v pekle od Průchy, — Oldřich a Božena od Kopeckého, — Ponocný a strašidlo od Schweigstilla, — Princezna Bledule od dra. Drimla.

Na třetím místě byly hry: Doktor Faust od Vrchlického-Krause, týž počet hlasů zpracování dra. Veselého, — Kašpárek a princezna od dra. Veselého, — Kašpárek, čert a smrt od Hájka, — Kašpárkovo pometlo — zametlo od Schweigstilla, — Kmotry klepny od Schweigstilla, — O princezně Kýchavce od Brožové, — Pan Franc od Kopeckého, — Pan Johanes od Jiráska, — Princezna Žába od Voljeva.

3. Z her pro mládež, která nejčastěji navštěvuje loutkové divadlo,

vybrány: Nejhranější a nejoblíbenější: Bacilínek od dra. Drimla, — Dračí nevěsta od Habersbergerové, — Pan Franc ze zámku od Kopeckého, — Vodníková Hanička od Tesařové, — Začarovaný les od Schmoranze. Dále soustředily na sebe největší počet hlasů: Budulínka bolí zoubek od dra. Drimla, —

Čert a Káča od Wenigové, — Fištron od inž. Čecha,*) — Kašpárek v Kocourkově od Hlouška, — Král Asinus od dra. Drimla, — Pohádka o našem Honzovi od Rudloffa, — Princezna Bledule od dra. Drimla, — Princezna Nafta od red. Ptáčka,*) — Vášovo dobrodružství od Mansfelda, — Víla Dobrunka od Stoklasa.

Líbily se dále: Černá rota krále Matěje od Voborníka, — Dlouhý, Široký a Bystrozraký od Vršovického, — 313. dobrodružství detektiva Nosa od Havelky,*) Honza na trůně od Horkého, — Honzova maminka od Weniga, — Jak Jaromír k štěstí přišel od Gebauerové, — Jak Kašpárek vysvobodil princeznu od Homolky, — Kašpárek filmaří od ing. Čecha,*) — Kašpárek loupežníkem od ing. Čecha, — Kašpárek vždy ví si rady od Průchy, — Kašpárkovo dobrodružství na měsíci od Kopence, — Kouzelná píšťalka od Bartoně, — Král Ječmínek od Stoklasa, — Krasocitný Budulín od Maška, — Kuba Všeckosněd od Schweigstill, — Medvěd a uhlíř od Šerého, — Není vepřík jako vepřík od Sojky, — Nocleh v lese od Zimy*), — O Žižkův dvorec od Petříka, — Pohádka o statečné Evičce od Roikové, — Strakonický dudák od Tyla, — Svatý Mikuláš od inž. Čecha, — Voják od V. Říhy, — Vystěhovalci od Tesařové, — Zakletý ostrůvek od Kafky, — Zakletá princezna od Karasa, — Žádost kmotra Jahelky od Vlasáka.

V. Sojka uvádí ještě: Čertův hrad, — Kašpárek a medvěd, — Kašpárek doktorem, — Krejčík a Kašpárek hrdinové, — Křesadlo, — Květ kapradí, — Pohádka o štěstí, — Princezna Sofie, — Princ Medvěd, — Učebň černokněžníkův, — Zachráněná lípa, — Zlatá vajíčka, — Zvířátka a loupežníci, — Bavlnka a Rorejs, — Brok a Flok, — Kašpárek dvorním lékařem, — Kašpárek učí Matěje, — Kmotry klepny, — Král a zloději, — Malířovo štěstí, — Mlynářova Zuzka, — Ponocný a strašidlo, — Smlouva s ďáblem, — Turecké pomezí, — Ve službách vlasti, — Zvířátka na cestách.

*) V knize „Deset her ze soutěže“.

4. Skupina, v níž uvedena hra známějšího spisovatele,

jehož hry hrávali loutkáři z povolání: Jan za chrta dán od Klicpery, — Paličova dcera od Tyla, — Blaník od Klicpery, — Bruncvík od Tyla, — Jiříkovo vidění od Tyla, — Kašpárek a princezna, lidová hra, vydaná od dra. Veselého, — Rohovín Čtverrohý od Klicpery, — Strakonický dudák od Tyla.

5. Hry k 28. říjnu.

Do Prahy za presidentem od Zemana, — Kovář od Vyskočila, — Pan Johanes od Jiráska, — Probuzení od Plumlovské, — Život za republiku od Homolky, — Král Ječmínek od Stoklasa, — Lucerna od Jiráska, — Pohádka o našem Honzovi od Rudloffa. — R. 1928 dostala první cenu v soutěži Čsl. obce sokol. hra Dr. Russa »O smutné princezně a čarovném ptáku«. Dále: Báj o slobodě, — Domovina, — Jánošík (Blahoutová), — Jánošík a Kašpárek, — Krejčík a Kašpárek hrdinové, — Ve službách vlasti.

6. Propagační.

Proti alkoholismu: Kašpárek princem, — Špiritár, pekelný alchymista; pro pojištění: Milion; pro spořivost: Čert ve spořitelně, — Kašpárek hledá opatovický poklad; proti týrání zvířat: Zvířátka a lidé; proti vystěhovalctví: Vystěhovalci (Tesařová); zdravotnické: Bacilínek, — Brok a Flok, — Budulínka bolí zoubek, — Jarka a Věrka, — Lakté, — Princezna Bledule, — Slepá dedina, — Šuki a Muki, — Začarovaná země, — Zázračný doktor Vitamin.

7. Výbor 10 her původních, literárně hodnotných.

O princezně Kýchavce od Brožové nebo Desítka her pro maličky od Bedř. Beneše (pro šk. mateřské), — Hry od Klicpery (Blaník, Jan za chrta dán) nebo Tyla (Paličova dcera, Bruncvík, Tvrdohlavá žena). — Do Prahy za presiden-

tem od Zemana, — Bacilínek od dra. Drimla, — Dračí nevěsta od Habersbergerové, — Vodníková Hanička od Tesařové, — Začarovaný les od Schmoranze, — Víla Dobrunka od Stoklasa, — Princezna Nafta od Ptáčka.

*

Cílem soutěže bylo ze spousty her do konce r. 1927 vydaných zjistiti, které měly největší úspěch a které byly zároveň literárně cenné; byly uvedeny opravdu hry vhodné pro průměrná divadla, ale při posuzování hodnotnosti her se zapomnělo na hry Karla Maška-Fa Presto: Kašpárkova maminka, Pohádkový zákon a j.

R. 1928 byly rozhodnuty dvě soutěže na loutkové hry:

a) Soutěž Masarykova lidovýchovného ústavu, bohatě dotovaná, jak ještě u nás nebylo (o 4.500 Kč) ; byla obeslána skoro stovkou her; ze soutěže té vyšly vítězné hry: — Brokát, princ z pohádky od V. Sojky, — Šuki a Muki od Dr. K. Drimla, — Rytíř z Oškobrhu od Dra. Vlad. Zákrejse, — Vašíkovo rozhodnutí (Co si boty povídaly) od Ch. Habersbergerové, — Učeň černokněžníkův od Dra. Vopršala.

b) Soutěž Československé obce sokolské (o 1.000 Kč pro 3 hry) vyzdvihla nejvýše hru: O smutné princezně a čarovném ptáku od Dra. Richarda Russa.

Hry z obou soutěží 1928 rozhodnutých byly již vydány v Knihovně čes. loutkářů, v níž do vydání této knihy byly tištěny pozoruhodné novinky: Kouzelná čapka od Mašínové, — Pyšná Hildegardis od Pociho, — Drak od ing. Čecha, — Maharadžovo letadlo od Macháckové, — Kašpárek pilotem od Verner a Kittlové, — Automobilová princezna od Nešvery, — Kašpárek jde do světa od Tesařové a j.

OSNOVY RUČ. PRACÍ VÝCHOVNÝCH A LOUTKOVÉ DIVADLO

Slýcháme velmi často stesky rodičů i učitelů, že zavedení povinného vyučování ruč. pracím výchov. na školách národních nepřineslo nic dobrého, že děti naučí se spíše hrát si než nějaké užitečné práci, že ruční práce hochů jsou zbytečným zatěžováním dětí školní prací, která by spíše patřila počtům a mluvnici, že mnohé nadané dítě, které nemá manuálních schopností, má ošklivou známku z ruč. prací zkažené vysvědčení a pod. Rovněž stěžují si rodiče, že děti musí si nositi velmi často drahý materiál do ruč. prací, který se potom zbytečně kazí atd. Některé stížnosti snad jsou oprávněné. Je to především počet hodin ruč. prací výchovných. Když po prvých útocích na ruč. práce snížen byl počet vyučovacích hodin tohoto předmětu na měšť. škol. ze dvou hodin na jednu (kromě IV. roč.), byly na škole obec. ponechány dále 2 hod. ruč. pracím.

Rovněž příprava učitelstva byla při zavedení tohoto předmětu nedostatečná, a tak jen něco málo jednotlivců ví si opravdu s ručními pracemi rady a provádí je tak, jak osnovy předpisují. Oprávněné námitky rodičů týkají se toho, že se ve školách vyrábějí předměty neužitečné, hračky, které baví jen chvíli, ale věc trvalejší ceny děti nedovedou vyrobiti.

Proto přemýšlel jsem, jak uzpůsobiti vyuč. ruč. pracím výchov., aby jednak prováděny byly při vyučování věci trvalejší hodnoty, jednak aby odpomoženo bylo steskům rodičů, že děti vlastně se učí hrát si místo něčeho užitečnějšího, a aby nevyžadovalo tolik finančních obětí. K tomu výborně se hodí loutkové divadlo. Význam loutkového divadla v nynější době je dostatečně znám. Rovněž rozvoj loutkářství v poslední době ještě stoupá. Jsou to v první řadě divadélka rodinná, která stále

víc a více přicházejí do obliby a jichž počet den ode dne se množí. Vzpomeňte jen, že podle poslední statistiky je jen školních divadel u nás na 1000. (Všech veřejných je přes 3000.) To může býti opěrným bodem snaživého učitele při ruč. pracích vých. Nejenom, že navazuje látku při tomto předmětu na ostatní předměty (rámcová osnova — činná škola), ale může upotřebiti ruč. prací k tomu, aby zhotoveny byly ve škole dekorace i rekvizity pro loutkové divadlo jak školní tak i rodinná divadélka žáků. V takovém rámci »děti dětem« můžeme pracovati nejen ve vyšších třídách, ale i v třídách nižších, ba i na stupni prvním. Lze tu pracovati za součinnosti všech tříd a zkusíte-li to a zorganizujete-li trochu tuto práci, nejen že výrobky budou velmi dobré, ale i cíle výchovavacího bude plně dosaženo a děti budou pracovati s jiným zájmem než pracují mnohdy nyní.

Připomínám, že nelze mnohdy chtíti, aby děti jedné věci dokončili úplně. Tak na př. velká pozadí a kulisy nalepí nám žáci vyšší třídy a v nižší se budou vyřezávati; naopak drobné rekvizity, zhotovené na stupni nižším, dostane vyšší stupeň k domalování. Papírovina k modelování, vyrobená ve vyšší třídě, pošle se do ostatních k zpracování, aby vrátily se odtud již vymodelované předměty k malbě a pod. Práci a chuť dětí podchytíme ještě více, jestliže na přístupném místě umístíme skříň (vitrinu), kde jednotlivé ukázky vyložíme, aby si jich děti mohly všimati, posuzovati atd. Kam však s tolika rekvizitami? Snadná pomoc. Některé školy, které mají loutkové divadlo, mnoho spotřebují samy, mnoho odnesou si děti pro svá rodinná divadélka. Jest rovněž řada škol, které o vánocích podělují menšinové školy a jsou případně s nimi v písemném styku. Potom mohou se jich dotázati, mají-li loutkové divadlo, jak velké jsou loutky (podle jejich velikosti řídí se velikost rekvizit), kolik žáků těchto škol má doma loutkové divadlo, a při vánoční nadílce pošle se také potřebný počet kolekcí různých rekvizit. Tak zvláště apeloval bych na školy určitých krajů, kde kvete zvláště některá výroba (kamnářství — hliněné hrnce — sklářství — věci ze skla a pod.)

Abych ukázal, jak lze celé škole pracovati za jedním cílem

»Loutkové divadlo děti dětem«, podávám tuto úplné osnovy ruč. prací ve školách pražských pro 1.—5. tř. obec. a rámcovou osnovou škol měšť. v nichž *kursivou* vysázena jsou hesla a práce, jichž lze použití pro loutk. divadlo. V závorce pak uvádíme některé obměny a poznámky. Uvádím pražské jednotné osnovy, ale podle nich může každý učitel vybrati si podle svých osnov to, čeho by mohl použití. Nyní však vyšly osnovy nové, které na nejnižším stupni připojují ruč. práce k prvouce. Přes to osnovy tuto podané mohou býti vodítkem na školách mimo-pražských.

I. TŘÍDA.

Z á ř í: Uzel na šátku. Skládanky z kapesníku. Návodná úprava vlasů, nehtů, cídění zubů. Skládati z tyčinek tvary: věci, zvířátka, panáčka. *Modelování:* rohlík, koláč a pod.

Ř í j e n: Úprava obuvi. Čištění a šněrování botek. Zavázání šněrovadla na kličku jednoduchou i dvojitou. Sbírání kaštanů a šípků a třídění jich. *Modelování* a psaní hliněnými provázky (i v dalších měsících).

L i s t o p a d: Pětka kaštanů, šípků na špejli. Figurky a zvířátka z kaštanů a dřívěk. Sbírati a třiditi spadlé listí stromků. Spojování jich pomocí řapíků, jehličí nebo tenkých dřívěk v pásy a girlandy. Úprava oděvu a prádla. Úprava hlavy.

P r o s i n e c: Skládanky (šípka, panák a pod.). Čert ze suchých švestek, panenka z fíků, hrozinek, mandlí, švestek. Ozdoby na stromček: řetěz z různobarev. nastříhaných proužků papíru. Balení bonbonů do staniolu a hedvábného papíru.

L e d e n: Modelování ve sněhu, sněhulák. Těžší papírové skládanky (ptačí zobák, košilka, tobolka, košíček, slánka, kalhoty, stolek).

Ú n o r: Nalepovati z připravených pásků přírodní i zdobné tvary, předměty z věcného učení. Zdobiti zhotovené skládanky nalepováním. Čistota a balení knih. Nalepováním zdobiti obálky knih.

B ř e z e n: *Proplétání barevných proužků papíru plochou*

jeblou. Vytrhávání z papíru podle jedné a více os skládaného papíru. (Hvězdice, figurky za ruce se držící, zvířátka. — Možno použití vytrhaných tvarů na ozdoby šatů loutek nebo větších tvarů stejných jako vzoru na dekorace vlastní výroby.)

D u b e n: Zdobení výduňků. Skleněné neb dřevěné korále tříditi. *Navlékati je na tenký drátek, později na reznou nit podle velikosti a barvy v ozdobné šňůry na krk. (Závěsy do dveří ze slámy a korálů.)* Stromečky z borových šišek a špejlí.

K v ě t e n: *Práce s formelou (papírovinou): Modelovati vše, o čem hovořeno ve věcném učení (kolečko, koláčky, srdce, hvězdice, růžice, závity, pletence, perníkové formy, domečky, osoby, zvířátka, ilustrování pohádek a pod.).*

Č e r v e n: *Pokračování v modelování.* Napodobovací hry na hřišti: krám, pekař, cukrář, řezník, uzenář, domácnost. Materiál: písek, hlína, dřívka, prkénka, kamínky, střírky, sláma, spadané ovoce, opadané květy a pod.

II. TŘÍDA.

Z á ř í: Šití sešitku. Papírový košíček. *Modelování ovoce, hub, větrné kolo, papírové mince na počítání.*

Ř í j e n: *Nalepování: dům. Malování: husa, koláče. Bramborové hlavy do divadla. Nalepování barev. listů. Skládání košíků na ovoce. Počítadlo z 20 šípků, korálů a pod.*

L i s t o p a d: *Modelování: Svička, buchta. Domek skládaný z papíru. Kornout. Pytlík. Nalepování: koník, panenka, auto, vůz. Vozík z krabičky od sirek, skříňka. Metr z provázku.*

P r o s i n e c: *Nalepované krmítko pro ptáky. Vánoční ozdoby, řetězy. Zlacené ořechy, šišky. Modelování: cukroví, vánočka. Zvířátka ze šišek. Panáci ze švestek. Klapačka z ořechů.*

L e d e n: *Úprava útržkového kalendáře. Balení knih. Modelování: auto, vlak, sáně. Housle. Podkova z formely.*

Ú n o r: *Beránek z vaty a drátu. Různé tvary cukroví. Nalepování a modelování vázy. Myška. »Složenka« na prášky. Bouchačka z papíru.*

B ř e z e n: *Modelování: vajíčko, kuřátko, ryba. Nalepování:*

stromy, loďka. Lodička z kůry. Čáp ze šišek. Vodní kolečko. Loďka z papíru.

D u b e n: Modelování: hnízdo, ptáček. *Malování vajíček*. Pletení pomlázek. Nalepování květin. Rýč, lopata. Pišťalky. Frkačka. Vodotrysk z plechových krabic. Kuličky na hraní.

K v ě t e n: Modelování: hnízdo s vajíčky. Nalepování: motýli. Motýl z papíru. *Ptáci z hlíny a perli*. Dělení papírových kotoučů na $\frac{1}{2}$ a $\frac{1}{4}$.

Č e r v e n: Modelování: třešně, hruška. Vystřihování: kosa. *Deštník skládaný z papíru*.

III. TŘÍDA.

Z á ř í: *Hřib, muchomůrka (model)*. Lesní stromy ze šišek. Papírové peníze. Váhy z kaštanů neb ořech. skořápek. *Jablka, brušky, švestky modelov*. Brýle z papíru. Panácci pro bratříčka (vystřih. z přelož. papíru).

Ř í j e n: Drak, psaníčko, větrník (papír, dřevo). Aeroplán (špejle, zátky, papír). Větrná růžice. Národní vlajka. Hračky z kaštanů. Hádek na drátě. Deset pytlíků po deseti fazolích.

L i s t o p a d: *Hrob, náhrobky (model)*. *Svitilna* (tvrdý papír a hedvábný). Měřítka (m, dm, cm). *Umělé květiny v kořenáči*. Vystřihovati a nalepovati obrázky. Sešívati je v knížku. *Zdobení jich rámečky*.

P r o s i n e c: Čert s vyplazeným jazykem (papírové skládanky). Mikuláš. Řetízky na vánoční strom. Jednoduché košíčky. Třešně. Lesní stromky (drát, vlna). *Vánočka (model)*.

L e d e n: Nástěnný kalendářík. Obálka na sešity. Zdobiti knihy. Sněhulák (model). Sáňky (tvrdý papír). *Ptákové (model)*. Upravení prkénka pro ptáčky.

Ú n o r: Naučíme se čistiti obuv. Zhotovení šachovnice a kamenů pro »dámu«. Záložka do knihy (dřevo). *Sířihy prádla, oděvu a obuvi*.

B ř e z e n: Hůlky k pohánění kola. Biče na kačenu. Pišťalka. Naučíme se ořezati tužku. Špaček ke hře. *Kovadlina, kladivo, podkova (model)*. Loďka (papír).

D u b e n: Upravení obrázků M. J. Husa. Domečky (krabičky od zápalek). *Hodiny s pohyblivými ručičkami* (tvrdý papír). *Sekyrka* (papír, dřevo). *Holubička* (skořápka, papír). *Kraslice*. Pomlázka (proutí, tužky).

K v ě t e n: Venku na písku: Modelování terénu. Mlýnek (zátky, dřevo). *Vázička na květiny* (model). Rytí kolem stromů (na škol. dvorku). Zalévání květin na dět. záhonku. Zhotovení stanu. Rozdělení ohně.

Č e r v e n: *Husitské zbraně* (papír, dřevo, model). Plachetka z kůry. Parník (skládání papír). Vozík. Vlak (krabičky od zápalek). *Kosa, srp* (papír, dřevo). Papírový pohárek na vodu (cestovní). Korkový pás k plavání. Navlékání tkanice u plavek.

IV. TŘÍDA.

Z á ř í: Balení knih. Obálky a desky na sešity. Jich zdobení. Sešit se štítkem na volné cviky v psaní. Papírový metr, rozdělený v dm a cm. Praktické měření ve třídě. Pouzdro z papíru. Příklop na kalamář (s knoflíčkem). Lisování a nalepování listů. Vystřihování listů z barevného papíru.

Ř í j e n: Hračky z kaštanů, žaludů a j. plodů. Tiskátka z nich (též ze zátek). Psaníčko, hvězda, drak. Prapor, vlajka čsl. Větrník z papíru a pod. hračky papírové. Krychlová krabička (podle sítě) s víčkem, zdobená. Váhy kupecké. Dělení špejlí a sestavování řím. číslic.

L i s t o p a d: *Splétání copů o 3 a 5 pramenech z lýka* neb silného motouzu. *Modelování*. Modelovací archy. *Vystřihování z papíru prádlo a oblek pro loutky*. *Bramborové loutky, hlavy*. *Loutkové divadélko malé*.

P r o s i n e c: Nástěnný kalendář vyřezati (vystřihati) a ozdobiti. *Ze sirkových krabiček stolek a j. nábytek do divadélka*. Vrkoč a ozdoby naň. Drobné dárky sourozencům: papírový tahací panák zdobený, ozdobné násadky, tužky a pod. Předvánoční úklid ve třídě.

L e d e n: Z ořechových skořápek klapačka, vřeten, setrvačnick a pod. *Vyřezávání nábytku pro loutkové divadlo*. Vystřihování

vání a slepování čes. vesnice, hradů, význačných budov města a j. Krmítko pro ptáky. Modelování zvířat.

Ú n o r: Uzle a kličky na motouzu. Vázání kravaty. První obvazy raněným. Pletení na cívce, užití šňůry. Vyřezávání hraček ze dřeva: koník, ptáček, mimi a pod. *Vytrhávané ozdoby ze skládaného papíru*. Masopustní masky, škrabošky. Obálka na dopis. Zabaliti balíček na poštu. Adresa.

B ř e z e n: Zdobení bič na káču. *Modelování pomníků, popelnic a pod.* Nalepování a úprava pohlednic. Ozdobný rámeček. Papírový »vlk«, »čamrda«. Hranol čtyřboký (podle sítě). *Skříňka zdobená*, sirník a pod. Stavebnice a jiné skládací hry.

D u b e n: Pomlázka. *Kraslice. Proplétání papírových proužků*, složitější vzory. Hračky z vyfouknutého vajíčka. *Nalepování sestav z papír. kroužků, výseků, výstřížků* (dekorace). Přišívání knoflíků na kartonek i látku.

K v ě t e n: Pokus o látání. Skládanky z papíru (složitější). Vozíček z cívek a z krabiček. *Sbírání malého plotu kol zahrádky*. Modelování zeleniny a ovoce. Šachovnice a »dáma«. Papírový pohárek na vodu.

Č e r v e n: Spracování starých knih a obrazů ze škol. kabinetu. Příprava ke škol. výstavce. *Pozvánky, programy*. Úklid ve třídě před prázdninami.

V. TŘÍDA.

Z á ř í: Balení knih. Obálka na sešity. Výroba zápisníků. Větrníky z papíru nebo peří. Větrné kolo. Vrtule. Výroba růz. předmětů z plodů (kaštanů, žaludů).

Ř í j e n: Škrobové papíry. *Nalepování sestav z papírových proužků a výstřížků*. Řím. číslice ze špejlí (sestavování). Balení. Úprava pošt. balíků. Výroba draka. Rámeček na pohled.

L i s t o p a d: Modelování skupin z plast. hlíny (automobil-závody, football. zápas). Zednická krokvice z lepenky. Šachovnice. Figurky k šachu a dámě.

P r o s i n e c: Vystřihování a nalepování (předměty z vánoč. trhu), vánoč. stromky a pod. Ozdoby na vánoč. strom. Zdo-

bení obalů knih (podle samostatných návrhů). Znaménka do knih.

L e d e n: Papír předsádkový a jeho užití (kalendář, rozvrh hodin, rámečky na obrázky). Milíř. *Loutkové divadlo, dekorace, plakáty, vstupenky*. Skládanky z papíru. Vystřihování husitského vojska.

Ú n o r: *Drobné práce z lýka* (podložka pod sklenice, kroužky na ubrousky, tácek). *Proplétání barev. motouzů*. Stavění sněhuláka, modelování ze sněhu, sněhové chyše. Budky ke krmení ptactva. Modelování: sánky, lyžaři.

B ř e z e n: Sazení a pěstování květin za okny. *Zdobení květináčů*. Holes a tyčky ke květinám a jejich zdobení. Holes k pohánění kola. Chlapecký telefon ze dvou krabiček a drátku (provázku).

D u b e n: Vyškrabování kraslic. *Holubice*. Pomlázka. Šlehačky a binovačky ve 4, 6 a 8 pletené. Píšťalky. Oklepávání píšťalek. Herbář. Sbírání, lisování a upevňování květin. Řádné vedení herbáře. Šití a látání.

K v ě t e n: Krabice. Jejich výroba skládáním a lepením. Zdobení krabic. Vodní mlýnek a stoupa. Tlakoměr ze žárovky. Modelování: loď s vesly, parník, vozy.

Č e r v e n: Skříňky k chovu housenek a na sbírku motýlů a brouků. Jak upravovati hmyz do sbírky. Výlety. Domácí lékárnička. Pouzdro na mapu. Modelování: sluneční hodiny, brouk roháč, sluníčko sedmítečné a pod.

C e l o r o č n í p r á c e: Lepení vhodných vystřihovaných obrázků do třídního alba. Časopis a jeho výzdoba.

Ve škol. roce 1930/31 zavedeny byly na školách obecných v Praze nové osnovy, v nichž neuvedeny jsou ruční práce jako samostatný předmět v 1. a 2. třídě. Od 3. tř. počínaje uváděny jsou a tu pouze vybírám z nich ty práce, kterých lze použití při přípravě rekvizit pro loutková divadla.

3. tř.: **Z á ř í:** modelovati houby a pod., nalepované rámečky k obrázkům, tyčkový plot nalepovaný. — **Ř í j e n:** modelovati ovoce, košíček, ošatky. Deštníček. — **L i s t o p a d:** Model. hrob, pomníky, věneček; perníkárské výrobky. — **P r o s i n e c:**

Sněhulák, Mikuláš, čert, skládanky: košíček, řetězy a pod. — **Leden**: model. popelnici, nádobí, úprava obrázků. — **Únor**: Řaditi pásky, čtverce a pod. (podlahy pro jeviště), případně i dekorace místností). — **Březen**: Řadění trojúhelníků, šrafovatí (vlysy do dekorací místností). — **Duben**: Pomník, model. květiny v kořenáči, z výduňku ptáčka. — **Květen**: Nalepovati květy (dekorace), motýlek, ryby, plastické přístavky, jako stromy, keře, kopečky a pod. — **Červen**: Had, štítky na zavazadla (vstupenky).

4. tř.: **Září**: Model. bůžky, popelnice, notýsek (knihy do divadla). — **Říjen**: Model. zdi, budovy. — **Listopad**: Model. kříže, pomníky, mohyla; signálový terč; vystřih. balon, aeroplán; pařezy. — **Prosinec**: mísa ovoce; sestrojiti lucernu, košíčky a hvězdy z kartonu. — **Leden**: model. přílbu, helmici, štíty, erby, znaky; čakan, hlásná trouba, maňáskové divadlo, figurky. — **Únor**: Krakonoš, tkaní (koberečky, přehozy), z kartonu necky, vozík, kabelky, sklenice, konve, vázy, model. pekařské výrobky, užití zeleného lýka (rákosí). — **Březen**: model. kalich, bibli; kladka, figury z výduňků, cihly. — **Duben**: Model. kovářské nástroje, meče. — **Květen**: Model. úl, včelín, žebříčky, hmyz. — **Červen**: Husitské zbraně, štíty.

5. tř.: **Září**: váhy, kladka, knížky. — **Říjen**: Praehistorické předměty, zdobení rámečků k obrázkům. — **Listopad**: Urna, svítlna, vodotrysk (bezová trubka, korek, brk), geometrický ornament (dekorace). — **Prosinec**: Ryby, žáby, loďka, geometrický ornament z trojúhelníků, obdélníků, hvězdy. — **Leden**: Loutkové divadlo. — **Únor**: Bouchačka, znaky. — **Březen**: Klapačka, kvedlačka, kraslice, holubičky z výduňků. — **Duben**: Žebříček, vozík na uhlí z dolů. — **Květen**: nádobí. — **Červen**: Sportovní prvky.

ŠKOLA MĚŠŤANSKÁ.

Na školách měšťanských nemáme dosud takové jednotné osnovy ručních prací výchovných a proto použil jsem »Návodů pro vyučování ruč. pracím«, který jest otištěn ve Věstníku

min. podle výnosu min. škol. a nár. osvěty ze dne 30. června 1924, čís. 64175-I. Tam uvedena je osnova pro školy měšť. jako stupeň vyšší. Je osnovou rámcovou a je na učiteli, aby vybral si to, čeho může pro ten který stupeň použití. Tak tomu je i v nejnovějším návrhu osnov pro měšť. školy v Praze z r. 1932. Zde zvláště vyniká možnost spojení ručních prací s vyroběním loutkového divadla a všech potřebných rekvizit. Uvádím základní osnovu úplnou a v závorce opět poukážu na jednotlivé užití pro loutkové divadlo těm, kdož by měli chuť pustiti se do pěkné a vděčné práce na loutkovém divadle.

Modelování v různých hmotách vždy z jedné hmoty — bez použití nesourodého materiálu, odlévání. Perník, těsto. (Příprava papíroviny, modelování nádobí, ovoce, pečiva, výrobků uzenářských, hlaviček).

Hrnčířství. Pokusy o točení forem na kruhu. (Nádoby, vázy.)

Vystřihování. (Dekorace vystřihované a nalepované.)

Kartonáž. Složitější úkoly. Modelovací archy vlastní sestavy. (Některé kusy nábytku, kamna, plotna, pec.)

Jednoduché vazby knih. (Knihy otvírací, řada knih do knihovny).

Pletení ze slámy, proutí, orobince, provázek, řemínků. Košíkářství z proutí, kořenů, lubů, pedigu. Práce z orobince, lýka, rafie. (Klobouky, košíky, nůše, umělá tráva, rákosí a podobné.)

Pletení, síťování, drhání. (Sítě pro rybáře do některých her, sítě do prostřihaných kulis plátěných).

Tkaní a vázání koberců. (Koberce na zem i dekorační.)

Šití a látání. (Jednoduché potřeby: zástěry, klobouky a pláště.)

Práce z voskovaného plátna a kůže. (Torby, kapsáře.)

Práce ze dřeva i na hoblicí a soustruhu — spojování dřev — barvení, lakování, leštění. (Největší možnost prací: nábytek, nářadí, drobné rekvizity, rámy na dekorace a pod.)

Práce z drátu a plechu — letování. (Zbraně a hospodářské nářadí, lampy.)

Fotografování.

Dále podle technik možno rovněž mnoho vytvořiti.

Vystřihování a nalepování forem přírodních i ozdobných. (Dekorace.)

Malby předmětů z papíru (rekvisity), dřeva, kůže, kameniny, porculánu.

*Malba zdi (dekorace) a látek (šaty) s použitím barev vodo-
vých, křídlových, temperových, fermežových, emailových, barev-
ných mořidel, dřev, rostlinných barviv, barev na látky, kůži,
kameninu, porculán, sklo, — barevného škrobu.*

*Tisk tiskárky z bramborů, dřeva, korku, gumy, linolea, kar-
tonu, i typy písma. (Plakáty, vstupenky, pozvánky, dekorace.)*

*Patronování na zdi a na látkách. (Dekorace na lepence i hru-
bém plátně.)*

*Batikování na látce, výduňku, dřevě. (Opona, šaty pro
loutky.)*

*Řezba ve dřevě pozitivní i negativní, vrubořez. (Plakáty, po-
zvánky, zdobení nábytku.)*

Modelování v plechu. (Zbraně, lustry a pod.)

Vbíjení kovu. (Držadla na kulisy, háky, závěsy.)

Pletení, tkání a vázání. (Pásky, kabelky, koberečky.)

*Barvení zavazované látky, odbarvování. (Jednotlivé ozdobné
kusy: přehozy, stínítka na lampy, pokrývky na stoly, dekorace
závěsové.)*

*Práce z obýbaného, měkkého drátu. (Háčky k loutkám, vo-
dicí dráty, vahadélka a pod.)*

Tím ovšem není vyčerpáno vše, co lze ve škole měšťanské prováděti se žáky při ručních pracích. Můžeme na př. řezati tělíčka loutek, zařizovati nejnutnější osvětlení v divadélku, pomůcky na nejrozličnější efekty, jak světelné tak i zvukové a to jsou jistě práce, které žáky cele zaujmou. Budou je pracovati nejen se zájmem a chutí, ale i s vlastní rozvahou a vlastní vynalézavostí. Budou samostatně luštit různé problémy, zdokonalovati jednotlivé kusy a tím dosáhneme nejen toho, že se naučí vážně pohlížeti na práci, ale naučí se sami pracovati bez pomoci druhých a také práci ceniti a to je jeden z hlavních motivů, proč byly ruční práce zavedeny na školách národních.

A) Knihy:

Hugo Baruch: Theater-Möbel [Berlin].

B. Brosman: Ozdoby z vlnitého papíru. [Pracovna mládeže 1.]

K. Čvančara: Divadelní příručka [Neubert — Praha.]

J. Drozd: Jak si zhotovíme loutkové divadlo. — [J. Vl. Mangl, Ruda n. Moravou.*)]

Al. Fikar: Odlitky ze sádry, z kovů atd. [Ústřed. naklad. učit. — Praha.]

Loutkářská čítanka [Masarykův lidovýchovní ústav — Praha.]

K. Obkřáčil: Ruční práce bez dílny a z laciných hmot. [F. J. Buček — Prostějov.]

V. Rohlena: Uč se prací. [Válek — Praha.]

Emma v. Sichart: Praktische Kostümkunde. [Bruckmann — München.]

A. Suchardová-Břichová: Album krojů. [Jos. R. Vilímek-Praha.]

Dr. J. Veselý: Bramborové divadlo. [Umělec. snahy — Kočí — Praha.]

Příručka čes. loutkáře. [Umělec. snahy — Kočí — Praha.]

Zařízení loutkových divadel. [Děl. akad. — Praha — rozebráno.]

*) Autor brožurky, vyšlé r. 1927, neví, kdo vydal Loutkářskou čítanku, má řadu technických i slovních chyb atd., a nemohla mně tudíž býti vodítkem. Uvádím ji jen pro úplnost, že jsem přečetl vše, co se k tomuto oboru vztahovalo.

- Ed. Weichert:* Svéráz v českosl. školách. [Kočí — Praha.]
Ad. Wenig: Bohatýrské zvěsti. [Vilímek — Praha.]
Zd. Wirth: Československé umění. [Vesmír — Praha.]
 Umění lidu československého. [Vesmír — Praha.]
Dr. Č. Zíbrt: Dějiny kroje v zemích českých. [Šimáček — Praha.]

B) Články:

- L. Borek:* Stříhy klobouků, čepic a pod. [Loutkář II.]
Ing. J. Kopanec: Výroba loutek v dom. dílně. [L. X.]
Prof. V. Kraus: Výbava loutk. divadla. [L. III.]
Prof. B. Metelka: Rekvisity, plastické přístavky. [L. XI.]
L. Tesařová: Modelování předmětů pro loutk. div. [L. VI., též Loutkář. čítanka.]
Ph. Dr. R. Tschorn: Výstroj a výzbroj čes. vojska od nejstarších dob až do poč. XVII. stol. [Zprávy vojen. arch. ČSR. 1926 I.]
Arch. Vikt. Urbanec: Kopí a jeho druhy. [L. II.]
 Meče a dýky pro loutk. div. [L. II.]
 Štít jako součást rekvisit. [L. II.]
 Vojenské rozhledy — Žižkovo číslo. [1924 roč. V. č. 7.]
-

Úvodem	5
------------------	---

I. KONSTRUKCE JEVIŠTĚ.

1. Pro loutky 18 cm	7	4. Pro loutky 35—50 cm	12
2. „ „ 25 cm	7	Zařízení elektr. osvětlení	12
3. „ „ 35 cm	12	Rodinné divadlo skříňové	8

II. DEKORACE.

1. Pro loutky 18 cm	14	5. Dekorace domácí výroby	15
2. „ „ 20—25 cm	15	Šablony	16
3. „ „ 25—35 cm	15	Stojky	17
4. „ „ 35—50 cm	15		

III. LOUTKY.

18 cm	19	Varietní	19
25 cm	19	Výbava loutek	20
Od 35 cm	19	Zdobení šatů	20
Soustruhované	19		

IV. REKVISITY.

Nábytek prof. K. Pišera.

Podstavec pod sochu	22
Kamenná lavička	23
Zahradní stůl	24
Rokoková židle a taburet	25
Rokoková pohovka	27

Práce z proutí.

Stůl o třech nohách	31
Stůl	31
Židle s prken. sedadlem	32
Židle	32
Zahradní křeslo	33
Židle se zkříž. nohama	34
Jednoduchá lavička	35
Lavička s opěradlem	35
Lavička s prkenným sedadlem	36
Lavička ozdobná	36
Kozlík na dříví	37
Roubení	38
Ploty	39
Vrátka	41
Prostý kříž	42
Lávka	43
Můstek	44
Stůl proplétaný	45
Židle proplétaná	47

Rekvizity ze dřeva.

Lavice ke kamnům	49
Jednoduchá lavice venkovská	49
Lavice s opěradlem	50
Kuchyňská židlička bez opěr.	51
Židle s opěradlem	51
Židle selská	52
Koutnice	53
Police na talíře na zeď	53
Kredenc s polcí na talíře — mísník	54
Kredenc kuchyňská	55
Stůl selský (hospodský)	56
Stůl o jedné noze s křížem	57
Stůl o jedné noze	57
Skříň	58
Police na knihy na zem	59
Stojánek na knihy	59
Knihovna zavírací	60
Postel obyčejná	61
Postel slovenská	61
Postel středověká s nebesy	62
Babiččina truhla	63
Kolébka s žebříčkem	64
Ševcovský stůl	64
Verpánek	65
Židle	66

Stůl	67	Deštníček nebo slunečníček	103
Dívan	67	Vějíř	104
Moderní křeslo	68	Vařečka	104
Jiné křeslo	68	Lopata na chléb, hranatá	104
Křeslo potažené	69	Lopata na chléb, kulatá	105
Jiné křeslo potažené	70	Hodiny kuchyňské	105
Psací stůl	70	Hodiny „kukačka“	106
Sloupy vysoké pod vázu a pod	71	Schůdky	107
Stojany pod sochu, oblé	71	Krb alchymistův	107
Skříňové hodiny	72	Anglický krb	108
Pianino	73	Gotický krb	108
Plano	73	Jednoduchá zástěna	109
Otáčecí židle k planu	74	Španělská stěna (paravan)	110
Trymó vysoké rokokové	74	Radio lampové	110
Trymó nízké, moderní	75	Obrazy	111
Police pro alchymistu	76	Obrazy oválné	111
Pult pro alchymistu	76	Obrazy biedermyerovské	112
Starožitné křeslo	77	Zrcadlo	113
Rytířská truhla	78	Bouda pro psa	113
Truhla s oblym víkem	78	Dříví v metrech složené	113
Gotický taburet	79	Kleátko s obrázkem	114
Gotický taburet jednodušší	79	Kaplička	114
Gotické sedátko	80	Kříž u cesty	115
Gotické křeslo	80	Boží muka	116
Gotický stůl	80	Ukazatel cesty	117
Gotický stůl jednoduchý	81	Ukazatel cesty otáčivý	117
Gotický pult	82	Knihy	118
Kredenc rytířská s gotic. ná- stavcem	82	Čarodějná kniha	119
Gotický trůn	83	Brýle	120
Románský trůn	84	Koruny královské	120
Trůny moderní	85	Koruny pro královnu	120
Stůl rokokový	85	Čelenky pro prince a princezny	121
Rokoková židle	87	Koruny pro pohádkové bytosti	121
Rokokový taburet	88	Kytara	122
Rokoková pohovka	89	Loutna	122
Stůl renaissanční	91	Mandolina	123
Empirový taburet	92	Housle	123
Empir. lavička ve slohu řeckém	92	Basa	124
Empirová židle	93	Harfa	124
Empirový stůl	93	Korál, závěs do dveří	125
Empirový stojan	94	Závěs ze slámy	126
Empirová pohovka	95	Kašna	126
Židle z r. 1830	96	Kašna ke zdi	126
Pohovka z r. 1830	97	Vodotrysk	127
Stůl maloměstanský	97	Balustráda se schodištěm	127
Židle maloměstanská	97	Schodiště	128
Taburet maloměstanský	99	Podlahy mosaikové	129
Orientální stůl	99	Koberce	130
Orientální sedátko	100	Koberce malované	130
Židle ve slohu egypt. příp. rytířská	100	Koberce našívané a nalepované	130
Stůl v egyptském slohu	101	Koberce provlékané	131
Obětní stůl ohňový	101	Koberce šité	131
		Torby kožené	132
		Staročeské kapsáře	132
		Snop slámy	133
		Ošatka	133
		Košilky	133
		Nůše	134
		Holubička z výduňku	134

Drobné rekvizity.

Hole rokokové	102
Hole	102
Žezlo	103

Holubička česká	134
Stan	135
Ohniště	136
Zed s vraty	136
Žebřík	137
Hrábě	138
Brány hospodářské	138
Zahradní motyka	138
Kosa	139
Cep rolnický	139
Necky	139
Kolečko	140
Trakař	140
Válec	141
Brus	141
Rozvodná deska	142

Bekvisity modelované, kaširované, lepené.

Papírová hmota k modelování	144
Koláče	144
Velikonoční bochánky	145
Vánočky	145
Bochníček chleba	145
Jaterničky	145
Vuřtíky	145
Párky	145
Salámy	146
Šunka	146
Pečená husa	146
Bábovka	146
Jablka	146
Hrušky	147
Třešně a višně	147
Okurky, melouny	147
Řetkvička, mrkev, kedluben, celer	147
Pór, česnek	147
Zelí, kapusta, salát, karfiol	148
Velikonoční vajíčka	148
Holubička	148
Pohádkový ptáček	148
Korbel	148
Korbel s víčkem	149
Porcelánové hrnečky, konvič- ky atd.	149
Džbánečky	149
Cínové nádoby starožitné	149
Hrnce kamenné	150
Emalované hrnce, kastroly atd.	150
Talíře, talířky, mísy, talíře na zed	150
Nejlehčí výroba talířků a pod.	150
Kašírování	151
Kameny	152
Pařezy	153
Buben	153
Obrubeň studně	154

Soudek	154
Sloupy	155
Kmeny stromů	155
Kmeny stromů rozvírací	156
Hvězdářský dalekohled	159
Trubka	159
Trubky heraldské	160
Klarinet	160
Flétna	160
Trubka z rohu	160
Okov	161
Škopíček	161
Putýnka	161
Vanička	162
Sochy do parku	162
Kvetoucí jarní keře	162
Květiny v kofenáči	163
Kamna kuchyňská	163
Kamna pokojová	164
Kamna oblá	164

Zbraně.

Staročeský mlat	166
Meče, kordy a šavle	166
Dýky	169
Prapory	173
Středověké korouhve či pra- porce	173
Husitský praporec	174
Rytířské znaky	174
Tesák	176
Vojenská dřeva	176
Oštěp či kopí	177
Sudlice špičatá	177
Sudlice vlašská či hák	177
Kopí sudlicové	177
Partisana	177
Halapartna	178
Kostna	178
Útočný srp	178
Kosa útočná	179
Palcát	179
Biják	179
Hvězda	180
Cep	180
Řemdiň	180
Proštípi	180
Kopí pro jezdce	181
Luk	181
Toulec a šípy	181
Kuše - samostřil	182
Puška	182
Mušket	183
Pistol	183
Čakan	183
Štít	184
Přilby	185
Paveza	186
Brnění	186

Lampy.

Jednoduchá lampa se stínítkem	188
Bohatší lampa	189
Jiný druh	189
Úprava petrolejové lampy na stůl	189
Lampa do sklepení, žaláze atd.	190
Středověká svítidla nástropní	191
Okrouhlá lampa nástropní	192
Okrouhlá lampa čínská	193
Křížový lustr svíčkový	194
Lampa stojací	195
Stínítka k lampám	196
Kalichové stínítko	196

Zvonkové stínítko	196
Drátěné stínítko	197
Moderní lustry	197
Skleněný lustr	197
Svíčkový stojan	199
Ozdobný stojan	199
Svíčkový svícen několikararmenný	200
Svícen starožitný	200
Empirová lampa olejová	201
Lustr koruna	201
Bludičky a světýlka	202
Lucerna pro ponocného	202
Pouliční lucerna	203
Lamplony	204

V. EFEKTY SLUCHOVÉ.

A) Zvukové efekty.

Vítr	205
Sumění lesa	206
Dešť	206
Burácení hromu	206
Vzdálené hřmění	207
Úder blesku	207
Zpěv ptactva	207
Hodiny	207
Zvonění	208
Zvonková hra	208
Výstřel	209
Střelba	209
Vzdálená střelba	209
Rinkot skla	209
Praskání ohně	209
Dusot koní na tvrdé půdě	209
Dusot koní na měkké půdě	210
Kočár	210
Rachot řítícího se domu	210

B) Zrakové efekty.

Tvoření dýmu	210
Vodní říše	211
Sníh	211
Vodopád	212
Vyšlehující plameny	212
Požár	212
Blýskání	213
Východ a západ slunce	213
Měsíční svit	213
Pohyblivá mračna	213

C) Jiné pomůcky.

Reflektor na krátkodobé osvět.	214
Reflektor čočkový	214
Válcové stmívání	214
Vodní reostat	214

VI. VÝBĚR HER.

1. Pro mateřské školy	216	5. Hry k 28. říjnu	219
2. Nejvděčnější hry	217	6. Propagační	219
3. Hry pro mládež	217	7. Výbor 10 her původních - literárně hodnotných	219
4. Hry známých spisovatelů	219		

OSNOVY RUČNÍCH PRACÍ VÝCHOVNÝCH.

Osnovy pro školy obecné:	221	5. třída	227, 229
1. třída	223	Prameny, jichž bylo užito	232
2. třída	224	Obsah	235
3. třída	225, 228	Index	239
4. třída	226, 229		

- Alchymistův krb** 107
Anglický krb 108
Babiččina truhla 63
Bábovka 146
Balustráda 127
Basa 124
Biják 179
Bludičky 202
Blýskání 213
Bohatší lampa 189
Bohatší lampa jiná 189
Bochánky velikonoční 145
Bochníček chleba 145
Bouda pro psa 113
Boží muka 116
Brány hospodářské 138
Brnění 186
Brus 141
Brýle 120
Buben 153
Buben turecký 154
Buben vojenský, starý 154
Bubínek 154
Burácení hromu 206
Celer 147
Cep 180
Cep rolnický 139
Cínové nádoby starožitné 149
Čakan 183
Čarodějná kniha 119
Čelenky 121
Česká holubička 134
České loutkové divadlo 14
Česnek 147
Čínská lampa okrouhlá 193
Dalekohled hvězdářský 159
Dekorace 14
Dekorace arch. Koláře 13—14
Dekorace „české loutk. divadlo“ 13—14
Dekorace čes. umělců 14—15
Dekorace Masaryk. lid. ústavu 15
Dekorace náznakové 15—16
Dekorace pro loutky:
 18 cm 14
 20—25 cm 15
 35—50 cm 15
Dekorace Skálovy malé 14
Dekorace Skálovy velké 15
Dekorace Šolc a Šimáčkovi 14
Dekorace Štapferovy 14, 15
Dekorace Storchovy 14
Dekorace Vilímkovy 14
Dekorace vlastní výroby 15
Deska rozvodná 142
Deštník 103
Dešť 206
Děd Věšvď 121
Divadlo skříň. rodinné 8
Divan 67
Doplňný „nábytek“ prof. Fišera 22
Drátěné stínítko 197
Drobné rekvizity 102
Dřeva vojenská 176
Dříví v metrech složené 113
Dusot koní na měkké půdě 210
Dusot koní na tvrdé půdě 209
Dýka 15. stol. 172
Dýka 16. stol. 172
Dýka soubojnice 172
Dýky 169
Dým 210
Duše vánoc 121
Džbánečky 149
Efekty zrakové bez světla 210
Efekty zrakové se světlem 212
Efekty zvukové 205
Egyptská židle 100
Egyptský stůl 101
Elektrické osvětlení 12
Emailové hrnce 150
Emailové kastrolky 150
Empírová lampa olejová 201
Empírová lavička ve slohu řeckém 92
Empírová pohovka 95
Empírový stojan 94
Empírový stůl 93
Empírový taburet 92
Empírová židle 93
Flétna 160
Gotický krb 108
Gotické křeslo 80
Gotické meče 171

- Gotický nástavec 82
 Gotický pult 82
 Gotické sedátko 80
 Gotický stůl 80
 Gotický stůl jednoduchý 81
 Gotický taburet 79
 Gotický taburet jednodušší 79
 Gotický trůn 83
 Halapartna 178
 Hák 177
 Harfa 124
 Hodiny - bití 207
 Hodiny kuchyňské 105
 Hodiny „kukačka“ 106
 Hodiny skříňové 72
 Hole 102
 Hole pro čarodějnici 102
 Hole rokokové 102
 Hole zahnuté 102
 Holubička česká 134
 Holubička modelovaná 148
 Holubička z výduňku 134
 Hospodářské brány 138
 Housle 123
 Hra zvonková 208
 Hrábě 138
 Hranatá lopata na chléb 104
 Hrnce emailované 150
 Hrnce kameninové 150
 Hrníčky porcelánové 149
 Hrušky 147
 Hry k 28. říjnu 219
 Hry nejvděčnější 217
 Hry pro mateřské školy 216
 Hry pro mládež 217
 Hry propagační 219
 Hry původní, hodnotné 219
 Hry známějších spisovatelů 219
 Hřmění 206
 Husa pečená 146
 Husitský praporec 174
 Hvězda 180
 Hvězdářský dalekohled 159
 Chléb 145
 Jablka 146
 Jarní keře kvetoucí 162
 Jaterníčky 145
 Jednoduchá lampa 188
 Jednoduchá lavice venkovská 49
 Jednoduchá lavička proutěná 35
 Jednoduchá zástěna 109
 Jiné křeslo 63
 Jiné křeslo potažené 70
 Kalichové stínítko 196
 Kamenná lavička 23
 Kamenné hrnce 150
 Kameny 152
 Kamna kuchyňská 163
 Kamna obla 164
 Kamna pokojová 164
 Kaplička 114
 Kapsáfe staročeské 132
 Kapusta 148
 Karfiol 148
 Kastroly emailové 150
 Kaširování 151
 Kašna 126
 Kašna ke zdi 126
 Katedrová konstrukce 12
 Kedluben 147
 Keře kvetoucí 162
 Klarinet 160
 Klavír 73
 Klekátko s obrázkem 114
 Kmeny stromů 155
 Kmeny stromů rozvírací 156
 Kniha čarodějná 119
 Knihovna zavírací 60
 Knihy 118
 Koberce 130
 Koberce malované 130
 Koberce nalepované 130
 Koberce našívané 130
 Koberce provlékané 131
 Koberce šité 131
 Koláče 144
 Kolébka se žebříčkem 64
 Kolečko 140
 Konstrukce jeviště 7
 Konstrukce pro 18 cm 7
 Konstrukce pro 25 cm 7
 Konstrukce pro 35 cm 12
 Konstrukce pro 35–50 cm 12
 Konvičky porcelánové 149
 Kopí 177
 Kopí pro jezdce 181
 Kopí sudlicové 177
 Korálový závěs do dveří 125
 Korbel 148
 Korbel s víčkem 149
 Kord honosný 171
 Kord z války třicetileté 171
 Kordy 166
 Korouhve staročeské 173
 Koruna - lustr 201
 Koruny královské 120
 Koruny pro královnu 120
 Koruny pro pohádkové bytosti 121
 Kosa 139
 Kosa útočná 179
 Kostna 178
 Košíky 133
 Koutnice 53
 Kozlík na dříví z proutí 37
 Kožené torby 132
 Král mědi 121
 Královské koruny 120
 Kraslice 148

Krb alchymistův 107
 Krb anglický 108
 Krb gotický 108
 Kredenc kuchyňská 55
 Kredenc s policí na talíře 54
 Kredenc rytířská s nástav. 82
 Krunýř 186
 Krunýře kaširované 186
 Křeslo gotické 80
 Křeslo moderní 68
 Křeslo moderní jiné 68
 Křeslo potažené 69
 Křeslo potažené jiné 70
 Křeslo starožitné 77
 Křeslo zahradní proutěné 33
 Kříž prostý proutěný 42
 Kříž u cesty 115
 Křížový lustr svíčkový 194
 Kuchyňská kamna 163
 Kuchyňská kredenc 55
 Kuchyňská židle bez opěradla 51
 Kuchyňské hodiny 105
 Kulatá lopata na chléb 105
 Kuše 182
 Kvetoucí keře jarní 162
 Květiny v kořenáči 163
 Kytara 122

 Lampa bohatší 189
 Lampa bohatší jiná 189
 Lampa do sklepení 190
 Lampa do žaláře 190
 Lampa empírová, olej. 201
 Lampa jednoduchá 188
 Lampa okrouhlá čínská 193
 Lampa okrouhlá nástropní 192
 Lampa petrolejová 189
 Lampiony 204
 Lampové radio 110
 Lampy 188
 Lampy stojací 195
 Látková dekorace 16
 Lavice ke kamnům 49
 Lavice s opěradlem 50
 Lavice venkovská jednoduchá 49
 Lavička empírová 92
 Lavička jednoduchá proutěná 35
 Lavička kamenná 23
 Lavička s opěradlem proutěná 35
 Lavička ozdobná proutěná 36
 Lavička s prkenným sedadlem proutěná 36
 Lávka 43
 Lopata na chléb hranatá 104
 Lopata na chléb kulatá 105
 Loutky 18
 Loutky 18 cm 19
 Loutky 25 cm 19
 Loutky od 35 cm 19
 Loutky soustruhované 19

Loutky varietní 19
 Loutna 122
 Lucerna 202
 Lucerna pouliční 203
 Luk 181
 Lustr koruna 201
 Lustr křížový, svíčkový 194
 Lustr skleněný 198
 Lustry moderní 197

 Maloměstanská židle 97
 Maloměstanský stůl 97
 Maloměstanský taburet 99
 Malované koberce 130
 Malování ozdob 21
 Mandolína 123
 Meče 166
 Meče z doby nejstarší 171
 Meče z doby románské IX.—XI. století 171
 Meče přechodní XII.—XIV. století 171
 Meče gotické XIV.—XVI. 171
 Meče pro obě ruce 171
 Meče tenké, bodavé 171
 Meče XVI. stol. 171
 Meče XVII. stol. 171
 Meče války třicetileté 171
 Meče XVIII. stol. 171
 Melouny 147
 Metrové dříví 113
 Měsíční svit 213
 Misník 54
 Mísy 150
 Mlat staročeský 166
 Moderní křeslo 68
 Moderní lustry 197
 Moderní trůny 85
 Moderní trymó 75
 Mosaikové podlahy 129
 Motyka zahradní 138
 Mračna pohyblivá 213
 Mrkev 147
 Muka boží 116
 Můstek 44
 Mušketa 183

 Nábytek 48
 Nábytek prof. Fišera 22
 Nádobí starožitné cínové 149
 Nalepované koberce 130
 Nalepování ozdob 20
 Nástavec gotický 82
 Nástropní lampa okrouhlá 192
 Nástropní svítlna středověká 191
 Našívání koberce 13
 Našívání ozdob 20
 Náznaková scéna 16
 Necky 139
 Nejlehčí výroba talířů 150

- Nejstarší meče 171
 Nůše 134
 Obětní stůl ohňový 101
 Oblá kamna 164
 Obrazy 111
 Obrazy biedermyerovské 112
 Obrazy oválné 111
 Obrubeň studně 154
 Ohniště 136
 Ohňový stůl obětní 101
 Okov 161
 Okrouhlá lampa čínská 193
 Okrouhlá lampa nástropní 192
 Okurky 147
 Olejová lampa empír. 201
 Orientální sedátko 100
 Orientální stůl 99
 Osnovy pro školy měšťanské 229
 Osnovy pro školy obecné 221
 1. třída 223
 2. třída 224
 3. třída 225, 228
 4. třída 226, 229
 5. třída 227, 229
 Ošatka 133
 Oštěp 177
 Otáčecí židle k pianu 74
 Ozdobný stojan 199
 Palcát 179
 Papírová hmota 144
 Paravan 110
 Párky 145
 Partisana 177
 Pařezy 153
 Paveza
 Pečená husa 146
 Pétrolejová lampa 189
 Pianino 73
 Piano 73
 Pistol 183
 Pléc 172
 Ploty 39
 Pobočník 172
 Podlahy mosaikové 129
 Podstavec pod sochu 22
 Pohádkový ptáček 148
 Pohovka empírová 95
 Pohovka rokoková 27, 89
 Pohovka z r. 1830 97
 Pohyblivá mračna 213
 Pochvy k dýkám 172
 Pochvy k mečům 169
 Pokojová kamna 164
 Police na knihy 59
 Police na talíře na zeď 53
 Police pro alchymistu 76
 Pomůcky k efektům 214
 Pór 147
 Porculánové hrníčky 149
 Porculánové konvičky 149
 Postel obyčejná 61
 Postel slovenská 61
 Postel středověká s nebesy 62
 Potažené křeslo 69
 Potažené křeslo jiné 70
 Pouliční lucerna 203
 Požár 212
 Práce z proutí 30
 Prameny 232
 Praporce 173
 Praporec husitský 174
 Prapory 173
 Praskání ohně 209
 Proplétaná židle 47
 Proplétaný stůl 45
 Prostý kříž 42
 Proštipí 180
 Provlékané koberce 131
 Přechnodné doby meče 171
 Přílby 185
 Psací stůl 70
 Psí bouda 113
 Ptáček 148
 Pult gotický 82
 Pult pro alchymistu 76
 Puška 182
 Putýnka 161
 Radlo lampové 110
 Rachot hromu 206
 Rachot kočáru 210
 Rachot řitičeho se domu 210
 Rapír 171
 Reflektor čočkový 214
 Reflektor na krátkodobé osvětlení 214
 Reflektor z kornoutu 214
 Rekvisity 22
 Rekvisity drobné 102
 Rekvisity kaširované 144
 Rekvisity lepené 144
 Rekvisity modelované 144
 Rekvisity z proutí 30
 Rekvisity ze dřeva 48
 Renaisanční stůl 91
 Reostat vodní 214
 Rodinné divadlo skříňové 8
 Rokoková pohovka 27, 89
 Rokoková židle 25, 87
 Rokokové hole 102
 Rokokové trymó vysoké 74
 Rokokový stůl 85
 Rokokový taburet 25, 88
 Románské meče 171
 Románský trůn 84
 Roubení 38
 Rozvodná deska 142
 Rutník 171
 Rytířská kredenc 82

- Rytířská truhla 78
 Rytířské židle (egyptská) 100
 Rytířské znaky 174
 Řemdih 180
 Řetkvička 147
 Řinkot rozbitého skla 209
 Salámy 146
 Salát 148
 Samostřil 182
 Sedátko gotické 80
 Sedátko orientální 100
 Schodiště 128
 Schůdky 107
 Skleněný lustr 198
 Skříň 58
 Skříň se zrcadly (viz knihovna) 60
 Skříňové divadlo rodinné 8
 Skříňové hodiny 72
 Slaměný závěs 126
 Sloupy 155
 Sloupy vys. pod vázu 71
 Slovenská postel 61
 Složené dříví v metrech 113
 Slunečníček 103
 Sníh 211
 Snop slámy 133
 Sochy do parku 162
 Soubojnice 172
 Soudek 154
 Soustruhované loutky 19
 Srp útočný 178
 Stan 135
 Staročeské kapsáře 132
 Staročeské korouhve 173
 Staročeský mlat 166
 Starožitné křeslo 77
 Starožitné nádobí cínové 149
 Starožitný svícen 200
 Stěna španělská 110
 Stínítka k lampám 196
 Stínítko drátěné 197
 Stínítko kalichové 196
 Stínítko zvonkové 196
 Stmívání reostatem 215
 Stmívání válcové 214
 Stojací lampy 195
 Stojan empírový 94
 Stojan ozdobný 199
 Stojan svíčkový 199
 Stojánek na knihy 59
 Stojany pod sochy oblé 71
 Stojky 17
 Stolek proutěný 31
 Stolek ševcovský 64
 Stolek zahradní 24
 Stroj na dešť drátěný 206
 Stroj na dešť vodou 206
 Stroj na dým 210
 Stroj na sněžení 212
 Stroj na vítr 205
 Středověká postel 62
 Středověká svítlna 191
 Střelba z ručnic 209
 Stůl 67
 Stůl egyptský 101
 Stůl empírový 93
 Stůl gotický 80
 Stůl jednoduchý 81
 Stůl hospodský 56
 Stůl maloměstanský 97
 Stůl o jedné noze 57
 Stůl o jedné noze s kříž. 57
 Stůl o třech nohách 31
 Stůl obětní ohňový 101
 Stůl orientální 99
 Stůl proplétaný 45
 Stůl psací 70
 Stůl renesanční 91
 Stůl rokokový 85
 Stůl selský (hospodský) 56
 Sudlice špičatá 177
 Sudlice vlašská 177
 Sudlicové kopí 177
 Sukovice 102
 Svazové jeviště 12
 Světélka 202
 Svícen svíčkový několikaramenný 200
 Svícen starožitný 200
 Svíčkový lustr křížový 194
 Svíčkový stojan 199
 Svíčkový svícen několikaramenný 200
 Svítlna nástropní středověká 191
 Šablony 16
 Šaršoun 171
 Šavle 166
 Šavle poslední doby 171
 Šavle pro drába 171
 Šavle turecká 171
 Šavle z XIX. století 171
 Ševcovský stolec 64
 Šípy 181
 Šité koberce 131
 Škopíček 161
 Španělská stěna 110
 Štít 184
 Štít husitský 186
 Štít kruhový 184
 Štít panský 186
 Šumění lesa 206
 Šunka 146
 Taburet empírový 92
 Taburet gotický 79
 Taburet jednodušší 79
 Taburet maloměstanský 99
 Taburet rokokový 25, 88

- Talíře 150
 Talíře na zeď 150
 Talířků výroba nejlehčí 150
 Talířky 150
 Tesák 176
 Torby kožené 132
 Toulec 181
 Trakař 140
 Troml 154
 Trubky 159
 Trubky heraldické 160
 Trubka z rohu 160
 Truhla babiččina 63
 Truhla rytířská 78
 Truhla s oblým víkem 78
 Trůn gotický 83
 Trůn románský 84
 Trůny moderní 85
 Trymó nízké moderní 75
 Trymó vysoké rokokové 74
 Třešně 147
 Třínožka (ohnišťe) 136
 Tulich 169
 Turecká šavle 171
 Turecký buben 154
 Tvoření dýmu 210
 Úder blesku 207
 Ukazatel cesty 117
 Ukazatel cesty otáčivý 117
 Umráček 208
 Útočný srp 178
 Úvodem 5
 Užiti koberců 131
 Vábničky 207
 Vahadělka 18
 Vajíčka 148
 Válcové stmívání 214
 Válec 141
 Vanička 162
 Vánočky 145
 Varietní loutky 19
 Vařečka 104
 Velikonoční bochánky 145
 Velikonoční vajíčka 148
 Venkovská lavice jednoduchá 49
 Verpánek 65
 Veruna 172
 Vějíř 104
 Vidlice k mušketě 183
 Višně 147
 Vitr 205
 Vodopád 212
 Vodotrysk 127
 Vodní reostat 214
 Vodní míše 211
 Vojenská dřeva 176
 Vojenský buben vys. 154
 Vrata 136
 Vrátko 41
 Vševed 121
 Vuřtíky 145
 Výbava loutek 20
 Výběr her 216
 Výduňková holubička 134
 Východ slunce 213
 Výroba talířů nejlehčí 150
 Vysoké sloupky pod vázu 71
 Vysoké trymó rokokové 74
 Vysoký buben vojenský 154
 Výstřel jednotlivý 209
 Vyšlehující plameny 212
 Vyzvánění 208
 Vzdálená střelba 209
 Vzdálené hřmění 207
 Zahradní křeslo proutěné 33
 Zahradní motyka 138
 Zahradní stolek 24
 Zařízení elektrického osvětlení 12
 Západ slunce 213
 Zástěna jednoduchá 109
 Závěs do dveří korálový 125
 Závěs ze slámy 126
 Závěsy 16
 Zavírací knihovna 60
 Zbraně 165
 Zdobení šatů 20
 Zeď s vraty 136
 Zeli 148
 Znaky rytířské 174
 Zpěv ptactva 207
 Zrcadlo 113
 Zvonění 208
 Zvuková hra 208
 Zvonkové stínítko 196
 Zvukové efekty 205
 Žebřík 137
 Žezlo 103
 Židle 66
 Židle egyptská (rytířská) 100
 Židle empírová 93
 Židle maloměstanská 97
 Židle otáčecí k pianu 74
 Židle proplétaná 47
 Židle proutěná 32
 Židle proutěná s prken. sedadlem 32
 Židle proutěná se skřížen. nohami 34
 Židle rokoková 25, 87
 Židle selská 52
 Židle s opěradlem 51
 Židle z roku 1830 96
 Židlička kuchyň. bez opěradla 51

KNIHY FRANT. JIRÁSKA O PRAKTICKÉM LOUTKÁŘSTVÍ

NA SKLADĚ U VŠECH
KNIHKUPCŮ.

NAKLADATEL
JOS. R. VILÍMEK, PRAHA.

Kromě Loutkářovy příručky vyšly ještě dvě objemné knihy, jež by měl mít v svém majetku každý loutkář, jenž chce být o svém umění dokonale a všestranně poučen.

ODHALENÁ TAJEMSTVÍ LOUTEK

V této knize vysvětlil autor každému obsažně s názornou důkladností všechny triky, jež dosud byly tajemstvím jen nejzkušenějších loutkářských praktiků. Nyní můžete je provádět sami, většinu z nich dokonce i na malém divadélku s nepatrnými pomůckami: loutkovou akrobacií, žonglérské a varietní kumsty loutek, zákulisní zázraky při speciální úpravě dekorací, krátce, naučíte se všem skrytým jevištním technikám rekvizitním a dekoračním, jimiž udivíte své malé obecenstvo. O úplnosti knihy svědčí počet v rejstříku uvedených triků, jest jich přes šest set.

Cena Kč 32.—, váz. Kč 40.—

STAVBA, REŽIE A OSVĚTLENÍ LOUTKOVÉHO DIVADLA.

S mnoha obrazovými přílohami. V této knize jsou formou otázek a odpovědí do podrobnosti probrány všechny úkoly, na něž dříve či později narazí každý loutkář. Od otázek rázu všeobecného, týkajících se otevření loutkového divadla, styku s úřady, osvobození od dávek atd. až ke všem detailům stavby, konstrukce, úpravy scény, dekorací, osvětlení, režie atd. provádí kniha čtenáře systematicky, formuluje jasně a srozumitelně každou odpověď, jejíž řešení by i zkušenému loutkáři dalo často mnoho práce a času. Že jest ještě více prospěšna začátečníkům netřeba dokládati.

Cena Kč 25.—

LOUTKÁŘI! Než se rozhodnete pro nákup divadla, loutek a loutkářských potřeb, navštivte domov krásných loutek Jeka v loutkářském oddělení firmy Vilímek v Praze na Národní třídě. V tomto nejbohatším uměleckém a nákupním středisku československých loutkářů koupíte za nejnižší ceny loutky, zvířátka, rekvizity, vše od nejmenší drobnosti až k úplným bohatě vybaveným celým divadlům. Poradíme vám ochotně a nezávazně vypracujeme rozpočty na hotové konstrukce. — Píšte: Praha II., Národní třída, Slikův palác.